

E X-LIBRIS

ΜΑΡΤΥΡΟΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙ

ΒΑΚΧΟΙ ΔΕ ΤΕ ΠΑΥΣΟΙ

O. BALLERIANX

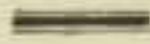
Adm 84

Les Aventures

de Télémaque traduites

en basque.

FÉNELON

LES AVENTURES DE TÉLÉMAQUE

FILS D' ULYSSE

(livres I à IX)

traduites en basque

par

J. DUVOISIN .

FD

M. DCCC. XXX. III.

FENELON

LES VERTUS DE L'ENFANCE

PAR M. DE LA FAY

(Paris 1757)

par

J. BENOIST

AT BOSTON, IN

செயற்கைய செயலாடலெரியா சிறிய.....

செயற்கைய செயலாடா.....

Gravé par J. P. Le Bas.

*Mentor et Télémaque, après un naufrage,
abordent dans l'île de Calypso.*

1833.

Telemake Ulissen
Semearen Gertaeruzac.

Lehenbiaco Liburua.

Alipzoc etcerakreyen soleguric aurti⁽¹⁾
Ulise goarez geroztic. Bere arrebaren,
ecit hiltzen cen honen hiragaitza.
Honan egoitza ebek gehiago ent.
zuten honen carbua: carbitatzen zuten niafac
etciren honi mintzatera mentinatzen. Adura
pateatzen cen bacar-bacana sonopil lilitz
entakietan zoiner beti inauten duen uda-beni⁽²⁾

(1) ou ediren souletarin Bas-Navarrais Arubor.

(2) Le dialecte Souletain a contenu a uot et le son-
boudin celui de uda arkena pour l'Autonne. Les

babec inguabecan bairu haren isla; bairuak le-
 en edar heyes, urrun gozabecatic haren oinacra,
 minteen bairic eteisten ulicen onbitzaren endi-
 ragomina zoina hambat oiduz han icusi bairzun
 en bere aldean. Maiz geldu. geldia egotzen cen
 iras bairtencan ceina bustitcan bairtzenen bere
 nigomez; eta beti izulia zagoen ulicen ust-
 cia iraspean bairtencan galdu zuten aldean(3).

Basques divisent l'année en deux parties: le beau
 temps, uda; la saison morte, negua ou neguda. Le
 beau temps se subdivise en trois parties: uda-berrin,
 le printemps; uda, l'été; uda-azkena, l'automne.
 Les Souletains disent aussi bedarca pour le prin-
 temps, lan azkena pour l'automne.

(3) Il m'a été impossible de lui rendre l'image qui
 se trouve, dans le français, aux mots: pendant les
ondes; aussi ai-je renoncé à le traduire, et, pour le
 compenser en quelque sorte, j'en ai fait paraître une

Zet bebor, icusben ditu pestiac hauriac kudu
 ceo unteci baten pumoseac, sakera albriac pui-
 cabuac, ariarac hor hemesca legamaren gair-
 an, lama bat, masta, toca baten, ixas baten-
 rean igeri; gero icusben ditu bi gizon; baxce
 adirecoa iduri zuen; baxcea, gazte izanaga-
 tic, ulicen kidrecoa ceo; bat zuen haren ez-
 tibatuna, haren becozia (1), haren haitua, ha-
 ren ibilce supena. Yacosac eraguta zuen Tele-
 mate ceo, gizon handi-huren semea: baitan,
 Yacora eraguta gizonen baita hauride unu-
 nago kedatzen den arren, eciu armatu zuen hor
 citakerey telematekin - ceo gizon espartagani
 hura. Ceo Yaco handiarec a palagocy nabid

autre dans l'endroit où Palyso immobile fixe par
 mes où elle ne voit plus le vaisseau d'Ulyse. Celle-
 ci me parait même plus propre dans cette circonstance.

(1) Beccutia.

diturbu guzinc goudeten distzaten, eta Minerva,
ceinac Telemake laguntzen baitzuen, Mentonen
iduriaz azpian, etzuen Calipzoz ezagutu izan
nahi.

Bizkitartean, Calipzo borden ceu estapu ba-
ter, zoinac beu izlan ematen baitzuen Ulicea se-
nea, bain beu nitaren iduria. Hurbiltzen du haren
gana, eta, alegia ez-yakia nor ceu; ematen du?
Kondic heldu zaitez eue izlan biotzabeco atxi
atzebercia? Yakia zazu, ariote gastea, ez dela
eue erretimara aitor autantateu nor ez den gar-
tigatua. Thal-becumbat solas mehatzagari ho-
rietaz goudeten zuen bihotzeco botzaleteia ceina
beu nabigabez aburpejian agertzen baitzayuen.

Telemake ibardexi aizen: Di zu nor nahi i-
zan cibecia heristeearen azpico edo nauti, iduria-
ren arabera yacota batenzat baicen eue harkua
izanagatic, ez ste-zue ukitea izaten ceu buben
dohacalatasunaz ceinac beu aita hayce-er eta u-

xasoer yagara Billatean icusi baitu bere uztia
 zure harradiek kontra jarraitzen? Cein da bada
 Billatean duzun aita hura? No yhasoc. Ulice
 deitzen da, ibardesten du Telamakes, hamar
 urte izan-duen etia baten ardian, iugesco hi-
 ri formatua herriak ~~ardian~~ duen erregenerac
 bat da. Haren icena Grecia eta Aita gucian
 aipatua izan da, haren balentziak guduak, eta
 oraino gehiago haren zuhurbatasunak bilzaten.
 Oray ixasoer kedadura gucian erabilia, itagui-
 ten ditu uburperic larzgarria gucian: iduri
 du haren bai beuak ibes dabilala haren +
 aintzian. Penelope haren emazteak, eta nic,
 haren semeak, haren berri icustea ezitu dugu.
Hura yakin (1) nahiz nos den haren langet
berria nabila. Positua, ce dit? herriak

1. Ce premier membre de phrase est un peu
 arrangé: Hura nos den yakin nahiz hura den

orosi imoetaco lea icigarric zolan eburteia da-
go. Uricat zaita que doh-cabatasunet; eta, oi
yacea, balin badakizu Ulicen salbeteco edo
haren galeteco dohamenac eta egin duten, otay,
yabintun eragizu Telemaque haren kuen.

Esportitua Palipzo eta urbitua icustear bain
garbitasun handian hantat zuburtcia eta mita-
tzatcco dohain etcezarkeyen begiac ala hain beha,
eta bazagoen ichil-ichila. Azkerian (2) erai-
ten dio: Telemaque, icarhen deantzugu eta gerta-
ta zayon zura aitari. Bainan luec-da condoteco,
zura hake guietarie hant-hanteco ondu da: zate eta
egitzaia; hant enecibituen zaitut eta semea beza-
la: zate, izahen zara eta guzagarria lecu bertec
guietarie aldonatu hantat; eta egihen dut zura

hestura berean nabila ou haren hestura berean nabila.

2. On pourroit dire aussi mettre naiz baiz au lieu
de azkerian.

zoriona, baldia yakiben baduru hariaz foratzen.

Telamake yamibitea citzaisoa yhasari, niasa garte multzen bidez inguratua, ceinen gaitetic buru guciarz alden-tzen bastea, hala nola uihanean haritz hanti bates bere adan lodiac helteen baititu ingurabean duten zuhaitzen (1) gaitetic. [Españolituaz zangoen Calipzoua edentzua diritortuz, haren dantza lora eta et gaitetic inguratuak, haren ille hantiz arha gabe charrazarriti gibalatik lortuar, haren Begitaric ilkibean zuek hant su huri templatzen zuek oztituzuz. Menten, Begiac behititue, nichitazuz]

elie y Telamaki yamibitea zorion.]
 Helta ciren Calipzoua egoitza [zen hantico] azen ceite-

(1) Zuhaitza, arba. Cette expression n'est presque plus utilisée dans le Labourt. Les Bas-Normands en reviennent encore, et les Souletains en ont pas d'autre. Ailleurs l'emploi est partout. Cependant les Souletains disent zuhaitza, les du Condatins zuhamua surtout en parlant de la qualité du bit.

tan Telewaka esparhita Baibees icurbeas arros ta-
 sus baben itchuraren azpian begiac uskiez deza-
 kaben guciac. Han eteen ezagun, ez une, ez cil-
 lus, ez mamola, ez harroñ, ez erretula, ez qizon
 molde; horpe hura gerandak argindua cen, bo-
 bedaca dehas hauri pollit eta machonuez bebe-
 ac; mahax garde laste beu Layra (2) zalamc bar-
 din alde guciatona hedatzen cituen. Horre amolun-
 ce, iguzkiaren erreguientzatic beu hartan begra-
 tzen zuten hozgure qicho bat: amarratuz eta
 biolater estali peltze batzu behera azatitz ene
 batetikin zozcen iturri batzue egiten cituzten asi-
 ce lecutan mañha toki batzu bridida becen
 garhiac eta arrosuac: mila lore sortu berriac
 hedatune ciren horpe hura iguzatzen zuten sorro-

(pil)

(1) Layra est du dialecte Basco-Navarrois: je l'emploie ici
 comme plus propre de présence à ayhera que je place ailleurs. Je
 me suis servi également de tout le dialecte basco dans ce fait que l'un

pit fundetan. Han Dineitea cen (1) oihan bat ure
 sagarrac ecartea dituzten zuhartt flucaru heber
 egina, ceiren lorea terore guietas berriken denne
 berduratzen baitu usain guietaric gochoina; oi-
 han haren iduri zuen tonu eder huc corombea vi-
 tuela, eta egiten zuen ilhura-bat iguzkiaren an-
 rayoc cilla ahal etzaraketena: han, eteen
 behinere entzuten chorien cantua beric, edo
 azantza, harraca, baten gainetic, zarrapoz
 batenic, purpallaca edortcean egiten zuena
 ur hoch baten, ceinac penteen berran ihes
 egiten baitzuen.

Yn kosoren harpea goyhera (2) baten ichu-

un preferable à l'autre.

(1) Dineitea, trouee, expression presque oubliée
 dans le Labourd. Aucune autre expression pas d'autre
 et elle est seule usitée dans la Soule et la Basse
 Navarre. (2) Goyhera, colline. Souletain.

rian cen: hantic eragun cen itratosa, aldiz unimil
bat bezain arrosa eta baidina; aldiz, 2010 baten pu-
re havi peñen contra multiritua, ceinetan, bere
tiraytas unidias bezala alchabuz, oruz leberteen
baitcen. Bertec alde batetanic, ageri ciren hibay
bat eta haren erdian ita batzu, tillul lora.
tuz eta buizutē lucez inguratuas, zuiren capeta &
supenas alchabuzen baytcizen hodoyetaraio.
Ha hoyc ibertcen (1) cizuzten ur. enekes idusi zuten
algias (2) dostatcen cizela: batzuec beren ur or-
gias lasterrekia batatcen cizuzten; bertec bat-
zuec ura hila eta hagia cen; zombait, inguru
luce batzu gayadi, heldu ciren gibelat, beren
itburburua bihurtceco bezala, eta ezuten

(1) Ibertcea, ciren fomes. Axulan se ustia ce
tame.

(2) Algia, campagne. Dialecte souleais.

(3) Goyhera, alliac. Dialecte souleais.

Dni utz ceyle begi charmagani hec. Mastic
 ezagun ciner goyhen (3) eta mendi baten hodoye-
 tar galdean cinerac eta zoinen Bilgura (4) polli-
 tac begien mirgani (5) bayteiren. Aldaco men-
 diac ayhen fendez estalior ciner, Biburgureca (6)
 dilindan zauderac: maheira, purpura bario disti-
 rantagoa, hosto jaun eia gonde zaiten, eta bere
 fruytuaz hondoa lebertua cen. Gicoac, migra-
 nac, oliverac eta berte zubañ guiere elgia
 estaltzen zuten eta iberceca (7) banatze hon-
 di bat.

Calizoc telamati bereharzo edergalluc
 hoye eracuti ordolan, erola ciner: bausa zayte,
 zue arropac bustiac dia, alda dezakun ordu

(4). Bilgura, forme.

(5) Mirgani, etimologia de plaitis ou surprendre avec
 plaitis. Arulan.

(6) Biburgureca, en festons.

2 da: gero beriz elan icusier duyu; eta erroas
 a deytat gaurza baten zoiñetaz zue bikeria uti-
 tuer bayta. Ordu berean Mentonequin [Yinco-
saren beruen eguitzaren aldean ce] harpe baten le-
 curic barenen eta gonderuean, bere eguitzaren
 aldean sarrerazi zue. Nixfec izan zuten anta
 toki haitez cedusco eguer su handi bat, zoyan
 usain gochoa alde guciatara hedatzen baytzen;
 eta arrote berietzat ban berean uti cituzten
 arrotas.

Telemakes, icusieric baretzat eman zutela
 ebanon bat, ile haitez egia zoiñac bere chu-
 ritasuraz elburuarena ilhauteen baytzen, eta
 purpurazco soyñ bat usiez ayherdatua, gizon
 gazte bati, hainbat beragirtza icusiz, berenaz
 baldi zayon ategia haite zue.

... Ohoz cian batakia eman cioen Mentones: Oy

7. Ibentea, former, Arular.

Telamacha! honyc diraya bada Ulicen keuearen bihotza
 bete behar duten gogotac? Orhozt zaitte hobeki i-
 harduquitseaz zure aytaren izea, eta garbiyitseaz
 zure toleyma Davillan zoria. Keskabila baten pa-
 re, arroyadura zoro bat maite duen gizon gaztea ez
 da gay ez zahartzia, ez emaker. Duela eztaigo
 zori nabigabean egartzen eta ategien ostiatzen
 dakien bihotz bati baycen.

Hastogueren labekin ihandari zure Telamachac:
 Salazar kezakela Yacac, nagikeria eta ategien
 eta bihotzaren kantitza utziren ditudan baiño u-
 ken. Ez, ez, Ulicen keuea ez da behinere berberia
 izanen bicitze baino faul eta gusi baten gogoz.
 Baiñan sei seme laguntzaz, gure zingaytzaren
 andoric, edinen duya ongiz betetzen gauduen Ya-
 cosa edo emacume hori? ..

Mentonen etan oien: Melduiti zaitzei an-
 dicoz ezaitzan gailca; zure unzia jomocadu du-
 ten harcadientzat bayño beldurago izan zaitzei

horren lausagu eragangarientzat. Regia duela
~~simetric~~ ibandukico deranzkitzen [Kofraya eta
hiltzea gutiago jutiltasac dire uca bertuko utarabes
Dulca. Borcalentiaz.] Regia ~~tarde~~ duzula estetico
 ibandukico deranzkitzen elheac. Garbitasuna [a,
urquidustu de laic, bere buruar guin huzitateo de burari, ha-
hiz den fupl, urte du guin aginahal duela eta. Duxen
belduz ezin izan ditakela;] ariazki fidatzen da etage-
 roari behatu gabe. Regia duzula erubetic
 Calipzoren telas erri eta lausengarinc, aiazac
 lerretura beritzaizkitzu harla nola supe bat
 lilipetan; josten gonde haren belduz izan zai-
 tei: etzaitzeila fida zure buruari eta zonde
 berhi nere erran onen begira.

Orduan itzuli ziren Calipzoren gona aiazac
 igurikiteen beriteituen. Niazac, ileac bibunguac
 ca moldatua eta anjoa churitan, berehala cer-
 bitatu zuten onduatza bat anonta, bayñan t
 hauta gorozac eta garbitasunaren aldeke. Hax,

Isten icusten berbe harayin eantian atzorian
 cituzen hegastizena baycen, edo ibicjan hil ci-
 tuzen acienena: cilbar unta handi bultzatue
 ichusteen zuten in herco chata luez khoroatu bat.
 zuehara arto bat [hectar deituen den] yacoen e-
 dania bayño estiagon. Sustiatua eueni cituz-
 ten Uduberriac aginteen eta Udazkenac lura-
 ren gayñena berdmaten dituen fruytu gucietan.
 Ordu berean lau Ninfa gazte sartuz abiatu ci-
 ren. Lehenic cantatu zuten yacoen gudua Di-
 ganteen contra, gero [Jupiteren Semelentia eta
morak], Tacuzen eutcea eta hura Silae
 zaharrac altchatu zuten moldea, Atalantea
 lastera Ipomēthia aihac bultzatu baytuen
 Ezperidetao bariatuec jeticaco urte sagaren
 medior; azkenean, cantatua ere izan cen Toyesco
 gerta: Ulicen gudua eta haren zuburteia ce-
 metarayo hadieniac (1) izan ciren. Locotoe, Nin-

(1). Gorenac.

betanik le hembicicouac, berkeren bur ezker baltan-
tu zuen bere arabitarren soñua.

Telemake erbatu zuenon bere aytaren icean,
matelac behera jautsi citzarizon nigouac, dir-
dina berri bat eman ciuten haren edertarua-
ri. Bayñan, nola Palipro oharitu bayteen ete-
zakeyela jan eta bihotz-mit̃ baten lineatu zu-
la, kheiañ egit̃ ciuten binafi. Berehala con-
tatu izan cen Lapiten eta Cantoran guduac,
eta lfermentara. Orfec egit̃ zuen jausperat
hantec [bera] Mridice [maysteara] atheratenco.

Orbituta acabatu cenon, Palipro al-
daraci zuen Telemake eta huteletan imintatu
citzaroen: Mlice bardiaren semea, icurten du-
zu cen begitanterebit̃ (1) encubiteen zaytu donat.
Herionac ez du nere gaytean. escunic (2) eta kebus

(haren)

1. Origi-storia egit̃ darobentak, izan durua berria.

2. Indanic

haua izpico denik ez dayte son ita huntan, non ez
 den beru atrebentziaz gartzigatua; eta zue estirpa-
 ac berac etciantzazke nere ayhercundeari geriza,
 bertcehar ez baciñdut mayte. Zue durua zorian
 bera izatu du zue aitac: Oy! bayñan ez du h
 kantaz baliatzen jakinñdu. Lucez ita huntan be-
 ginalu izan dut: bere baytan zue heren heren
 bicitea herioan belunnic (1) gabe; bayñan, bere
 sor-becu eromulera bihurtzeru lehia izuac, ostaturu
 hauac gucia utzaraci izan cisirikien. Leustan du-
 zu cer galdu duen beriz ecin icusi izan duen eta-
 ca harentzat. Nahi izan ninduen utci, guan cer,
 eta calerna peticac aspeltu ninduen: haren utcia,
 haycen dostarculu lucez ibili ondoan, ixatuaren
 zelara hondatua izan cer. Balia zaiteci hantort
 zorigaitz icusgarriaz. Haua nosfayaz (2) gerioz ez

1. Landerianic.

2. Saltzapenaz.

Duzu cerea gehiango dutea igniki, ez haren beriz
 icusteco, ez eta ere haren ondote Itacan eregi-
 ñateco: haren galtzeaz (1) sotequ hartzan, he-
 ure edireiten duzunaz geroz doharu eragin nabi
 zaituen yncosa bat eta ezresuma bat eskertzen
 derabizuna.

Yncosac erabilli cistron orayñu berke orco
 slos eracustera emaiteco cembatetayñuco zovio-
 naz Ulice gozatu izan cen haren aldean: enan
 cistron haren gertacuntzac Polifere Tartarozera
 harpean eta Antifate, destigondaren eregoren
 baytan, ahantzi en gabe cen gertatu cistroyen
 Cince iguzkiarek alabarek izan, eta cen besture-
 tan izan cen Cila eta Casiber antean. Enan
 zuek cen pesia Neptunec azkeren bitartu izan
 zuek handie goan ceren. Nahi izan zuek andi
 anoi nafaya hartan galdu izan ceta, eta et-

1. Galtzeaz.

zueh erroh noba Preaciaromak islan leyhu harku
izuh zueh.

Telamakca, aihac bere burua lasterregi utoi
baytzueh Calipzoz hayñ ongi esania izuhico
atregihoni, esayutu zueh azkeresan honen oimonia
eta Mentonen errohen zuhutcia. La buruki ihay-
desi zueh: Oy Yacota, bascazazu ene atecabeoni;
onay ardina baycen ez naiteke; gero chago, be-
hon bada, izanen dut etxeretan desautazun zui-
onaren Instatocco indan gehiago: onay utz acza-
zu ene aitar nigau egitera; ceubar duen mercei
nic bayho hobeki badakizu.

Calipzo eteen oiduon honen gehiago beharkean
meubritatu; egih era zueh honen atecabeon sordoco
itxurapen bat, eta klierkzat unicultocco.
Bayhon, hobeki ezagutcea gatic gizen gortean
bihotzaren di hujeco bidac, galdatu cioen heya
noba egih zueh nofaya, eta ce gortacuhitaz e-
dineiten oia antkitate hetan. Pae Dohacabatasu-

lea, condagorila, [erria du], Curcopia leiteke. Ez,
 ez, ibanduri zuea Calipzoc; berantzen zant hayer
 jakitea, conda daiztadatu lehen bay lehen. Lu-
 az behatu zuea yacotac. Azkeracotz Telematico
 reia ibanduri ciera gahiago, eta hureletan un-
 tzaia ce:

Utaca utai zuea gardegitera goateco leu ni-
 turea berriac tuesco hiriare sethistic ituli
 izan ciera berria Sugeci. [berria ama berriopar-
ren amotortac pua jaldunac harrizunac izan diren, horie
ezkeracote azagutunaci, horien garchitakeria yakin gurelarit.]
 Ez bestu bilocen icuti auzac, ez Mexelar be-
 gitanderekiti errecibitu aindueac daced emotac, e-
 cian erria zartedatzen heya orayno bici ceate
 nek ayta. Berhi duda eta matuzetan bicitea
 hiquidunac, Ciciliata goateco cheta hantun-
 er: canteun zuea ita hantara hayerec bul-
 cante izan zutela leu aita. Baynan, hemez
 icurten duzuea Mentu zuhunac, jazar egitea

ciora holaco gogota ozanari: eta batetic, begie-
 taratzen cerantzidan Tartaroc, digante icigani bati-
 zu gizonac inesten dituzterac; bertetic, Ineren eta
 Inoyestanea unciac epaitza hetan zabiltzanac. Ino-
 yestanaac, ciora, Grece guaien contra suberanturac di-
 ra; bayñan, ororen gogñetic, Micea keuearen odo-
 la gogotic ichu berakete. Itzul zaitaci Itacana,
 ciora orayño: menturaz zure aytā, Yncocet unita-
 tua, zu berayñ laster haraco da. Bayñan, bal-
 diñ Yncocet haren galzapena dohatu badute, bere
 tor-lecua beriz behinere ez balinbadu icusi be-
 han, haren aspertcera bederen goan behar duzu,
 zure unaren libratcera, lu guciari esacustera
 zure zuhuntasuna eta zure baitan, Grece guci-
 ari, eruge bat Micea bera egundayño izatu
 den becer gayera.

Solas horice botaen galganniac, baitan ez huen
 aski unotusua luyen erbitzeco: ene lhia bai-
 cen ez huen erbitzu izan. Menten zuhuntasun maiti-

tabu hinduen hiri jamaikikertaino hona eramaen can-
 tra abiabean huen pizaya abalitu hartan, eta ya-
 coec hux baten egitera utxi hindueta, ceina ere
 balenotioic centzaratheco cebitzaia behan bai-
 traudan.

Telemake mintzo celario, Calipzo Mentoni
 beha zagoen. Balditua cen : cebait yacoeco hona
 baitan iduritzen cibrayoan ; bainan beu gozota
 nahotioic etcebrakeyen beuz : huletan gelditcen
 cen beldurcande eta ayheruz betha anote hu-
 ren aintcinean. Onduan beldurta cen agertcean
 utcecezan beu asaldua. Telemake erian cioen:
 Aintcina mintza zaita, eta askies-zazu ere ja-
 kiteco beha. Telemake hucletan jamaiki
 cen :

Aski luces, alde izan ginduen hoicea, Cici-
 liana goabeco, bainan gero calenna beltz ba-
 tes ceua itzali ceancun, eta gan ilhuan baten
 inguratuac izan giren. Siraristen arguiza, icubi

gintuen berbe urtei batza gure hestura beren garbua,
 eta lasta ezagutu gintuen Ezeren urteiac eizeta; gu-
 ruzt eteizen harradiaz bayna gutiago beldu izan-
 tece. Onduan, bainan berantegui, oharu nirtzen gar-
 tetarua zoro baten beratasunac cez ez minduen urtei
 behatuki icartceza. Hestura hartan, Menton agen-
 tu cen ez choilki bihotzduan eta calipuxua, bai-
 nan ardua baino alogerago: harenustacez nix-
 duen; oharucez nirtzen ecia berantuzco idua bat
 ibertzen cezautala, Descomuz maha guciac eteiz-
 ten cituen, noiz eta eze lema idukitzailera atal-
 datua baitragoen. Enaiten niden: Phe Menton ur-
 maitea, certaco ez ote dut nabi izan zure ena-
 ney behatu! ez ote naitz doharacabe nere burua &
 baicen ez dudalacote nabi izan sinteri, adin baretan
 zoinetan ez baita ez etorkitunaz cukturic, ez izan-
 gabaren frongakitzaric, ez zuhurtzaric ardu be-
 reoaren beginatuco! Oy! baldinetaria behinen &
 hestura ~~h~~ntaric ilkirtzen bagare, nere burua-

uritat izaten naiz aytzeruan, nere erainic gaita-
nareztat bezala: Mentor, zu sizenen zaitut
betxi.

Ini nyr badekin ibanderi cerantun Mentonec:
begira dut egia durun hura zue jazaratetic; hu-
ra ezagut dezazun aski da, eta hartaz cerbitza
zaituen betze aldi bidez zue nabigarietara be-
yinatua goa izaiteco; bainan hestunatic ieki
ondoa, balenuria mentunaz itzulien da. Oray
bihotze behar gaitu lagundu. Hestunon sartu
gabe behar da hura icusi eta haren baldunizan;
bainan, haren ezuria dezan, hartaz hartatu be-
har da. Izan zait bezaz Ulicen seme gayer;
agerazun bihotz bat mehatxatzen zaituzten gaitz
gucic baino handiagoa.

Mentor zuhurraren ezitasunac eta bihotzac
ukitu ninduten: bainan oraino esparitu nintzen
icusi nuzeraz cer a turekin Troystanuetaric
salbatu gaituen. Naiz-eta-ere cerua gaitzen
(abiatu)

-Giatu baicen, eta Trogestanec, hurbildanac icus-
 tean, eia falta ezagutuco baikituzten, oharre
 izan cen heyen unteci bat gurearen carantacoa
 jeciac apartatu zuela. Haren gibela lore
 mota batzuz khorotua cen: berchala Montor-
 nec gurean ezazci cituan lore mota bercecu khorotac;
 berac lotu cituan, Trogestanecen cara bercecu ob-
 chingolar. Montatu zuec gure sakarey ahal berce-
 bat alkien gaitera opal citerea, erayec eza-
 gut edezaten amoreagalic. Hola, heyen unteci
 editic inagan ginea: ga icustearkia initeitaz
 abiantu aiea, galduac unte izan cituzten layua
 batzuz icusten balituzte bezala. Ixaruaran ohar-
 nec batzuecu ere gaituzen arki; lycer kypatien
 ibiltzera. Azkeren egua ginea gibela chongo; eta
 haice unthiuec Africaco aldeat bulcaben ci-
 turkelanic, Ciliaco basterie hurbilezera auzan
 indarac beltceco, azken egia ahalaz bermatu
 ginea.

Nahi bezala hara heldu izan ginen; bainan que
 Gilhabet ginduesen eteen hantat gutiayo ondiorcoa
 ihes eragiten erantuten urteiac baino: Cicihiaco
 aurkituta betan ediren ginduen betea Troiestan
 betan, gurek eragiac. Han eragiatuta ce e
 Aceste zaharra, Troiestic aharra. Lehen han
 ta izan ginen bezain laster, hango bercece us-
 te izan zuten, hango orharapian hantatuta
 hantatuta heldu ce in laco betea sembarit ja-
 daya gindela, edo anote babu beya luez nansi-
 teera heldu ginduen. Inerac dute urteia; eta, G-
 hembicico edanen, que lagna quicac sarrahitan
 dituzte; ez gaituzte ni eta Menton boricic begi-
 natuta, Aceste aharritera erantuta, que
 goric jakitun eragun ahar edin amorengoric,
 beya ce eira que chideac, eta nortic heldu gi-
 nen. Hinian sarrahit gora esenac gibelan amon-
 ratuac; eta que herioa eteen lutzatua qu jerdaya
 andel bati ieragaitat arlitzatuta boricic, gure

caz girela jakinen cehat.

Lehenic eraman gaituzten Acezta mitite-
ra, zoina, bere urhe cigora esnatu jupuluak juya-
teen hari baitzen eta sacrificio handi bertaco
abiaduratan. Buz garratz bertekin galdatu ceracun
heya cin cen gure herria eta certaco egiten gih-
dua piaya hura. Mentonec ibanderi zuen bere-
hala, eraiten ciolaric: Experia handico bertar-
retoric heldu gure eta gure herria ez da har-
tic unna. Hola, beginatu cen eraitetic gresac
girela. Baitan Acezta, hau gehiago entzun e-
gabe, urtez beren chedecac goidetean dituzten
cembait amote girela, maratu zuen egoniac
izan gaitecin hurbileco oihan bertara, e-
ceintan cerbitzaturen baitinen, gathibu beren-
la, haren antzainen azpian.

Holaco baita bat heriotza baita dorjeagoa
iduritu-citzaudak. Oihu egia nuen: Oy Euge!
hilaraz gaitzaitzu hantat escañiagomikit

erabilinen garbitzen berira behen; jakin zazu Te-
lemake naizela, Ulice zuhuna Ltacaco si-
regearen semea. Ltaso guciotan bilharbera dut
hara aita: baldia ez badezaket, ez hura adier,
eta ez beraita hese herriat itzul, ez gathibu-
tasunari ihes egia, ezin jarotzen dudon bizi hau
idec dezanbazu.

Hitz horiek [hese] ahotic athera lazarit laster,
oste guzia suminduric oihuz abiatu eta hilgaroai
behar dela Ulice audekaren semea, eta Uli-
ce bere amari garbitzez eragoitei izan berin-
tzuen Troycaco hizia. Oy Ulicen semea! eman
cerantzen Acastes, zure odola ez dirat ezeta
hauent Troycatanen [οὐκ ἔμελλεν], ezinac zure
aitac Cocite beltzaren barteretara bulcadi
berititu; zu, eta zu laguntzen zaibuzela biaz
galduren zarete. Dada berea, ostetic zahar ber-
te eman cioen Anticen hobiarac garituen hil-
tera behar gintuzketela eraman, ciolanic: Hoyen

edat gizon handi baten itzalari egiten dio ategia. Hori jakiten duenean, hanc berac ukidua izanen da icurteaz ceibat maite cinen berac gehixtic lurraren gainean maite zuea.

Oihu berdez oroc landatu zuten solas bori, eta et ciren gehiago que beriduez bairan alhatu. Londonic Antices hobira emanaten gaindutzen. Hanc altchaturac ciren bi aldare zozetan in sacradua Biztua baircen; begira anticean ginduen, sarastitu behon gaintuen marraua; luez khonatu gaindutzen, eta que bicia begira cezaketen unicalmentis eten. Gureac egia zuea, Mentone descarruki gaindutu zuecan engeri mitzatean, [eta] erria ciren:

Oy Aceste! Telemake garbancan doha cabetasuac ceinac ez bairtu behian Troyetan corria harmonie canni izan, ez bairtu bacezake ukai, nobbeit zuea orac bere ukai ceitzala. Ethoskitu haren [de finis] eta yncoscan gogoren ezagutceco bieldu dudun jakitasunak eracuten diant, bina

egun inagan gabe, aconetatuzen zaituztela jendaya bon-
 baro batzuec, zoinac, hibay batex pare, mendu gaiten-
 tario heldu baitira, zuzen hitian inhautececo eta zuzen
 lurren arrotatececo. Lehen bai lehen aintzia zaituzte;
 zuzen gizonac hartetan ezazkiten, eta, astine galdun a-
 gabe, hitia bilatatzitua elgian dituzun artalde a-
 beraxac. Baldin nere errotac gertuac baitira, gure
 hilatuztea, hituz eguten buruan, hitia izaten ce-
 raute; aitzitic, egian balibaldina, orhoit zai-
 taci ez dela behori bicia heldu behar zoinaun g-
 nic bat bederac idukiteen baita.

Aceste heritu cen hitz horietaz ceime Menton-
 nec errot baitcidizkien egundaino gizon batan edinen
 etzuen cirtasun batetik. Ihanderi ciren: Leustan dut,
 oy arrotza, yacoec, ceitec zoinaren emaitza gucic
 haurbat gaitziki dohatu baita, ituzte, zuhurtcia
 bat eman deantuztela dohatuztuz gucic bario
 prezagaitingoa dela. Ondu becan gibelatu zuen sa-
 crificion eta eman ciren berehala premia ciren mahu

quicquid. Mentonice mehatshabu ciren a cumeta ciren
 aintseintseco. Nihondic eteen aperi etna icaron za-
 detic baicen, gizon zabon macturac, hanc Clifias
 nigama begias hira hedu cirenac. Ediac eta an-
 diac oroz multuca hedu ciren alphide gicene-
 tonic, eta, aterpean jantaco, heyrac aski etce-
 zaketen ediren. Alde quietonic eteen oihuric
 baicen, jendeac elcani sorca, etcan adi etezan-
 ketenac, nahortuna hartan anote bat adishide
 contentat hantecan zutenac, eta karsteca zabil-
 tranac jabia garbe hira zocan. Borina hinc
 lehembicicac, bera burunc ustec bertecac &
 baira zuhunagrac, iduritec citrayoten etgana-
 traile bat ceta Menton bere biciazan begian-
 teco gerui bat asmafu zena.

Hingaren egua ezurigabe, hulaeo goguetaz
 bertecac zandelanic, agentu ceta medica macelac
 hennac citimola bat, eta gero barba honun-
 tuco ~~+~~ oste ecia cordatu bat. Himerixdur-

zac circa, jendaya erudela, Nibrodasco medic-
 tam Danderekia eta Acragasen Bizcarras cir-
 tam inantes baitu segun batue horice yalec egua-
 daino goratu ez dutena. Mentonen erroez in-
 egia zuberac, galdu cibuztas beren garbituac
 eta beren antaldeac. Ingeac Mentoni erroez
 circa: Aharzeta dut Grece zomebeta; que
 erroez que adistide eta bilhacabeta dira. Ya-
 rre que beginabeco errozi zaitute: zue bar-
 lenciatie ez dut zue erroez zuberacetic
 beria gutiago igarikitzen; que lagunabera
 laster egizue.

Mentone beginabeta erroez du lancia
 bat gudu lancia suspensioac harriz dituen.
 Harria du ~~erudela~~ erudela, casca, ezpata eta lancia;
 lencabeta dira Acezta seldandac, be-
 yer burua (Dakila), eta errozi harriz
 du harriz menduric gabe. Acezte, hariz bilobez
 berria, berre zaberacetic estrakioyeren jar-
 (zaic)

raic unadornic. boica. Ni humbilago doric jor-
 raikitca katayo, binitan xcin hiquat derahet
 hanc balactia. Gndua, hunc curiazac Mi-
 nerbanc bethierco Pyda iduri zuch : hantia
 hantia heritca gucicac barabilan hunc ucal-
 dien azpint. Gofc andelac tokyatca duc Nun-
 midiaco lehuia baten pare, eta aidi herbalacco
 antalde baten sinitca dca, purosaitca du, dar-
 raitca du, odoleca igericatca da, eta actra-
 nac, unun antaldeaca laguatca, ihes egitca
 duc, hanc enabatic bera bunc begantca.

Ban buncac, ainc ignititca batic hinc-
 arec garitca oharabera eroitca, bera oharu
 gabe atzamatca izan aic eta asal daturca. Acer-
 ter [huytca], Merbanc mance eta egitca
 sustatca, indan bat bera bunc gar i dicit-
 ca etatca eracuri zuch. Sae kaitzaz andiki
 hunc eraytaco eregarec dca. Sae aditca ca,
 binc hantia ni binc; eca jcdanya hunc

Digante casta batetoric heldu cen exice Tartaro.
 en ethoriki (1) bea baitzuten. Nardabean cen eray
 batez ni bezain herbalaz; barinan, ez hazen indur
 icaragarriaz, ez hazen becuide dorje eta baroz h
 horritu gabe, hazen bulhametora bulcata nuen
 nez lantza, eta, hazarekin bardean, goiti eray-
 gin niozcan odol beltz batetoric hitayac. Leber-
 tean ninduen erortzean, eta hazen baruan barin-
 boxac medietaraino ibanderi zuen. Hazen despui-
 lac harturic Aceztea gora itzuli nintzen. Mez-
 forac arnas nahasi ondoren erayac, barinabit
 cizuen, eta ibes egia zutenac uyhametoraino p
 bulcata.

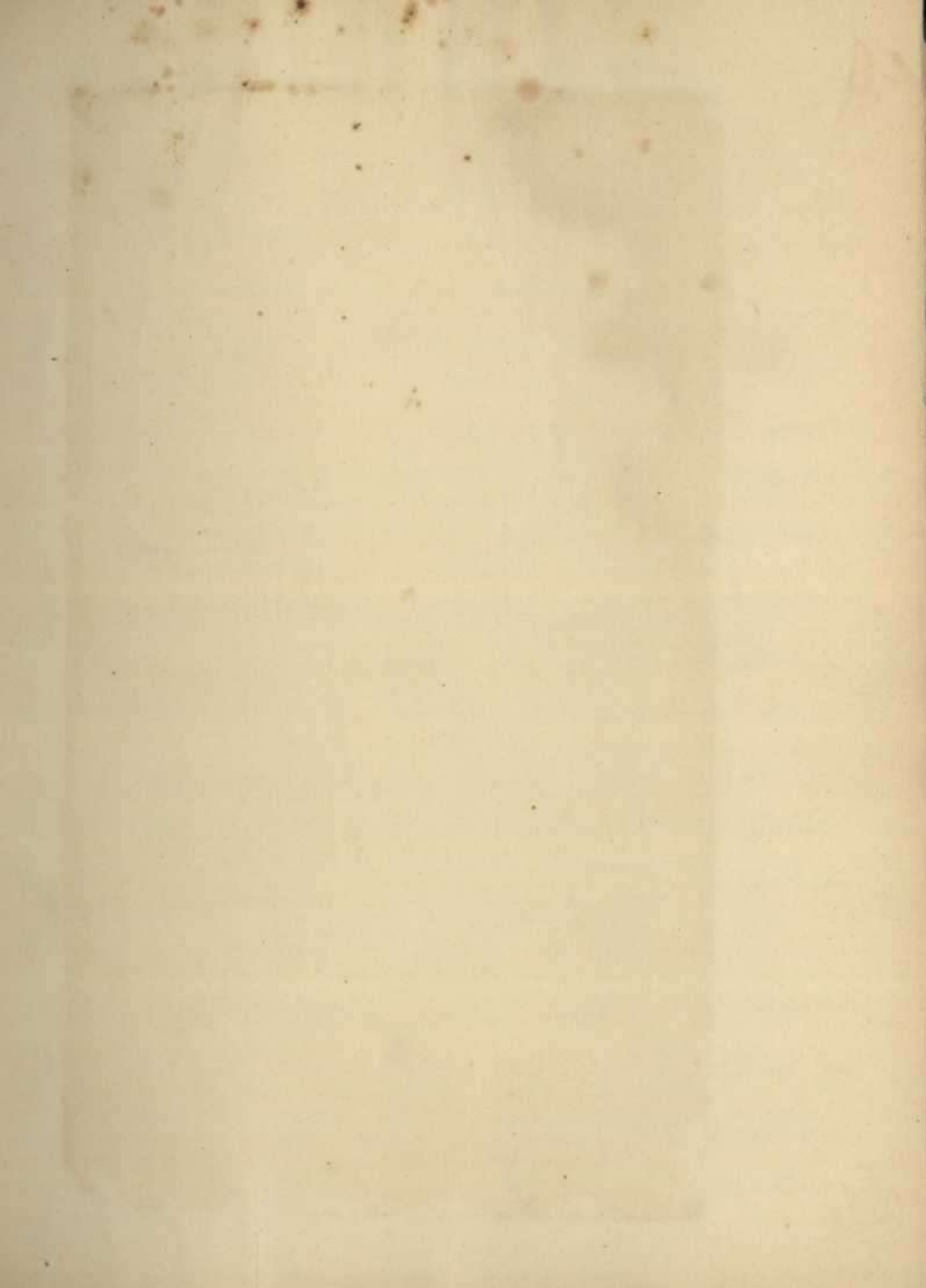
Hauzat guti iguritia cen garbaitia batez
 izagarriaci zuen Meaten Yacore maite eta us-
 natzen duten gizon batentzat. Acezte, erayul-
 zar ukitua, abiatu garintuen guretat cen nahi

(1). Lranlgi. Ce terme est essentiellement basque.

denen beldun dela, baldin Sareen unteciac Ciesli-
 ana bihurtzen baxinen: bat eman cerancua berac
 orduric galdu gabe gure herria itzultzeo, doheri-
 nez gainditu gaintuen, eta lehen bay lehen abia
 gipitcia othoiztu, amoreagatic beldun cen ordico
 quiciei aintzin gainitecin; bainan ez lema idubri-
 tzailerik ez sakeric etcerancua eman nahicatu,
 heyezbat sobra birnistu izomen celacuan Greziaco
 baxteretan. Eman cerantzigua Peniciaco triatu-
 lari batzu, ceitar, lurreo jendeyo quicibin tria-
 tutan civalacote, denen beldun izaiteroric ez bosi-
 tzutan; eta heye, qu ltacon utci ordooan, Acer-
 teri behan cister bihurtu bere untecia.

Bainan Yacoco, gizonen goguetez dostatzen
 direnec, berce hestura batzuei beginatzen gain-
 tuzten.

Lehenbizico liburuaren
 acabantza.

Gravé par J.P. Le Bas.

*Telemachus, réduit à garder un troupeau dans
le désert d'Oasis, est consolé par Termosiris
grand-Prêtre d'Apollon.*

Bigarren liburua.

Triendarrac, beren supertarracaz, Inuistatarraci zuten Cezarriaz handia, Egiptoco errega, handat erresumez multitu izan eta. Iratun Bildu dituzten abenastatarrac eta inatarrac erdian jarrin den Tirreco hiri eta handiaren berriztatarrac, handi zuten jendaya heyer Bilboz: erdian hahi izan pagatu Cezarriace bere garbairietan heldu celean ibendu izan ciaten celega; eta hiruz larzundu izan zuten haren onaya, ceitac, gibelat itzuli celean Garconi handi baten berriztatien erdian hahi izan berituen berriztatien.

Heyer balenarioren cebatcecececece, Cezarriace inato gucieta hayer handiaren berriztatien goa handi zuten. Hauer natiac alde gucieta Garabiltzen beriztatien Bilboz. Berriz berriz

egia ginduan Egiptoan nahi hataric multen batetik, Ci-
ciliaco mendiac begietoric galken abintu ginduen: lu-
rac eta portuac iduri zuten ihes zaceba gure gibelera eta
hodyetara inagritzen zirela. Oidu berean hurbiltzen
icusten ditugu Egiptoan nahi, uraren erdian igeri
dabilan hiri bat ba iduri. Ezagutu zituzten Feni-
ciandarrac eta nahi izan zuten hataric mundu: basi-
nan etzen gehiago ingo; haren belac gureac basino
hobene ziren; alde zuten haicea; gu basino suten
gehiago zuten: beltzen zaitzen, hartzen gaituzte eta
Egiptora preso eramaten.

Alferretan erran nioten ez ginela Feniciandarrac;
doitoga jantzi ziren ene aditarraino: Feniciandarrac
hain egiten duten ceberit gaitzitu ginela
urte izan zuten, eta halaco hartzenetic izanen
zuten izabaciak baicen etaren alha. Yandarrac
ohartzen gure Nileru ura nahastecaz zunitzen
dela iratza, eta icusten dugun Egiptoan begia
human iratza bera bezain apala. Gero Torocaco

izlana hulteen gare Noa hiziari hurbil dea. Hant-
tic igaiden gare Nilaz Menficarritu.

June gathibutasuteco lastimac ez baltin bapiti-
tu aregin gucici sathayotu, burtunen oien gure begi-
az Egiptoan luri aberara icustraz, barntea aregin-
gari baten pare, oro ichtuneez ingui aregatu.
Barterutara ez gitezakeyeta begina icusi yabe
hini aberaxac, barten-etchear lecu aregin bar-
tuetan jarriac, alhorrac, behitara pautatu gar-
be, urtea bezain huroico urteaz urte oroz astaltu
ceti cinerac, bonoac antaldeez bethrac, laboroniac
leherbunac lurrac bere salubritate frangituen dituen
[fructuac] arpiac, artoan bartzu inguruntzaco
sitharzuney ihandexonazten zutenac bere chin-
eta charamelea seitu oetenac.

Mentonec eraiten zuten: Nombuit Dobortua,
erege zuhun lodec marabten duen populua! nas-
aicia eta zontzuean bici du, eta bere Dharutua
suta zur diaz hura marite du. Oy Telamake, cioen

oraino, hola erreginatu behar duzu, eta zure azpicoen
 boscarria egia, baldin egun bidez yncues zure ori-
 tarren erusuma gozatuazten badenautzute. Maitea
 zaitzen zure azpicoac, hala nola zure haurrac, dusa-
 tazazu betaz maiteatua izaiteco arregina, eta haurbat
 egizu non behinere egin goza ahal ditegin ez bos-
 carriaz, ez baktaz orhoitu gabe errega or bati zor
 diotzabela emaitza balisi hec. Beren buruac lau-
 derietan ezantceaz bairien alha ez diru erregaac
 eta hure azpicoen celatceaz bentzutuagoac idu-
 hitceagoac, jendekiaran izuniac diru; bere nabi
 bezala luagari diru; bainan hiquit eta gaitre-
 riac era; eta beren azpicoentzat bel durrago ia
 izaiteco dute eceatez azpicoac hycenbat.

Ihandesten nuen Mentoni: Zorigaitzen
 hordia! ez dugu ce orhoitu rihetez zoken ma-
 hura behar baita erreginatu, ez da gehiago Ita-
 caric guretat: ez dugu berie behinere icurien
 ez gura zor becu, ez Terelopa: eta Alia ospe

gaudi baten igunaturic bere erresumona bikerken
 baltze ere, ez du behinere ere hain icustere bez-
 culentiaric izatzen, ez dut behinere izatzen hain
 zen mairuen betateen aregira aurrerac marabien
 icen deradon. Hil gaitzen, ere Menton mair-
 ten, haindic mairteina ez duzu ceras baten gogo-
 etez alha; gaitzen hil, gutaz yacere urrial-
 menduric ez dutenaz gerozic.

HOLA mairteina, hasbeheraper luce &
 baten hancabean cituzten ere solas guciac.
 Baitan Menton gaitzen beldur izaiten ceta
 ja citen mairteina, daturiz geroz etea-
 kien cen cen heyen beldur izatean. Oy Ulice
 zuhuraren seue guti gaza! cisa; cen bada!
 zue zorigaitzari amor egiten diozu! Yabien
 zazu, egun baten, benclopa eta Itaca ber-
 niz icustien dituznela. Icustien ere duzu bere
 behenbicio ospean ezagutu ez duzun hura, ecin
 bencantuzco Ulice, zuziac cen cen dinon hura,
 (eta)

eta cikin bere uadioreban zuma beriko haadiyore
 oraito kacasser baiterantzun nola nahi erianer
 quistesten. Oy! jakin ahal balera pesine bul-
 cabu dner leu aparbetan, ez haren pairacustatunari,
 ez haren bihotzari jarratitza ez dakiela haren
 semeac, berru honac ahalkez urtaraz ~~lezu-~~
 ke, eta hain aspaldidunac egontzen dituen
 doharabetasun qucinac berino garratzaqua lei-
 tiokre.

Gero Mentonec obairtarazten mitiduen cer
 bozarisa eta nasencia hedatuac ciren Epitoco
 elgi qucinac ceiretan ediciten beritcen kugoi eta
 bi mila hiritaraino. Epitocitza cer hiri ke-
 taco mara mendu zubunnez, abertararen coltra
 behararen aldeaco zuesatunaz; honnen est-
 chatceco molde oraz cikin amonari, karan,
 askieratunari, antze eta jakitaten amodiuari
 kaltetarazten baitcituzten; erlijioneco chimonia
 qucin aldeaco zuesatunaz; zuesatunaz, obor

behiar, gizonen alderaco cintasunak,
 eta Incoen beldurcundear, aita bacot-
 chac bere uney sarrararten ciotatenak.
 Manu eder hortar espantitecar eteen
 unhaten. Erraiten raudan bethi: Torion,
 errege zuhur batec hola monatzen
 duen populari! bainan ordino
 dohasuago hambat populuen zorriona
 egiten duen erregea eta zoinac berea
 prestutasunean edireiten baitu. Gizonak
 idukitcen ditu beldurcundearena baino
 ehun aldir bortitragoa den estecar,
 ceina baita amodioarena. Er choilki
 haren mannac betheten dituzte,
 bainan ordino maite dute heyer
 bethatcea. Bihots gucistan erreginatzen
 da; bacotchac, urrun hartar gabeteiti
 behiatecar, beldur da hura gal, eta
 harentzat eman lerake bere bicia.

Ertruten mintuen Mentoren solasac,
 eta, adiskide zukur hura mintxo zauda-
 naren ereduraz usnatzen muen calijua
 en bihotzaren zolan atrartzen dela.

Heltu ginena berain sarri Menficera
 hiri aberax eta ederra hango bururagia
 Sebceraino goanen giuela manatu zuen,
 errege Berotricen aintzinera, ceinac nahi
 baitcituen berac icartu gaurac, eta
 teriendarren alderet hainitz sumindua
 baitzen. Oraino beraz kilaz igan ginen
 ehun atetaco tobes deitatu hartaraino;
 han egoten con errege handi hura.
 Erenu icigarricoa iduritu citraucun
 hiri hura eta greciaco. freitosenac
 baino jender taturagoa. Han carriken
 garbitasunarentzat, uren, mainhuen
 errechtasunaren, anteen icascent-
 zaren, eta descansuarentzat manuric

hoberenac dira. Plazac ithurria eta
 obeliscas berreginduac dira; temploac
 marmola harria dira eta argindura
 laño bairan misegarri baten. Erregon
 jauregia bera hiri handi baten parede;
 ez da han ageri marmolarco harria,
 piramida, obelisca, gizon molde
 icaragarri eta tresna urhe eta
 culharrerco bairan.

Erregeri erran cioten gure atra
 mailec Feniciaco unteci baten
 aurkitu gainturtela. Egun gucier oren
 ber baturtan entuten cituen cerbait
 arrancura edo mesu egin nahi cioten
 guciac; etruen nehor arbuyatzen ez eta
 ere esker guichtorie emaiten eta etru-
 en uste errege eda ongi egiteco bai-
 cen bere arpuco guciaci ceinac bere
 haurrac ^{berala} maite baitcituen. Begitarte

ona egiten cioten arrotcei, eta nahi
 cituen icusi, ceren uste baituen beti
 cerbait probetchagarric icasten dela
 saruneco populuen arturez eta errant-
 cer jakinsum egitean.

Erregeren lehia horren gatic erama-
 nac iran ginen haren aintzina.
 Urhe cigo bat escuam iberarco
 tron batan gainean jarria kagoen.
 Orduco zahartua cen, bainan exegi-
 na eta ertitasuner eta mayestater
 bethea: egun oroz populac juyatcen
 cituen pairacostasun eta rihurtcia
 batekin, lausenguric gabe espantagar-
 riac, Goricie arrax egitecoen chuchun-
 then eta justicia zorrotz batan ema-
 ten hairan ondoan, arraxean haren
 abusamendua cen giron jakinsum
 entzutea edo behar den berabaco

gendekin elertatceac ceinac bere
 chehetasunean sarrarasteco ongi
 berentzen baitrakien. Haren bici
 gucian etcitakeyen bertce goibeldu-
 rari edizen sobra balenorioren
 garhaitu cituen erreges triofatu
 cela laicen eta fidatu bere aspico
 giron fati berchala eracaxien de-
 rantuttedana. Jcusi minduenean
 ene gartatasunaz ukitua iran cen.
 galdegini ceraurkidan ene icena
 eta ene sor-lecua. Espantituac iran
 ginen haren ahotic mintro cen
 rukurteciar.

Thardesi noen: Oy errege handia!
 jakinxun cizat, hamar ur-te irau-
 duen troyesco sethiuar eta haren
 funditcear hambat odol greciari
 gosta denar. Hiri hura herraustu

duten errega aintcindarietari bat
 iran da iblic ene aita: iraso qucien
 hedaduran Itacaco irla, bere erre-
 suma, ecin edirener dabila. Karen
 bilha nabila, eta gisa bereco xorigaita
 bater atramana iran naik. Behur
 naraku nere sor. Lecuari eta nere
 aitari: higuat, nonbait.

Incoce begiraturen ahal xaiturte
 xure haurrei, eta goraracien ahal
 diote hambat aita onaren arpian
 bicitceco axegina!

Irricalmendurco begi bater
 beha randan corotrix; bainan
 heya ene erranac egiaq ciren
 jakin naher, egorri iran gain-
 tuen bere arpic aintcindari bat,
 ceinac jakin behar baitaun gure
 untei atraman dutenetaric heya

~~me erramae eguae sisen ciner~~
 Grecae ala Feniciendarrae ote
 ginen. Erregec erran huen: Baldin
 Feniciendarrae badira bi aldiz gata
 tigatu behar dira, gure exayac
~~exayac~~ dirlacote, eta oraino gehiago
 gerur trar baten nahi iran gaitu
 telacote enganatu. Aititic Greac
 balin badira, ongi erabilian iran
 diticin nahi dut, eta ene untzi
 batean beren sorlecura egorriac;
 ecen Grecia maite dut: kan Egiptoar
 batec baino gehiagoc legeac eman
 iran ditorte; eragutcen dut Hercu
 len bertutea; gutaino heldu iran
 da Achilen ospea; eta espartitua
 nago Ulici dohacabearen ruburtciar:
 bertute dohacabeari laguntza emai
 tea da nere aregina. (Cembatanz)

Cembatenar Cerostria cinago eta
 birarrago baitcen, hambatena barna
 gaichto eta amarruxuagoa zuen, erege-
 ren manuz, gure egitecoaren icarcuntra
 zuen gironac. Antcindari hura Metofia
 deitzen cen: bi hitzetan ediren nahir,
 asco galde egin coraucun; eta nola icus-
 ten baitzuen Mentorec nic bainozukua-
 tasun gehiagorekin ihardesten zuela,
 hiquintra eta iduricotasunekin behatu
 iran cioen, ecen gaichtagiac onen
 aldera sumintcen dira. Bereci
 gainturten, eta ordutic ex nuen
 jakin cer bilhacatu cen Mentor.

Berecuntra hori ortciri colpe
 bat iran cen enetrat. Galdeac qui
 bereciki eginer, hitz macurretan
 erorarasteco peshira zuen bethi
 Metofice; ororgaunetic iste minduen

berre agintra balacariet biluraras,
 eta aitorraras. Mentorec gordetce
 ciokeyena. Bith biter etruen egin
 cintasunean bilhatcen; bainan
 cerbait estacuru nahi rukeyen erre.
 geri erraitco Feniciendarrac ginela
 eta errege umoa cen arren ediren
 ruen haren enganatceco bidea.

Oy rorigaitra! ceren menturan
 diren erregeac! ruhurrenac berac
 arduara dira enganatuac. Gizon
 amarruxu eta diru goses inguratuac
 daude. Onac gibela doaci; ceren ex
 baitira ex balacari; ex lausengatrait
 artosac; onac bilhatuac iran artes
 daude, eta erregeec ex dakite hambat
 heyen bilha goaten: aiticie gaich.
 taginac ausart dira, enganatrait,
 beren buruen onhexararteco eta

asegin egitera artos; gordetzen amu-
xu; ohorearen eta conticientiaren
acholic gabe, cernahideneen egitera
abian, Erregeren lehiaz askiesteco,
Norbait dohacabe dela errege bat
gaichtaginen amarruen menturan
iraitcar! Galdua da lausengua
er balinbadu arbuyatzen, eta ausar-
ki egia erraiten diotenac er balin-
baditu maite. Horra cer gogoeta
nabilan ene rorigaitcean, eta
Mentorri entzun quier orhoitcen
nuitcen.

Biskitartean Metoficic bere
gatibuekin Cacicco mortuo (1)
mendaitara egorri minduen,
heyeekin sarrit netran haren
artalde handiac.

(1) mortua, desert. Cette expression est employée

Hemen Calipsoe tricarari
 nuen Celemake, erraiten ciolari:
 Beregin cinduen orduan zu,
 Ecilian herioa gatibutasunari
 hautatu iran cinduen?

Celmake ihardexi zuen:
 Bethi handitur zohan ene zorigait-
 za, ez nuen gehiago heriotsearen
 eta gatibutasunaren artean hautatu
 ceco aregin lastimatia: gatibu iran
 behar con, eta, hala erraitco, zoria-
 ren garratasun guciac abitu.
 Etcitrandan gehiago peskariaric
 den gutiena gelditeen, eta ez ner-
 akereen ere hitz bat erran ene libat-
 cera destatceco. Mentorec gerortie er-
 ran ^{derant} ~~ene~~ ^{Estiopa} ~~lobatceca~~ ^{batrucei} ~~destatceco~~ ^{saldua}

par L'abbé Larriguy.

iran cela eta heyei Etiopiara
jarraiki citrayotela.

Ni mortu icigarri batruetara
heltu iran ninteen: han, celhayan
erdian legarte erregarri batru icusten
ciren; egun daino urtu er diron elhur
batruce mendi gainetan bethi iran-
ten duen nequ bat egiten ruten;
eta choitki mendi rut heyen mace-
len erdiruan, gerenden artetan, artal-
dentrat ediriten ciren barcalecu
batru. Haranae (1) hain barnae dia,
non doidoya igurkiac han distera-
rar baitetrake bere argiac.

Er men toki hartan bertee
gironic edien artrain batru baicu
lecua bera berain basae. Han,
ganae iragaiten nituen ene Xorigit.

harana, valli. Basque ancien: on dit égale.

haren aubendateen, eta egunac
 artalde baten ondotei, gathibu
 burur agibatzen gaitotatasunari
 ihes egiteco, ceinac, bere libratceco
 irixean, bertceac bethi belkten
 baitcituen, nansuarein aintcein
 baliararteco bere kharra eta haren
 onentrat zuen jarrikimendua. Gathi-
 bu hura Butis deitcen cen. Bestura
 hartan behar nintzen arras erori:
 egun baten, oinaceac rapatcen
 minduolaric, ahantci zuen nere-
 artaldea, harpe baten aldean,
 beharraren gainean hedatu nint-
 cen; eta nore aaccabeac gehiago
 egin jasanez, han, herioaren
 begira mindagon.

-ment: ifarra.

Ordu berean, ohartu nintzen
 mendia gucía icaratzen zela;
 haitzeek eta terree (1) haren capetatic
 jausten zirela iduri zuten, jabalduric (2)
 Landen haiceak. Harpetic bor icara-
 garri bat silki cen eta hitz hau
 adiaraci ceramkidan: Oy Ullice
 Zuhurraren semea, hura beraba,
 pairacortasunak behar due handi
 bilhacatu: bethi dohasu iran
 diren printzeek ez dute hata irai-
 tea arguiluac zoratzen. Oi! nonbait
 dohasu iranen haicela, baldin
 bentzuteen baditu hore ondicoac,
 eta behinere ez ahazten! Berriz

(1) Lerra, Pin. Ce mot est du dialecte Haut-Navarrais

(2) L'abbé Larreguy se sert de cette
 expression.

scussiren dut Itaca eta ceruetaraino
 iganen due hire ospea. Bertre
 gironen nansi iraiten haicenean
 orhoit hadi, hec beraba herbal,
 erromes eta oinhacean iratu haicela;
 maita rataci hire aspicoae, lausen-
 qua hiquint; eta jakin rac er
 haicela handi iranen, non er
 haicen begratua eta bihosdun
 iraiten hiren behen bentrutceco.

Incorco solas horice ene behot-
 ceco nobaraino sartu ciren, han,
 ferris norrapaci ruten borcarioa
 eta calipua. Incoae gironci mint-
 ratcen direnean rainetan odola
 hormararten eta buruan ileae
 zutararten dituen lagun hura
 er men frogatu; descangu
 jaiki mintren; belanico, escuae

cerua goitituric, adoratu nuen
Minerba, ceinari uste iran
bainuen oracle pura tor niola.

Ordu beretic giron berri bat
ediren ninteen: Inhurticac argit-
cen munduen; indar goro bat
eragutcen nuen emararteco ene
lehia quicac eta baratceco ene
gartotasunaren oldarra. Nortuco
artrami quicac nere burua maite-
raci nuen; arhenecote ene eritasu-
nac, ene pairacortasunac, ene
rorrasunac eritita iran luten
Butis crudela, ceinac escudant-
cia baituen bertee gathibuen
gainean, eta hastean nahi iran
bainituen toleciatu.

Hobeki jasaiteco nere gathi-
lutasuneco eta bacartasuneco

unhadura, liburu belha mindabi-
 lan; ecen nere ispiritua mantena
 eta lagunt ceakeyen ce bait icascunt.
 raren escasian, tristecian gainditua
 nintzen. Dohacu, niver, azequin
 muthiriac hiquintzen deturtenac,
 eta bici tucen baten gorotasunak
 dakitenac askisten! Edo cein toki-
 tara bulca detran horigaitrac,
 bethi berekin dacarkete beren hargar-
 ria; eta bertee gironac azequin beren
 ordian hiraten dituen unhadura
 er dute eraguten, iracurtcean beren
 astien bethaten dakitene. Dohacu,
 iracurtcea maite dutenac, eta, ni
 berak, iracurcuntzar gabetnac er-
 direnac!

Holaco gogoetac erabilten
 mituelaric, oihan ihum batean

sartu mintzen: bat batean icusi-
 men adineco giron bat liburu
 bat escuan raducana. Giron haren
 belhar handia cartroila cen eta
 cimurtucha: birar suri bat gerrir
 raino tarraican; haltura handia luen
 eta ohoragarria; barrua oraino pescor
 eta gorri, begiac bici eta sarcor,
 lora ertia, eta solasac lanõ eta
 maitagarri. Egundaino taharris
 er dut icusi hambat ahalkeruni.
 Bermocirih deitzen cen, eta Apolo-
 nen opera cen, Iovna cerbitraten
 baita non Egiptoco erreges oihan
 hartan Inco hari ibendu iran
 cioten marmolarco templo batean.
 Escuan raducan liburua canta
 bilduma bat cen Incoen ohoretan.
 Begitarte erti batekin hura

biltzen bait; solas egiten duqu.

Hambat ongi erraiten cituen gaur
iraganac, non uste iraiten baiten
icusten cirala; bainan laburki er-
raiten cituen, eta egundaino er naut
haren condagailuec unhatu. Sint-
ciera ethorkiruna icusten zuen,
gironac eta hec gay diren gogoac
eragutararten ceian rupertcia han-
diaren cariar. Hambat unotasune-
kin, bora cen eta aragina; eta gar-
totasune arayenac erdu hambat
maitagarritasun nola baituen
giron harree hain adin handian:
hartaracote maita cituen giron
garteac etorcor cirenean eta pres-
tutasunaren lehia zutenac.

Haster amodio samurrah
maitatu minduen, eta tosegat.

ceco liburnac eman ceraukidan:
 semearen icenar deitzen minduen.
 Erraiten nioen ardura: Ene aita,
 Incoer Mentor edeki ondoan,
 nitak erricaldu dira; huta bert.
 ce laguntza bat eman deraute.
 Gizon hura Cife edo Lincus idu-
 ria, dudu gabe Incoer usnatua
 cen: berac egin cituen berenac
 erraiten ceraukidan, eta emaiten
 Musek dohatuac ciren bertce
 cembait berulari onenac ere.
 Jaunten tuenean bere aldagari
 luca, elherra bario churiagoa,
 eta escuetan hartzen tuenean
 bere iberarco arrabita, tigrac,
 lehoiua, hartac eldu ciren
 haren hausengatcera, eta haren
 oinen mulicatcera; haturac oha.

netaric atheratcen ciren haren in-
 quernan faurcathera; Tuhanecc berec
 ukitnac iduri Tuten, eta usteco
 einduen gerendac samurturic mendic
 gainetaric faustera roacela, haren
 cantu ertien aseginari. Incoen
 handirasuna, bihotz handien
 bertutca, aseginac utciric ospia
 hautatcen duten gironen tuhurtasu-
 na baicic etruen cantatcen.

Bihotz hartu behar uela
 erraiten ceraudan ardua, etrutela
 Incoec ex Ulice ex haren semea
 debalde utciren. Arkenean buru-
 ratu ceraudan, Apolonec beraba,
 artramiei behar motela illusen
 ohoratcen eracaxi Apolon, cioen,
 sumnidua, Jupiterrec, egunic
 ederrenotan, coruax bere ortrant

cer⁽¹⁾ asaldaten Luclacotr, nahi iran
 cen aspertu Bartaroen gainean, ceinec
 lantzen baitciturten orpinac⁽²⁾, eta
 bere flecher hil cituen, Ordu beredi
 Etnaco mendia gelditu cen eragoiz
 teti garrasco cirimolac; etciren gehia
 go entruuten mailu icaragarrien
 cascac ceinec, ingudia joitearekin,
 anhendararten baitciturten lurreco
 centerna barrenac eta isasoco hondar
 rac: burdina eta eraina gehiago
 Bartarac argitua etcirenac herdoilt
 cen abiatu ciren. Bulcain, errabian,
 bere errementatic ilkiten da, eta,
 naher maingua, laster egiten du

(1) Ortrantra, tonnerre. Ce terme est pris dans
 le dialecte souletin et est très harmonieux.

(2) Orpina, foudre dialecte Bas. Navarrais.

Olimpara, Incoen bilcua, ierdisk
 eta heraux beltr baten estalia ardis-
 ten du; arrancura minac egiten ditu.
 Apolonen aldera suminteen da Jupi-
 ter; hantzen du cerutic, eta turra-
 ren gainera bulatzen. Haren car-
 rosa huxac, ohico ingurua, bere
 baitaric egiten zuen, gironci gauac
 eta equnac emaiteco, hilen mu-
 dantra higualekin.

Apolon, bere arroyo gucieta-
 ric bulucia, artrain egitera fort-
 chatua iran cen, eta Admete
 erregearen artalden zaintera.

Chirula jaiten zuen, eta bertee
 artrain guciac heldu ciren, ruhar-
 ren itralean iturri garbi baten
 barretan, haren cantuen entre-
 tera ordu arteraino bicitec basa

eta abibat erabili iran kuten.

Ardi kainten, heyen morten eta
dairten, eta gasna egiten baicic etra-
kiten; elgi gucia mortu largarri
baten parecen.

Epe laburric artean Apolone
bertee artrain guciori bicia aregin-
garri eragin deraketen antea era-
casi cotraten. Cantatcen cituen
lillac koinetah coroateen baita uda-
berria, berduratcen dituen balxa-
muac eta haren kango jean sortcen
den hostaya. Gero cantateen cituan
udago gau gorroac ceineten haice
ertiee gironac frescateen baititarte
eta ihintrac aseten baitu burra-
ren egarrira. Bere cantetan arjateen
ere cituen fruitu urher taturac ceine-
tar Ndashenac laborarien nekheac

sariztatzen baititu, eta leguero ostia ceintan su-
 topdoan jaurcitate berita gazteria erhua. Az-
 kerecote eracusten cibuen mendiac estatuetan
 dituzten oihan ilkumac eta haren bane-
 tac, zoiatari hibayac, mila itzul inguruz
 iduri baitute dostatean diela pertze char-
 magonietan. Humeletan astrainci eronari
 izan osten cein dira elgico bicianen oxerphac
 etxaki lañac dituen maritazamitxuec go-
 zatzen dabitenentzat.

Lanter arbatianac, beren chiuubria, er-
 regiac baini dohanpuzo edizen ciren; eta
 heyen etxolac, jantzi urhetatua ihes
 egiten dituen aregin garbiac, multanca be-
 reganatzan cizutzen. [Yocoac, izriac eta *
graciac konbeit jantzikitec ciren antzari-
tzan inoentzi.] Egun guciac besta eruzac ciren;
 etzen gehiago ~~eruzac~~ ~~eruzac~~ adizuec eruzac

ten chorin cantu errepica baicen
 edo ruhan adaretan dostatecen ciren
 haiceen hase ertia edo cembait
 gerenden gainetic erortean ur argi
 batec egiten ruen arantza, edo Musec
 Apolon harraireon arthana usnatcon
 citraten cantoreac. Inco hare eracas-
 ten lastereaco preciaoren eramaiten,
 eta oihanetan oreñen eta orcatcen hiltzen.
 Incoac berac arthainic becairtu ciren,
 goroagoa iduritu citrayen bici hori
 eceneta beren ospe guciae, eta Apolon
 Olimpara berri deitu inan Tuten.

Ene semeoy condera hunc argitu
 behar baitu, Apolon Olimpara
~~berri deitu inan Tuten inan cen~~
 heyn beren harenar gerostic: sur
 basa hori apaintraru; hare berab
 Liliarak zaru mortua; cantu toin

den charmagari eracas korute artrain
 hoyei quieci; gora baitru hoyen bihotz
 basac; eracua korute prestutasun
 maitagarria; usnarak korute, apar-
 tasun puntan, cein diren goragarri
 laido gabeco aseginac, artrainei deuse-
 rec idek er dirotenac. Iranen da
 egun bat, ene semea, non erregeac
 inguratzen diturten lastema eta
 grina minec, tromaren gainetik
 artrainen bicitcear becair tiraciren
 baitraitute.

Hola mintzatu ondoan, ber-
 nociricec chirula bat eman ceran
 dan, hambat ertia, non ene ingu-
 rura hauroco artrain quiciae laster
 bilaraci baitciturten mendietaco
 ogharrunec ceinec alde quietara
 ihardesi baiturten: Ene bosa ahoe

ecin erran berain goiherea cen: nere
 baitan irakin bat eta zoramendu
 bat berala frogatzen nintzen, ethor
 kiac elgia apaintzen duen berregin-
tzen⁽¹⁾ cantateco. Egun osoac eta game-
 tari parte bat cantur. elcarrekin
 iraguten gutuen. Artrain quiac,
 etchobac etchobac eta artaldeac ahant.
 ciric, luratuac, munitugabe, eme
 inguruan barauden, eracasten
 hari nathayotenean. Morthu hegee
 iduri tuten deus basarie etrutela
 gehiago, han oro erti eta charma-
 garri ciren; hango jendeen gorte-
 siac iduri zuen lurra amulente-
 en zuela.

Ardura sacrificio egitera bitcen

(1) Berregintra, ornement. Larreguy emploie cette expres-
 sion.

ginen Apobonen templo hartara,
 ceinetan Cermocinir aper baiten.
 Artraiac, Incoaren ohoretan, erre-
 mur khoroaturic hara goaten ciren.
 X Nescatila ⁽¹⁾ ere dantran goaten ciren,
 lili klorockin eta dohain saeratuac
 saskietan. Sacrificioaren ondoan,
 ontutna lano bat egiten ginduen;
 gure janharvic goroenac ciren ahunt-
 cen eta ardien esnea ceinen daitreco
 arta gerorec harteen baikinduen, gure
 escur berriki bildu fruituac, hala
 nola datac, pivoac eta mahaca;
 sorropilac ciren gure jarleuac;
 gure ruhanec itral bat emaiten
 ceraucuten erregen jarregitaco
 bobeda urhertatuena baino asegin.

(1) Nescatila, jeune fille. terme est emprunté
 au dialecte Souloisain.

garrigoa.

Bainan huna cere artrainen
 artean erarri mintuen arras ospe
 handitan. Egun bater, lehoingose
 ac errabitu bat nere artaldera
 fauci cen: jadanic abiaten zuen
 sarraski icigarri bat. Nere maki
 la baicic er muen escuan: orarki
 icigarri bat. Nere makila b
 hurbiltzen nair. Lehoiñac harrot
 cen du bere ilaya, bere litaginac
 eta artaparrac eracusten derairkit,
 nabaltzen du cintrur bat idorra
 eta su rariona; bere bi saihexac
 bere burtan lucear raflatzen ditu.
 Lurrera ardikiten dut; Egiptoco
 artrainec ibiltzen duten erretun,
 ca egin gerruntcea, soinean muen,
 eta hare porroscatetic begiratic

minduen. Herius aldir eranci-
 men, herius aldir chutituen:
 haren marrobic oihan qucia
 inharrusten citurten. Arkene
 cotr besoen artean itho nuen; eta
 artrainee ene garhaiciaren icuslee,
 nahi iran zuten jauntz neran
 bestia icigarri haren larrua.

Egintza horren ospeae eta
 gure artrain qucien gambiamendu
 ederraren berriac, Egipto qucia jo
 zuten; heltu ere iran ciren Beron-
 tricen beharriet araino Jakin zuen
 Feniciendartrat gathibu hetarie
 victarie batec, urherco mendea
 behurraci zuela nehor eciu ego-
 nerco mortu hetara. Nahi iran
 minduen icusi, eeen Thusac maite
 cituen; eta gironae argi diroten

gaura guciac ukiteen tuten haren
 bihoth handia, Jusi minduen,
 eta areginekin entzun, eta agerri.
 Luen Metoficic paramankeriai enga-
 natu zuela. Behin bethio ceptara
 condenatu zuen, eta zuen contra
 goratzen dituen aberastasun guci-
 ac edeki ciotran. Erraiten zuen:
 Ala do hacabe baita bertee
 gironac baino gorago iraita!
 Hain egia ez daite bere bigin icus,
 manatzen dueneraino heltcetic
 Arabatzen duten zendek inguratua
 iraiten da, bat bederari barayo
 haren engaratzea; lacotcha, khar
 ichura baten aspian, bere ambi-
 cionca gordatzen du. Alegia errege
 maite, ez daite maite hanc emait-
 ten dituen aberastasunac baicen;

hain guti maite dute, non haren
begitararen bereganateco, lausengat-
cen baitute eta traditeon.

Gero amodioxuki erabili nin-
duen, eta ene Itacara egorteco
gogoa hartu zuen unteci eta
trophekin, Penelopa bere girongei
quciitarii lebrateco. Tadami
unteciac abian ciren, eta erkin-
duen hetan sartzea baicic gogoa.

Thiresia mindagoen horiaren
ucaldici zoinac bat batean go-
ratzen baititu gehieni apaldu
izan dituenac. Trogantha horre,
Ulice, rombait pairacuntra
luceren ondoan, bere erresumara
bihur ahal citakeyelaco peshira
emaiten cerautan. Gogoratzen
citraudan oraino berri icusiren

ahal mela Mentor, Etiopico
 herriic gutienic eragutuctara
 eraman inan cen arren.

Harren berriic jakin ahal
 neronek, ene abiadura apur bat
 gibelatzen melaric, Berostren,
 cenia adin handian sartua
 baiten, bet betan hil inan
 cen, eta haren heriotecac horigaitz
 berri batuetan julumpatu
 minduen.

Galtzapen hortan ecin sosega-
 tua agertu cen Egipto queia;
 mainada bacotchac, bere adis-
 kideric minena, bere laguntza,
 bere aita galdu mela ueste zuen.

Taharrec, escuac cerusa goitituz,
 erraiten zuten: Egundaino Egiptoac
 erdu inan errege bat hain ona!

behinere bertce holaco bat er
 du iranen! Oy Jacoac! edo eteen
 behar gironci eracuxi, edo etcitra-
 yoten behinere khendu behar!
 certaco behar dugu Berotris handia
 hit ondoan bici! Garteriac erraiten
 zuen: Egiptoaren peshira galdua
 da: dohasu iran dira gure aitac
 hambat errege onaren aspian
 bere biciaren iragaitar; que, er
 dugu icusi, cein lastimagarria
 den haren galtrapena jakiteco
 laicen. Haren shiac gau eta
 egun nigarretan zauden. Errege-
 ren froquac egin cirenean, berrogi
 eguner populuric urrunene
 multuca hara laster egin
 zuten; bat bederac orains behin
 nahi zuen icusi Berotricien

gorputra; lacotcha haren iduria
nahi zuen begiratu; bat baino
gehiago nahi iran huten hare
kin horteciac iran.

Bainan huna cere mindu
zuen oraino haren galtce~~s~~ areca-
bea. Bocorin, haren semea, etzuen
er icustateric arrotcentrat, er jaki-
tatentrat lehiaric, er prekamendu-
ric giron prestuentrat, er ospea-
ren amodioric.

Aitaren handitasuna parte
semea bilhaeraci zuen erreginat
ceco hain merccimendu gabea.

Gurikerian eta burugope muthi-
ri batean hacia iran een; er
deuentrat hartcen cituen gero-
nac, ustet harentrat baidic etci-
rela epinac, eta berac, hotaric

bertze ethorki batelacoa cela; eten
 alha bere behien asetceak baicen,
 barrayatceak haren aitar hambat
 artorekin bildu inan cituen
 diruta ecin cordatuac, populuen
 toleyatceak, dohacabeen odolaren
 hurgatceak, eta inguratzen huten
 garte zoroen erran lausengarici
 jarraitkitceak, noiz-eta-ere bere
 gamic arbuyagarriki urantzen
 baitcituen haren aitaran confin-
 dentcia inan huten zahar unno-
 ae. Abre basa bat can eter erreg.
 Auhenetan zagoen Egipto gucia:
 eta nahiri Cerotricen icenac,
 Egiptorrei hambat maitea, jaso-
 nararten cioten semearen bicitu
 bihotu gabea eta crudela, bere
 galtrapenera semeac laster egiten

Zuen; eta printze batez, erreginatzen hain guti merezi zuena, tronuan etxeron luze iharduc.

Ormen gehiago zeren alha Itacara itxultceco peskeharic. Dorre batean egon nintzen ixas barterean, Pelusaco ondoan. Han, Cero~~tr~~trix hil er babitz, behar ginen untxietan sartu. Metofice bere cepoetarie atharatceco eta errege berriarekin ongi jartceco chotiltasuna iran zuen: dorre hartan preso exarraraci minduen, eragin motran bidegabek aspertceco. Gauac eta egunac ihundura bastis magarri batean iragaiten nintzen: Cernociricen ethorkinuneco solas guciac eta harpean entzun nintzenac etcitaurkidan gehiago

amex bat baiie iduriten;
 Arecaberie minsean mainhatua
 nintzen. Teusten nuen nola uhi;
 nec zafatzen zuten dorrearen hon-
 doa: ardura beha egoiten nintzen
 presiar erabiliae ciren unteici, eta
 zornac dorrea asentatua cen geredetan
 porroscateco lanjeretan baitciren,
 Ibrun hestura hartan cirenac
 urricari iraitetic, hegen zornac
 beairten nintzen. Laster, nioen
 nere baitan, beren bicico dohaca
 betasunac ahituren diturte, edo
 beren sor lecura helturen dira.
 Oy nou bait! er bataren, er bert-
 cearen presiarie ecin duket.

Hiola damu alferretan hirat-
 cen hari mitcelarie icusi nuen

mastarco oihan bat berala. Hainee
 hauspaten citurten belar estalia
 cen ixaspa; ura harrapoz kurtzen
 cen ecin condaturco arrauen ucal-
 dien arpiar. Alde gucietaric oihu
 nahasi batru enturten; ixas bar-
 terrean icusten nuen Egiptoar-
 retari parte bat, icitua, harratan
 laster egiten; bertee batrucc iduri
 kuten heltzen ciren unteien aintzi-
 nera roacela. Laster eragutu nuen
 utciarroth hec batru Feniciacoac
 eta berteeac Cipracoac circla; ecen
 ene dohacabetasunec ixasoco goiti
 beheitietan jakinuen eragiten
 abiatu ninduten Egiptorrac idu-
 ritu ceraurkidan bi aldetara bere-
 ciac; errecki sinexi nuen Bocorik
 zoroa bere bihurrikerier, oldarraraci

ruela bere appicoctarie parte
bat eta clearren arteco gerla bertu.
Dorrearen gainetic saraskihogudu
batan lecucoc iran ninteen.

Campotarrae laguntrara galdegin
citurten Egiptorrec heyen janspena
lagundu ondoan, acometatu citur-
ten bertie parteco Egiptorrec ceinec
erregi baitruten buruhagi. Errege
hura icusten nuen bere soldaduen
sustaten bere egintzer; Mark Incoa-
ren pare agartzen cen: odol ithurria
zurritaten ciren haren inguruan;
odol, betz, lodi eta harrapoxu bater
cuxatuac ciren haren carrosaco
arrodao; eta neker baicen etcitar-
keyen iragan hil lehertu meten
gainetic. Errege gaste hura, onxa
egina, harrara, becoki gora eta

Superrecoa, errabia eta eximondua
 begietan habilan: Ahoric er duen
 baldi eder baten pare cen; bere
 bihotrac ixura bulcatcen zuen;
 eta zuhurtasunac etruen amorrean
 idukitcen haren balentzia. Etra-
 kien er bere huxen chuchentcen,
 er manu garbien emaiten, er he-
 datcen mehatchatcen zuten gait-
 ceraino, er gehienic behar cituen
 gironen ihardukitcen. Er antee
 escasa zuelacotr; haren argiee haren
 bihotra higualtcen zuten; bainan
 etce behinere horigaitrar eracasia
 iran; haren nausiee lausenguar
 gaircuratu zuten. haren ethorki
 ederra. Bere bothereac eta bere
 horionak horditua cen; ueste zuen

guciac haren behia erhoer amor.
 eman behar ciotela: contrestanc
 den guttinae jaurararten zuen
 haren oldarra. Orduan eteen
 gehiago zuen mintzo, bere bauta-
 ric campo beraba cen: bere urqui-
 lu muthiriac abre basa bat eragi-
 ten zuen; berenar zuen ontasunac
 eta adinendu zuenac urten zuten
 apur bat; haren cerbitzari cinenee
 ihes egitera bortchatuac ciren;
 et zuen gehiago maite haren behiac
 lansen gaten citurtenac baicen.
 Hala hala, bethi bere egiarco
 onaren bidegabekin, sobranietan
 zuen lakot, eta behar den berabaco
 jonde guciac bere manamendu
 erhoaren hiquintcera bortchateen
 cituen.

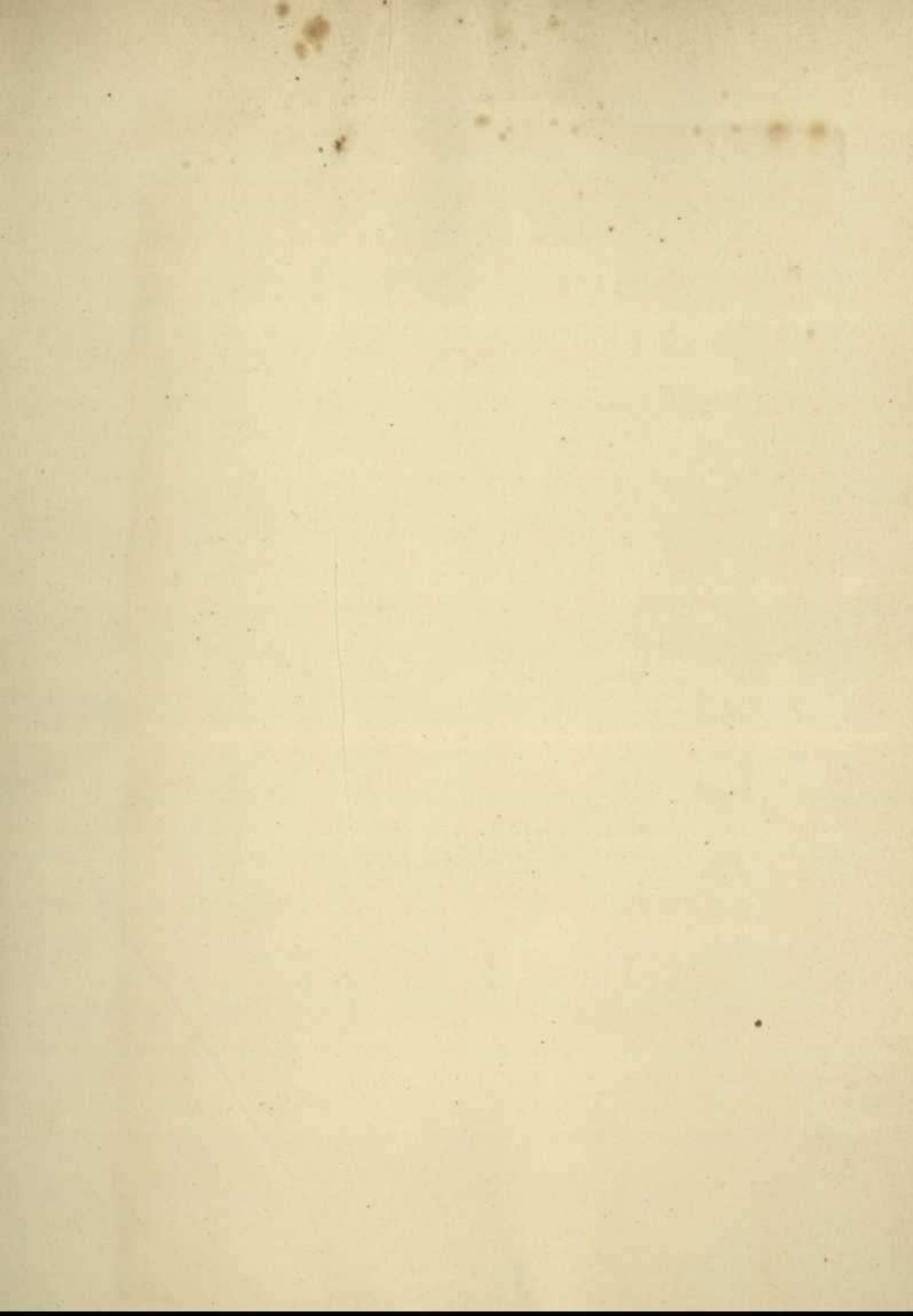
Lucek esayen osteari ihar-
 duki cioxen bere balentiar; bainan
 arkenecotr gainditua irar cen.
 Bilteen icusi men: buharretan
 sartu citrayoen Fencicindar baten
 dardoa, estecac galdu cituen escue-
 taric, carrosatic baldien aspira-
 erori cen. Cipraco soldados bateg-
 burua ebaki cioen, eta, iletaric
 harturic, ospen beraba, armada
 garhaitraile guciari eracusi
 cioen.

Bici maiceno orhoituren nair-
 buru hura icusiric odolcan igeri,
 begi hec herxiac eta irauungituae,
 begitarte hura hixa eta desegina,
 aho hura erdi-idekia, hasi cituen
 zombait hita acabatu nahi cituela
 iduri, secunde super eta mehat

chagarri hura herioac berac ecin
 borratu huna. Bici-naiceno ene
 begien aintean iranen da; eta
 egun baten Incoac erreginaraten
 balin banindute, er nio ghanth,
 hambat icusgarri dohacabearen
 ondotic, errega baten er duela ma-
 natcea mereci eta bere lotherean
 er dela doharu, non er duen bothere
 hura zuhurtziari aspicoeten. Eta,
 cer dohacabetasuna giron latent.
 hat, bertce gucien horionaren egiteco
 berecia, hambat gironen nansi
 er iraita heyen dohacabe eragite-
 co baren!

Bigarren Liburuaren

akhabantca.

Gravé par J.P. Le Bas.

*Telemachus est instruit par Narbal du commerce
de Tyr.*

Hirurgaren Liburuak.

aliphoce espantituric
entrueten cituen hain
solas zuhurrac. Charma
garricnic edireiten zuen,
icustear Celemakic lanoki aithort.
cen sobra lastertasuner eta ez aski
ethocor iraner Mentör zuhurraren
aldera egin cituen huxac. Bihotz
bat miresgarri berain handia
eta gora edireiten zuen giron
garte haren baitan, zoinac bere
burua hogendum aitortcen
laituen, eta bere arinkeric
hambat ongi balaitu ceta, zuhur,

geroaren beldurti, eta orainoan
 begiratu bilhacateco. Nere Celema-
 ke maitea, cioen, aintzina mint-
 za zaite; Berantzen haut jakitea
 heya nola athara cionen Egiptoti,
 eta non berriz ediren cinduen
 Mentor zuhurra ceinaren galtzea
 hambat arraroinekin minki
 hartu baitcinduen.

Celemake huncletan bere
 solasari berriz lotu cen: Egipto-
 ar prestuenac eta erregeren aldera
 cinenac, bentrutuac iranac, eta
 Errege hila cela icusirik, bertei
 amor emaitera bortchatuac iran
 ciren: Bermutis deitzen cen bertce
 errege bat althatu iran cen.

Feniciendarac Cipracotrojekin
 gibelat bihurtu ciren errege berria
 (rekin)

rekin batasuneco patuac egin ondo-
 an. Bermuticec bihurtu cituen
 preso ciren Feniciendar quiciac;
 eta heyekin batean sartua iran
 nintzen. Dorretic ilkiaraci nin-
 duten; bertcekin balcan sartu
 nintzen untcian: berriak peshira
 abiatu cen ene bihotzaren zolan
irarniatcen ⁽¹⁾ Tadanic haice on batec
 gure belac hampatec cituen, sakerec
 arrauekin serratcen citurten uhin
 harrapatec, isaso zabala untcic
 estalia cen, marinelac irintcinaz
 zauden, goihenac eta mendiac
 hiqualtcen ciren emeki, emeki,
 abiatcen ginien ez gehiago ura

(1) Irarniatcea, briller. Cette expression se
 rencontre souvent dans Larreguy et est très signifi-
 cative.

eta cerna baicic icusten, wik-
 eta ere atharaten cen igurkiac
 iduri baituen ixaspetic bere su
irarniatia (2) ikhararten cituela;
 haren arrayoc urhertaten citur-
 ten mendi gainac, ceinac oraino
 apur bat ortcira icusten baikin-
 tuen; eta cernac, urdin uher
 bater carantratuac, piaya on bat
 agintcen ceranuan.

Temiendarra beraba egor-
 ria nintcen arren, enekin ciron
 Temiendarretarie batas ere er
 ninduen kagutcen. Karbabe,
 ceinac manaten baituen ni
 erari nindurten antecian, galdegin

(2) Irarniatia, etincelant qui jette de
 l'éclat comme une étoile.

ceraukidan ene icena eta ene herria,
ciolaric: Feniciaco cein heritaco hara?

Oh nair Feniciendarra, ihardexi
noen; bainan Egiptorree Feniciaco
untzi batean isasotan atraman min-
duten: Feniciendarra beraba Egipto-
an gathibu egotu nair; icen hunen
arpiari luzei pairatu iran dut; icen
hunen arpiari libratu nante.

Cein tokitacoa hara bada, erran
ceraudan Nabalec? Orduan hune
letan mintzatu mintzayoen: Cele-
snake nair, Iblic, Grecian Itaca-
co erregearen semea. Ene aitac bere
burua deitatu du Eroyesco herria
sethiatu iran duten bertee errege
gucien artean: bainan erdiote
Incoec eman bere sor lecuaren
berri icustea. Asco lecutan

bilhata iran-dut; zoniac hari
berala jararteen deraut: dohacabe
bat icusten dudu, zoinac beretara
itxulteco eta bere aitaran edirei:
teco zorianarentzat laicen ez baitu
lehiari.

Narbalec espartimendurekin
begira citraudan eta ene baitan
ez dakit zer dohasuric icusten
nuela iduriteen citrayoen bertze
gironen arrontean edireiten ez denic.
Ethorkin cina eta bizarra cen:
ukitua iran cen ene dohacabeta
sunar, eta mintzatu citraudan
fidantzia patekin cina Incoec
usnata baitcioten, hestura han-
di batetari begira mintzan amo-
reagatic.

Telemake, erran ceraudan,

Jure erranez er dut dudoric, eta
 hetar dudatzen ere er nahike;
 begitarlean inartuac dituran
 ertitasunac eta prestutasunac
 Jure gainean iduricortasunic er
 derante urten. Hautemaiten ⁽¹⁾ dut
 ere Incoac, ceinac bethi arbitratu
 baititut, maite raiturtela, eta nahu-
 tela nic ere maite raitradan, nere
 semea bacina beraba. Conxeilu
 on bat emanen derautrut, eta
 saritrat ichiltasuna baicen er
 derautrut galdegiten. Ihardexi
 nioen: Etraitecila beldurti terra-
 cortasunic den gutiena uran dera-
 dan niri confidatu nahico dituran

(1) Hautemaiten, sentir s'apercevoir. Dialect.
 Bas Navarrais. Acubar dit usnattea et les H.
 Navarrais sumattea.

gaucen gainean: cembat garte
naicen arren, nere secretuaren
behinere er erraiteco arturan
ohitua nair, eta oraino hobeki
bertcerena, cer nahi estacururen
arpiari, er behinere salhatcean.

Erran cerandau: Nola, hambit
gartetahun handian, ichiltahunari
jarri ahal iman hara? Ongi ase-
ginekin adi nerake heya cer mai-
nar onheri iman durun begira-
cortahun hori ceina baita gobernu
Zuhurrenaren asentua eta ceina
gabe alferrac baitera bertce ante-
guia.

Blice, erran nioen, Droyesco
sethiora abian, besoetan eta
belhaunen gainean hartu omen
ninduen. Maiteki besarcatu

ondoan, hita hauc erran cerak-
 kidan, ecin entzun netrakeyen
 arren: Oy ene semea! Incoec begi-
 ra neratela hie secular icustetic,
 Lehenago ^[Parengo haitate] sareac hie egunen haria
 ebaki deratela, noiz-eta-ere hasia
 laicic er baita, hala nota epai-
 leac bere segar rabaltcera abiat-
 cen den lore urter bat ebakitcen
 baita; ene exayec leher ahal
 heratela hie amaren eta nere
 begietan; gaurkindu behar balin-
 ladue egun bater eta prestutasu-
 nari ihes egin! Oy ene adiskideac!
 cion oraino, hambat **maite**
 dudan seme hau urter derantuet,
 hunen haurtasunak arta iran
 zarue: baldin maite baharue,
 lausengu galgarria urrantarue

hunenganic; bere buruari gai-
 hentzen eracaxosue; inan dadicla
 zuhain tantay baten pare, zoina
 urter debaric chuchentecagatic
 zuffararten baitute. Oror gainetic
 er derakuela deusere gapider hunen
 bilhacaratco zucen, ongiegile, egia-
 ti, eta cin ichitasunaren begiratce-
 co. Gexur erraitco gay denac er
 du girontrat behatua iraita me-
 reci, eta norc ere ichiltasunaren
 begiraten er baiti; haina mana-
 mendumar er da gay.

Hitz haue erraiten derain
 kitrut, neorriri ardura erraitco
 arta hartu inan lastute eta nere
 bihotzaren barreneraino sartu baitra;
 ardura nere baitan erreberiten
 ditut.

(Goiz Danic)

Goir danic ichiltasunari lake
 taraci minduten nere aitaren
 adiskideec. Haurtasunic samur-
 renean mintzen oraino, eta jadanic
 confidatzen cerakidaten jasaitco
 citurten bihotz minac icustear
 ene ama ausart smultru handiba-
 ten buruyopean, ceinec harekin
 ercondu nahi baitruten. Hoba,
 ordudanic giron uno eta segur
 batentrat mindaueaten, egiteco
 handiener ichilic mintzaten
 cerakidan; girongeyen urruntceco
 egin gogo ciren gaur gaur jakin
 egiten minduten. Bacia mintzen
 nere baitan ruten confidentiar;
 jadanic giron egin batentrat
 naucan nere burua. Behinere
 er dut hucic egin; egundaino

etrait huta bacar bat lerratu secreturic
 Hijiuna agerarak cerakeyenic. Ardua
 girongeyac ni mintraraci nahis
 destatcon civen, haur batec. cerbait
 inporta ruenic icusi edo entran
 balimbarnen etruelacoan jakinen
 bigiratcon. Bainan, gerurric gabe,
 eta erran behar eteironac begiratur,
 ihardosten ongi jakina muntcon.

Orduan Narbalec erran
 cerandan: Icusten duru, Celemake,
 Feniendarron bothevea; boren
 ecin condaturco untciez lozagari
 diva inguruetaco jendaya guciii:
 Herculen harroinetaraino eginten
 duten tratuae, aberastasun batru
 emaiten diotrate, jendaya axera-
 serenac iragaiten diturtonac.

Berortri handiac, ceinae irason

behinere er baitcituen bentruturon,
 ongi nekher garhaitu cituen lurrez,
 Oriente guciar nansitu cen armada
 berekin; luces pagatu er dugan cerga
 bat ibendu ceracun. Aberacegi
 eta sobra bothereson ciren Funicien
 darrae luces pairatubi egarteeco
 gathibuen urtarria, gure libertatear
 jabotu ginon. Gure contraco garla
 ven acabatceco astirici Ecorotrici
 heriotceac eteioen utci iran. Egia
 da haren zuhurtasunaz gucir beldur
 iraiteco ginduela, oraino haren
 botherear baino gehiago: bainan
 haren botherea, haren semearen
 escuetara iragaitan, roina baiton
 zuhurtcia guccitaric gabea, egin
 ginduen er ginduela gehiago deusen
 beldur iraitecoric. Haketan,

Egiptoarrae, urrun berria gure
 Lurretara harmitan sartete gu
 cebatu nahia oraino behin, bortz
 chatuac inan dora gure deitara
 Laguntrara, errege unpio eta erho
 hartarie beren buruen libratues.
 Hezen libratuileac inan gara,
 Ber ospea Femicendarren libertate
 ari eta aberastasunei eratchikia!

Baisan berteen librateen
 gabiltzanean, geror gathiba gara,
 Oy Celemake, eror beldur inan tait
 Sigination, gure erregeara esuetara:
 esen crudel hec, Didon bere arreba
 ren senharraren odolean balatu ditu
 Didone, aypercunderco lehiar bethea,
 Cirretic ihes egin du untei multzu
 latekin. Prestutasuna eta libertate
 maite duten gehienac hari jarraiki

dira: Africaco barterrean, Cartago
 deitzen den hiri eder bat asentatu
 du Pigmaliom, aberastasunen
 egarri ecin ase bater tolyatua,
 bere arpicocoy egunetici egunera
 arbuqgarriago eta liguinago eragi-
 ten du bere burua. Daimu beltra
 da Cirren ontasun handiac iraitoa;
 faramantciac gibel beldur ayheruan
 eta crudel bixurteen du; aberacai
 farartcen diote; erromesen beldur
 da.

Prestu iraitoa Cirren daimu bat
 da oraino beltragoa; ecen Pigmaliom
 nec nuste du onec er diotela jasan
 haren egitate zucen contracoac eta
 laidoxuac: berthuteac condenatien
 du, uherteen sumintcen da haren
 alderat. Proc asaldatcen, khechat.

cen eta corromioten dute; sartendu
 bere itralac; erdu loric er gabar,
 er egunak: Inceec, haren mortit,
 cece, goratcera ecin mentura daiz
 en aberastasuner gaintiteen dute.
 Ber ere dohasen iraiteco bilhaten
 baitu, hanc berac dohacabeteen
 du. Emaiten situen guciac gupi-
 desten ditu, bethi gal beldur da;
 irabaci nahis bere burua tociat-
 cen du.

Bacan agerteen da; bacaric,
 ilhan, eroria, bere jauregiaren
 zolan dago: adiskideac berac
 etraitra hurbiltcera anstartaten,
 begietan har detran beldur.

Guardia bargarribatec bethi
 erpatac buluciac eta picac direun
 dansea haren egoitzaeren inguruan.

Hogoi eta hamar gela batetik bert-
 cera bidea dutenac eta burdinaxco
 athe bana seira puntroil lodirekin,
 dira Pignation sarturic dagon
 lecuaj; nehere behinere er daki
 gela hetaric ceintan etraten den, eta,
 sarraski beldurzer, er omenda behi-
 nere ber batean bi gauer etranen.
 Er ditu eragutcen er axegin goroc,
 er adiskidantza oraino gorogoa;
 baldin borcarioa bilhatcear aipat-
 cen barayo, haren bihotcean sarttea
~~herabe duela ohartcen da, eta~~ ganic
 urrun ihes egin duela ohartcen da,
 eta haren bihotcean sarttea herabe
 duela. Haren begi sartuac su
 carrax eta basa bater betheac dira,
 baratu gabe alde gucictara nahasi-
 ac dabiltra; arantza den gutienari

beharria luratzen du, dena lartua
 edireiten du bere burua; zurpildua
 da eta desegina; grina beltrac carant.
 ratuac dira haren becunde bethi ifrentia.
 tuan. Schiltzen da, aukendatzen da,
 has beherapen luze batru itkitzen ditu
 bihotzaren rotatic, barrena sastacatzen
 diotratzen corromioac ecin gorde ditrake.
 Janharirie goroenec nacairten dute.
 Haren haurrac, urrun haren gaitce-
 mentrat dauka. Pici qucian aper
 bat er du iran seguric. Bere burua
 er du begiratzen beldur denen odola
 ichuriaren bortchar baicen. Erhoa, ius
 ten er duona bere crudelitateac, coinetan
 fidatzen baita, galduren duela! Haren
 sehietaris zombait hura bera berain
 iduricoric, lehenduco da abse basa
 hartar gironen libratcera. (Ni, Incoer)

Ni; Incoen beldur nair; cer
 nahi gostari ere eman derantedan
 erregeari cin egelditurem nair; nahia-
 go nuke hilararten banindu, ecenetr
 nerorec hari licia khendu, edo haren
 alde partecari hux egin. Bainan huc,
 oy Belemake! begira durula Iblicen
 semea karola erraiteti; uste luke
 Iblicen, Itacara itxultean, cerbait di-
 rutce handi eman lerokeyela sure
 gibelat erosteagatic, eta preso iduc
 cintrake.

Carrera heltu iran ginenean,
 Arbalen erranei behatu nintzen,
 eta eragutu nuen egiaz mintzatu
 citrandala. Nere baitan etcitaken sar
 signahon iduritzen kaudan berain doha-
 cabe bere burua eragin cerakeyela.

Haritua nintzen; egundaino er nuen

scusi hain gaura icigarriri; nere baitan
 egiten nuen: Korra giron bat bere beru
 aren dohasu eragitea baiten bilhatu
 er duena: aberastasuner eta nausitasun
 gainditu baten nste eran du koriona
 ardiesico zuela. Nahi dur keyen guciac
 haditu, eta bere aberastasunec eta bere
 nausitasunac berac daucate Lacerian (!)
 Astrain balitz, ni berriki mintzen
 berata, ni inatu naicen berain dohasu
 leiteke: elgian eraiten diren goibelga-
 beco aseginer gora laite eta corromio-
 ric gabe gora laite; er luke er mar-
 rauraren er poroinaren beldurric;
 maita leitrake gironac eta hetar mai-
 tutua laite: er liturke aberastasun

(1) Laceria, misère. Ocular et Larreguy se
 servent souvent de cette expression.

handi hec, legarra berain alfer kaitnanac,
 heyen ukitcera ecin mentura ditakenar
 geror; bainan lurreco fruituer bere
 gogara gora laite eta er lero paira
 equarco beharri. Bere nahicari quciac
 bethatcen dituela iduri du; bainan
 hartaric urrun da; bere lokia basec nahi
 diturten quciac egiten ditu; bethi; bere
 jaramantiac, bere beldurac, bere ayheru
 ce herrestatcen dute. Bertce gironen
 nausi dela iduri du; bainan er da
 bere buruarengabe, ecen hambat nausi
 eta eta burren baditu, nola lokia
 muthiri.

Holaco gogoetac nerabiltran figma-
 lionen gainean, bera icusi gabe, ecen
 eteen icusten. Bacaric tarturarekin
 behatcen cen dorre gora heyei, gau eta
 egun guardiar, inguratuar, ceinetan

burua preso beraba erarri baituen
 bere deruekin. Ecin icus daiten errege
 pura Cerotrici comparatzen uen ceina
 baitzen, hain estia, hurbil errecha,
 lañoa, arrotzen icusteco lehaitia, hain
 atrarria gucien entruera, eta gironen
 bihotcetie atheratcera erregei gordetzen
 ohi hazen egia. Cerotrici, moen, etzen
 deusen beldur, eta struen ere deusen
 beldur iraitecoric; bere unci beraba
 bere aspicon gucien agertzen cen: Oroen
 beldur da fignation eta oroen beldur
 iraiteco du. Heriotce lastinagarri bati
 belhi paratua dago errege gaichtagiri hau,
 bere jauregi ecin hurbilduan ere bere
 guardien ere: Aititici, Cerotrici ona
 segurean cen populu ostean erdian,
 aita on bat bere etxean bere maina
 dar inguratua dagoenean beraba.

f. fignationen manatu inuen gi

belat egorriac iran citecin Eyraco
 Aropac haren laguntzera ethorriac cire-
 nac bi populuen artean ciren batasune
 co patuen cariar. Karbal gerthu hartan
 balatu iran cen ene libertatean erarte-
 co: Eyrindarren artean iraganaraci
 minduen, ecen errege aiherru cen
 gaurari irpientan.

Errege sobra errechen eta alfer-
 ren bayada, giron galdu eta amar-
 ruen maitatu diturten zombasti con-
 fidentzia isu baten emaita. Aitci-
 tic, huren baya cen, giron prestuenent-
 rat mesfida iraita: etrakien bersten
 giron zucenenac, aronkicini eta beren-
 buruac gorde gabe xabiltranac; hargat-
 tic etrun egundaino giron zucenic
 icusi, ecen halaco gironac ez dabiltra
 hain errege galduaren ondoan. Bertal-
 de, tronurak geror, cerbitratu cen giro-

metan ediren zuen hambat gorderailu,
 fede gaichto eta bicio icigarri; bertutea-
 ren itchararen aspian agertzen direnak,
 non quiciei arrotean gordeak balira
 berala behatzen baitrayen. Prestutasun
 cinic lurraren gainean etcela asmatzen.
 zuen: holetan giron quiciae higuakun-
 ac haurcan. Giron bat trarra edo falsua
 edireiten baruen, etruen bertceric bilhaten,
 bertce bat ustex etcela iranen hobea.

Onac gaichtagin agerrituena baindarea-
 goac iduritzen baitran, ceren bardin
 gaichto eta enganatrailago uste baiti-
 tuen.

~~Nitaxa~~ itxultceco, Cipriendarren
 artean itxalia iran nintzen, eta errega-
 ren iduricortasun horrotceci begiratu.

Karbal icaran ragoen, agertua iran
 mindedin beldurrez; bicia bisi gosta-
 ren citraucan. Ccin sinetua cen combat

cen khecku gu abiatcen scusi nahiri;
 bainian contraco haicece aski luces
 Cirren iguricasi ceracuten.

Epe hartar bahatu mintcen
 Fencindarren arturen eragutcea, po-
 pulu bertce quicetan hambat deitatu.
 Mirexia mindagoen hiri handi haren
estanta ⁽¹⁾ preragarriri: irlo batean
 ixasoaren ordian jarriada. Kurranece
 ixas bastera charmagarri eragiten dute.
 bere nasaiciac, ecartcen dituen fruitu
 onec, hiri eta herrien usutasunac toinec
 abantzu elcar ukitcen baitute arkenecotz,
 airearen ortitasunac; ecen mendie
 baster hura geriatcen dute eguerdico
 haice erregarrietaric; iparrac ixas alde-
 tic freccateen du Coki hura Libango
 mendiairen arpian da; mendi haren

(1) Estanta, situation. Ce terme est en vogue dans
 Astur.

capota, hodozac uratur, inarretaraino
 heltcen da; egundaino urtu erden hor-
 ma batec estatcen du haren bicarra;
 hibayac, elhurrez bethac, farrastaco faus-
 ten dira haren cascoa inquiratcen duten
 gerenda muturren gainetic. Beherago
 eragun da cedre zaharresco oyhan handi
 bat; iduri dute berac landatuac diren
 lurac berain bat urte badutela, eta beren
 besanga lodiac hedoyetaraino heltcen
 diturte. Oyhan haren arpico aldean,
 mendiazen macelan, badira alhapide
 gicen batru. Han, aldeguicistara barra-
 yatuac ageri dira cecenac orroar eta
 ardiac murracaz beren bildox amul.
 xuekin belhar frescoaren gainean farr-
 cica dabiltranac; han, mila chirripac
 bolatcen dute beren ur argia. Arkene-
 cotz, alhapide petaric beherago era-
 gunda mondi arpia baratec batzen

pare dena. Han, Udaberriac eta
 Udarkena elcarrekin erreginatzen dira,
 loreac eta fruituac batetarateco. Egun-
 daino er hegoaren haz irurritia sartor
 quiciac idortzen eta erratzen dituen,
 er mendebal garratza er dira ausar-
 tatu baratze hura berregintzen duten
 carantha bicien histera.

Barter eger haren aldean dalt-
 chaten da er jarria den irla. Hiri
 handi hauec igeri dagola iduri du-
 rraren erdian, eta ixaso quicio erregi-
 na dela. Han leithor hartzen dute
 lurraren aurkintze quicitaco tratularie,
 eta hango berecoac berac dira mundu-
 co tratularirie aipatuenac. Hiri hartan
 sartean, er da behin iduritzen populu
 lacar batena dela, bainan populu
 quicina higuat dela eta han dela
 hoyen tratoaren centroa. Bi caya

handi, bi beso beraba, ixasoon sartcen
 dira eta portu tabal bat besarcacen
 dute, ceinetan er baitake haieric sar.
 Portu hartan, unci mastec oihan bat
 iduri ~~mastec~~ dute, eta unciac hain
 dira usu, non doidoya ageri baita
 hec egartcen dituen ixasoa. Hiritar
 quiciac tratuari destatcen dira eta
 beren aberastasun handice heyen
berhatceco⁽¹⁾ premia den lana er diote
 behiere gaitcesararten. Han, alde
 quiciari eragun dira Egiptocotiko
 hautua eta Cirreco pupura, bi aldir
 tindatua, distira mires garribat
 duena: Hain da bicia tinta doble
 hura, non demora er baiterake his;
 ile hauterat cerbitratcen da goi ac
 urhe eta cilhar ayhendaduran berregint-
 cen baiteturte. Femiendarrec populu
 quicien tratua egiten dute. Cadiceco
 (1) Berhatcea, augment. Ce terme est seul usité vers la
 cote.

artecaraino eta sartu eren iran dira
 Oceano nabalean zoinac lur quicia ingu-
 ratzen baitu. Piayau luceac ere egin
 inanditurte txaso gorriaren gainean;
 eta bide hartan goaten dira eragutuac
 er diren irla batuetara urhearen,
 balxamuen, eta bertzetan icusten er
 diren acienda batuen bitan.

Er mintzakereyen begiac ase heri
 hartaco begi ucaldi miresgarrak. Han,
 quicia barabiltran bere hara humetan;
 han, etcen ageri greciaco hirsitan berola,
 giron alfereta icustari batru plaxara
 berriketa goaten direnac, edo postura
 heltzen diren arrotcei behatcera. Han,
 gironac badabiltra batru untzien ustia,
 bertceac bere hatuen ⁽¹⁾eramaiten edo

(1) hatua, effet. Ce terme est du dialecte
 Souletin peu usité en Bas Navarre.

salteen, edo arrimatzen eta tratulari
 arrotec zor diotratenera contra zueen baten
 begiratzen. Emartekiac ordira behinere
 geldutzen edoileen irutetic, edo oyhal
 baliosen ayhendadurak edertetic edo
 plegatetic.

Norbali erraiten uoen; Nontic
 darrayo Feniciendarrac lur gucico tra-
 tuar nauhittea eta aberastea populu
 gucien gostur? Icusten duru, ihardesi
 cerandau, tratu bidarentzat Tirren
 estanta ecin hobea dela. Gure zor leuari
 rayo zor ixasoan untein ibiltceco asmua-
 ren ohorea: menderic zaharrenek diote-
 na sinexi behar balinbadugu, Dirrien
 darren lehembicioric heci iran dute
 ixasoa, Cificien eta Argonaten mende
 Grecian hambat aipatua baino hai-
 nitz lehenago: lehembicicoac, diot, iran

cirola ausartatu cirenac unteci flux
 batean uhinen eta calernen gogara
 parteen, ixasoco, Euficon eta hondarrac
 irartu citurtenac, lurretie urrun,
 Egitoarren eta Babiloniendarren jakita-
 teen arabera, irarrac contutu citurtenac;
 hitz bater, hambat jendaya ixasoar
 urrundua oratchi citurtenac, Eriendar-
 rac, antros, pariacor, langile, zuhur eta
 bicitore dira: policia sorroth bat dute;
 elcarren artean batasun handian bizi
 dira. En da egundaino iran populuric
 gutiago mudacoric, cinagoric, lucen, segor
 eta azequinagoric orroth gucien aldera.

Horra gehiagocoric gabe, cere emai-
 ten dioten ixasoco nausitasuna, eta
 distirararten duen heyen portuan hain
 balios den tratua. Macurra eta becar-
 goa heyen artean parteen balia,

burragiee lana eta zuhurtasuna arbu,
 yateen balute, Anteeac hirian ohoretan
 iraiteti gelditcen balira, bere arrotci
 fede escas egiten balerate, den gutienaz
 mudatcen balituste tratu libro baten
 bide bereciac, esen lanetan larratcen
 balira, eta ez balute gehiago egin nahi
 premia diren abantzuac martchandisi,
 bacotchari bere motan arken berregin.
 duraren emaiteco, lurreratcen icus ciniro
 miresgarri ceraitzun bothere hau.

Bainan, moen Nabali; cheheki
 argi naharu egun baten Itacan hune-
 laco tratu baten asentatceco bideen
 gainean. Egira, ihardesi cerandan,
 hemen egiten den beraba: errecki
 eta begitarterekin errecki zaitru
 arroth guciac; zure portuetan edire-
 naraz onute segurtasuna, aisia eta

libertate osoa; ex derarula behinere uti
 rure burua ex jaramankeria ex urqui
 tuar erabiltcera. Irabaci handiaren egi
 teco cinerco bidea, ex behinere sobra ira
 baci nahi iraita da, eta jakitea
 behar denean gaitcen. Rure burua mai
 taras haru campotar gucici; heyen al
 detic ere cebait jasan behar dugu,
 beldur iran raita rure supertasuna
 heyen becairgoa jaucceras derarun:
 etraitecila mudacor iran tratuaren
 gaineco manamenduetan; errechac eta
 cheheac iran ditecila; rure arpicoc
 ofiaras raitu heyen korroski begirateen;
 garraski enganoia gartiga haru, hegoal
 tratularien larakeria edo handirasuna
 ceinac tratua gaitcen baitu tratulariac
 gaitcearekin batean.

Ororen gainetic etraitecila behinere

abia tratuari traburic emaiten, zure
gogaretara hura itularaci beharrek.

Printceac er dadida hartan sar,
trabaderan beldurren, eta utx deraba
irabaci gucia bere arpicoy cinentrat
baita nekpe gucia; bertcenar gogoa
galaraciren diote: aski progotchu
inanen du haren erresuman sartico
diren aberastan handier. Eratua
zombait iturrien pare da, agortcen
dira beren bidetic aldarantear.

Trabaciac eta errehtasunac baicen
er diturte zutara biltcen campotarrae;
gutiago errech edo bahis eragiten. Bahi
ladiorute tratu bidea, emeki emeki
gibelatcen dira eta arkenean er dira
gehiago itultcen, cesen bertce populu
batrucc, zure zuhurtcia escasar, bahi-
tur, bereganatcen eta zu gabe iragiten
(ohiaratzen)

ohiararten baititurte. Aitortu ere behar
 derantut, zombait ordur geror, hainitz
 goibeldua dela Eirren ospea. Oy! ene
 Belemake maitea, Pigmalion erregetu
 aintzinean icusi lacindu, hambater
 harrituagoa iraturen cinen! Eñ duru
 hemen gehiago edireiten cordocan dago-
 en handitas baten hondar erromesak
 baicen. Oy Eir dohacabea! cer escutan
 eroria hago. bertee ordur ixasoa bur-
 reco jendaya quicien cergae eracartcen
 ceraurkikan.

Ala arrotcen, ala bere arpuoen
 aldetic Pigmalion cernahidenen beldu
 da. Bere portuac ideki behar bidean,
 gure ohicunde naharraren arabera,
 jendaya apartatuonen quiciei libertate
 oso batean, jakin nahi du combat
 unteci heldu derin, heyen herria,

cembat giron dacarketen, cer tratu
 deraitcaten, gaucen mota eta balioa,
 eta emen iragaites duten epea sordei⁽¹⁾
 egiten du oraino, jocotria derabila,
 tratularien engonateco, heyen martch.
 andicen arreatateagatic. Aberaxenic
 ueste dituen tratulariac garrotateen
 ditu; asco estacururen arpiian cerga
 berriac ibentcen ditu, berac ere
 tratuan sartu nahi du eta quciac
 harekin cerbait egiteco iran beldur
 dira. Hofetan irauungitcen hari da tratua,
 Campoturrei emeki emeki arrotten kayote
 Cirreco bidea, bertee ordur hambat maite rutena;
 eta, baldin Pignation molder ex bada gambia
 teen, laster gure ospea ~~utan gura~~ berthunen

⁽¹⁾ Sordei, pis. Ce terme appartient au
 dialecte Souletin. Il s'est conservé dans
 les autres avec une tournure vicieuse.

eta gure botherea eramanae iranen
 dira bertze zombait jendago gu baino
 hobeki manatua denera.

Gero galdegin nioen Nerbali heya
 nola Guriendarrac jarriiren ixasor
 hasibat botheresu, eeen erresumabaten
 manatecco premia diren. jakitate gucier
 nahi siintzen argitu. Libaneco oihanac,
 ihardexi ceraudan, unteietaco zura
 emaiten derancu, eta hortaco begiratzen
 dugu artoski; hango zuhani er dugu
 behar publicoentzat baien ibakitzen.
 Gue dun on bat da, unteien egiteco,
 oficiale antrosen iraita.

Erran nioen: Nola egin duxue
 oficiale heyen edireiteco?

Ihardexi ceraudan: emeki emeki
 lacuaren gainean egin dira. Ongi sarix
 taten direnean antzetan artehenae

agertzen direnac, segur iranen da at.
 Zamaita gironac hec hel ahal ditak.
 ken berain urrun helturen ditortena:
 eceñ kuhurtasun. eta asmu gehien
 duten gironac egundainotie sari ona
 dazarketen antcei estecatzen dira.
 Hemen ohorerki erabilia dira marina.
 co cerbitraten diren antce eta jakita.
 tetan gaitentzen direnak. Hegenen eta
 ne gurien ongi hartzen dakien bat beha.
 tua da; hainitz preraten da irarretaco
 eragutza handia duena; ontasuner
 gaintuten da lema idukitraile bat bertea.
 ac, bere sailean, bentruten dituen; ex
 da arbuyatzen. hurgin on bat; aiticie
 ongi pagatua eta ongi erabilia iraiten
 da; Saker onen ere badituste bere sari
 segurac eta beren cerbitruen araberaco
 ac; ~~sari~~ ongi mantenatuac dira, arta.

tuac dira eri direnean; jaiyetan dire-
nean arta iraiten da heyen emarteer
eta haurrer; nofraya batean galtcen
balinbadira, heyen mainaden bidoga-
beac askiesten dira, beren herrietara
bidaltcen dira heyn bat corbitzatu
direnean. Noletan bada nahi becem-
bat: citac gogotie altchatcen du semea
hambat officio onean; eta, haur haurre-
tie, arrauaren erabiltcen eracasten dio,
soken hedatcen eta calernaren corbuyat-
cen. Nola eracartcen dira gironac,
bortcharie gabe, sari eta manamendu
onek.

Nausitasun bacarrac er du egundaino
ontza egin; aspicoen amorra er da aski,
bihotrac behar dira bereganatu eta
gironiei beren probetchna edirenaraci,
non eta ere heyen anttear nahi baita

cerbitatu.

Solas horie iduki ondoan, Marba-
lec eraman minduen magasinen, art-
renalen eta unteien egiteco cerbitat-
cen diren oficio gucian icustera.

Gauraric nipsinen chehetasuna gal-
degiten men, eta icusi nituen gucia
isribateen nituen beldurrer ahantr cer-
bait pontu premia citakoyenic.

Birikitarlean Marbalec ceinae eragut-
cen baitruen biginabion eta maite
baininduen, asti gabeki ene abateari
begira ragoen, beldurrer agert nitrat-
ten erregeren salhatarice roinae gau
eta egun, hiri gucian baitrabiltzan.
bainan haicee ex quinturten oraino
abateara urten. Cheheki portuaren
icartcen ginabiltharic, eta tratulari
baturuei asco galdereen egiten icusi

ginduen gure gana etorteen. Pignali-
 nen arpieo aintzindari bat. Erran
 cioen Karbali. Errege jakini heldu
 da Iurekin Egipotic etorri diren untei
 burunagi latetarie, arrotz bat eracari
 duruba Cipiendartrat iragaiten dena:
 erregec manateen du atramana iran
 dedin, eta gerthuki ⁽¹⁾ jakina heya cein
 tokitaco den; Iure beciar ihardesiren duru,
 Ordu berean apartatutchea sintonen harbi-
 lago danie icusteagatic cer heya iduki
 iran Iuten Cipiendarree untei berriku
 baten egitean. Hain negari Iucenetan
 cituen untei haree bere alderdi quiciae
 non porta hartan egundaino iran cen

(1) Gerthuki; certainement. Ce terme est emprun-
 té d'Arabie; Dans quelques endroits du Labourt
 notamment à Tase on se sert de cette expression;
 giron gertua.

lasterrena baitzen; eta asco galderean
egiten hari mintzen, hein hec hartu iran
cituen oficalari.

Narbake harrituric eta icituric
ihardexi zuen: bilhatcera noha Cipraco
den arrotz hura. Bainan aintzindari hura
begietaric galdu zuenean, laster egin
zuen ene gana cer hesturetan mintzen
albistearen esnaitera. Ene Telemake
maita, sobra baitzen er mintzen beldurtu!
galduac gara! Errege gau eta egun bere
iduricortasunac toleyatua, etxarola Cyprien
darra beldurtua da; hartua iran citicin
manateen du: hilaraci nahi nau er
balinbaraitut haren escutan erartzen.
Cer eginen dugu? Oy Incoac! egurre
zuhurtcia hestura huntaric ikiteco.
Telemake, erregeren fauregia eraman
beharco baitut. Cypriendarra harela gara

reren duru, Amantoteco hircioa molde-
egile baten semea. Nic erranendut bertea
ordua eraguta iran dudala zure aita;
eta behar bada erregi, gehiago icartu
gabe, gotitara uterren baitu. Er du gehia-
go zure eta ene biziaren begirateco bertee
bederik icusten.

Shardexi nuen Narbali: Hiltcera ut,
zazu zoriaz galdu nahi duen dohacabe
bat: Oi Nabal, hiltzen badaikit; eta sobra
derantut zor zure sarrararteco ene horigait-
cean. Gerur erraitero ene gogo er diot
behar; er nair Gipriendarra, eta er nahi-
ke erraiten hala naicela. Incoec ene egia-
tasuna icusten dute; hegei dogote, hala
bain bada hegen nahi, beren bothercar
ene biziaren begirateca; bainan er dut
gerur baten begiratu nahi.

Narbalec ihardexi cerandan: gerur

hostan, Telemake, gairkirie erda; Incoec berec onhes tirote: er du nehorri bidega-beric egiten; bi hogen gabei bicia begiratzen du; errege bera er du enganatzen, egitate icigarri batetarie gibelatceco laicen. Prestutasunaren amodious eta Incoen damurtatceco beldurra urrunegi heltzen dituzte.

Aski da, erraiten moen, gerurra gerur iran dedin Incoen aintzinean mintzo den eta quciac egitari hor dion giron bater er ayher iraitceco. Egitari bidaga be egiten dionac. Incoac damurtatzen ditu eta higuat bere burua, ecen bere barnearen contra mintzo da.

Er derarula, Nabal, gehiago aija kutar eta nitar aher er den gauraric. Incoec urricari balubagaiturte, berec jakinen dute gure begiratzen: baldin utci nahi bagaiturte galcera, hiltcean

regiam bitimas izanen gara, eta utcumq; diotogu gizonari
 non icus laido gabeco prestatorum bat licite luce butix
 hantesten: jadanic here bicia rusegia baicen ez da,
 hambat dohacabea denaren gainean. Zuc bozarric, si
 ere karbal aitea, udinatzen duzu here bibotza. Re-
 har ste cen bada zue amodiva auzotz baten alderat.
 hambat castimaganari izan ceibzun.

Luzer guduca hontan izan gitudun; beritan ce
 keencotz gizon bat harrac haxari heldu ceta: si-
 regera berta aintekidari bat cen, Arturuc bidalia.

[Emarte hura Inosa baten pare edena selarik, gor-
 putzaren edentasunei gogorrenac juntatzen ziotzan]
 alegera, lausegaria eta sarcoma cen. [Charma e
 egunabzaila hainbatetik] Sedere bezala, biktza
 auzel eta garichtakeriaz betha bat zuen, beritan
bera kutimendu garichtac goiztzen bozarrien anti-
 fisio handi bartzuen azpian]. Sigmalisuen biktzaren
 beretzen jakin izan zuen ber edentasunaz, izpiti-
 tuaz, boz estiaz, eta ber amalituzen bitan cen.

naparriaz. [Sigmaliuac, emarte haren a modo hendi
batez itsutric, Ben esposa Tofa etai zuea erugiña
ntai izua zuea; etzuea Berce goyoa Astarbe inbidio-
sare chedeh bethetea Boicic: a modo hura etea
harentzat gutiago goitza bere auaricia Baiño. Bai-
ño, nabiz harentzat hantat a modo da zuea, Az-
tarbec] etzuea [erregentzat] arbuyoric eta ka-
caiztasuac buica: buracua emarte cisera goyoric,
hura jabac etezatuea ordu berean, egitea zuea ha-
rentzat buica bizi nahi ez bala bezala.

Tiua bace Malacor deitua den Lidindas garte but,
[anas edera, Baiño] fauna, [emarteta], aregiñeta fun-
lupata. Etzuea [berta] goyoric bere lanuana gubilatua-
ra beginatuea buica, sustalde gairera dilindas itua ile
horien curtilateco, bere chamara ichunci bithugua pol-
lit bat emateco, eta bere analitua gairera bere am-
disca cantateco]. Astarbec hura icusi eta, auzuzte
rea eta funbia eman zen. Arbuyatu zuea, cerea amuztua
en berta emartentzat; bertalde beldu zuea erreg-
na yalosa andelaz. Arbuyo bertaz Astarbec] hantu

zuec historic goichtaeta. Ben ludiguan, asmasu ~~an~~ zuec
 Malacon iraganaras citakeiela erregec
 bihararten zuen arrotarenthat, eta, ciotenar,
 Nabalekin ethorria.

Nahi berata, siniscaraci cian ligina-
 lioni, eta egio jakinaz ~~er~~ cerokaten guciac
 irabaci cituen. Nola erregec giron presturic
 er baitzuen maite, eta heyen beresten er bait-
 jakien, eteen inquiratua giron paraman, eta
 amarruen baicen, bethi abian haren
 manu zuen contraco eta odol gosen bethat-
 cera. Holaco gironac artarberen esudent.
 cian lora cian, eta erregeren eganaten
 laguntzen zuten beldurac Tamurta smar-
 te burgozan hura ceinae baitzuen
 haren fidantzia osoa. Holatan,
 Malacon, hiri gucian hidiendart-
 zat eragutua irnagati, Nar-
 bale Egipoti eracari man

2422 bisianic gorichterna. Bere kundigona, ashadu

Zuen arrotz gartearat iragan cen:
preso charri-ruten.

Artarbec, beldurren erregeri mint
ratcera goan cedin. Nabal eta haren
enganoa ager cezan, lehen bai lehen
aiteindari hura egorri cioen, hitz
hauekin: Artarbec debeatzen derauten
erregeri agerteci cion den hure arrotz
za, ichitasuna baicic ez derauten
galdegiten, eta jakinen du nola
errega geldiaraz huretat arranguranc
gabe: berkitartean lehen bai lehen
untietan Cipriendarrekin sarrarara
zu Egeptotic eracari durum arrotz
garteo, ordedin ager hirian gehiago.
Nabalec, bien beciac hola begira
ahal iraitar loriatua, ichitasuna
agindu zuen; eta aiteindaria, nahi
Zuena ardixi iraitar askicia, ituli

con Artarberi bere meruar conta behat-
cera.

Narbalec eta nic ederresi⁽¹⁾ ginduen
Incoen ontasuna, ceinec cintasunari
bere golardoa⁽²⁾ emaiten baitote, eta
baitute hambat ukigarri den arta pres-
tutasunaren gatic oso menturatan erort-
cen diturtenentzat.

Ordu berean haiceac mudatzen
circla ohartu ginen, eta Epiraco untecent-
zat alde parteen circla. Incoac agerrit-
cen dira! oihu egin zuen Narbalec;
ene Belemake maitea, segurean nahi
kairturtē erarri; lur crudel, eta mada,

(1) Ederrestea, admirer. Larreguy emploie souvent
cette expression

(2) Golardoa, récompense. Ce terme se rencontre souvent
dans Astular et Larreguy.

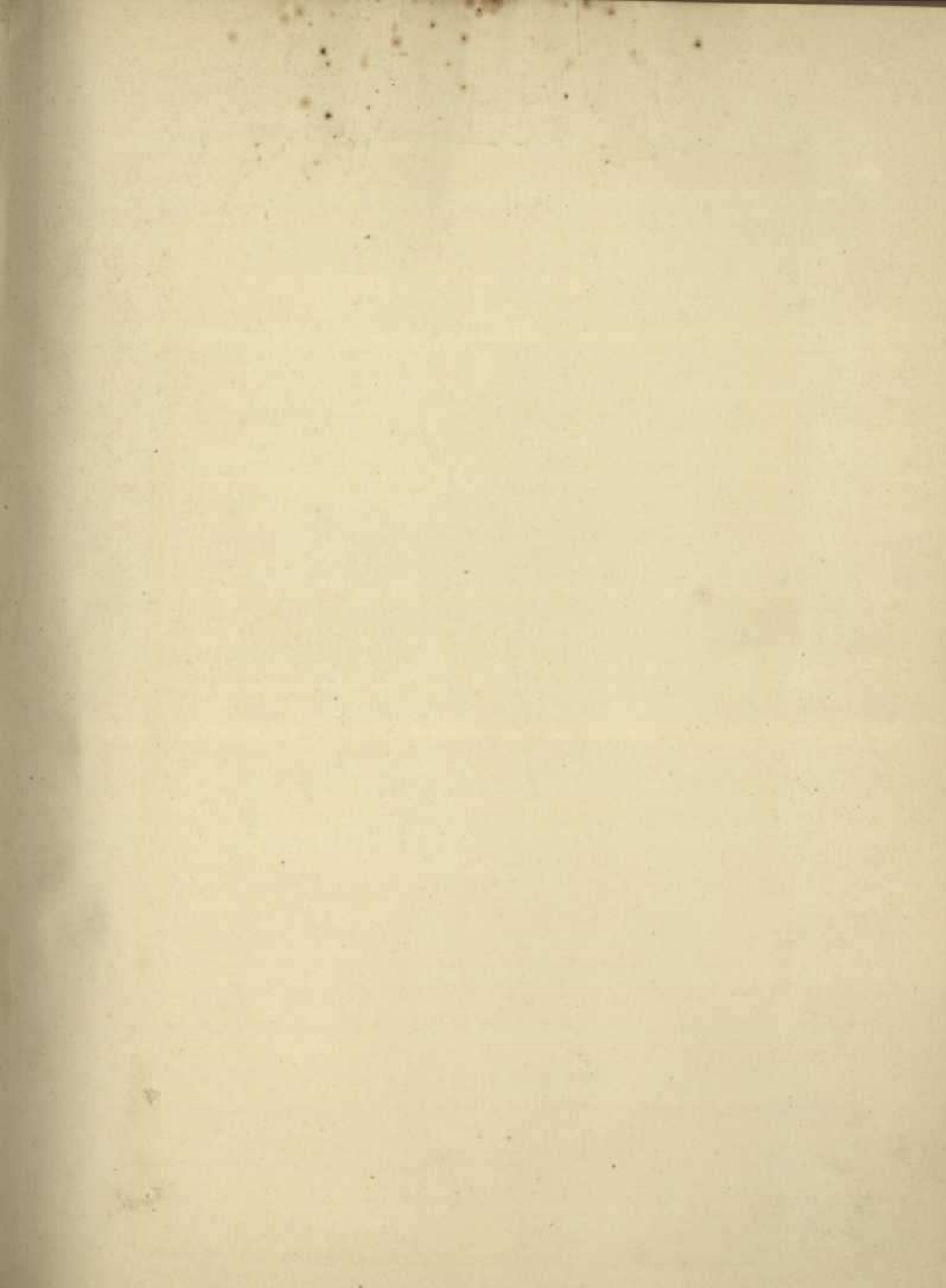
ricatu huni ihes egiorax. Dohaxu
 zuri jarraic ahal liraten barterre
 gutienic eragutuetaraino! dohaxu zurekin
 bici eta hil ahal liraten! bainan doha-
 men zorrota batec eratchikiteen man-
 sor. lecu dohacabe huni; hurekin pai-
 ratu behar da: helte bada ⁽¹⁾ huren pus-
 ken arxian ehortcia iram behar da;
 deus ez du egiten, bethi egia erraiten balin-
 badut, eta nere bihotzac zuentasuna
 laicic ez balinbadu mantaten. Irretzat,
 oi nere esemake maitea, errekeritcen
 ditut Incoac, escutic beraba cerabiltrate-
 nac, eman deraruten dohain quicitaric
 pregarriena, ceina baita prestutasun

(garbia)

⁽¹⁾ Helte bada, peut être. Ce mot est des dialectes
 Souletains & Bas-Navarrais. Les Labourdains disent behar
bada; mais il y aurait répétition avec le même mot
 employé dans un autre sens.

garia eta goibelic gabea, hil anterainucoan.
 Bici zaiteci, Itacora itzul zaiteci, soteja
 zazu Berelopa, libra zazu bere gizonpei un-
 tantetanic. Zure begies icus ahal dezatela,
 zure bespec besarca ahal dezatela Ullice &
 zuburra; eta zure baitan seme bat edin de-
 zala haren zahurtcia bigualtzen duena! &
 Baiñan zure zorionean Norbal dohaca bezaz or-
 hit zaiteci, eta bori cireto begina zazu e-
 ne alderraco amodiva.

Hitz horiek erran cituareco, ibandexi ga-
 be, ere niganez busti nuen: asperean luce bat-
 zuec ez ninduten mintzateca uzten: elcar
 besancabten ginduen hitz bat erran gabe. Un-
 teiraino loquandu ninduen; iras bartzenean gel-
 ditu en, eta unteci ahiatu cenean, bata beste-
 azi beha ginandecin, elcar icus ahal izan
 ginduen eraino.

Gravé par J.P. Le Bas.

*Telemachus retrouve Mentor dans l'île de Cypre.
Il supplie Hazael de l'embarquer avec lui
pour les conduire en Crète.*

Liburu Langarrena .

alijero munitu gabe ordu
artes egon cen, lorietan be-
lemaken gertacuntzen entru-
ten: solasa trenatu cioen
cerbait pausu harceran amo-
reagati. Oadu da, erran cioen, hambat
neke frogatu ondoan goan citecin
loaren goroen dastatcera. Er duru hemen
deusen beldur iraitecoric: oro alde zair-
kitru. Utraru beran zure burua borca-
lenticari; gora zaitte bakear eta Incoen
bertce emaitra queier zornetar gainditua
iraitera baitroce, Bihar, noiz eta ere
Ostargiac bere erhi gorriekin rabaltzen

hasico baititu Orienteco Athelada ⁽¹⁾
 urheratuac, eta Igurkiaren zaldie, ixas,
 petic ilkitcean, hedaturen baititurte equ
 naren sugarrac beren aintecian ihes
 eragiteco ceruco irar guicci, orduan berrin
 loturen gara zure dohacabetasunen con-
 dagailuari. Egundaino zure aitac ex du
 hignaldu zure ruhurtasuna eta zure bihot-
 za; ex Achile, Hectorren garhaitzabac,
 ex Chece ifernuetari gibelat itrubiac
 ex eta ere Alcide handiac berac burra
 hambat mustroctari garbitu duenac
 ex dute eracuxi zue becombac indar
 eta berthuta. Troaci, ene Delemake
 maitea, Troac bihurtu derautruten
 Mentor zuhurrarekin; troaci harpe bereci

(1) Athelada, porte à deux battans. -

hortara cainetan behar diren gauraguet
 ac zuen pamsuarentzat moldatuac
 baitera. Otoiñten dut Morfe zuen begi
 errietara bere gororic estienac ichur
 detran, Incoscohasada bat lerrara dera
 zuen alderdi necatuetan, eta zuen igor
 detratuen amex arin batru, ceinae
 zuen aldacetan. dabiltrabaric, zuen
 irpirituac lausengaturen baititurte idu
 ripen charmagarrisoner, eta zuengani
 urrun bulcaturen zuen lasterregi
 atrarrara zaitraketen gauraguet.

Incosac berac lagundu zuen
 Telemake harpe bereci batetara, Eten
 er harena baino gutiago lañoa, ex gutia
 go asegina. Iturri batez hoco batetari
 loa deitzen zuen arantz eme bat
 egiten zuen. Leen hartan Ninfec
 arrimate citurten bi ohe hostoyla

guaz ceinen garikoa hedatu baitzuten bi lan-
 en handi, bata lehuinara Telemakentzat,
 eta beste hartzara Mentomentzat.

Guaz begiac hastera utzi gabe, Menton
 hunkela mintzatu zitzaion Telemaki: Zure
 gertacuntzen condatceco aregiac lenaraci z
 zaibu; hortic gathibutasun garitzago batara
 atheratzea bericen ez duzu egia: Incosa
charmatu duzu horri condatur hinienean
zoiazonue zue baleatcia eta izpirituac il-
lari oraci zaituate; hortaz bakharic horren
behobzari su gharigo eman diozu, eta Jola uste
 duzu Incosac oraci bere ilatic ilbitcera utziren zai-
 tuela, zue gertacuntzen condagailuar zombu duzun or-
 dena. Baleariora amodione zuhuntcionie gabe mintza-
 raciz zaibu. Gertacuntza laburen condatcea agindu
 ceantzen eta Mlicen doharrena jakinaraztea; ho-
 rietaz nihatugabe, luez mintzateco bidea edizen du;
 eta jakin nahi zituzteyeren gaurra guder chehete ematera

amoratutako: hobacoa da emarte
 lausengarrien ^[eta passionatuaren] antea. Oi Telemake
 noiz aski zuhurtzen ote zara bak-
 norioz er behinere mintzatceco? noiz
 jakinen ote dugu zure alde diren
 gauen begiratzen, heyen erraitetie
 onic er dukerunean? Bertceac zure
 umotasunaz espantiteen dira adin
 batean ceintan escas iraitea, barcaki-
 zun baita: nitaz den becombatean, ecin
 deusere barca deceraruhot; bacarra
 nair eraguten zaitudana eta aski
 maite zaitudana zure hux quiciac
 cerorri eracusteco. Tombatez oraino
 zure aitaren zuhurtasunetic urrun
 zaren!

Cer bada! ihardexi zuen Telemakec,
 gibela nitakeyen Caliproni
 ene dohacabetasunen condatetic?

Σ2, erria zuea Mantorec: condatu behar zitzaiz-
 con; berrian egin behar zitzaen arriskuen er-
 muak ezoketarako bericen ez erratez. Berria ci-
 nezoketaren alde Hilidaura (1) baten parte erabilia
 izan zitela, alde gauritu Cibilian, gero E-
 gyptoon. Aski emaita cer [eta hortaz bertze
guzia ez du bertze progobchuric izan haren bi-
hobzean khor bat emaita bericen: ochala zu-
ra garbia egon izan da diera]!

Cer ginea dut beraz? erria ciren Telemake boz
 ene eta ethorco batenkin. Mantorec ihandexi cio-
 en: Σ2 da garbingo muga zue gertacurter garhe-
 racua Polijzori goideteco: aski badaki xia
 egakatu izaiteco oraino ez dakitenera guine-
 an: zue legiacontasuna haren beharteco bai-
 cen ez berite orai cer bida. Berian acabatu-
 en duzu beraz emaitetik zuretat cer egin duzun

1. Hilidaura, erria. Arulan.

Incoec, eta icas haru bertee aldi baten
begiratukiago mintzaten cerbait
laudorio bihurrarar deraceruketen
gancer.

Telemakec amodiorekin onhesi
cituen hambat solas zuhurrae, eta
etran ciren.

Felucec bere lehen arrayoac turre-
raino hedatu cituen berain laster,
Mentorec entranie Incosaren bora
ceinae bere Ninfac oyhanotara deit-
cen baitcituen, atrarraraci zuen
Telemake. Erran cioen: Loaren gar-
hauceco ordu da. Bihur gaitecin
Calpisoren gana: bainan nabarmen
raiteci haren solas ertier; ez deroru-
la behinere idec zure lhotra; haren
balacuen poroadura lausengariar bel-
durti raiteci. Barda helteen cituen

Iure acta tuhurra baino gorago,
 Achile eciu garhaitua, Eccc dei-
 tataua, Hercule Inco bilhacatua ere
 baino gorago. Charta ote cinen com-
 ter den sobranioa laudorio hori?
 Sinexi ote eintuen haren solasac?
 Jakinzagu er dituela berac sinesten.
 etraitu lausengatzen fluxu iste gaitu.
 elacote baino eta aski balenorioa
 Iure burua engaratcera urteco Iure
 eginteen hurbiltzen er diren laudorio
 batuek.

Gero goan ciren Incosa heyen begira
 Iagoen lecura. Iri aie batekin behatu
 cioten, eta, borario itchura baten ar-
 pian, gorde cituen bihotza asaldaten
 ciotaten beldurcundea eta irakidura;
 eeen aintzinetic iusten Iuren belenake,
 Mentorer lagundua, Ulice beraba esapa.

tuen citrayola. Era Telemake maitea, eron zu-
 er, lehen bai lehen askier zazu era lehia; gaa
 gucian, iduritu zaut icustea ciudadala Penicia-
 tic abiatzen, eta Ciprian Johanan Beni baten a
 bixhatzen; eron dezaguru beraz ur izan eta pi-
 aya hura, eta ~~er~~ ez dezagun astenic gal. Or-
 duan jami ciren como biolater estali baten
 gairan, itzal handi baten azpian.

[Calipzo ez erin agoen noicetic noicerat Tele-
maker guitean begi amurutsu eta benoen au-
thikitzearen gabe, eta coleran eron hari cen
icustean eron Mentones haran begien higi-
tee etipieretanaino beginatzen zuela.] Bizki-
 tantean Niofa gucioe malgutean (1) ciren be-
 hantaren hedabere, eta ustei erdi baten mol-
 dean zandea hobeki eriteagatik eta icustea

1. Malgutea pom macurttea. Aru lan le ust
 de ce terme.

agatic : quicunq; begiac geldo gizon-gardakaren quincan *
zander. Telemake, begiac behetitunic eta ahalke
maitagari batekin berria hurela lotuzen bezperaco
solasari.

Hoice on baten bafada eztiac gura belac ham-
pata cituen bezain laster, Feniciaco lunnac begietar-
ric survitu eiren. Nola Cipriandanekin boi nitzen,
zoiker aztuac ez boi nitzen azagutcen, pupuan har-
tu nuen ichil-ichila gaurza quicunq; contuz egon be-
har nitcela, eta begiacortaduna kein quicunq;
iduki leyer peretchuaren (1) in-bartrayotic. [Bai-
han ichil egotzen hincobenean, lo ezti eta on
hazcan bot nere kontcera esthoni da; nere sen-
suae lotuac eta ezindunc eiren; baki eta bez-
cario handiak ere bikerza chomartcea zuten.

Aste nuen icueta huela Beruz zoianc hodoynac
picatzen zituen bi usorc tiratzen zuten bere curro-

1. Peretchua, estime. Dialecte asuletain.

sa legaldunera. Baritua adertatua distiant hura,
guztetusun bizi hura, gracia ene hura, zoiñac ha-
rea baritua ageri ciera itasoco esume tik athe-
ratu ciera, Jupiteren en begiac lillunatuic.
Cuchera, legaldaca hura gortat jantzen cen eta
hura sorbalden gortean bere xacua emaitik, ni hura
icerao deitbatuic, hitz horiek erota zitura:
Oi, huc gortea, hura imperioa santuco zara inha-
tean; denbora labur batea buruan heldura zara
zela deitatu kontarat non urhotzen azpian sartzen
baritua aregiñac, iniac eta yoco bezariercoac.
Hara, hura aldazera gortean usotia itac zara orotaco
dituten; hura, aregiñetaco ibay batea pulunpa-
tura zaitut. Esperantza ezkeri zara bikerza
idatzen, eta begia ~~debeditena~~ debeditena
lucsa quic puchantari zoiñac ~~en~~ deitatu egia
nahi zaitu.

Ondu berena, ofantu gortea hura zela Cupidon
haura zoiñac legal ttipiac hiquituzis ~~hura~~ hura

amara ingurua begaltzen zen: lakiz aurpegiak zi-
tuen haustasunaren eratasuna, gracia eta joco-
tasuna, baina begi bizirik ezakit zenbait hiri,
Beldur egiten duena. Iniz zagoen hiru icustean, ha-
ren inia garitz, trufatzaile eta audea baitzen.
Bere urherco magiatchetic atheratu zuen bere flet-
chan orrotzena, bere oncoa terditu zuen eta ni
picadorea zohalaric Mireba bat. Betan ageri
zen ni bere epidaz zaitzeco. Incoa haren aurpegiac
etzuen edertasun fana eta lento hura zaitza Beru-
cen aurpegiac eta gogutzean icusi bainuen. Cuntan-
zioz edertasun Mirebarena simple, artha gabeco,
modesta cen, guciz harran, noble, indan eta ma-
justatez Bethen. Cupidonen flatcha epida zait
pica dezakelarik lument eori zen. Colaniz hantun
Cupidon kinatski hotsbeheraper bat egia zuen; ber-
ra berzuben ~~icustean~~ icustean ohalkez zagoen. Unua
Ladi, hantoric, oylan egia zait Mirebac, unua hon-
di, hant ozantua! Behinen berzubenico ez ditut-

zu arima lacho ~~batzuek~~ baicen zoiñei labhe-
togo baitira zuze aragiñ itxusias zuhustasuna, +
bestidea eta loria.

Hitz horiek adibereakia, Amodioa coleraturik
hegaldu eta eta Betuz Olimparat igotik eta.
Lucez urhezo hody urdiñ batean bi urtekin a
haren canosa icusi nuen; guero gurea etrea orain
ño ageri. Lurrean eta Beguina behetit~~en~~ hitu-
erak, ezat Niterba peltiango icusi.

Ageri zait canitcen niktela berritce char-
magari batena, nola elitetaco Campos pin-
tutcen ohi zituten. Lekhu hartan, ezagutu
Dut Mentor zoiñac eman baitant: Ihes egi-
zu lur crudela hartan, gaitzeria den iru har-
tan, non gizonak ez duta ~~espiratzen~~ aragiñ
gaichtoric baicen enspiratzen. Han, bertute cura-
ya handiena duena dardaran izan behan da, eta
ezin izan ditake salbatu ihes egiteaz baicen. ur
Mentor icusi Judan instantean haren besacateko

haren lephorat haren anthikikera goan nintzen, bai-
ñan sentitu dut haren oinarri ecia hiri ditzakela, he-
re belkandac haren azpian fanteen ciren, eta haren
escuse Mentoren hanteco lekhuari ez duten be-
lharan itzal utz hiri bethi escapateen den b-
erit onestun bairen causitu. Espartu hortan irat-
zari nintzen eta ezagutu nuen amets hura In-
cosc igonia den alisu bat ceta. Hare ~~haren~~
burua sentitu dut baleniaz bethen eregiñen *
contra eta haren burua mesfidantzaz Cypriandor-
en bide fauna mesprezateco. Baiñan haren bikhiza-
ren picatsen zuena daren ustea Mentorec ~~ga~~ biziñ
galdu zuela eta stireco tirainac treberaturic
anima justua egoitcetorat heldu ceta.

Uste hortan hiri nigantaco ibai hundi bat
zorian. Galdegin nioten cetafaco nigan egia bai-
nuen; iharderi nuen: Nigantac arnas ohzi doho-
zoteren arnas dohacake bati zoiña bere son-la-
cuara icusteco espreantzarik baten gabe erri-

tesen barta.] Bizkitantean, ~~erant~~ unatician ciren Tinien-
dar guieic] Beren buruac bozcalestcia zero bati
uztea cituzten. Sakeriac, lantoren eroy, ananen
gairian lobacantec ciren; pilotoac, loze coroz-
aturic, lema costuric gabe, escustan zaucan [ar-
no] pegon hatidi bat huztan huztua; hanc eta
bertec guieic [Bacuzen furiaz] arihoaz nahasitac,
enaten cituzten [Beruz eta Cupidonen ohortan]
cantu batzu bertutea maite dituzten guieic *
lartu behon cituzterac.

Hunela irasuco lanjerac ahanzten cituztelai-
ric, bet betan calenta bertec ceua eta irusea
osaldutan ezanri cituen. Horiceac nahitunc
ozua muthiri batekin inhamustan cituzten gu-
ra belac; finin bertec unatician sorihetac *
zafutec cituzten eta anherdantzen ualdien az-
pitic ihes egiten zuela eta huzdantza andikit-
en gaintuela. Gure aldean icustan gintzen *
hancadi batzu zoinca corda ubin muthiritua or-

1000 lazgarri batekin lebertzen baitziren. Orduan fun-
 guntzar ezagutu huen Mentoni ardua ezzen aro-
 ena, gizon faun eta areginetan palumpatuei her-
 turatan bikoztac escau egiten diotela. Cipriax-
 dar guciac, ezoriac, zua batzu bezala nigaruz
 zauden; ez huen ezzen oihu unikalizunac
 boicen, bicia areginen doluac, sacrificio egiteco
 agintea alfernac Inuei, putua beltzen ohal ba-
 rinbacina. Ez manateco ez egiteco nehor ezzen
 en idukiten aski adimendu. Iduritu citzandora
 nere bicia beginatcearekin batzen bertee guciac
 beginatu behar huela. Lema escuratu huen, cerea
 pilota, Pacarata batza parte aruac hantasi-
 a, hesturaren ezaguteco ez baitzen gai: Bikozt
 zuma nisten saken icituei; Beheiti-araci nistat-
 ten belac; indar handi batekin aruac ezabi-
 li cituzten; hancadien erditic iragan ginea, eta
 hushiedunac icuti gintuen herisana lazgarritasun
 guciac.

Gertacunza hoi aret bat bezala iduritu a
 ritzagoten bicia zu carantades gucici: behat-
 ces carantades humidura batekin. Azkenean,
 baldu gihra Ciprice inlaza], Peruci consecrata
des primaderaco ilhabetean. Jasoia hura, er-
 miten zuten Cipricandarec, Incesa hari hainitz
labheten zeryo, ecce iduri du natura gucia ani-
matces da eta aregias bor-marsten du hanc lo-
rac bezala.

Ina hontan beltcean, aine esti bat sentitu d
ut, zoiñac guputzac lacho eta alfenas egiten
ditu, boriñan umore alegera eta jocoatzen inspi-
ratean. Ohandu dut luna, habiz ~~matiz~~ natu-
ralqui feble eta agradagarria, laboratua etce-
la, ecce hango gizonac gucinc latorri erai ba-
cien. Alde guietanic icusten aret emarteki eta
 eskatila uantki bestitu batzues, zoiñac, Peruci
lauderioac cantaturic, horet templorat bere bu-
ret consecratcera goaiten cien. Heya aret-

quietan edertasuna, graciar, aregiñac, distimulac
ciran; bosiñac gracia huc falxuas ciran, eta heya-
tan etean azeri simplicitasua auble bot eta ahalke
de maritagoni bot, zoiñac edertasunari charma et
handienac eskantean distrate. Heyaen aie faunas,
heyaen bisayan egiteco antean, heyaen ornamentu
uanac, heyaen ibilguta lentoa, heyaen begitarte-
ac gizenetas ~~bidulac~~ charcaten iduri dutenac,
heyaen beaen anteco yelusia passioa handien ins-
piratceco, hitz gutera, amateki heyetan icy-
sten huet gucia idurifac zaitan vil et aipri-
table; gehiango lakhetgoni izan nahi baitzuten,
gehiango hastio emaiten zautan.

Incosaren templuat erabilli niaduten. Inlan
templo batzuen baciñac; particularaki Cithera,
Adalton, eta Saphusen adonaten dute: Cithera-
ra erabilli nante. Temploa marmolaz egitiñ da;
peristilo completa bot da; hango eskualdean lodiac e-
ta altcharuac cirelacote, jauregi hura majestater

Bethen da : arhitrau eta frisaren gaitia azpitin
alde bakhotchean badira fruton batzuek zoiñetan
pintatuac izan dire Lacosaren gertacuntza gya-
naparienas. Temploco athetara bebbi multzoa
heltzen dire yende Lacosari oferendac eskaintze-
co.

Lakhu sacintuacaren buruean saculan bitimarik ez
tate hiltzen; ezate bertea herietan bezala bi-
gune eta ceceen gaitu erateen; ezate de-
culan hona heyer odola ichurtzen: bakharrak al-
darean aintzinean eramaiten dituzte eskaintzi nabii
dituztenak; eta ez dezakete eskaintzi garte, chu-
zi, mantcharik eta tatcharik gabe denik baircen;
estaltzen ohi dituzte urhez brodatu izan ziren pu-
purazco baxdaletez; heyer adanak urhestaturik a-
onakten dituzte lora usaiñ sactaco buquetez. Alder-
eco aintzinean eskaintzi izan ciren ondoan, lakhu apar-
tatu biterat ekharirik hona hiltzaiten ohi dituzte
Lacosaren apheten jarharitzent eskaintze co.

Litur usain oneco suete guclac eta arso nectan
Garino aztiago bat estaintzen ere ohi dute. Apher-
zac bestituae ~~in~~ dine arropa luze churi batzuetan &
urhezo genicoekin eta beheti urhezo frantzekin. &
Sabaz eta agunaz aldarean garinean erretzen dire Orien-
tico usain hoberruak, zoinak hody suete bat ceru-
etatat igaiten lana formatzen dute. Temploko lan-
erak ditindan dire festuak unatuak dire; sacrifici-
oietan usatu basone urhez egiteak dire; jany jany-
regia inguratzen du urhezo oihon sacratu batet. E-
destatun unatu bat dute unthil eta rescontilaci
Bakharre parmitizen da apherrei bitimen presentu-
tzen eta aldarean suare erretzen. Parition ahol-
regabetasuna eta ohicuntzen guichtec ~~unatuak~~ &
beste templa hain eder bat desoboratzen dute.

Lehenen hartis zaita icusi nuen gucia, Garinan
duidia laketango bilhacatua zen. Ez nuen gehiago
bizidaren beldur; yoda multzo gucie desorduanentzat
estakit cer gustua inspiratzen zaitadren. Era ino-

certiaz tinfulcei zirei; etc ahoalhetabunon eton &
beldunibunon yobuzat ageri zirei populu cusantatu
huyentzat. Nece pastisac guciac pizdaco, niri den-
de de pulzet, nece berithon aregiaca gustua sou-
ariteco ee zutea deus ahoazten. Egunaz egua ge-
biago founteen hari ninteen; nece escola on guci-
ac ee ~~guziteco~~ hantkezen gabingo sustenitteen; ~~alde~~
alde guziatonic atacaten minduten gaitcei enesit-
tibeero ee nuen indaric arki; ahoalkatua ninteen
ee berthuteaz. Gizon bat bezala ninteen zoiha
ibai profia eton lacten butean igerica baitago: &
harenan olac il feud eton comend canha guitea da,
baiton baldia bazternac ~~exemp~~ budiue eton baldia
nioge gaitceon pausa ahal ee bulitake, ~~siidicun un-~~
kabean da, ber indaric uzten dute, haren nuen-
bu epuzie d'ayou-d'ouit, et le comu de f'buu l'
rubrite.

Makera kurtan etc begiue beltzen hartea hari
ciren, etc bihotza funditteen ceu; ee nuen gabingo

ez ere arrazoiak ez ere aitaren berthutean orhizta-
peren deiteco nobiscu denic; ametzar, zointan Mex.
tor zuhura pliataco campostan jautria icusi baian-
en, gehiago deconage nintzelanic, gorde cen longi-
dura esti baka ere biktzar nuntitcen cen. Yan-
daric vetaoz ueta qui n glissat etu ere heuren
jupin Pa melle surten puzoia orhesten aua. Biz-
kitatzen hotsberapen kandi batzen ~~en~~ egiten
aitua, aigun khinats batzen ichuten aitu, ere
falia lehoia bat berla unzar mindagan ~~en~~ +
neleunik: oi garbitasua dthacoben! oi Inoue ~~in-~~
~~ie~~ crudelqui gizotaz tujatzen zaretene! antaco
hoyee feshutatus eta caleatura beroz berha des
ndis hortanot erabilteen dituzue? Oi! ochula ile
churiez estalita baiaite, ere aitua Parke burala
nuturua eta kuhinat luhitdua; ordua niri la-
khutuo zaitan hilcea eta estiago zen burua icu-
ten duhua nhaltegabe faila baia.

Hola mintzatu bezain Parke, ere dolua esti-

tean zaitan, ere bihotze, passioe erho lutez higiturik,
carib ahalke gucia neru orit; eta gero dolozco a-
byra batena puluapata agenteen nintean nere
buruari. Naharmerdu hortan, hon eta hema oihan
reumatuan neru orit; ibiztari batec zaurtua
orkharitz bot bezala: Bere dolozcoa ezitico
oihan zabaletan ell orit, baitan dan e fluc
sartua den flutcha bethi jarrabitzen zayo, lekhu
guciatat telo hiltzarilea berekin ekhartera du-
larik. Hura bezala, nere buruare ere aharzeco
alferki erituen nintean, ere bihotzeco zauria den-
ere ezituen ahal zeroketarik-

Ordu hortan,] oihan baten itzal gutena, ne-
 re gorie aparce, icusi nuen Meator zubunare
 begitandea: baitan huren beundea horit hira,
 goibela eta gureta iduri citandua, nra den
 gutiena erit goibereata baitintean (1). Oihu egin
(nioch)

1. Goibereata, zaurerata. Dialecte suletarin.

nioen: Zu ote zara bada, oy nere adiskido maitea,
 nere prestiza bacana? zu ote zara? cen bada! zu ber-
 ra ote zara? Ala itchura agoragani bat heldu da
 nere begien buratzen? Zu zara Mentor? ala ez ote da zure
 itzala nere udicuez oraino acholduria (1)? Ez ote zara bere
 prestizadunaz gzatzen diren arima dohorretatik eta zoinci r
 Lucere Eliaco baratzen auzia garbiac maitea baritiot-
 zate behieraco babe batzen? Mintza zaitte, Mentor, bici-
 zara oraino? Zutaz gzatzen aski zorion ote dut? Ala ez
 ote da nere adiskidetzara itzal bat baicen? Hitz hauc v-
 raidearekin batean, quia bezaristan, huren gara laster
 egiten nuen, hura gaitzeco heinera ino. Oy Lucere! Ba-
 dabizue nolacoa izan cen nere bezaricoa hauteman nuen-
 da nere escuz uridzen zutala! Ez, ez, da itzal fana bat!
 badant, bezaricatea dut; oy nere Mentor maitea! Ho-
 ra egia nuen oihu. Huren begitardea nigar zuntaraz r
~~castit~~ bustitzen nuen; huren lepuzi lotua sindogon-

1. Acholduria, sensible. Axular.

er ecia miabzatu gabez. [Ini begina zaitan trichteki
pietate ezti bat ez besta begiekin.]

[Azkenecote] erantziot: Oi! notdic heldu zare?
cer bestuntan ez honzu etci hergeoric ununduz!
eta orai cer egia nize zu gabe? [Baitan here galdeci
ihandeci gabe erantziotan oihu icigari batetik:
Ihes egizu, ihes egizu! laster ihes egizu! heman luntac ez
du akhartzen frutu poroiatunic baicen; erespilatzen du-
ten airea emfante da; gizonac, miñac hartunic, etraizote
batac batceari miabzaten puria hiltzaila emaitaco,
baicen. Axegia lach. et infame, zaita Pandora saccha-
tib atheratu garitunic quichtuna baita, bibotzac founten
dita, eta bestuneric batere ez du sufiteen. Ihes egizu! Cer-
taco berantzen zare? Ez are zure erdian begina zande; inla
hastigari honen erbitzaper ttipizariño erface.
Erantziota, eta beuhala hodey ledi bat bezala sentitu
dut, zaitac, heru begien aiatcifican dicitse, eracusten zaitan
argi garbia: bozcario ezti eta curanga feruz besta bat here
bibotzean berri dotzen cer. Bozcario hura hainitz diferente

an bozcario fants eta jocalari buriaz zuriñaz eta ketsuac lehenen
pozoiakuntac izan boztizian. Bota iurre et foull Bozcario
bat da, zaina eta outropie de passion fante et d'uni-
ons reuñ: bertea arrazoinercoa da zembait dshabtu eta ceru-
con dnata; bethi gorlia eta baidita da, deusec epnie ez dironen;
gehiago kurtan pulunpaten dire etu gehiogo ezten da; anima trulhar-
tea da gabe bozcariaten du. Ondoa alegancec nignnac in-
chutca nituen eta hola nigan egitea baino deus etrait ezta-
go iduri. Oi doharu! erua nuen, gizonac zoiñei bere eder futsu
gucian bertutxa agertea da! hura maitatun gabe icus othe ahal et
diraite? hura maitatun ahal othe dirate doharu izan gabe!]

Mentonec [erria] ^{ihari d'eri} cerandac: Alci behar zaitut, orai
 beren baraha; ez naiz tricaterra horizu. —
 Kora zaci bada? ibandari nioen: cein da le-
 cu acin egona ni jarratikien ez natraituna! ni-
 ni escafateric ez dezazula uste izan; lehe-
 nago hil et hindaite zura unharra garitcan. et
 Hitz horiec eraitzearekin nara indan guciar teni-
 catunic nauca. Erria cerandac: Alferatun et

ueste dutezu idakizen abal nauzula. Men-
 tofiz erudela Stiofan eta edo Mañu Gatzuei
 seldu ninduen: Bera tratua zela medio, gona e-
 ziren Cirinco Damalera, seldu nahi izan niri-
 dutez dutez handi baten perstian Azuel eta
 deitzen den baten gatic, ceinac gathibu eta
 gac bat bilhateren bairuen Geciaco arturoc eta
 eragutcea gatic eta gure jabitatceen argitu na-
 hiz. Horatan Azuelce carasti erosi nindu-
 en. Gura arturez jakintza egia dundatoc erosi
 dio lehia Cretaco inlana izagarteco, Mitocan eta
 lege zuhunac icartcea gatic. Gura piayan
 Cipran leihoneratcea haiceec burtchatu eta
 burtchatu gaiturte. Haice on ban-
 ten horidura (1), templora bera ermitceen
 (egitea)

1. Horidura, qui attend. Ce terme est du dia-
 lecte souletin. Je l'ai employé de préférence par-
 ce qu'il est dans cette phrase d'un extrême à propos.

egitena etonia den: hara non antonabera den;
 hincce deitca garibate, jadanic betatca dituz-
 tegure balac. Allo, Telmaha maibera, Lincen
 balduna Dux garibitu bat zucetbi; bur hauri-
 ani jamaiki behar zaira. Lincen ez haurte ge-
 hiago uzten neu buruara jabe: baldin hara
 baritz, budakite, zorca nindaita barcanic. A-
 di, Allica nabera orhoit zaitzi, eta Genelo-
 jara nigaver; Laco zucetaz orhoit zaitzi.

Ez, ez, erron niver, neu Mentan maitea, ez
 da zure baritan izaneta ni hener barcanic uzten:
 lehenago hil ecedete zu icus ni gabe hener-
 dic abiakcen. Hauri Cirienda hori unicalmen-
 dunic gabecoa ote da? tiguira baba ditia
 zurgatu ote dita haurra? Alhico ote zaiti ne-
 re besora antete iraci? Meriotca eron be-
 hori denant edo orhoi behar du zuri jamaiki
 kedia. Genuc ihur egitez (1) maitea denantatu

(1) Ceta locution appartient au dialecte souletain.

eta zura urhaxxi jarririkiz iler egia deradun ez
 duzu nahi! Azarri mintzatera naha, behar bada
 nere gartzetatunari eta nere nigamoi urricaldunen
 da. Zuhurtzia maite duenaz geroztic eta horin
 unan haren hilha idhanaz geroz ez dirio izan bi-
 hote bat barbaroa eta samurtasunic gabea:
 haren oinetara eronico noiz, haren belhauzac be-
 rancaturak ditut, ez dut ahaltzera utzirik nua ez
 duen onhesten zuri jarraititza. Ben Mentoz
 maitea, zurekin gathibu jarriua noiz.

Oidu hartan Azarlec Mentoz deitu zuea; or-
 kuspez jani nintzen haren oinetan. Balditu-
 cen hala icustearaz eragutken ezbera auzte bat:
 Zer nahi duzu? eron cerandun: Bicia, ihar-
 desi nidera; ecer ez maite Bici; zurea den Az
 Mentoz huri jarraitu redin ez balia baduzu on-
 hesten. Ulice handiaren semea noiz: hura da
 Tuzesco hiri ederra, Aha guciota aipartua, her-
 raurte dutek Guciaco enegestoric zuhurtza: ez

detrauntur Valeriosus etiam seu Sordica, Cassi-
 nas Bacanic carbait unicum seu Iohannabe-
 tasumentat andiastrogatic. Bilhoru Iut seu aita
 iraso quicitan pizar hurebin crina Berbe aita Bat
 heretant boitcan. Oadico quicita gosindibere, zoniac
 han se kherdu Imaut; zure gathibu egia du:an-
 her nazaru ni ere kala izan aedia. Taldia egia
 bada zurbudiana amodionis Baduzula eta Cu-
 tara zocila Misos enge omara legrea icas-
 tera, nere karzuarraei, eta nere sigarici et de
 dezagulo gogoi zure libotza. Puzer baste amea
 icurtea duze gathibutaturana galder bere re-
 ker iberlecia bezala. Berce orduz Sicilian
 hil nahi izan dut gathibutaturani. Ihes ~~quia~~
 egitea gatic; bainan nere lehenbicio oadicoas,
 zoniaca arburua harsuarra amara bat boicic
 eteina. Oras nere beldura da zure gathibua
 antea et hureba izaitea. Oy lacome! icus =
 zarzue nere oadica; oy Azael! Misoser or-

hoit zaiten, zaitaren zutundatura aintesten baitzen
eta zaitak guduaren erresuma hie injaturak bai-
caitu.

Azalek begitandak ezti eta unikalmentean
butekia erona kedatu cerandak eta eraiti aia-
dua. Erora cerandak: badabizkit Ulicen
zuntzia eta presbitaria. Aduna M. erortzen
erora izan denat ce aspekan jansi den gurean
ontean; eta bertalde hain lantzen honen
icena iguzki aldeko jendaya gucieri erantzen
ei du. Jantaiti zaiten aizi, Ulicen tena; zure
aita izanen hait bicia eron denat de-
tantzen hura edizera duzun aiteo. Zure aitan
er aspeaz, haren duhaa betasunen eta ari-
zenen ez balia bantate ere utitua, heriotza-
tant duhan amodioac eroran hantate zuntz
anta hantera. Egia da gurean buntza erosi
duhala, baina aditide cin bat bezala begi-
atzen dut. Hurrentzat eron duhan dituen a-

Diskone maritena eta prezagantia erori derant:
 huren bairan zaharria adina dut; huri distoz
 prestatasunaztut dukedan amodis gucia. Ordu
 huren beute libio da; zu ere hala izanen
 zara: batni eta beuteari ez derantzet bi-
 kuzta bairan galdagitan.

Ahri baten arrebere minketis gizonak froya
 ahol derakya boze lantziaric hordikera ira-
 gon nintzen. Beren sen leuori hurbilber nintzen;
 kantara biktoreo kargatza bat editean nuz;
 prestatasunaren amodisic gahikaz moite nindua
 gizon baten aldean izaitzeo ategiaz gortzen
 nintzen; azkenetoz oro editean nintzen, gertia-
 go ez uzteotan Menton editean.

Azarl nintzenatzen da irasuko legantien
 guria; jantzikiten gartaitzo; bakiere amon-
 ez unatzen dituzte ubia derakunoz: hurre
 aia bat gure belatan dostatzen du, erantzen
 du unzia ana eta bicitasun ezti bat emanita

dio Cipro laster susriten da. [Azalec, nere septimendua ezan
gutbera impabit izanik, gardegin zautan eta iduritu zaitan is-
la hantaco obichatzetaz. Hondari nira simplequi zoin hinisnotan e-
ria hantaco izan eta ere gartatubuna eta nere bantean eta gudu
hoitatu nuen. Bicioana contra nere hostio labheru zayo eta er-
zan zautan: oi Beruz! zure borthen eta zure unkeren eragutien
du; zure aldaren gorien erlen eiz-areci dut, bantian utzazu
zure inlaco habitante Plinforu arlben et Limpidre bantle, zoi-
zabira zure besta eriten duten goritaren derodan].

[Hitz hantec eron indan, Azal Montonekin] elheratuen
[er] borthen leheralico hantaz zaitac erin bantitu cerua eta luma;
 argi bant hantaz, erin mudatua eta zoinzun bedaduzac aduniric ez
 bant, gucic emaiten dena zaititu gabe; eria nansi hantaz ozotana
 bedatzen dena, izpiritu guciac argituen dituen, iguzkiac gaura guciac
 argituen dituen bezala. Azalec emaiten zure: kic er ez bant erandun
 no argi nansi hoi icusi, hantia ixun da, sirtes ixun den bat bezala:
 gau ilhun bantian inapitua du bere biria, hantia nubi nitece zom berit
 hilabete iguzkiac argituen ez dituen jendayac; zuhur derancai bere
 bant, erhun da; oro icusten dituela nite du eta ez du deure icus-

tan; biltzen da, nehoiz deusek icuti gabe; goseaz zombait disti-
radura ilkua eta falsa icustea ditu, itzal fana batzu, zombait
idurijeta citie deusek ez duberac. Hala dira gizon gucia hiesi-
gionen [santuen] irajinez eta izpinituco charmaduez hesta-
tuac. Ez da lurrara ginean egiazco gizonic, bethieuco neru
hura behartea, maitatea eta hazi jarraitzea direnez cam-
po; hanc ibentea deusek gure gogota onac; hanc inuy egiten
deusek gaichtoz. Adimendua eta bicia higuat harenzoric idu-
kiten ditugu. Angizea itaso handi batza para da; gu-
re izpinituac dira hala nola, iturri ttipi batzu han-
dic ilkiten direnac eta hura biktuen direnac han
saxiteaco.

Kahiz ongi sui ez midedin solas honien zuku-
tasun handian, bizkitartean ez denkit cer of
garbieric eta gerozic hata ediciten suen; tu bat
neu biktuean ibentean zutan: eta egia disti-
natean iduritean erranda solas. horietan usotan.
Aintzina uniatatu ciren Incoen etburkiaz, ~~et~~
gizon handiez, berrulaniez, neheco men-

2002, uholdeaz, gizonbiara honteko isturiaz,
 ahanbepereko (1) bilayoz eriketa pulupordera
 baitira hiler animac, Tontaroco lea belt-
 cean garichtagikerat bereciac diren aculaco
 oihocera, eta zoriorera bako hontaz, cein-
 taz justuac, gal beldunac gabe, gozabera &
 baitira eliceo bonabzetan.

Azuel eta Nestor mintzo cirelone deffen
 multzu bat icusi giduen eratar estaliac,
 ceinac unhez eta ostangizera iduri baitzu-
 zan. Dostabera una hariazor berberic jauz-
 orazten zuten. Heyer ondoric heldu aien Tri-
 tonac, ceirec turuta joiten baitzuten bere maz-
 ca canabilatuekin. Anfiteiten canosa ingu-
 rabera zuten: hura herrestabera zuten itas-
 zaldi batzuec elburia baino churiagora,
 zoinac, ubia gaciac unatcera, bere garic or-

(200)

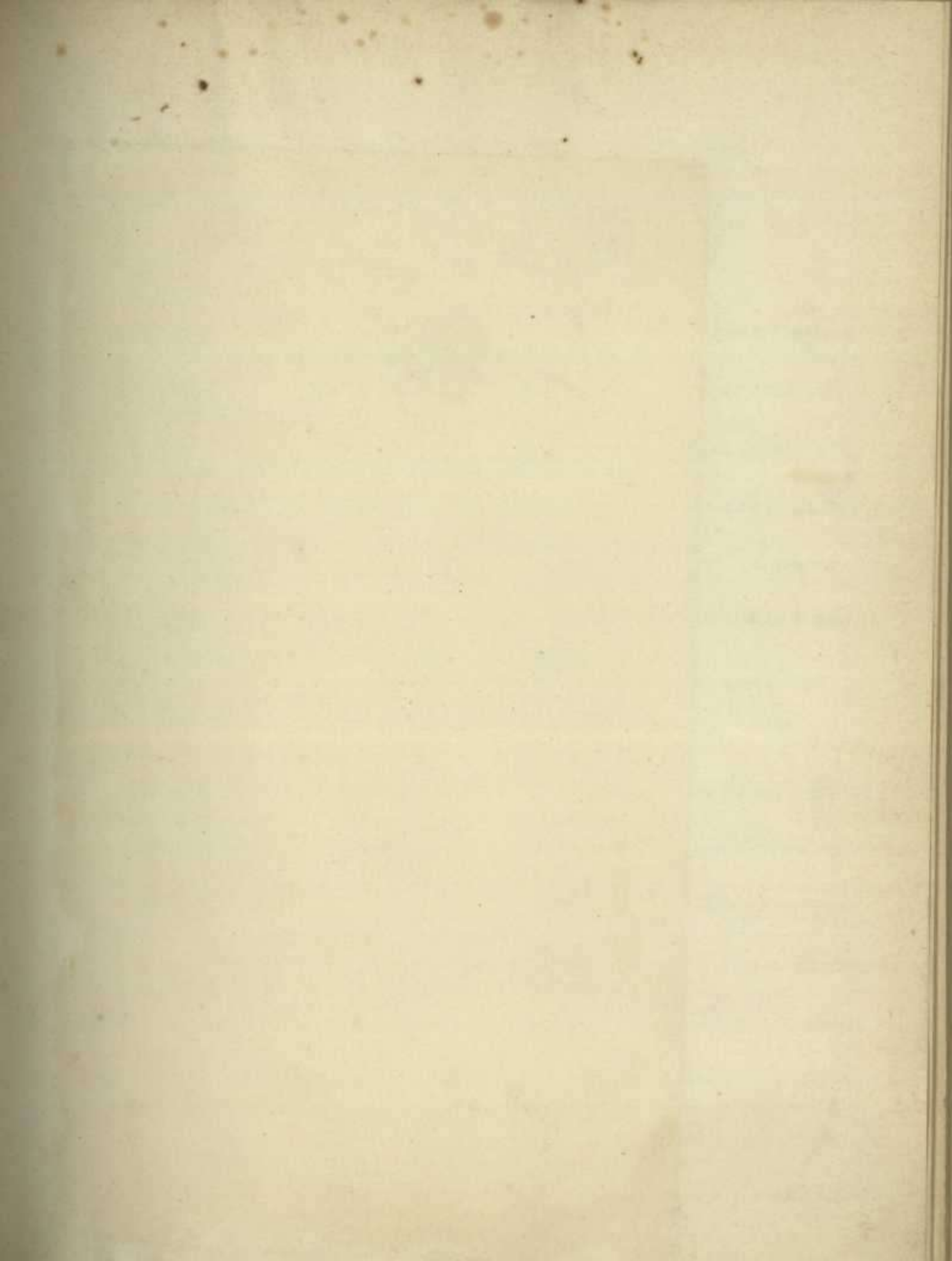
1. Ahanbepereko bilaya, flous d'oubli.

zuz gibelat uzter baitzuten hillo luca bat
 irasat; begietan sua zaiten eta abuti
 khea. Lucsaren ~~amora~~ mazon bat cen hil-
 gura mirengarri baitzuen; iberao baino chu-
 ritasua distinktiagoa zuen, eta arnodac uzter
 cira. Curusa haren iraso descastruaren ocherlean
 hegaldara zokala iduri zuen. Bifra zaitzen
 bat, lorez curadua, multzuan igaritzen cen
 curosaren gibelan; beya ile ederra sur-
 balden gaitera itindan zaudan, eta haizeen
 bezen gogara bulcates zituzten. Lucsac esu
 bntean eger urde bat ecarten, zuen fraisei
 makabeco, berdeaz belhauka goizean du-
 kiten zuen balenon laca tipia, bere larea,
 bulharri lida. Begitondrea gozhera zuen
 esa suputasun ziti bat haize burgoyeri eta
 calerna beltz gueri ihes eragiten zotena. Tri-
 ture zaldiac lidateen (1) cibuteren eta taca

1. Bidateen (lida emaitza), condue. Larreguy.

uherbatuac idubitea. Turpuzaco bela hordi
 bat ariateca ce conobareu goitaco aldean;
 erdi hamgaitua ce horice chume multen baten
 bupadaz ceiaec egia ahalaz bulcatesen bostu-
 ten beren harez. Airearen erdia agericea E-
 ola, quicia bona husea, kkechu, sutan, ka-
 ren bekein beltz eta dilien dazice, haren be-
 gi su uher eta dorje baten bekec, ichilic
 iducanizten cituzten ipan unthiaco eta ho-
 dy quicia gibelat bulcatesen. Bate icigari-
 ac eta barte itasico musioac, un caraba
 sudu mizpitatec zuzutabec zuteta, lehen
 bari lehen beren harye barucetanic itasaren
 icusbera a tharateca ciren.

Langanen liburuaren
 akhabantça

Gravé par J. B. Le Bas.

*Télémaque explique les Loix de Minos aux
Crétois assemblés pour élire un Roi.*

Bortzganen Liburnia.

AVZA iensganni hortaz uniceioe egua
G ginea unduan, Cretaco mendiac ubiatu
cina ageritcen : ceruco hodoyetanic eta
ixasuco ubiketanic oiaiko asti keber
berzter gintuen. Daster icusi ginduen Idaco
mendiana cascoa, cina in loco berke mendian
ginitic altobadcen baita hala eta oia zan
har bates oyhanean eantcen baititu bere ar
dunac jantitibcen zaitcen un garteen bu
nen ginitic. Inaki euki gartitigu icusi
gintuen in loco Reyhuac cinae biburgueta
beritana ageritcen baiterantzigu. Cembate
naz ere Ciptaco luma iduridu baiterancun
arbanic gabe eta lane utcia, han baste
naz Caetaco ageri cen naraya eta finitu
guciez berzindua hango jandeen nethean un

2102.

ARDA gucietan scusten gintuen herrichca
 batru ongi jarriac, herri batru hiri eta
 hiri ederreny higuaiten cirenac. Er ginduen
 alharic edireiten non laborari emearen esen.
 en hatrac etoren ageri; orotan goldene utci
 cituen hido luce batru; elharria, arranceac
 eta lerra aferretan pochelaten daten bertee
 basate guciae etoren leen hartan eragutu.
 ac. Aegmikin beqiaten ginduen haran bar.
 reny, ceinetan idi artaldeac orroak baitan.
 don alhapide gucietan ur basterrean, cikio.
 ei goyhen baton nacolan alhan toaccnac,
 elgi tabalei estahac ogi horitur Ceres pods.
 rosaren emaitza aberacac; arkenecotr men.
 diii ayhenes eta mahaa mules gadanic
 goritur berregindnac ceinec bitraili.
 Pacucon emaitza ertai agintem baita,
 yen gironen grinun goratceco.

Μετῶνες ἐναι σεραισαν Κρεῖον Βεῖκο οἰδύζ
 ἰζαν ἀλα ἐτα ἀγίτη γοιῖτην βεῖαο ζαβίζαν γοι-
 ρεζ. Λίλα ἡοι, εἰοετ, ἀμπίστα, γυεῖεζ εδουεῖα(1) ἰο
 ἐτα βεῖε χυα ἡίμιεζ οἰγῖαυα: ἐνεχῆσι ἡοῖζα ἰ-
 ἡῖ βεῖε ἰεῖδε γυεῖε εἰα ἀνδῖαυαο δῖετ ἀνυ; ἰεῖ
 ἡοι ἀεα λυαα εζ βῖαῖα βεῖεῖε ἀνδῖαυαο λῶ-
 ἡεα ἰυῖαυα γοῖαυα βεῖε οἡεα ἰχῖαυαο. ἲεῖα
 ἀῖ ἰαῖτε ἡαυα ἡαβελ ἡοδῶα; ἀεβῖαυαο εἰε
 βῖαῖα ἰεῖδε ἡῖαγο ἡοῖ βῖαυα, ἡαυῖαυαο λῶ-
 ἡεα βῖαῖαυαο γοῖαυαο δῖα ἡαῖαυαο ἡῖαυα-
 ἡοζ. Βῖαυα βῖαυαο εζ δῖα ἀεα βεῖεῖε βε-
 ἀῖαυα: λυααο, ἀυα οἡ ἡαυα βεῖε ἰοῖαυαο ἡα-
 ἡαυαο δῖα, ἡαῖαυαο ἀῖαυα, ἡῖαυαο ἡεῖαυαο
 ἰυῖαυαο βεῖε ἡαυαο ἀνδῖαυαο ἀαβῖα. ἲῖαυαο
 βεῖεῖε γοῖαυαο ἐτα ἡαῖαυαο δῖα ἡεῖαυαο
 ἀνδῖαυαο ἡῖαυαο βῖαυαο γῖαυαο οἡο βεῖ-
 ἡαυαο ἡαῖαυαο δῖαυαο, ἐτα ἡῖαυαο βεῖεῖε
 βεῖε βῖαυαο ἰοῖαυαο δῖαυαο, ἐτα ἡῖαυαο
 βῖαυαο βεῖε βῖαυαο ἰοῖαυαο δῖαυαο

luzte, lañoki hui nahí balute eta egiazco behar-
ren hasiatceaz arkiti, hasoicia, bozcarica, ba-
kea eta batasuna orotan icus laitezte.

Hori Miñocac eruzer gucietaric zehurra eta ho-
bernac ezagutu zuen. Lela hunkan esportagarriaric
icustien dituzun gauza guciac haren legera ordo-
reac dira. Haurrac altchararicetac cituen molderec
gorputrac sarho eta azkar eragriten ditu: la-
rebararicetac dira beharic licitac arrot, zuhur eta
langile bati: urter gorokeria guciac gorputra
eta izpinitua guaitaca durde la etzazode behi-
ren bertac ateginic aipatzen, ekeric orfe han-
ditan jaritaca, eta prestabaturara medioz ecin
bertzutnac bilhaeatceac. Si da beua bazariki
bilota enaiten heinaren arburuan gertaco #
hasturatan, baidan oraino aberasturua sobra
handien eta ategin abalagarrien osticacetan.

1. Edenestia, partitice de edenestea, adunien. Luruguz.

Berba jendayen ardean egonteen dira hiru-
bicio gartziguteren dira hema: ezagutzagabeta-
suna, egosteria eta jaramantakuna.

Handinatunak eta naziberiak ez duta er-
batu beharrik, ezan Cutan ez dira ezagutunak.
Hau guciac lantzen hari dira, eta arburc ez
duta aberasteric auesten; bnt bederac bere
arkeez bere burua arbiria dena biciten
ezti eta beginatu badez ciretan egiazki
premia diren gaur guciac badean eta nafari-
cian gaurdean baita. Hau ez da behar ez #
eterec hesta baltos, ez anora berigadu, ez
bazcani handi, ez juregi urherkatunak.
Anepac ile hautuzcoac dira eta conatza e-
derekin, baitan higuacac cehercadurazic #
gabe. Onduntzac zuburac dira, orau gutire-
kia: ogi ona parteric tubercula da, zuburac
beraz bezala estekitaca dituzten fini-
tucin, eta arlatdean esken. Gurean ez,

han, cembait harayi pucis oncoriluric garbi jar-
 ten da; eta oraino laburantzoran argintazko
 astalde larrizko diru idizic eduztasac begi-
 ratzeko onta hartzen dutelarik. Has ethe-
 ac garhiac eta argintac bainan eduzgariluric
 gabe. Argindura supena ezagutera duke, bai-
 nan lacuen txuploentzat berezia da: eta pi-
 zuna ez laizte auzarta beren egutza izai-
 tea, heriaren nantienan para. Cestaren onta-
 sun handiac dira usagaria, indura, Bi-
 hotzetasuna (1), ethe barreco bura eta
 botasuna, heritar guiza libertate, paminaco
 gaurer nazoia eta sobiabitzen arbujo, la-
 reo obicuntza eta alferkeriaren bignitza,
 prestatasuneari elcarren labia, legere amorra
 eta laco zuzenak belduncunde.

(Galdegia)

1. Bihotzetasuna, curage. Diabete souletain,
 d'origine de Bihotzoya.

Galdegia nioen hego cartaginicoan ces erugere
 etudnatio; eta ihondari ceandora: nombratun otoa b
 badu bere azpicoa goitrea; bairon nombratun bera
 legrec badute horra goitrea. Ougiora egiteci indur
 ric hedabueras baditu, eta esuec amantatun r
 goitzia egia nabi duen ordu bertic. Legrec
 populua esuecara emaiten ditzaite zuzitaco
 gauzaric balidena bazala, bere azpicoa oita i
 zaitecotun. Baidute gizon bacoa bet bere zu
 hueriaz eta beginacostatunaz hantut gizonaz
 zozionari cebitza dedin; etez hantut gizon ba
 con bidez azguiluaraz eta fauhteriaraz bere
 enomeresiaz eta gathibutunaz apalaz lauter
 gatheco cebitza ditzen. Sarec ez du deutez
 behar bertec bairu goitago, salbu bere egit
 lide nekharitun lagunaco premia ditenc,
 eta populuei iberteco legrec ihanducara: be
 har dituenaz ahalke. Bertalde eruge behar
 du bertec hor naitic bairu nagharianaz eta

yago, jan edantun, anguiluan eta handitasu-
 nrao begiabatunago. Ez du bertan gizonak baino
 aberastaturik eta oragin gabiko behan, bai-
 non zehundean, prestaturik eta ospe gabiko.
 Campoan behan du berriak begiarte oraindik
 ukanatuz, eta berrak populuen juje heya
 on, zehun eta dohaurregitea. Tacore ez du
 beretat egia erate; ez da hala populuen gi-
 zuna izatearekin bera: populuen ditu zoz
 bere asti guciak, bere asti guciak, bere orno-
 dio gucia, eta ez du eraginkortasun berezi,
 ez duen bere berrak aberastun, bere berrak
 oragin egiteko populuen orain gatic.

Mindak ez du nahitatu bere haurrak or-
 dotik eragina citecia lege berria ukanatun ez-
 reginkortasun bera: bere populua bere haur-
 rak baino ariteago zuen orain. Haurrak
 zehundiaz haurak berriak eta zorian iberi
 du Cretan; begiartasunak haurak iberi zuen

gerlari haurdi quicunq; ofrea, ceirec berac jo-
 pulnac ceibizaraei nabu baitiduzte berac huc-
 ditasunari, erria nabida, berac unguiluanari;
 azkerenac, berac zuzentatunaz merceden du i-
 farruaa izaitzea hileran jure suberacua.

Mentonec solas honice ibandukitan citularic,
 inlan leyhonoratu gizen. Icusu ginduen labireta
 aipatu hura Dedale antzokoaren lana, Egiptuar
 icusi izan ginduen labireta hondioaren idurian
 egina. Eteba icusgarri hauri begina gindularic,
 icusi ginduen iras barberia jendez estalia eta
 multzuak irasotie ~~hazilte~~ hibilteu cen toki
 batetara laster egiten zutela. Galdatu gin-
 duen heya cen zutela laster hura; eta hura cen
 erria erantzen bociatate deibtea den cen Cu-
 toan baten.

Idurac, Ducalioaren semea, eta Minucen
 ilobaren, Guainco baten enegear bezala, goan
 cen Trojesco ethiora. Hiri hura herriaren on-

doan, unteixtan ahiatu cen Cretaco aherait; *
 bainan calerna bat hain unthiria altchadu,
 cen, non honen unteico leua idukitcen zuezac,
 eta irasoetan ezagutza duten bertee guciac ere,
 nafanya xcin bertea dela usk izan beritzuten.
 Bat bederac icusden zueen herisa begira oriat-
 cixean; bat bederac irasuco hondarac icusden
 cituen harrapatceco hiriaturac; bat bederac be-
 re zorigaitzar heingora zueen; xzueen en ebil-
 ki iguribitcen eburtiac izanac stira ingoari-
 ten duten itzalen pansa lastimatic. Idouacac
 begiac eta esnac cerna goitituae othizten e-
 zueen Neptune; oylu egiten zueen: Oy laco
 Botthererua, irasoetaco erreitua idukitcen duru-
 na, dotacabe bat ezten dezaru: horicela ol-
 danaren bertcha Cretaco leyhonera helaraz-
 ten balia baxerazuz, ageritaco zandari le-
 herbicico bura sacrificaturac derautat.

Bizbitartean honen semea, lehen bai le-

her bere arita icusi nahiz, haren besancabera &
 laster egiten ciren lidera: dohacabea, bere gort-
 zapenera laster egitea cala ezabiera! Ai-
 ta periatik beginatu hantat lehiatu pustu &
 handana heltzen hari can; Neptuni eskerrae
 bitartean cioizkier cren artzen izan cirena &
 haren botuak: bainan laster ezagutu zen eon
 cun ondicozuec cibacizoa bere botuac. Bere
 zorigaitzaren idurien baten, hain guti urdu-
 rie egiten zen botuaz urribi samin bot ibent-
 ce ciren; bere heritaren adira agurtzeaz laster
 can, eta icaroz zagan baldunec icus lurraren
 gaithean zue gaurac maitea. Bainan Ag-
 kemeciz erudela, lacsa unicalmenduric gabe,
 eta bethi gizonen eta bereiki eruge superen
 gaitigatceco erue daguerac, ageri gabe esen
 ondicozco bader bulcaderen zue idonea. Hel-
 tce da: begien altchatcera dogdoya mendu-
 nbera da. Bere semea icustea da: lasturic

gibelatzen da; haren begira biltzatzen dute, baina
 alferrean, gutiengo aia egiten dizen beste buru bat
 bitimatzen zerbizkatzen.

Bizkitandean semea lapora jantzen zayo, eta
 quia hantua gelditzen da aita, hain goizki i-
 handietan haren quidiari; aigandean urten icus-
 ten du. Oy zere aita! erantzer gero, zere erantzer
 denatzen bitote aita hau? Zer! hain luze ur-
 zandua egon ondoren urtebi eta duzu baina zure
 burua beriz icustean zure erantzer eta zu-
 re semearen bostkerakia egiten? Zer egia dut?
 ni icus baldinuz begira aldaratzen dituzu.
 Arrebera sartua, aita ezzen dute iban-
 deri. Noizbeit, hantzeraren luze bartzuen
 ondora, erantzen zien: Oy bartzuen! erantzen
 denatzen! erantzen nafarantzen begira eta
 hantzen! bitzen hantzen urtebi eta hantzen zoi-
 nec, ni putatzen, acalatu behar bitzen
 nere bizi dotacabera; urtebi nere semea bit-

ceca. Dy laca candelato, huna hene odola,
 honera utrac. Solus horislin badean ezpan-
 ta atara zura bere buruari sendeko; Gai-
 non haren ingurua civasac, baraba cisten bera.

Zofraime zabarra, Inven chedera enoi-
 leac, leguatu cisten, bere temari heristea e-
 non gabe, Berdura arkies ezabazela. In-
 ze agintza, cisten, ez da ukua izan: Incon-
 ez Dina gizon odolaz obertatu nabiac; zura
 agintzaren hogenari begira durula eratchiti-
 tetic haren behatzea lege gucien curtia. In-
 hua cece ethuna beris chuniguac eskria e-
 zuten berdura; haren aldean, liliu kburua-
 tur ingurua ichu-arazaru haren odola; In-
 co haren obertatu alchatar zaru iserri go-
 cho badea kren.

Buna behitua eta ibandari gabe, Do-
 neres erdutan cisten solus horie; enaliac
 haren begitatu agintea zura; haren begitatu

hizo eta delegina hoiz hahi mundatzen ceu; hazen
alden gucian ageri ciren icaroen. Bizkitatzen
semeak errotitzen ciora: Huna hoi haren, aiba;
berbuen errotitza, zure semea heriotzen
aliam da; ez dezazula hazen hisia zure gar-
nen bibe: gogotia hilen hoiz nere heriotzen
zuretira beginatu izanen zaituenaz geroz. Io-
zazu, aita, etzaitzela baldin izan nitan e-
dineira seme bat zutaz guri ez deso eta herio-
ac icitzen duena.

Orduria ziduenare bere baitan gatua, eta in-
ferno fuliea talayaten bulube bazala, hui-
bidan begia idukitzen ciren gucian ohar-
cabean, ezpata sartzen du hain hazen hit-
cean: khea eta odola daniola atxanaten du
bere buruan sartzen; oraino beriz lotzen zait-
zo inguruan ciren jendeak.

Haua bere odolaren errotzen da; heriotzen
co lantzen goibeltzen dia hazen begian; argi-

an eidi-zabaltzen ditu, baitan hura edien
 bezain laster ez ditzo gehiago jasan. Nola
 alhonen erdian. Ama-liti; eder bat, picoyas
 bere eruan elakia, inungitza da eta ge-
 hiago chutic ez dagok; ez ditu orain golu-
 du churiturua hiei hura eta begiac zurabien
 dituen distira hura, baitan ez du gehiago f
 luras laster, eta inungi da haren licia:
 higuat Idomean sena, liti parte eta sa-
 un lates pare, elakia da bere hautatu-
 atic.

Aita, atecabearen minkean, suhaigobien da;
 ez daki non den, ez ce hani den, ez ce gain
 behar duen; ardoan budoia hincio ardera,
 eta bere lura galdogitza du.

Bizkitarsten populuar, humanitate
 unikaldua, abarritzen zuen aitaran egitate
 iugantia, eta oyhu egiten zuen lura zuzen
 fulien esentzia eman zutela. Sinabiac ama-

ten diobza bonzoc; mabilac eta bonzioc liet-
 cet ditu; Macunac (1) hure puzandua Baltzar
 rikote guciac garizcunabcea ditu. Crestanec, Cre-
 tan zuhunec, hantat moitatu duten zuhun-
 tain ahanzeta dute, ez dute gehiago hira
 zuhunec irabasa ezagabec. Idomec adit-
 kidec ez dute gehiago hantat unteintan
 baitic salbamendunic edinec; hantat moit-
 cet ditu hura bonzoc; eta ubiera gogara i-
 has egitec dute. Bere baitara ibent cecan,
 Idomec ekeriac bitartec diobza ceta a-
 thana dute bere kumeac odolar busti dute
 lur batetic, eta cecintan gehiago ecin egia
 baitate. Haxpariac d'aldera huciccc busti
 cecan dituzte, eta Zalaritindanen puntan
 erusuna bari baten alantatara budoac.

Bizkitatetan Crestanec ez dute gehian

1. Macuna, la discorde personifié.

go engeric: baten baxetaco cheta barta duta,
 ceitas orrico legrec bere garbitaturcan baxin-
 turan baxititu. Huna neta egia baten duta ban-
 tamen hoi. Hemen biduac dina eban baxitaco
 leban hico guciac. Ladanic sacrificio tunic huti
 dina; gizon zutun aipatuac guciac ingurua le-
 cutunic hilanaci bidute, marmataco gar ager-
 tucac dinen zutunturua ican deatun amura-
 gatic. Animaturac dina joco publicuac; han
 guduaturua dina engetaturua nahi duta gu-
 ciac: ecan enreianua baxitun amon gogo dote
 izpinitun eta guputaca baxte guciac gar baxi-
 tunic baxitun duntan. Parge bat nahi duta
 guputaca ican eta mairia duta eta asi-
 na zutunturua eta prestaturua baxitun
 a. Huna amote guciac deitua dina.

Letorio haxitun hoi gucia condatu on-
 doat, baxitun eban enreian: Oy amoteac,
 baxte gizon baxte gura baxitun: baxitun

guducaturuz zaretz; eta zueñic bati garbicia daban-
te bolin badiota lince, haina lecu hautan emu-
gintaturuz da. Lanuiki gintarizon berberetico re-
hianic batere gabe, bainan chulki hain sendagosi-
la (1) handiaren icusteco nobiscu deagatic.

Oyhan hondi batuz inguratua den cica zabal-
batena heldu ginen: circun erdian gudularient-
zat toki bat chuchenda cen; inguan zobizo
jailacu batzen gorihara eia cordabuzco ota b
bat lenoca jania bazyoa. Heldu gihara,
ohueski enecibitua izan ginen; ecea Cutoar-
zac dira populuric noblekieric eta artoskier-
nic aruzac enecibituen dibutetas. Lanu-
rac gainduzen eta gumbidatu guduebara. Mex-

1. Sendagorila, miracle, chose extraordinaire. Ce terme
appartient au dialecte Souletin; il se rencontre dans An-
tular et est usité dans quelques parties de la Bas-
e-Navarre.

tor bae adinaren goitxean arbatziatu eta eta Azar-
el bae osagorri meduaren goitxean.

Ste gazteatasunac eta eta indarac etxeratu-
taden estatunnic urda: halanac eta bexia
enat niren Martenac haren gogoco berrin ja-
kitezagatic, eta ezagutu nuen gudua niadidit
nabi zutegela. Oskari nuen berrac erina i-
zan ceantac eskaridza. Berr arropetonic bu-
luei nintzen; olio gozo eta distintu bates ga
guztatu zuden bere gogutze gucia; eta ber-
te gudularien artean nahasi nintzen. Alde
gucietara helduac izan cen kliran lema eta
preciosa eraman nahiz etornia; eta, bere haren
denboran, Itacac izan ciren Caxtan zom-
baitre ezagutu niaduden.

Rehenbicio gudua berraca izan cen. Hugo i
eta hama bote urtetaco Errodierdan bates nira-
tziara muntiatu citzarizcan guciac gaiterri-
tu cituen. Gazteatasunaco izdan guciac cen or-

7aino : haren betoac zainxunc ciren eta ageri ciren :
 higuat hazcar eta zalhu cen . Itcitrayoen idmin
 tu gorbaitua izaita merai nuela , eta unieniz
 beginatzen ciela neu adia guriani , nahi izan cen
 gibelat itzuti : bainan aintziera jaini naitrayo-
 en . O, duan bata berberean lotu giren , haxa
 gal unbenako elon tincatu ginduen . Sorbada x
 sorbadaen corbia , zangua zanguaren corbia , zain
 gucua tizoa eta betoac ingeac bezala amari-
 zanduac , bat bedera , bere partidari lura gar-
 ranci nabit , bere egia ahal puciez bermatzen
 cen . Aldiz destatzen cen esquinera bulcatuz,
 antzera antzamatzen , aldiz ezkerera matzara-
 ranci nabit , egia ahalac bazaramatzen . Hor-
 zela hartacan hari ciztandalarie , halaco
 ordurean bulcatu nuen non haren erayec
 amuz eman baitzuten : erui cen legararren
 gainera , eta beekia eraman ninduen . Ni az-
 pira beharrez alferretan bermatu cen , castitu

gabe hese azpian idurki huen. Populu guciac
 oyhu egia zuen: Garhaicua Mlicen semea!
 eta chutitea lagundu huen Errodienda abul-
 catua. [Secularrenera gudua garbitzagoa izan eta
 Zamoztar oherat baten kunea, gudu hartan
 ospe hartitak jarrira eta. Guciac hark urki
 zuten; berran izan nistek garhaicuaen iz-
 rira zuen. Harteko, etan cerantidua behin
 buruan eta garo bulhanetan odela goiti eta
 gita cerantidua ucaldi baten eta zuen lara
 bro belte baten begiac ilkundu biteren-
 quidate. Cordocatu nistek; bulcitate nindu-
 en, eta az nion garbiago hark hark berran ber-
 riz sutan ezan ninduen Martorea borac.
 Oyhu egiten cerantidua: Oy Mlicen semea,
 garhaicua ote eizte? Errodienda izan ber-
 ri baten etan cerantidua; biteren nistek
 berditaco nindutek zombait ucaldi. Zamoz-
 tarre ucani hark bat ecani berran larka,

haren besoa alferretan hedateen
 ceanean, ~~macrotua~~ tagoelario juten
 men. Tadani gibela tohan, escularru-
 a goititu meanean indar gehiagorekin
 haren gainera erorteco: hua-egin nahi
 iran zuen, eta cordocan partecarekin,
 Lurrera ardititico bidea eman cerandan.
 Lurrera erori cen berain laster escua
 chutitico hedatu nioen. Alchatu cen
 bera herranac eta odolaz beteaz; haren
 aholkea egin gehiagocoa iran cen
 bainan guduanen berritcera: etcen ausarta-
 tu.

Behelak hasi cen carosen lastera
 tociac kortera emanac iran baiterian.
 Aroden arintasuner eta baldien indar-
 rez nereca tharrena gortatu cen. Abiaten
 gara: herriac curinola bat aritcen
 da eta cerua gordaten du. Hastean bertee-
 (ac utci)

ac utci nintuen acitcintcra. Lehenic
 Brantor deitzen cen Lacedemoniar gaste
 batec quicia gibelan urten cituen. Poli-
 clete ~~Estovarra~~ hurbildanic jarraitzen
 citrayoen. Spomake, Idomenen abaideac,
 haren errenuaren ondoregoac lehia zuen:
 socac largaturic bere Saldici, iurdir khea
 Sariotela, dena leyon ilaya harroen gai-
 nera macurtua tohan; eta haren arro-
 den lastera hambatecoa cen non, aisean
 dohan Arono baten hegoben pare ex
 baitzen hitzen circha iduri. Bere
 Saldicic ernatu ceren, eta emeki emeki
 hasera jarri; hainbete surekin abiatu
 circnetaric quicia harran gibelat utci
 nituen. Spomake, Idomenen abaideac,
 bere Saldicic sobra bulcateen cituen;
 harrarrena behartopatu cen eta bere
 eroricoac nauziari errenuan irisa

galasaci cuen.

Solichete, sobra macurtus Zaldien
 gainera cordocaldi batean eciu ihardu,
 ki zuen; erori cen, socae escutic terratu
 citraiton, eta sobra horion herioari
 escapa ahal iraiten. Brantorec era-
 beasco begi batuekin herbil. herbila
 mintola icusten minduen: erresumin-
 durri bere sua, aldiz Incoae othoiten
 cituen eta emaitza aberas batru aginteen
 citraten: aldiz bere Zaldici mintos cen
 heyen suberinatceagatic. Sedarriaren eta
 beraren artean iragan mindedin beldur
 cen, eciu nere Zaldic harenac baino
 hobeki begiratuac, haren ainteciteco
 gai eciu; niri bidaren cerratcea zuen
 bere arken giderra. Partaracoth arroda
 cedarriaren contra lehertcera destatu cen;
 nahi berala lehertu zuen. Haren nahas-

menduan er sarteco inguruaren agudo⁽¹⁾
 egitera destatu mintzen; eta apar bater
 mugaren buruan icusi munduen. Prasio
 behin populuae oihu egin zuen: Garhai-
 cia Iblion semeori! hori da Incoce gure
 gaincan erreginatceco beresten Tutenia!

Birkitarcean Eretuarretari deitatuene
 eta zuhurrenece ophan zahar eta sacratu,
 giron profanoen begitarie urrundua den
 batetara oraman gainiturten: han biten
 gainiturten Incoce populuen jure eta
 legeen hain ibeni cituen Zaharrec.
 Incoctaco gudubari berac gainen; etcen
 bertce nehor harat hainu isan: Zaharrec
 Innoceen lege quia idukitcen dituen
 liburua labatzen tuten. Akalktua eta

(1) Agudo, promptement. Dialecte haut-Navarrais.
 † Les Souletais disent cuta.

balditua nere burua edoren muen hur-
 bildu nintzenan zahar hekiei, Erinae
 Arinae, spiritus indaric guttu gabe,
 ahalkerun eragiten baitetuen. Lerroan
 ferric, geldi-geldiac tandem beren toki-
 stan: heyen ideae churiae ciren; ascoc
 struten casic batere. Heyen becuude
 unnoctan rustia erti eta descomen
 baten distidura agori cen: stevien
 mustracera. Kechatcen: etruten erroiten
 erran behar rustia gogoan hartu iran
 rusten hura baicie. Gaura baten gainan
 etubrayoteman hignal iduricen, hain
 begiratuksi egiten rusten churitasuna,
 non gucien ustae hignalac ciria idu-
 ric baitcen. Traganaren fabitate lucea
 eta lanaren ohicantze asmu gorac
 emastea ciotratem gaura gucien gainan.
 Baiian hura cere heyen dimendua

gehenic argitcen suen; hoyon irpiritu
 descantatuac lehia eshoeci eta gartetasu
 neco par quicci gaitenduac. Heyen baitan
 bacaric tuburtia corabilan. Heyen pres-
 tutasun irancoraren fruitua cen, beren
 parrac hain ongi cebatu iraita non
 erecki presaten baituten adimendu,
 aren entuteco aagui gooa eta noblea.
 Bekui moxia nundagoelari, nahico
 sukoyen nere bicia labur ahal citeke
 den, bat baitan jausteo hain zahar,
 ce pregarria. Dohacabea edireiten
 men gartetasuna hain lastera irai-
 teac eta hain urrunda harrak pres-
 tutasun descantue eta argitue.

Zaharren aintzindariac. Minocen
 legotaco liburna edekin suen. Liburu
 handi bat cen ardurac urhe copa
 baitan balsamus estalric egoten ceno.

Errespeturakin hahar gucic misu
 eman coten; ecen erraiten dute Incoen
 ondotei, ceuitariu helou baitira lege
 onac, deusere er dela hain sacratuie
 behar gironei nola heyen on, tukur
 eta dohaan eragiteco legeac. Kore
 ere populuon manateco escutan
 baititu legeac, hainac bethi ber
 burra leger manatera utci behar du.
 Legea eter girona eregiatu nahi
 ra. Hunelacoac ciren giron tukur
 heyen solasac. Gero buruagiac
 eman cituen beru garte hoinac
 Incoen erraitariu bencatu behar
 baitoien.

Lehenbicio gartea cen jakitea
 heya cein den giron ceuitariu librea
 na. Batuec ihardexi tuten erage
 bat dela ber aspicoen gainean

escudantia oso bat, fucua eta garkai-
 cia bere exay gucien gainean. Bertebat-
 fuce giron bat cela, cioten, hain
 aberasa non bere nahicara guciac
 askis baietrakeyen. Bertee batruce
 erran ruten giron bat cela escorten
 etena eta bere bici gucia piayotan
 habilana, behenre nichongo legeei
 aspiratu gabe. Cembaitte asmatu ruten
 giron basa bat cela, ghanetan bere
 ihiciti bici, lege eta behar guciti,
 ric salbo ena. Bertee batruce uste
 iran ruten gathibu bat cela, bertiki
 libratua, cereu gathibutasuneco garrar-
 tasunetari becora, libertatearen goroe
 nor-nahi denec baino hobeki presat-
 cen baitcitur. Bertee batrucei asken-
 cotr gororatu citrayoten erraita hitte-
 ra tohan giron bat cela, cereu herioac

gucietarie solbo erartcen baitzuen, eta
gizon gucien elcarrekin demendren esen-
dantziarie er baitzuten haren gainean.

Nere atzia et hori cenean er,
sachki ihardesi nuen, cenen er bai-
nuen ahantzi hestorec ardura erran
iran cesandana. Ihardesi nuen: Gizon
gucietarie libroena da, gathibutasunean
beroa libro iran daitena. Bein-nahi
toketan, kein-nahi heunitan gorba gaitz-
ein, osoki libro gara Incoen beldura
balin badugu eta bertec neharrenic er.
Bete bates egaitzi libro den gizona da,
beldurde eta nahicari gucien acholarie
gabe, Incoen eta bere adimenduaren
escudantzia bairic eragutcen er duena.
Zahar gucic irri-ari batenic elcari
begio jarri ciren, eta nere solasa Mino-
cen errana bera ceta icustecaz baitzuten

(galditu.)

gelditu ciren.

Yero hunclo emana iran cen
 bigarren galdea: Bein da giron gucieta-
 rri Dohacabeena? Bat bederac gogora helan
 citrayoena erraiten zuen. Batee ciren:
 Kura da giron bat, ontasunic, osagarririk er
 ohoririk er zuena. Bertee batec erraiten
 zuen: Kura da adiskiderik er zuen giron
 bat. Zombatec erraiten zuten, kura cila
 giron bat icustate gabeco haurrec cituena
 eta haren odolak gai etorrena. Ehorri
 cen kezboeco giron zuber bat ceina
 erran baituen: Giron guciotarri Dohacab-
 cena da, bere burua hala Terancena:
 Dohacabetasuna ecie gutiago Terraira
 oihnacari berari, Ecenok irakidurari
 ceinarenkin gure Dohacabetasuna minten
 baitugu. [Solas huren gainean guciac
 mirearri mintzatu ciren: landoaria

laiciu eten, eta bacotchac uste iran
 zuen galde hartaco precioa herbortan
 zuhurrae eramanen zuela. Bainan nere
 ustea galdegin cerantaden; eta Mentoren
 sinuesten arabera ihardesi nuen:
 Geronie Dohacabena Ta erage bat,
 bertee gironae Dohacabe era giner,
 here burua Dohaca Teraucana. Bere
 isintasunak bi atziz Dohacabe da: bere
 horigaitza er eraguter, er daitu harta-
 ric sendo, eta hari charteean ere betsu-
 ti da. Egiac er Duro, lausengatzaileen
 ostearen artetik hura gauraino bideri
 egin. Bere lehia burgoyer tolaistua
 dabila; er daitu bere egiabideae eraguter;
 er du egundaino ongiaren egiteco aregina
 goratu, er etere frogatu prestutasun
 garbiaren maizagarritasuna. Dohacabe
 da, eta mereci du; egun oroz haren

korigaitra handitzen hari da; bere galtra-
 penera lasterrian toha; eta Incoac acabat-
 za gabeco gartigu baten haren confondit-
 cera tohaci. Herbotan zuharra bentrutu
 nuela gucice aitortu duten; eta zaharrec
 eran duten, hinoeen chede bera di-
 ren nuela.

Hona ce irian ce hirugarren gabea:
 Cein da hobe, ala errega conkest egile,
 gerlan cein bentrutu bat, ala errega bat
 gerlaco jakitaterie gabea, bainan bakan
 bere aspicioac zuharki argiteco gai-
 rena? Gehinece gerlan cein bentrutu
 duten errega cela hobe ihardesci duten,
 ciotelarie. Bertaco da bakan manateen
 ce balubadaki? esayee garhaituren dute
 eta haren aspicioac gathibu eraginea.
 Lombaitec bakercoc errega hobe cela
 erraiten duten, cenen, gerlaren beldurra,

berre aster ihes eginen baitzien.

Berte batzue erraiten zuten, erege
gerlari bat, berearen berain ongi,
populuaren osparean hedatera desta-
turan eta; eta bere aspicea berte popu-
luen nautsi eraginien cituela. Bakero
erege batek ordean nahitasun ahalki-
gari batean idukiren cituela. Nere
sinestea jakin nahi izan zuten.

Hunba ihardeki nuen:

Edo gerlan, edo bakera baitici manat-
cen er dakin eregea, eta hein horita,
ric bitari batean baitien bere populu-
aren erabilteco gai er dena, ordicaco
erege bat da. ~~Bacian~~ ~~herbiltteco~~
~~gai er dena, ordicaco~~ erege bat da.
Bacian herbiltteco baitin batzuen
gerlan baitici er dakin erege bat,
bete erege zuber bati Jovinae, ger-

lan yakin gabe, behar orduetan, bere
 aspicio aintzindarien gerlaren ihardu-
 kitzeo gai baita, hau hobe dela di-
 reiten gut. Guen gerlana bihurtua den
 erregae bethi gerla nahi luke, bere
 ospia eta bere nausitasuna hedatze-
 gatic; erromes eragin bertsake bere aspicio-
 ae. Berentrat cer luke balio erregae
 bertu pentayae bertu ditran, berac
 haren erreimuan thacake bolinbadira.
 Bertratsa bethi gerla luze, beren
 ondote, hainth nahasmendu tacarkete;
 garhaitraileac berac, bihoreco ordu hetan
 norabait, barrayaten dira. Icus haren
 droyesen bertuttea cer gosta taican
 greciari; hamar urter baino gehiago
 bere erregestari gabetua manda.
 Gerlar baster guciac sutan direnean,
 legeac, laborantra, antceac irauzit.

cera dante. Gerla bati iharduki befor
 tuotenean, eregetanic hobereuae beac.
 botchataac dina garizkinic hoadicunren egitara,
 zoina beita barayadunaren jataitea eta gi-
 zun garizkinic cebitateen. Ceubat garichta-
 gin ez da bekean garziga leizbekezenic eta
 zoinen orontasuna taniztabu behar beita g
 gerlaco naharmerduetan! egundaino populu
 beitec ez du eruge gerlanic izabu, haren or
 ambicioragatic, hainibe jasmitecoric izan g
 gabe. Gerlanic beitec, bere orkeaz zoratua,
 hurren populu beitecunac beceubat erromes-
 tan du bere populu garhartitua. Batean p
 premia diren jukitaberec ez dituen erugeac,
 zoinenac acababua izan den gerla beitec frui-
 tuc ez detroke bere azpicori goranz: hu-
 ra da alen nola gizon bat bere ~~ontak~~ ontasu-
 na haurzengatic beginatien datiera, eta be-
 yenez ere zucea contra jabe leitekera, or-

Dean, urburu biltzeko, ez heyer inaurdax, ez en-
miten ez labirikera. Holako gizon bakre in-
duri du, banyabekko, saskilabekko, lurraren
azpikoaz gora itzultzeko burua eta ez popu-
lu bakre duhana eragiteko mantamendu zuhur-
baber.

Goncen oray erupe baberzora. Egia da cun-
keta handiez ez dela gay, eruan nobi da,
ez dela surlua bere populuanen zonalan
uzaldabeko, zuzentasunak haren azpiko z-
zani ez dituen populuan bertutik nahiz:
baitan bakrean mantabeko giazki ayher ba-
limbada, eragertaric bere azpicoen bejira-
beko premia diren antze quino baidita. Hu-
ra nobi: zuzena da, bejirabua eta compun-
kin bere hauroen aldera: ez du behinera g-
bayen contra deuseu abiatzen bakre eaz-
ta dezakienic; cin dago bere partueban.
Hauroz maite dute, ez dira haren baldur

eta sineste uso bat haren baitan badute. En-
 tze mugatide bat gertatzen baitinbazea
 nahasi, handiatia eta ambicionakua, berba
 gucine nahasi honetarik berduz dina eta ba-
 kezo erregorarikat bercaizgoric ez dute; entze
 on hunkin baten dina ez dedin abatu izan. Be-
 ra zuzentatuenak, fede uste eta legioantatuenak
 mugatide gucien jure egiten dute. Biz. eta -
 erregu ambicionakua gucien hiquin baitute, eta biz-
 nahidari haren contra baten ditekiz berduz izai-
 teko baitu, ondun baten berba berba erregu gu-
 cien aita eta legioak berba izaitako ospre-
 ren ardiak jantia dago. Hona cen uste ditekiz
 compotic.

Bataren gertatzen dituenak oinino solidogzo-
 ac dina. Batean ongi manteko ayher denaz
 geroz, eraiten dut lege zuhurrarenkin manteko
 duela. Ebakitzen ditu handituenak nazikeria

(eta jaiduna)

eta Jaidura (1) trona lauskagabeco baicia ez
 diren antecac: egiazco beharmentzat baicias
 diren antecac argintazten ditu; jororen gunitic
 bera azpicoac laburmentzari jantitazten ditu.
 Halaraz premiazco gaurza gucien nasoticias azantzen
 ditu. Populu nekhitzaitze hura, bera azboretan
 lañon, gubz biciterea obitua; eta laburmentzan
 bera bicia erretchki inabazten duena, ecia ge-
 hiazca purpuratzen da. Hara erretuma ber-
 tan ecia azadatuaco populu bat, baionan popu-
 lu bat, sasuala, hazconna, batitza, arxines
 nazitu ez dutena, prestatasunari jantia, bici-
 tce alfer eta araxicani batenzat acholar-
 ric gabea gabea heriaz mandatzen dakiena
 eta zoinac nahiazco bailluke hil, esentze, zu-
 centasunaren enegikatzen baicia destatua ez
 den enege zutun baten azpian, gozatzen duen

1. Jaidura, penchant. Lanéguy

libertate hura galdu. Zeilari magakide batas aco-
 mata dezan pupulu hura, ez du behar bada arki hura
 batua edirenen campatzen, lenua jartzen, edo hizi
 sartintzean; bainan leia bertzutua edirenen du be-
 ra ostean, bihotzaz, nekerean paina contantuzaz, luse-
 rianen egartzeo obicuntzaz, indariaz guduetan, eta
 gertu guchtoec berec bertzu dinoben bertute ba-
 rez. Bertzalde enege hura ez bertibada arki
 jubianari berac bere armaden manantece, manan-
 mendu qui direnei emanen diote; eta bere es-
 cudentarian galdu gabe hebaz cebitzen den ja-
 kitan du. Bitartean bere adisquidaburic lagun-
 tzaz andierian ditu: haren aspicec nahinguceo
 dute hil, bertee enge muthini eta zucec con-
 turic ez dezanen batan nautifurua oherizen du-
 ten bainu lherago. Incoac berac haren alde gu-
 duconturen dira. Tentuzia zombat giden galdituen
 zaitzaz hesturanc hordicetan!

Nie dist beraz, gertan ez jakien Enge

Bakeako bat hainitz enege eskata dela, ezagutcen
 ez duenaz geroztic bere erinbide handixetarik
 bat, zoina baita enayen garhaitera: bainan
 oraino enaiten dut hainitzez garibetean dela
 enege garlari hazi, zoina garlaco bericaz ayhen
 ez baita eta bakera puzia diren onatzenac esca
 baititu.

Oharra nintzen hainitz bacinla Gilchak azte
 sizenbea onbesten ezutenac; ezen giza gebienac,
 zoratunac gaurra osprekuz, hala nola garhoiciez
 eta coheteez, huc hantatzen dituzte gaurra la-
 ño, descazen eta solidoen garitza, hala nola
 baitira bakera eta popularen antzo puzatzen-
 du zutuzta, Bainan Minscetik hignat ~~is~~
 mintzatu nintzenla zahar guzuc ageritza ~~is~~
 zuten.

Zaharra buruzagiac ayhu erit zuten: Gure
 ita guciac ezagutua den Apuloren erroa bat
 icustea dut batbatzen. Minoac gardegia ciora

Laco hari Leya noiz arko honen ondoregia eragiri-
 naburen cen ezanri citura legere onabera. Lacoac
 itardari ciola: Hira haurac eragizaturac ditac,
 hira legere eragizaturacotat onotz bat hira
 inlan sartu artemino. Beldun izan gihac cu-
 tonen cebutera etoz udia zombait onotz; bai-
 na Idunaren zorigoichtac eta Allicea re-
 maren zubuntziac zaitac xdo cen gihac bai-
 no hobeki aditcen baititu Mikocen legere,
 erocaster denancuta Lacoaren eragiren chedon.
 Centaco luzaberen dugu coratcefic dohaonetas
 enaiten denancuta eragira!

Portzaganen liburuaren
 acabantzza.

Gravé par J. P. Le Bar.
Télémaque et Mentor refusent la Royauté de
Crète, et font couronner Aristodème.

Seiganen Liburna.

ADU Beruas zahannac oyhas bneeratu-
tic ilhiteen dira. Treacadma ~~oyha~~
jaktin habiz jadunac populus khe-
chatua zagoch. Buruzayiac esentic
hantun nan, eta preciosa euan dudala basatuen
dio. Hura mizatua bezain laster oste guoia
hannamantz handi batuan jarri eta. Guoia e
miztuenaz eta oyhar abiatu cives. Lhas bat-
teriac eta inqumetaco mendi guoia ihandun zu-
tan oyha han: Mlicen kura, Misocen idu-
ria, Cretacuen garhean unegia dadizta!

Ahun bat iguriki nuen, eta esen2 keitua har-
ri nitzen etzua nitzaten amokagatic. Bitar-
tan Metonec behanira enaiten esandak:
Zure bai lecuoni anegia gozo diozu? unegia-

teco lehias aharzaratia ita deitzen ber-
lopa erinac ber azken prestiza bezala igni-
kitzen beritzen, eta Ulice handia lazoa
bikuntu gogo erantzuten? Solas horiek
bihotzeraino beru erantzidun, eta eragina-
teco lehia zorori iharducan erantzuten.

Bizkitatean biler baboreu hura ichiltasun
handi beretan jantzen eta eran erantzuten hu-
rela miltzateco bidea: Oy Caxtas oseruac!
ez dut hie beru zuen manabera. Omy er-
beritu duen Apolonen erantzen incasten du
Mitosen adorego eraginatetik gerdituen de-
la, inla hantara anote ber erantzen dezan
erage zuberu haren legas eraginatia di-
tuenac; ez da oidean erantzen anote hura er-
ginatuen dela. Beru dut beru ni. Anicela A-
polonec aigatu anotea. Haren erantzen beru
dut; inla hantara erantzen beru; legas er-
azoc chedea anotea dut, eta omy beru hu-

ke hic eman dudan angia kantatuko duruen girona-
 rehia beyen ereginatzena ceibitza baledi. Ditor
 den beceabatean, Cretaco ehuu bihiac bairio,
 enesuma eder kantaco aberastasuna bairio, na-
 hiago dut nere sar-lesua, Itaca tipi eta er-
 nomasa. Othoi, udz nerazu nere dohanerari jar-
 mititena. Zuen jocoetan guducatu bairio bairio,
 eten beyen ereginatzeno inixean, bairio bai
 zuen peretchuaren eta zuen unicalmaduaren re-
 necitena gatic, eta nere sar-lesua bixunt-
 ceo abalac zuen gatic ondiestragatic. Nar-
 hiago dut Ulia nere aitaren asuprean bici,
 eta Teclora nere amaren goragani izan, re-
 cete lurreko jendaya gucien goixean ere-
 ginatzen. Oy Cretanac! icusden duana nere bi-
 hobaren erdia: utai behan zaituztet, bairio
 berioac bairioic inaugurico du nere eragutia.
 Bai, azken bairioic Teclanac maistria e-
 ditu Cretanac eta beyen omeari ber-berian

Bezain onna begiadarua No.

Ni mitzada bezain laster, bilcuat altcha-
tu cen horoburumba bat, calentatun inausoco
ubiter elcar joitea egiten duten bezalacoa.
Oatzuec eraiten zuten: Luce bat ote da gizon
itxuraren azpian? Berce batzuec ihardutia-
tan ciosten berce tokitan icusi aindutela, eta
eragutcen aindutela. Zombaiter oyhu egi-
ten zuten: Haren eraginatzea gonchara
behar du! Azkenean handi nua berrie solar-
ra, eta lacotcha lebianic ichildu cen, eta
jokinez beyan hartuco ote nua behin nubi-
izan eta nua. Hura cen eraiten:

Oy Carthage ezaritzuela goitzi nic gugu-
an dudana eraiten. Ezpulu gucielanic zuhur-
tasac zarte; bainan zuhurtiac, nua iduriz, #
galdegiten du, uhartean ezaritzera contu bat.
Hautatu behar duzue, eta leguen goitrea u-
nubianic mintzo den gizona bainan hec ber-
(thute)

Hute inuenerunt in reginaten ditena.
 Ni garte naiz, eta beraz den guti icuria,
 labiaz ordanari paratua, eta oray manta-
 tece boino, hein hobean manamendua az-
 piaz agitur, ondora leuue mañabeco. Ez
 dezazula beraz gizon bat bilha berbere gu-
 rubece eta izpituco moixetas gaitu di-
 fucha; boinan bai bere boina berberu in-
 ena; bilha zane beraz gizon bat zue re-
 geac bihotzaren adian iscaibatuac denueca-
 nac, eta lege hec bici gucian. Reginatn di-
 tura; bere egintzen gatic hantazazue, etez
 bere etheen gatic.

Zahai gucian neie soluez hartuac zauden
 eta icuritic bilcuaren lanturizco oyhuac gu-
 rogo eta goiago zueceta, ezan ceantaden:
 Guie baitan zue enaiguana icurico prebizaric
 luec uzten ez denaueceta zuec, lagun
 gaitzaten berue enue guten edueceta zuec

guzk legrec erreginatacion baititu. Behan den
 leginatatasun harenin anabaco gay den *
 an bait eragutcen duzu? Cuchean (1) ihanderi
 nisten: Eragutcen dut gizon bat ziharen ga-
 nie idukitcen baititut nee baitan prentu
 ditutzen gaur gucia; haren zuhurtcia
 mitratu da etez neea, ihanderi ditutan e
 gaur gucia hures nee baitan iberiac ciren.

Oidu behea, ercutic naucalaria Meatu,
 bilcuari eracustea nioa eta gucia Begiac hu-
 nes gairera biktutu ciren. Eragutcen duzu 204-
 bat anta izan zuen nee hautasunae, 204 bat
 bestuetoric atona hinduen, eta hures erag-
 nei janaiti ez niktan ordu beutic 204 bat
 ondico erori ciren nee gairera.

Ihandean eteen behadua izan den anora

1. Cuchean, Dabrid. Cette expression
 est employée vers la cote.

arriant eta lañonac gatic, bere egiteco molde
 begintua gatic bere erate continuo ichiltasun-
 nagatic, eta bere begitarte hote eta begi-
 antua gatic. *Mañon* ez dabit cer biktatoyric
 eta goyheric agentu citraysten huren begitan-
 tean, contuz begintu cisteean. O hartu ciren
 huren begietaco bicitasunari eta cer biphil-
 sunekin egiten cituen gauzoric ttipiernac. Arco
 garde egia citzaten; guciac esparitburic
 galduta ciren: enge egiteco chedra hartu zuten.
 Bere burua descarruki aitzabiatu zuten: ez-
 zota citen, bicitcesa arriatera baten guznac a-
 nahingo cituela, ecehete erwinuco distiadura;
 engeric hoberenac dohasabe citela ceun ca-
 tie behiere etcioten egia nahi ez lukeben
 gaizkia. Enun zuten unino burdia gathibu-
 tasuna arbuyagari bacer, engeratasuna atela
 gathibu guthingo, gathibutasun itehuniz ucatu
 bot ceaz geruz. Enge denecan, ciren, manan-

menduen ihonducara zercotzat behan dizen gizon
 gucien menjorion izaiten da. Jo hartuac makon-
 terea bertchaturac ez dizenac! Gure sor-ke-
 suon i bairer ez digu zor, makonmendua ez-
 eueban emaiten denakurakoa, gure libertate-
 ren sacrificioa, gure gucien onari destotaco
 amonegatic.

Onduan Cutoanec, beren hamiduratic e-
 cia aharaz cez gizon hartatu behar zuten gal-
 degin ciber. Gizon bat, ihandari zuxa, ongi e-
 ragutera zaituztena, makatu behan erituzte-
 lazgeroz, eta zuxa makataco berdu dena.
 Ingetonakaren behia luhagunac, cez den ez
 duki; eta hartaco egintzideac nondic be-
 thaco dibe az dituenaz geroz eragutera! a
 hanc bere gutic bilkater du; eta zure,
 zure amonegatic bairer harturen az duren
 nahi behan cindukere.

Cutoariac ecia gehingoa hamitu ciren in
 [gucien]

eustear bi anote nahi ezertuenas enegertatuna berbi
 ce hambertee bilhabee dutena; lorekin etnoni +
 gizen nahi izan zuten jakin. Nohicade, purtutis
 haino lagundu gaituenas, Azael enaen cisten
 ceinarekin Ciptatic etnoni izan baitiren. Bai-
 non heyer haridura eten gutiagoa izan, jakin zu-
 tekan Mentu Azael gathibu izana dela; A-
 zalet bere gathibuen zuhurtiaz eta prestu-
 taturiaz ukituric, beru conxilatari eta bere a-
 diskoric hobena egia zuela; gathibu libratu
 hura beru dela enegertatuna nahicatu etekena,
 eta Azael Damar Cindotic etonia dela eta
 Mixoen heyer argitekogatic, hain ceu haren
 bihotza zuhurtasunaren auzioz berhea.

Zaharce Azaeli enan cisten: yua man-
 mendua hon dezazun ee gara zure othoizteza +
 antzinateen, xeen Mentonen gogo beru di-
 tuzula iduriteen cezaucu. Sizokentzat sobra
 asbujo duten, heyer manatzena jeneri nahi

izaitzeotzat: bertalde aberastuak eta en-
 getatuak distiadura achola gutiegi duten
 distiadura hura erosi nahi izaitzeotzat po-
 puluen manamanduak dutakien erdiak (1). A-
 zules ibandari zuxu: Ez dezagula usda izan,
 oy Greboanac gizonac arbuayagari eraitzidala.
 Ez, ez; heyer on eta dohanu eragitea dista-
 tzean badakit aurret handiatasun da; b
 bainan hainite lekha eta atea lan hortan
 bada. Honi danayon distiadura ez da cika e-
 ta izpitu zoroac baicen ez ditzaite lilura.
 Bicia labuna da; handiatasunac sasia di-
 nter baino gehiago kilicatzen dituzte lehi-
 ac: hain unuadiz etnoni auzi ichuazco or-
 tasun hetaz iragaritea icastera, etez bilha
 heyer bilha. Adios; ezta cheda quia hici d
 descansa eta unudu batera itzultzea da, et
 ceinetan zuhentziac hene bihotza unuadiza da-
 zan, eta corietan prestutasunac, hil ondoren

berta lici lobe baretaco emaiten dituen perhicea, za-
 handeco nahi gabera goza deitza daben. Baldine
 cerbait nahi izaitecoric bota, ez lorte eruzer i-
 zaiten, baitan icustea dituzuen bi gizon home-
 taric behikere ez partitcea lorte.

Arberena, Cretanec, Martoni miatzo cire-
 lanic, oy lu egia zuten: Oy gizonetanic zaharua eta
 handiera, errazaguzu bada nor hanta derabegun
 engetzat: cer hanta egia behar dugun eracuri es-
 gabe, etaituztegu abiatcera utciren. Ihanderi cio-
 ten: Bertea icuste gucien erdian miatcelanic, gi-
 zoa bati oharu naitz, zaitac suric badere eracur-
 ten ez baitzuen: aditaco gizon bat da, oraino at-
 ki bizcena. Galdegia dut huya nor da gizon hu-
 ra; Aristadene deitcen dela ihanderi derantade.
 Jero entzun dut emaiten ciotela bere bi semeac
 gudularietan ciotela; hantaz areginic badere bar-

1. Erduena, peire, embanas. Axular.

zuela ez du agertu: erian du gutarrentzat eruge-
 tasuneko lanjeras ez dituela lehiatzen, eta sobra
 duela maite bere sor-lecua bertean erregina de-
 din, behinere atxeracubatzat. Solar hontaric ezan-
 gudu dut aida hanc amodio zahur bidez maite
 duela bere une pastua, eta berteani ez diola
 bere banayaduretan lanteguric erantzen. Bere
 jantzi-labia tinintuz, galdetia dut sei izan den
 gizon zahur honen bicia. Zuen heritar bidez
 ibandari derant: Harnac luze erant izan
 ditu eta sanakidura nepele estalia du; ~~er~~
 bainan bere berhute citac eta lanteguric er-
 rayac, [Domenei khexogani magia citen. ~~er~~
 Hantacoz etean eruge hura Tiogeroa ethioan ~~er~~
 hantaz arbitzatu; berdin izan cen gizon ber-
 tentzat, zoinaren erian zahurrei jantzi-labia e-
 cin gutchaturer bantzen bere burua; berantzi
 era izan cen gizon hurei lanteguric eraginaracina(1)

(ZUKA)

1. Erantzi souler. Dialecte souler.

zuea ospetaz : huraen cezbitza guciac a hontciric
 henera uter izan zuea behon eta a berostasun-
 hentzat bericea preamenduric ez duhera q'iza.
 Cihote eta icustate garbera arbuoganni. Poin-
 ran, boz bere behontasunean, bere althona be-
 re eruz laboratuz, irloco lecu aprot bate-
 an bizi da. Bere kometoric bot berebia lase-
 an hori du; elcan unodio mita batez maite e-
 duite, zoriorrean bizi dira. Beren zuhuitasun-
 aoren eta lasaren helioz bicitza arrot batte-
 an premia dira gaurza guciac pasatitza a
 janni dira. Agude (1) prestuac bere eta bere-
 sencaen beharun sobratitac hanzoco eriti e-
 maitea distate. Guzteac lasean harraroz-
 ten ditu eta corxeruz lagunbera; hanzoco
 macon guciac aita da. Bereantoren zorigui-
 tza da, bigarun seme bot izaita aitaran

2. Agudea, vicillard.

errandi jarraitu nahi izatez duxta. Aitac, ahalaz
 onera bitunatuzi nabit, luez jasan ondoren, az-
 kenon etebetie kherdu du; ambicione zero bati
 eta onegin guoici baroiatuz da.

Oy Cretanac, herria ez ezon izan eragundak:
 beyan egia denet. Zaiton gizen hori errotitak z
 duhen beralkoa barimbada, errotat egia jo-
 uac? buruak bat arotz errotat bilazaz? Zu-
 en aitean baduzue gizon bat eragutien zaibuz-
 terna eta eragutien duzue, gerta dukiena,
 bere bitotza eracuzi duxta ez baronie era-
 yan condia, beritan oraino behantuzun ici-
 gorniaz condia; lanteguen medioz bitzen di-
 ren abentazuzue arburatu dituzta, lona et
 maite duena, jenda chebeantuzent laburantz
 erin balio den dukiena; inguluzco edergaitu-
 ac ligitin dituzta; bere hauren aodio ita
 bidez bere burua berateza uzten ez duena; baten
 prestatasuna maite duena eta beratezen trantazuna

arbuypatzen; hitz batez gizon bat jadanik populu-
aren aita dena. Hona zuen enegua, Minoz zu-
hurraren legene zuen goitikan eneginaraci nobi e-
ditutzeala egia bultibada.

Sucice oyhu egia zuten: egia da, Aristote-
me, zuen enmitan duzun bezalacua da; hura da a-
gura enege izaitza menci duena. Zoharac dei-
taraci zuten: biltatua izan cen ostean crinorea
edian jende chakarebia naharia bultzaguen. A-
descansa agerbi cen. Enega epider zutela cen
eider. Ibanderi zuen: Zuen eskritza ez di-
rot hiru probura end azpian baicic oher. Re-
krubiacoa da, bi mber buruan enegelasua ut-
cien dudala baldia ez bazniztet zuzten
buina hobiac enegiten, eta legaci biltzen ba-
litzazareta. Bigarrena da, nere bicitza lais eta
arrantari jarraitkita libro izanen noicela. en
Hingarrena da, nere haunac hennacacac izanen
ez duten, eta ni hil ondoran, bertean beza-

zala, bera marceimenduaen arubera bigualton-
suaen idukiac izanen diren.

Hitz horien gorikean, etan alde gucietan
inibetianic baicen. Lege zaiten buruzagiac
Aristodemaren buruan ezanri zuek curon. Sacer-
ficiac egincac izan diren. Jupiteri eta Ser-
tee Iaso handi gucietan. Aristodeme egia zaur-
cua emaitza batza ez enegret labret duten
ospreuekin, bairan lañotatzen noble batekin.
Azueli curon ciotzan Minocen legenc, Mi-
nocen beronen escur isribortuac izan diren
ora Curonco iclutacion Saburten eta unesco
mendetic hasten cean: ezanaraci cituen haren ant-
cian fruitu mota gucietan zaitac Cuta oron &
Baitira, eta Cirian ez Baitira ezagubiac, eta
betan izan ahal rebegreyes higitza gucietan eta
keini ciotzan.

Nola lehen bai lehen abiatcua baginanden,
unten bat unimanaci curacua saket on eta gizon

hartatu sayhera hartan boteekin; han guretat arno-
 pac eta bicigamiac ezarraraci cituen. Odu berean
 Itacana goateco haice on bat altchatu cen: sola
 haice hura Azarlentzat conhacon biriten iguri-
 kitzen botchatura izan cen. Abiatzen icusi gih-
 tuen, behinere beriz icusi behan etcituen adis-
 kide botea bezala berantatu gaituen. Incon,
 cion, zuenac dina; adiskidantza bat icusten dute
 prestutansuaren gainean antartua ez dena; egun
 botez elongata hilduan gaituzte; eta gure an-
 mac gehiago ez partitaco alan gornabien icusien
 dituzte buntza deharu heyer zoyretan, distanaz,
 prestuar, hil ondoan, behinere bote botez-go-
 zatzen biritina. Ochar! xue hauxac zure-
 kin bilduan abal baliteci! Hitz horie erri-
 treuekin nigarutun zagoen, eta hampereac ur-
 miatza ithotzen cioten. Ez ginduen hanc birit-
 ne nigan gutiago egiten, eta untcion laguan du
 gaituen.

Aristodemo eras erantia: Zucc egia hauruc
 erage, ce iniscuata ezani hauruc, orhoit zait-
 tezte. Incoi galdegiozua egianco zuhurtcin ibest
 dezadaten eta leginacostasunec bertec gizonci gony-
 her natzayoten escondantciaz gonyhersten natzayon-
 ten bezala. Nitaz den Decemberen, zuec son-
 buda zoriancan bida zaitzaten othoizten ditut,
 zuec erayen ozarabuta confondianaz dezaten, eta
 hau eracur dezazuden Alice, bobaxunen erdian,
 bea Bebelora maiteanekin eneginatcan. Tele-
 make uatci or bat erantien derantent saberez
 eta gizon hauratuz berthea; zuec ama folyatcan
 dufen quichtaginen carbia carbitatunen ahal ce-
 raizkitzu. Oy Maeta! zuec zuhurtcin deuten e-
 behanic ez du, eta ez derant zuec afdera deus
 er behinazuden. Zoazte biac, elcaruekin bioc
 zaiteste, orhoit zaiteste Aristodemec; eta egun
 baten Itaconuc Caturunen behan orduic izaiten
 badute, nere azken hauraino condazazue her gony-

hean. Besaratu gaituen, eta, eskerrac biktoreak, aigancac ecin iduki gaituen.

Bizkitantean gure belac hampatzen cituen hui-
ceac piaya nahi bezalaco bat agintzen cerancun.
Ladanic Ldaco merdia gure begietan goituen ban-
ten pane cen; itas hegiac sunxitzen ciren;
Beloponezco basterrac iduri zuten irasona
heldu cirela gura aintzinera etortzeo bezala.
Bet. betan jesia beltz botec cerun ingu-
ratu zuen, eta irasoco ubitac samurtaraci.
Sgura gon bilhacatu cen, eta herisa aintzi-
nera jassi citzancun. [Oi Neptune! zu hura
zone xoiñac, zure hiru-adamerco lantzerac &
medioc, zure inferiorco uz gucia alteta - oraci
baizituen! Beaz, haren Citheraco tem-
ploraiño mezprezatu izan gintuelacote samur-
turic, laco haren gantat heldu cen; dolor-
rekic hura mintzatu zayon: haren begi chor-
mentak nigorez oro bustiak ziren; Men-

torrac, gaurra diuinortan ongi escolatua izan-
hez, seguratu zautan. Gauratuco othe duzu, oi
Neptune, erran zion, impio horiek eta botharaz
punituak izan gabe tinpaten direla? Inoak a
ere bothare hura ~~ere~~ inlun egiten den tentien
Intenxan, gizon hilcor auzartatu hec eta in-
lan egiten den quida ~~garitetti~~ ~~atun~~ quicakste-
rat atrebitu izan ziren. Zukurtia ezin beatu-
tu izaniteco gari botez ingullutunic amodiva zhotan
sua deitcen dute. Abontai othe duzu ni zure imperi-
oan sartua izan naizela? Certaco berantzen zara a
nik ezin paina detraketen bi gizon boyeren zure p-
abismoa ~~propian~~ pulumpa-azteco lecuat?

Behar mintzatu bezain laster, Neptunetik olatu
ceruetan atchatu zituen, eta Behar inis hor-
ri can ustez gure nafayen seguna izanen zela].

Gure lema idukitzaila, asaldatua, oihuz abiatur can, har-
 cadietara unthiriki balcaten gaintuzten haiceei ecin ibar-
 duc ciola; haice bista bates gure mastu crascatu zura;

eta apur baten buruan, hancadica muturctan unatceca ezizua
ginduen gure unatceca zola.

Una alde guietoric sintan da, unatcia hancadicea hancada,
gure soker guciac hezagoraz daude arura. Besantceca dut
Mentor, eta unaiten diot: Huna herioa, Bihotzoiti hanta be-
han dugu. Egun galantecotzat baicea, ez gunitate Incore
kambat hesturctanic athera. Hil goriteca, Mentor, hil
goriteca. Alfer lirate gure bicine periora curba begiar-
tu nahi izaiten.

Mentorec iharderi cerandaa: Betti cerbit giden unatceca
du egiazca Bihotzoitansunac. Ez da untki heriotceari descomuz begi-
ratca; hancan beldurizan gabe, hancan unatceca egia ahal guciac beran-
tu behan da. Hanc dezagun bicec sabier altki luca herieturic but. Noiz-eta-
re gizon icjera eta usaldenta multzu heri bicinac dehumectan bicitu-
ge; hanc begiratceca destatu gabe, gure gurener atheratceca, untki-
nic gal ee dezagun. Berabala haizcaia but hancadicea du, unat
ebaitceca du marra, ceina, leherago cinsatua izate,
ixabozca mocusitua baitragoen eta unatcia beriketura
guitera ~~ezari~~ ezari baintzen; unatceca ~~but~~ bulcan
(tceca du)

ker du, eta ber-ubian mathirien erdira jaurten
 da; baita nau nere icenaz eta huri jarririketa es-
 portatzen nau. Hala nola haice gaciaz babean a-
 cometatzen duta zuhan bat, eta higitu gabe ba-
 dago beru erio barmen gaithean, hostoac buicen
 presiac inharquaz ez daturaten bezala; higuak at
 Menton ez choilki bikoztun eta erdocatu gabe-
 a, baiñan ezti eta descansa iduri zuen, horceki
 eta ~~ixabon~~ ixabonari mantatzen zuela. Lanarikiten
 nabzayo. Eta nui egonen ahal den jarriki gabe,
 hanc esportatuz gerotie?

Marta igesi zagoen hanc gaithean geronec e-
 gure burua eramaniten dugu. Guretzat lagun-
 tra handi bat cen, ecie gaithean jor gaithean
 keyen; eta lortez iaungiac izanen ciren gure in-
 danac, galditu gabe, bechi igericatu behan i-
 zan baliabeginduz. Baiñan zu handi hura
 presiac maiz ipulicaberen zuen, eta ixabon
 puluprotuac galdituen gaithe. Biduan in gacia

inestem ginduen, ceiañ ahotic, sudumatic eta barbar-
 rietanic baribarizogocun, eta mostanen gairiñ era x
 bariz igaitico ubiñen contra ginducotera bar-
 chotunac gihen. Aldi barzuez ere tiraiñ handi
 bat, inedia beraiñ gora, gure gairiñ de inagrite-
 ra heldu cen, eta tiraiñ egaiten gihen, beldur-
 ez cordoca muthiñi hartan, gure gairiñen mastan,
 gure azken festiza.

Hestura iaiñari hartan gairiñen, Mestor-
 ez, oroi zubico jor-lecu hartan den beraiñ
 descantari, eraiten cerandari: Uste ste duzu Te-
 leunabe, zure bidia haizera eta ubiñen gogorari
 utcia dela? Uste ste duzu Lacoren motamendua
 gabe, galaraz ahal ceraketa? Ez ez Lacoren
 txacotera dituzte gaur gaur. Beraz Lacoren a
 heldu izan behar da etez ixasoren. Hondur-
 ez zela ere baciña, Jupiteren esua har-
 dic aharra ahal ciñtzate. Baciña ere Olim-
 poren gairiñen, eta izarrac oñen azpian, Jupia

tenec honda ahal ciãtzarke leeren zolan edo
 bulca Tartaro beltzeco su lamen endira. Solas
 minesgami horiec entzuten nituen etor ahan bat
 soragatzen niãduten; baiñan ez nuen ihondesteco
 izpiritu aski libroa. Ez niãduen icustea, etan
 ez ez arzaketa hura icus. Gau gucia hotzez
 duldanan eta endi hilac ingan giãduen, presiac
 noro bulcatzen goiãtuen jakitã gorb. Azkeran
 haiceac ezitza ubiatu ciren: eta ixarsoac, onuar,
 duri zuen noibat lucez samur eguna eta, bere
 hisiaz unhoturic, asaldu eta inabitua huardar
 bat bñic ez duera; bunnuba ilhuan bat bu-
 zaguan, etor horan ubiãac etizen casic luri
 unbitaco hielduac baiño gehiago.

Bizkitantean argizconia etnoni cen iguzkian
 cemetaco Athalayen idbitara, eta egun edar
 bat agiãdu zuen. Iguzki aldean oro sutan cen;
 eta izanac hoiã lucez goideac egun cirenac
 ageritu ciren, eta ihes agiã zuten Febur ethor-

tearabio. Unuaditio luna icusi gindua, eta h
 haiceac hauei gona hurbiltzen gaitzen: haue-
 mos hauei orduna jeskiza beriz surten hie bi-
 hutean. Parian gure lagunetara bati ere ez
 ginen oharu: iduriaren arabera, bihuta tipitu
 cibruen eta jesciac unteiarabio guciac hondatu
 cibuen. Lunari hurbildu ginduen, ixasoac bul-
 entzen gaitzen, puzucatuco gaituzten har-
 cadi mutur baturara; boñon, ahalaz, mas-
 tura bura eracusten gaiten: Mentonec
 marta bura erabiltzen zuen, pilutu uno batec
 leuac hoberena erabiltzen duen berara. Ha-
 letan hux egin gaitzen gurenda icigami hec, eta
 nizebit baten bat ezta eta calhoya edi-
 ren ginduen: orduna erachki igericatu, le-
 gancan leykora hantu ginduen. Hara icusi gaiten-
 tuzun, jela hantun egoten zaren, Oy lantza hant-
 dia; han hahi izan gaituzun erabitu.

Gravé par J.P. LeBar.

Mentor jette Télémaque dans la mer, et s'y précipite avec lui, pour s'échaper de l'île de Calypso.

Zazpigarren Liburua.

ELEMAKEC solas honies acabatu ci-
tuztean, nintza guciac munitu gabe zan-
denac, begiac haren goituean londa-
tuec, elcarric begira juri ~~antze~~ ciren.

Esparituzic batue bertzean ezaritea cisten: e
Noi dira betaz jincorc hoiñ maite dituzten gizon
hauc biac? Noie egundaino etzean ote du honue
gertacuntza miragarria? Mintzatece dohaiñean,
zuburtasutean eta balentrian Ukici jadanic be-
re semea gaitzertean zayo. Cen bescudea! ce re-
dentasuna! ce ezitatasuna! ce ahalatasuna! ce
baitan ce noblecia eta ce hoardinatatasuna!
Ez balinbaginaki gizon batan semea dela, ce-
rachki har laite Pacucuntzat, edo. Mercu-

urkat, edo Apollon handiaren berantzerot. & Baiñan nor da gizon itchiuraz, sortze eta d heñez ariat iduri duen Mentor han? Hurbilduic bejintzean burua bairan edivisten da ez dakit en gizonaz gura gocerit.

Bere bairan goide eteiron asaridu batzan Calipzoc ezizuten cituen solas horice: horan Be- gias, katuric gabe, Mentoren gauric gairera barabiltzan. Aldi batzuez nabi zutxuzan Te- lemakhic beriz has cezan bere gertacuntzen e cordagailu luce hori; gero bet-betan berac bere solasa tenentzen zuen. Azkeracote bras- tacuan atchabtu cen, eta eraman Telemakhic ba- canic aithuzco oyhan batza. Han gogora cit- zaitkuta osan gauric destatu cen horan gauric jakitñ nahiz hura Mentor Ines bat ota cen e gizonaren itchiuraren azpian gauda. Scitñ auzi cezakuzen Telemakhic; xic Minerva, haren lagun ethentecakitñ Mentoren iduriaren azpian,

hain gazte zelacote etoian bere burua ageritu.
 Bere chedrez jakitxun egiteko etean oraino han-
 ren begiracortasunari aski fida. Bertzalde her-
 tuta handiarez frogatu nahi zuen, eta, Minerva
 berekin zuela jakitxun izan berkitxun, horrelako lan-
 guatza bidez sobera indar hontu zutxuan; asho-
 laric gabe mandabuco cen estiaru iuganien gu-
 ciez. Mentonentzat ceaucan beraz Minerva;
 eta alfernac izan ciren Polixoren amaru gu-
 ciaz jakitxun nahi zuen gauzaren agerteco.

Rizkitantean ninfa guciaz, Mentonen inguru-
 an, hain arco galdeten egiten zuten bere negitza.
 Bortac galdegiten ciren Etiopiaco piayaco che-
 betasunac; Bertxac jakitxun nahi zuen heya e-
 cen icusi izan zuen Damasen; Bertce bertce gal-
 degiten ciren, heya bertce orduz Troyesco se-
 thioaren aintxunaren ezagutu izan zuenetz eli-
 ce. Guce ezitatasunekin ihandesten ciren; eta
 haren solasac lañuac ciren arren, esker gozo fut

Bazutera.

Elke horietan etabizuen Calipzoc luera utci;
 bihurtu cen heyen garna: eta, hiz eta ere Telemakera Jostanaztagatic, Pili biletan eta carbutz
 ninfac -biatu -baiteiren, Calipzoc ceurbait delas
 ataraci behanez Mentor basterrena deitu zuen.
 Luaren horama gozua ez da ezikiago lenatzen
 un hotun den gizon baten begi errietara eta hor-
 un aldendi nekhotutara, ezetz Lucosarus el-
 ke lausengariac limbutzen baitiren Mentoren
 bihotza zuntatu behanez; baitan hautenaiten zuen
 bethi ez dakit cen haren epinatat guaic bul-
 canteen cituenic eta haren antze amarrutuz
 ini egiten zuenic. Hodogetan coscoa gordetzen
 duen gaurda goitz. Baten pare eta haicera ez-
 naliaz ini egiten duena, Mentor beru elde
 zurbuntan unitu gabe, bere burua Calipzoc
 behatzen uzten zuen. Noicean behin ez gale-
 deca heratceco eta egia bihurtzen erditic atar-
 (zazteco)

zazteco prestiza uzten cizen; baiñan noiz-eta ere be-
 re lehia uste baitzuen, orduan sunxitzen cizen haren
 prestiza guciac; agur idukitzen cituen guciac baitean
 escapatzen citarizcon; eta Mentoren ihandastean solas
 labur baiter egundaino bezala bere du da-mudetan
 sartzen nuen.

Sguroac holache ingaritan cituen, baitzuten Te-
 lemaka lantegatuz, eta bertan batzuz hura bere-
 ci nahiz Mentoren ganik zaitzuen mintzarazteco
 prestiza galdu baitzuen. [Kinga ederrenac mintza-
 ratzen zuen Telemake gaztearen bihurtzean apon-
 diozco suak piztarazteco, eta Incosa berea bariño
 puchantago bat haren laguntzerat etxori da.

Beruz, beñi samunturic Menton eta Tele-
 makak hari Cipraco inlan enendatzen ciztaten
 ohoreak meprezatu dituzte la cote, ez zitaken cos-
 tsola icustear ezan bi hilan auzantatu huc bex-
 tunac altchatu oprimenak haicci eta iharsoori i-
 hat egon zitela cote. Jupitenni oihu zorrotz bat e-

gin zion, berian lacaen mita, eztaelario nahi hazi
yakinazazien Mirebas Mentones formos Ulyces
leuea salbatu zuela, Beruei pernetitu zuea bi
gizon hetaz mudeenteko uatzea bilharcea.

Olimpa uzten du; Gaphura, Adalina eta Gi-
theron ezateen dinea uatzen orat abantzeirik, be-
re usoz firatu carrosaz hegun datzen da. Bere le-
uea deituen du, eta, doloreak haren begitardean
charma berriak ichuriz, heta mintzatu zion:

Ikusten othe dituk, ene kumea, bigizon hoyak
hize boterea eta kumea mepreatzen zitizentak?
Kue othe nahico dit omi gure adontu? Hoz, hize
plechaz bi bihoste kasugabe hae ebakitak: +
hautsa ezkin inla hartarat; Calizori mintz-
zatuco narak. Ertan zuea ordoan, hodoz uherstatu
berde burren, aizeetan laster egiten du, eta
Calizori agertzen zayo, zoina bidu hartan haren
berpetik unuche ihurri berde bersterean bu-
khama garririk zuzen baitragoen:

Di Linceo Dohacoben, man zion, Ulyse cuden-
loc merprezatu zaituen geroztik, haren keneak,
hura Baiñu cudadago izanik, haurak merprezu
preparatzen dautzu; Baiñan Amodio beru ihur-
teen da zure mendacatzen. Urten dautzut hura,
zure Nixfer artean egonen da, Bacus hauria be-
zala, zoina Naxoseco izaco Nixfer artean handi-
tu ~~da~~ izan ceu. Telemakico hura haur comen bat
bezala ifusico du eta, mesfidantzenik ezin ahol
izanik gabe, haren Berthera kentitaco du. Hola ~~da~~
mintzatu eta, hoday unpretentunt zoinaren ger-
rik jaustia ceu beriz igotzez, bere ondoren utzi
du ambrosio usain batzu zointuz Calizoren o-
ihak gurizki Berthero izan ciren.

Amodioa Calizoren besotak egon da. Linceo ce-
nean, kentitu da yadantik bere bulthonean zozia ~~ce-~~
khama. Min hura gutitaco, hauria emak zion
berhala bere aldean zagozen Eucharis deritzan Nix-
fa buti. Baiñan, elat, gerocoxa hainikz aldiz erre-

pentin zen hola eman izatez! Lehenekak denak eta
hauz hura berino inoantago, eztiago, chumagantia-
go, lakhetago, pu ipian, agerij hura berhi aler-
gera, balacatzaille, iniz berhea icustearikis, os-
te zinduke hanc ateginak bakharrik eman ditza-
tela, berinan hanc on narene, fidatu berain laster,
betan eztabit zen puzindaturik sentitu zindak baita
zinduke. Han engantzaille eta trompantzaille hu-
ra eteen balacatzen dinditeco baicen eta secular
eta hanc ino egiten egin zituen edo egin nahiz
zituen garitz-minez baicen.

Etteen menturabean Mentorer ganat hurbiltzen,
ceen hanc nverite' belduitcen cen, eta yakiben
zen arrotz hanc hura nihuc etzitakela zautu
hanc fletchek hura ebuki izan ez detrakelala.
biyak aldiz hanc engantzaille hanc pizten
duan sua laster sentitu zuten, baican artha &
handirikin gaudeten zuten beren bihotzetan egu-
enak ~~ni izan~~ ~~duan~~ ~~ebanen~~ hanc egun garitzago bilha-

caſcen cen.

Bizbitartean, Telemakere Ninfekin yokatzen
hori cen hant hura icusirik, hant ezitatasunaz eta
edertatasunaz espantitu cen. Besoncaſcen du, eta
hantzen du bere altxoan lehenik eta bere besue-
tan gero; hantekarekin, bere bairthoa sentituen
du inquiritu de bat zoiñuen causa causi ez den
baitezake. Gehingo innocentki jecatu nahu du eta
gehingo funtzen da trublaturik. Ikusten othe
dituzten biñya hec, eras Dioba Nestori, zoiñ
diferentiac diren Cipraco in loco xuarstekiez, zoiñen
edertatasuna ahalkegabe izaten hastiagami bai-
tezen? Ezin bilcor eder hec innocentia, berduchun-
de, eta simplicitasua charuagami bairuen eras-
cen dituzte. Hala mintzatur, gantzen cen castaco
yakinik gabe. Ertiteken mintzatu gabe egiten, b
bairan mintzateco hantek celarik ez zen den empi-
terco ahal du; hantek mintzaina eubricopi, beltz
eta ardir kusurik bairu gabe baitzen.

Mentzia euaia zion: Oi Telemake! Cipraco
izara inoena deus eteian benengorria compom-
tuz zaitaz ~~eta~~ ez baitzak arki nesfidatu-
rik. E uia guraia part hurren, P'imp. dea
benel deun de P'imp. abn; baiton ezita-
sun ahalheduna penillorago da, haren maritatean
bertutaren burharik maritatean dela uste duzula-
cote; eta inenibeki partion bati jamaikitua z
zara zoiña icustea ~~deu~~ a hal ~~deustea~~ ez ditake
haren inangitsee dembona dezan baises. Ihes
egizu, oi ene Telemake maitea, ihes egizu bit-
fa hetaric, zoiñak hain ahalhedunak bositre
zue kubeki ~~ta~~ eragarteeo baises! ihes egizu
zue garretsuneco hinituez! baiton behetik i-
hes egizu hain hartarik zoiña eragutera ez a
bituzen. Amodio bea da, zoiña bea ama P'etu-
cec izla kuantant ekhanteco, Citheran hain es-
cuintean ohi diren ohoreac utai a bititu: Culipzo
Iacobara bitotza zautu du; zuretat partiatua

Ung. Summari diti haret inguerman dices biazu guci-
ae; zu xre, oi gizon gantz doko cabea, enretzen zate,
ingatic yabrix izan gabe.

Telemakak nariz etzema Mentur mistzatzen
utei eta solaten erdian] enretzen dices: Ser gon-
 tic ez gaiterke ila huntan geldi? Ulice ez du
 gehingo biei; aspaldi huntan inorson erortcia bi-
 da da: Serelope, ez icusitac ez hura ez ni gibe-
 lot itzultzen, eciñ ihanduki duke hambat galde-
 gilleri; Icara bere aitac bigarren tehan baten ez
 hartara bortchatu duke. Bihurtura ote nariz Ita-
 cara hura bertea ezcontza baten sartua icusteco eta
 nere aitari erua ciora fedeni ukho egiña? Itacarec
 Ulice ahantzi dute. Ez gaiterke oray harat biber
 heriotza segunatu baten bilha baicic, Serelope
 tehan geyec porturo hel bide gucine hartu dituzte
 geroz kubekigun galtzapena segunatceagatic, gi-
 belat itzultzen gareneco.

Menturec ihandesten zuen: [ihuna cen egiten

dua partice iban berde. Checatca ditutzu antan
handienekin hura fabratca duten mazarinak eta
bastenentzat legiturca duzu berduze isus ditakca
zure honen contracoac; etzane gogo onac dituen gi-
rot bat zu trompatcco eta zure animaren dotuak
tranzitcco baicen.] Zu zure ber hura bitutca
 gortu egia ditutca gaur gucia ahan tcaic ote di-
 tutzu? Ciatic nola athara zure? Egiptua fro-
 gabu ditutca uadicoac ez ote dira bat berca
 zariatca bitutu? Tinco hicia zure buruari
 dichiduta zandca loajer quietaric ceia berari-
 azco escuc athara zaitu? Thambat restagorillen
 oadon ez ote ditutca orain ezagutca prestatu
 demizkituten dehamenc? Berian ce diot? ez
 ditutca merca. Bi, laraoha, eta jakien dut
 inla hantaric ikitca. Oi! aita hain zutua
 eta bitutca berca ~~berca~~ seme berca! higa za-
 zu haren ezarte(en antea) bicitca hagi eta orpe
 galcco bat; egizu laco en desgogant, zure aitar ber-

ze buruarekint ez gayera utzi; zuzen.

Aibuzozco solas horiek urratu zuten Telemake Bihotzeraino; bere burua Mentoren ondoan erdiratua hantekarekin zuzen; haren bihotz miñan abalkez beherean zeri; [baldur cen gona dadiela cehar- turie gizon hain zuzen hura zuzinari hainbat zor zi- on; hainan berac ezagutu etzua passiva beriz etzuta baten egiten zuzen gizon berac etzela. Cen da beraz! eron zira Mentori niguzue begietan, etzuzentzat contatzen othe duzu niri Incosac escaintzen duen ezibilentatuzua? Dementzat contatzen dut, ibanderi zuzen Mentonek, bertutearen eta Incosac buruadatearen continuo den gucia;] bertuteac khian eta behelopen icusteco zuzen buruacura dero daitzen zaitu: [bertuteac debecatzen daitzen passiva ezho bati zuzen ~~eta~~ hantekazuzte]. Incosac [zuzen] hainbat hesturaturic athona [bait] zaituzte ~~eta~~ zuzi prestatcezagotie ospe bati zuzen citaruzen higuera, eta inla hanturic ikritera manatzen de-

zautzute. [Amodioac bakhanik, tirako ahalkegabe hura
hara, zu haren geldiarazi dezake. Zer egiten zuten
beraz bicitac ez-hilcor batez, libentateric, bertuteric
eta horiaric gabe? Bicitac hura oraino dehaenbergo i-
zaten zuten, eztekerotz secular akhaboteric.

Telemaker etzuen solas horici ihardesten hant beh-
apater boicet. Zerbait aldiz,] nahi zuten Men-
 tonac bostchaz izla hantoric hantortu bala; [zera
bait aldiz, nahi zuten gadunik Menton goan izan ce-
la amonagatic begien aintzeac etzuen adiskide gogor
hura zoinak hari beru ez baltasuna eruprotac eta
zera baitzian. Gogota contrario hoyek aldirka beru
bihotza erabilten zuten eta hoyetarik bat er eten
egiten; Telemaker bihotza itxarua berakoa cen, z
zoina haice eraituen decondenatuki higiten de bai-
tute. Ardura eteina eta higitu gabe itxaraco baste-
rean, ardura oihua beltz batzutan egiten cen, higon
zintzac ichuririk eta lekora baten oroen pare oihu-
ca erantit. Maken bilhacatu cen; haren begiac hondatu-

oc zander eta su deusant bates Bethenc; hura pala
oBulle et d'ipud icustean, uste zuketan etcala &
Telemake. Haren edentatua, alegeratutua, angulla
hoblea haren goait uun ihari goaita ciren. Lore
bat bezala hilcera bazohan, hala nota noiz lore hu-
ra goizean edetia izanaz goaita lantaco baxter ju-
ciatan beu usain gozoenac eman baxterituen, dndia
amataldean fanteen da; haren colre licine ezden-
tu dire, ell Rayoit, idontea da, eta haren bur-
dua behetiteen da ezin gehingo durlanic indan osti
gora egoitea. Hala zen Hiltcearen ahetan Ulicen
sema.

Mentonec, icustia eca Telemake etretakela par-
tiore beo hari eraristi, lanjen hein handi bateta-
ric haren libratceco gozo bat hartu zuen. Ohantua
izan ceu Galipzoc Telemake azconki amuzute cela, e-
ta Telemakec aldiz etcala gutingo amuzutu zu-
charis deitcen ceu Ninfa gazte bates; eceber A-
udio crudelac, gizonac paina amaci nahi, ezte mai-

ta-araci maite ~~zeta~~ den praxuna. Mentorek gogoa hart-
zen zuek Calipzoren jelsia piztarareko. Eucharitek hor-
bi zuek Telemake ibilitat erabilli. Mentorek Calip-
zori erama zion: oharatu nair Telemakeri hainitz la-
kheteren zaitzozela ibilia; aculan haren baithan iur-
si baituen gustu hura; orai bertea arxigianac eztae
gustatzen; ezitu maite oihan eta merdi basorriac
baicen. In othe zare, oi Incesta, hain gustu handi
hain eragiten diozta?

Hitz horiek adituenekin auzelki pairatzen zen
eta etzetaken ichilie egon: Telemake hain, er-
rama zist, zaitiac Cipraco in loco arxigian guciac in
mespratu ditua. Baitituen, ezin bertutucos da eke
hainfer ~~in~~ antetik baten edentatun ttipia. Kola
ausantaten da ingullutceaz hambat gauza uita-
guziac ~~guziac~~ egia zibuelacoz, heman haren libetza
laxuki fantean dacean? idusi du ezte la sortua eror-
ten antean bicia ezdustu bat inagoriteco baicen. Men-
torek, arxigian bantirekin, oharatunik zuebat Calipzoren

Bikotza jelaia trublatur cen, ~~stara~~ ezta deus ga-
biago erian, baldinez ~~hori~~ hortaz mesfida jardien,
hori bitoya ~~hori~~ trichte bakharrik eracusten ziotz.
Lacsaac Mentoni ~~benegara~~ icusten zibuen ganza gu-
stak guinean beru perac erian ziotzan eta bethi
kecha berine egiten ziotzan. Iheri hana zointaz ~~h~~
Menton mintzatu zayo beru colera beretu. zure:
yakin du cen Telamakac ezta bertea gantzoric egia
bertea Alinpei beru bura gordetuzic Euchariti mita-
trataco baicen. Yadanik bertea ihici bat preparatu
cen zuten eta Caliproc urte zuen Telamakac le-
heren bezala ihillico dela. Ganza hori hoba ~~e~~
eranteco, erian zuen beru era horekin goan hahi
zuela. Idu gero, bet-betan, beru colera ezin ~~e~~
maten ahal izanir, hola mintzatu zayo:

Hole bada, oi gizon aurantatu gastea, hi nere
inlanat ethuni izan batoriz beftuzec hiri prepa-
ratuen zi ~~suprimari~~ eta inanen hofriaya, zue ~~e~~
inacitu huerari eta Lacca o Pa uogre ibes egitiki!

Et hinc othe hinc in la hantarat, zaita gizon hilko nibu-
ri idakitzen ~~eta~~ ezpaitak, ere gutheuean eta
hinc ganat hartu diadar amorean merrizateco? Di-
Olimpa eta Styneco Lacoac, Incoia dohacabe bat en-
tzun zazue! Hoster confunditazue
impio hura!... Hinc aita baino gugunago eta
haicea genoztic, ochala pua hadien
hanc pua ditikeak ~~ene~~ garitz luezago eta cu-
lago batuek! Ez, ez, labi nitek ~~en~~ hik
ezuean eta miserable Itaka hura son-lexua dukana
behineuz icus ez hadien; ala kubrago desinatzen
diat, ecce hura imortalitea baino hiri lachetago
izan baituk, hil hadien hura unuadic, itruoaren
editic, icustean eta hinc guputza tinonez
batte hantua hobi baten esperantzazic batere gabe
antiki izan dadikan! Pae legies ~~par~~ ~~un~~ ~~lan~~ ~~yana~~
icus ~~dit~~ ditnaker! Maite huenak ~~re~~ icutico dik,
icutico dik eta haren lictza unatua izanen dik eta
haren dolore neunigabean doatdua izanen nauk!

Hola mintzatean, Calizac begiac goni eta su-
ac-hartuak zuten; haren begitartean eteiren ni-
han gelditcen: baxuten extukit cer bunt
et fancha: Haren mathelac, bathi dandaron ena-
nac, d. h. d. beltz eta horiez estaliac ziren; haren
Bisayacora coloren instant baxutehan mudatcen ziren.
Adura haren litayan baxuyatcen zen hil cirenen be-
zalaco colore churizco bat: haren nigarrac eteiren or-
aldian bezala abundantia ikuntcen, enahiac eta
desesperantiac heyer itxuria idartcen zureco;
haren mathelatan bat maiz eta ere bat zorian.
Haren baxu cen zaxqui, haren baxu ete baxu.

Mentonen gaur hanc gucia oharthuric, etcen
gehiago Telemakeri mintzatu. Haren egiten zu-
en ez sendatu ahal ditcken azter zuten eri baxu-
kin bezala, Maiz haren gaur begitarte pie-
tatez baxu baxu anthikitean zuten.

Telemakec ezagutcen zuten zaxbat coyle eta
Mentonen adiskidantzar india celan. Etan men-

turaten Bagien altchotera beldunet icus ditzen ha-
ra adiskideanue zoina condemne, bantzutan. Moiz
gogotia guana ziteken honen lehorat bere besuac ena-
taco enan zioelanic nola bere faktaz tristatzen bait-
zen; baitan gelditua zagon aharke gaitz bategal-
diz, eta aldiz beldun bateg echen lanjetic ikiti-
cean nahi zuen baita unuhago zolillata; lanjer
hura hain ezia iduri zagon eta etzuen oraino ha-
hi pastiore erhoaren bantzutcea.

Olimpaco Laco eta Icosac, ikititortua handian
beldunet, Calipzoren inlari begira zauden icusteco
horc izaten duen bituria, Minerbac edo Amodivac.
Amodivac, Ninfekin yokatuz, inlan deha sutan
eman zuen. Minerbac Mentoren iduritan, Amodio-
aren lagun Bethicoa ^{Yalotia} deithec hartaz usatzen zuen
Amodio berarean conlin. Jupiterac gogoa hartu zuen
gudu hain beginatzen dany zagoarean hien antean
etzulen nihan lagunduco.

Bizkitantean Euchariter, beldunet Telematic

ihes egia dezan harenaganic, hura bere dan u. hura
pau elausu mila ostia usatzen zituen. Yadanik
bigunak ibiziat harenik gora unan zelarik, dia-
na bezala bertitua cen. Beruere eta Cupido-
nes egun hastan haren goituean charma berrirore
bartzuec barrayatu cituztela eoti, haren edentatu-
noe Calipzorean goharitcen zuen. Calipzoc, hura
unandic icusiz, bera icustan zuen ithuri clareke-
an eta ahalekatua cen bere icustean. Oiduan bere
harpeco barreco beuan guderia, hola beari mik-
tratu da:

Alfer cen beaz bi aurante hoc triblatu nahie
erraiten ni ere ibiziat goanen naicela! Goanen o-
the naiz? Eucharis here aldean ederago agertuco da,
Victoria harentzat izanen da! Oi deharbea, cen e-
gin dut? Ez, ez naiz goanen; ez ere goanen die ho-
yes; yakiken dut hani traba egitea. Mentoran
garat banon, hani erraitero Telemake ~~eraman~~
dezan eta Itacna eta Gilli. Borinon cen errai-

ben dut? oi! ez bilhacatu ~~ben~~ dut Telemake gona ~~x~~
Dehean? Ben nago? Cei equiteco da oraino? Oi Benaz
crudela! Benaz, zue triumpatu nuzu! oi doharin qui-
tra zue niri emaiten ~~dut~~ ~~hot~~ dantzudata! Hau &
lanjerota, Amodio empesti, hiri ere bihotza ide-
ki daroat bakharic esperanta benen Telemakere-
kin doharisqui biceo naizela, eta zue bihotz hor-
tarat eztuk ekharri ~~tan~~ dolore eta bihotz mino ~~x~~
buicex! Ere Ninfae ere contra althatu izan dire.
Ere ~~dira~~ Incotasunac eta bece baltoric ere dohar-
cabetasua bethicora emendatcea buicic. Oi! A
Hauizu izan balitz niri bena hiltua equitea,
ere dolorea akharatceco! Oi Telemake, hi hil be-
har duc eceez ni ezin hil akal naizk! Hine &
der ~~in~~ ipabte de medicatuco nauk; hie Ninfae icuti-
co dik; haua beyien aintzean unaituco ~~ni~~ haut!
Bainan erhoa bilhacatcen naiz... oi Calizzo dohar-
cabea, zen nahi duc? Dohacabees abismo hontan
on hi becak aurtiki inoent bat hil-araztea!

kie berac Telemake garbiaren etxuan l'fluh. f. h.
erari dut. Zen innocentia! an bertutea! an bizisaren
hasieradua! zen curaya axegia ~~bera~~ ahalca beduten e
contra! Behar othe can haren bikerza poroinatu! Ni
utcio ninduen! Oi beraz! ni uztea ez othe da behar
da edo ez othe dut hura icusi, heretzat unspucior
bathea, ere erayarentzat bakharrik bici dena? Ez,
ez, pairertut pairatzen niki mereritaren dudara bair-
cit. Hoo, Telemake, habil itxaroz bertea aldera:
utzac ni Calipzo consolatzea gabe, ezin onhor in-
nez bicin yasariteco edo hiltzea ankhitceco; utzac
hura consolatu izan gabe, esperantzaz gabe, h
hira Pucharis unguilutsuarekin.

Hola bere harpean bakharrik zaguerean mint-
zatzen zues, bairan betbetan utheratzen da in-
perament: Non zare, oi Mentor? erian zues, hola
othe Telemake loguaten duzu erorazten dux li-
risaren contra? No zauden zu contra Anudion atzar-
in Dagueren. Ertut pahiago pairateco zuk eron

custer dautzudan loch indifferon hori. Ierhico o-
the duzu bethi t-mpellub Ulicea xuea ber aita
dasohoroturic dohoramerec hagindu biei moldeaz bote-
rez emencuatere? Zuri edo hiri horet aite-amer
horu hein-urdea fidate othe distate. Vih chera-
tea dut horec lihutzara sendateco erremedia, eta
zue ez othe duzu deus eginer? Oihan huntaco leku
urruzean badire urtai baten egiteco propio diren
peupler handi botezue; han Ulicea egin zuen
hura zaintan ino huntaric ilki baitere. Leku
berera ierhico duzu harpe fofud bat non badire
urtai baten le plice, guriae ebakitceco eta jai.
Ino necesario diren instrument.

Hitz horiec erran duen berain laster erupenti-
ta cen. Mentonec eterea instrument bat eu galdu:
harpe hortant goan cen, arbolac eroniki cituen, eta
egun botean urtai bat eu. itat de uaguec egin
zuen. Minerbarec betherec eta l'indurba ezute
dembora luce baten behore lan handieren compliteco.

Calipzo haititz tinbladua hihocatu da, alde batan,
hahi zuen ^{yakin} huya Mentuen lana sintxatzen cen, best-
ean etzuen hahi ihicia utxi zuen Suchari Telemake-
ekin bakharra izanzen zitaken. Yelosiarekin behi-
bi amantac begira zagoen, baitan ekuyatzen cen
ianhian egiten Mentuen antzia egiten zuen aldean
ihicia eramiten. Harikoraen eta mantilluaren gel-
peac entzuten, adituen zituen hira sei eron ditzen;
gufu bakhar batz izuzatzen cen. Baitan instant
bercan beldun zuen fuba demburu hortan ezuela
icusi Ninfa gasteari Telemakec egiti zuen begi-
tante edo hiru batzu.

Bizkitartean Sucharic bez kufabemille baten
kin ~~antzeri~~ ~~antzeri~~. ~~dia~~ Telemaki erantzen zi-
on: Ez duzu beldurric izan Mentuen bledu
zarduela ceen hura gabe ihiciat etzuten euren?
Oi! zembat lastinagorri da hain hira gugui. Batz
azpian bicitzen! Haren gugentatuna ez du denak
ematen; aregin gucica etxi izaitzar k affediz;

ez ta permeditua ategia bat ere izan duzuela: gau-
za inoentetac hugenac bezala eracusten daut-
zu. Zue zue burua erabilteco jarapell izan zu-
rean, haren garic dipudu zuzena cen, buntan,
hain zuntain handia eracutia geror etene hain
bat bezala zu erabiltean utzi behar.

Hitz amariuz bethe horic izenak bixotea urra-
tean zuten eta Mexotua garot imore garichtoz betha-
tean zuten, zoiaren jay eronen nahi zuten. Beldur-
rez zagoa hura icustear eta etien deus itandari zion
Sucharisi anas teublata izatez gerotic. Finca, an-
rattaldean, alde bacotchetis cont-oiate handian izan-
rez, ihicia acabatu ordueo bixutu ziren oihareco baz-
ter batetic lekhuari hurbil non Mexotuec egun queiz
lan ~~egun~~ egun zuten. Galipzue urradic unteia aktio-
batu ceta icusi zuten, eta berehala haren begiac
hodoi ~~bat~~ hilcararen pare batetec estaltzen citu-
zabal
en. Haren belhausac icaratuec haren azpian ihes egi-
ten zuten, icendi hotz bat ~~la~~ haren gorputheco membro

quictarie zariolarie, Bostchatna cer iagunua zari-
der Ninfen gaircan d' iappuzen; eta Sucharico havi
escua amateco aintzinatu eta begitarte iagun
bat haren gaircan amthibinic ell la repoua.

Telemacher, unta hura iustian, bairan ez Men-
tor ceren ber abhabentuz gero gora izan cer, gal-
degia ciren Lacosari aroren cer unta eta cer gan-
zari il elarit dorku'. Heheic etzakien cer iherden-
sico dux, bairan fixen eron du: Hura egia-aria-
ten dut Mentor pour renouen; etzaitu gehiago
trabatuco adiskide gogor horec zintac zure daban-
tsutatunasi d'oppe et yelocoma izanen bairuen
zu ez-hilun libracaten bairne.

Mentore unta non! oi! guciz galdua horiz! oi-
hu egia zure Telemacher; oi Sucharit, Mentorec
unten bairun bairan, zu bera bairanik izanen du
dut! Hitz horec escapatu zitazicua haren passion
beronaren; Berhala sentitu du zoin yairiki unta
cela, bairan etren izan libro cer eraiten duen pa-

ratceaz. Haas dixa gucia icbilic zauden eta Puch-
ris, gornituric eta beginc behetitunric, gibelat gel-
ditcen zua, deus erant garbe, ~~erit~~ beru eracurtero
menturatu garbe. Baritan, haue bisayon ahaletz ager-
itceh cenean, bixotzaren barnean burcario herali
bat cen. Telenuakec etzua beru burua getiango ra-
delgatu, eta etzuen urte hant bat indimikunt
mintzatu zela; egia duen iduritea rayon agetso
bat bezala, baritan agetso confu et hual' bat.

Galipzo, coleratuagoturic lehoia ene bat bairio zoi-
nari beru urteac et a ealoz, oihateco a t-aueru
partea egiten zuen, bideric ez horturic eta ez yaki-
nic hora zuan. Fikera canhi cen beru harpero athen
haa Mentonec iguriki baritzuen. Ilki zaitezte,
oihu egia zuen, oi arrotz ene descortuaren tu-
blateera ethoni zitezac: unua da dicitz ezho gar-
te hura! Ita zu, zahar abaltregabea, kantitaco
duzu zez egia dezakea lacosa butea celerac, hura
oari beruan krentchen ez baldin baduzu. Eztut nahi

hura gehiogo icusi; ez tut nahi gehiogo hari eta bira-
faturic batue begira edo mintza zayon. Juntan dut
Styraco oletaz, oi juramendua Incoac beac icara-antza
duena! Berian icas beza Telemakec haren goitzaoc ezti-
ula athabotnac: aigut, , eta inlatie atheratuco et-
haziz zorigaitz berici obu ein baicen! Mendecatan t
izaten naut. Neptunec, Siciliaa ofetsatu duen hie
aitaren contra coleraturic eta Ciprona neppratu
izan dukan Beaucera othoitzac adituric, hie bert-
ce ezpiñac puzpuzatzen ~~duenak~~ dauzkik. Hie
aita zoiñ hila ezpaita leucico duñ bairian haren
eragutrea gabe. Haukin batcan jantutuco hiez t
zorigaitz crudelarec hi formantu konten gerson
Bakhanik. Oha! Puzgutecan ditinat Cerec Bothereac
ni mendeca dezaten! Ochala hi, itxasort endian,
cembeit anocaren puntan ~~antzia~~, antciniaz joric,
alfurez Calipzo orhoit dezatan zoiñac hie tor-
mentez icin gehiogo alegenatuco duk!

Hitz hucic eman bezoiñ luster, haren gogo mi-

higituac gauru condario batzuec egitea ustek zuen ya-
daric. Amodioac beriz berandu zuen haren lhotce-
an Telemakren zaitzeo inbidia. Bici dudu, eron-
zira ber buruari, heman egon dudu; mentuz fine-
an endelgatuco du karentzat egia dudon gucia. -
Di Calixto sobera izua! Hize juramentuz zue be-
re zu traditu dute Eucharistic etzazaben nire beru-
la kura ezin bilena bilhaca-maci. Di Calixto
sobera izua! Juramentuz egiteaz hic berac hi
traditu dute: orai lotua izan horiz; eta Styren
olarz, zaitaz juratu dute, ez hiri esperantza batere
parmititea daukiten! Bihorec etzue hitz horiec
entzuten, bainan Incusaren bisayan Furinc pinta-
tuac ageri ciren eta haren lhotextic Cocite belt-
zuec pozoi gucia irkiten iduri zuen.

Telemakac hartaz icigarritu cen. Incusac hori
oharturic, ezen amodio peloscu bati dans estita-
ke gorderic egon, haren colera handiago bilha-
catu cen Telemakren icigarritasunaz. Pascasta

Baten pare, zuziac auzac bere oihu-marrascas betha-
tean baititu eta, huyetar Thraciace auzi gurenac
ots-egia-araster, poster l-doha oihan basoetan,
Dardoa esenon Dancalearic, bere kirifa guciac &
deithuric eta hari jamaikitca ez zitzaizkonec
uaititu unatico dituela erratic. Multzoen belca
dire kirifac haren garat poster egitez, guci
hurritnac. Suchar) eu auzaitateca da nigarrac
begietan, unudic Telemaki begia zayolaric, &
hari mintzateca auzataturic gabe. Lincosa icosa-
teca da hura bere aldean icustean eta kirifa har-
ra obedientiaz ematu izan lekuan bere colira
eruberritu cen, eca Suchar) tristaturic hui-
ritz ederrago baceca.

Pizkitontean, Telemake Mentonetic bace
bakharra egon cen. Haren belhaurac besancateca
ditu, eca beldurteca cen hura bace marra
besancateca, begiateca: nigarrac icburdant-
qui ichurteca ditu; mintzate nabu du eta ez tu

Bozic gehiago bere barikhan canci. Estaki ce egin &
behoi duen, ce egiten duen eta ce hobii duen. Fi-
nean oihuen honi da: Oi ene oita egiazcoa! oi &
Mentur! hambat gaitzez libra nazazu! Biz ahal
duf zaitut ~~ce~~ utxi ez ~~ce~~ ere zuri jarraitu. Bi-
bra nazazu hambat gaitzez, libra nazazu ni-
tar bezaz; hil nazazu oihitza zaitut!

Mentur hura beracatzen, consolaten, eta con-
nyestatzen du; beracaten dio nola bere partatu &
behoi duen ~~hura~~ partatzen balacaturic; erua di-
o: Ullice zuhurraren, Lacoc hain maite zutenar-
en ~~hura~~ eta ~~erua~~ maite dutenaren semea, ho-
ya amodiora da causa cezen gaitz hain icigarr-
ak partatzen dituzten. Eta omnia zuhurra zaitu
bere partatzen erbalaturia eta culera partitu &
partitu; cezen ezte bere burua ezagutzen eta bere
~~burua~~ buruaz mesfidatzen estaki. Yinocet, zure
escua hartu bezala, erucari zaitute oihitza
partatzen haren ~~partatzen~~ zuri erucuzte zu ~~ce~~

hantarat erori utai gabe. Oron endelga zazu lecu-
lan atinua endelgatu etzinua baldin sentitu
ezpazitu. Alfu zubereri zuri mintzatea Anudio-
aren traditsunet: balacatzen du gizara horra g
galtzeko eta iduria ezti baten azpian kharatsta-
sun icigarrin batzuec goidetec ditu. Ethorri du
hau charmagari hua, inien, jucer eta graci-
en artean. Leri duzu; zure bikotza onaportu du,
eta argitiatin & onaportu utai duzu. Zure bi-
hotzaren zauria ignoratuec onarotiac checaten
zitatzen; zure burua eta ni ere trompatuec, alin-
tean ziten; zu balacatzen ~~z~~ zinen; deusez bel-
du izaiten ziten. Zure ausartasunaren fruitu icus
ezazu: oia ~~h~~ herisa deituen duzu eta hau
da zuri galdituen zaitzen esperantza Bakharan.
Lacosac oio pinplaturic, laferuoco funia bat idu-
ri du; Sucharis herisa baiño endelagu dea su
batez erratzen da; Ninfa guciac, yelofiac harturic,
bere bat baten onatuec unen dire: hola ce e-

giten duan hain ezia iduri duen Amodio traditzaile-
leoc!] Atzarrerazu zue biktz gucia! Certarriño -
 ean maite zaizute Inoec [Amodiarri ibes egiteco e-
ta] zue ser-lecu maiteza biktzecco honen hile eder-
 ra eracustea derautezularaz garotie! [Calipso ere &
bertchatur da zue camporat igortzeani. Urtzia para-
tua da: certaco berantean gure isla huantanik ikhiti-
ceaz, hain bertutea erortean unen zerean?

Hitz horie eron eta] Mentone Telemake er-
 escutic hanturic ixas begira eracari zue. [Te-
lemake hain eruchki jarritsituen zayon, bertsi gi-
balent begitaduric. Begiac ezartean zituen Eucha-
ritan gaituean, zoiña haren gaitic hurrutuen berit-
ean. Haren aurpegio icusi ahal ez izatez, begi-
ratuen zituen Ninfaren ile eder lotuac, bertineak-
du flakur, eta ibilgure noblea: nahi zutea-
 yan haren ushatteki musu batzuec eron. Hura
begira teulo gaitago icusi ezinezeco beharria, aintei-
ratuen da haren ardura gure oharre eta er du ardura

natzen zuen ustez haren buru adituen zuela. Hain
etxeraino icusten zuen; haren begietan bizirik bezar-
la pintatua zuen; uste zuen harenkin aintzo ceta, ez
yabikez non zen eta Meator aditu ezin ohal izan-
nez.

Pinken, lo handi batetarik atzarrin den bezalax
yaikinic, Meatorni eraman zion: Zuri jarraititcecos
gogoa hantut dut, bairrin ez tut omiño Pucharibi
adior eraman: hura hola ~~u~~ utcea bairino
hilcen laktatzeno izanen zait. Iguikazu nik hura
azken aldi batenco icur nadin hari auzis bethiso but
eraman diozadan. Utz nezazu an uoiz eraman dioran-
dan: oi bairin! nare xarionez yelostia izaiten zuten
Laco crudelc ni burtchaitcen dute partitaco; bair-
rin ni bicitaco tinbatcen kantec xarnez zu secular
ahantcra. Oi eze aita! edo utzazu controlamendu an-
kien hura merxatu dudana hore nadin, edo ni bairioz
jo zazu omi bezcan. Ez, ez tut nahi ez inka hanttan
galditcen ez ni amundiozi ~~eraman~~ eraman. Amundioa

en libotzean eta; Puchanika gortat estut izaiten
adiskidantza eta necearen baicen; Aski dut ha-
ri adisk behin eraiten, eta gero berandu gabe
gortien haiz-zurkin.

Zorbat unikal nartzaitza! ibardari cion Men-
torre: zurk passivaren hura berua den hor ez du-
zu hura sentitu. berpuell izaiten urte duzu,
eta hileka gortez zaurde! Mantentzen zara er-
zaitzen amundioa etzaituela bertzuta eta ez du-
zu ahal maite duzun Ninfari ibes egiteko! Han-
tz duzu ez ieruten ez adituen hura baicen; ber-
tee guciarentzat itan eta gogorra zara. Carlethin-
tas erhua bilkacatu gizonas eruan obi du: ni
erua ez naiz. Oi Telemake istu! Anegaturu
erua dituten igurikitzen zaituen Telexpa, ierui-
co duzun Nlice, Itaca non erete izan behan
zara, zuregaitic egin duten hantut gortea uirar-
gortiez agintu dautzuet Lacore agintu dautzuten
loria eta duhamen altchaturu! Oa huc guciac or-

(negatzen)

regarten ditutzu Puchanien ondona desoharriburic
bicitceco! Enanen othe duzu amodione etzaituela han-
ni lotcen? Cer bezaz trublacten zaitu? Cer gatic hil
nahi zara? Cer gatic Incosoren aintainen hautat bero-
ki mintzatu zara? Etzaitut fede gaitetoz hogozute
sinhesten beñian arnas tristetcean noiz zu itzua icusti-
nie. Ihes egizu, si Telemake, ihes egizu: amorea e-
ziz beztutu ditake ihes egiaic boicen. Exoi hufaco
baten contra, bihotzatur egia baldin izanik egiteq
da, eta deliberatu gabe ihes egitea, seculan bere
gibelcan icusteco denbora hartea gabe. Ez di-
tutzu ~~ahantzi~~ zure hantaturatic zuri nie eman on-
thoc eta xre abisuen medior uzten ditutzu lanje-
rac ahantzi: sinhebe-kezazu edo utz kezazu bukhar-
ric gaur nadintzat. Yarkin boziku ceubat do luerekin
zu zure gaitceia laster egitea icosten dudun! Yarkin
boziku painatu dudun gucia zuri mintzatuco ez met-
tuatu huet denbora deho. Zu argitarat ezan du-
en amac nie buiko ~~parra~~ gebiago painatuco du ez-

ditcean. Lehilic egokan saiz; hura jeta ez tut ager-ara-
ci; eta habs behar-aperas jai reberu, icusi anhi hoya
hura gokat beriz haldura zorra. Oi ene semea, ene te
seme maritza, soteqa-zazu eta bikutza, eranda zarda-
zu niri ene erayac bairu maritago du duna; eruan-
da-zadazu galdu nua Telemake; zu zure buruan
eranda zazu. Baldin zutan zukurtiac amodiva gar-
haitza du, bicia saiz eta duktuki bicia saiz;
bairan baldin amodiac zukurtiacen conha ~~eranda~~
erabiltzen bazaitu, Mentone ecin ohal duke bi-
abici.

Mentonec hula mintzatea cenean, itxasoaren ga-
rat bere lida eukarant; Telemakec bere buruan
hori jarrakitaco gogoric aski ez duelacotz yada-
nic idan aski bazuen bere burua eramanitea uzteco.
Mikerbac, Mentonen iduria lathi guide zagorlanic,
eta Telemake bere ezin icusitaco egidaz estalinic,
haren iagunac arayo lacozco huf burrayatzen zen
eta ila hutaen ethuri cenefic sentitu etren cu-

raya bat eman zion. Fincon keldu dire in laco loku
batan hura itsashegia eraspi buniten; ota par la
erumauk bethi yo den heritz handi bat buniten.
Hastaz gaitetik begiatu zuten heya Meaturic pre-
paratu zuten unteia loku beren zagoen: buniten
ganza lastimaganu batzuk icu dute.

Amudion bicitu ofertatu cen iustez gizon hura-
han hura etela bere teloz zantzen eta gehiago hanc
Telake eraman zuela. Coleraturic aiguer zagoen eta
oitan beltzetan pariaten zen Caliproua gant gura-
ren. Caliproc etezake hura zu gaur, icu eta len-
tite du haren libretico zani gaur erubertzen direla.
Amudion eman zion: Incon zara eta zue ilun presen
den gizon erbal biter bantzen uzten duzu zue burua!
tergatic hura aliaten uzten duzu? Oi amudio dohacabe-
ri ibarleri zion Inconac, hira contrilla lanjerotoc ez-
titiat gehiago eritun ari: hic ni luche ezti eta
handi batetik atheraturic zorigaitz haitzen alimo
baten fundatu nauk. Akhabo duc: jumentu zia d

diat Styreco ubainez Telemake goan utico diadala.
Jupiterec ere, loco quata mitas, bene bothere quia-
rekit, etrukeyen juramentu icigari horri confamio
alchotuco. Telemakez ilkiten da nere iñatic; hoo,
hi ere, hani gaichtagiana, hanc bino gaibze pahi-
ago egin deraukat!

Amudioac, bene nigantac eruyant, in iñafatril-
le eta gaitz bat egin zuen. Egiaz, erant dio, traba
boradia duzu! Ute kezazu egiten; juramiterazu zure
juramentuari; ez offus Telemakez aliadunari. Ez zure
kiasec ez nic Styreco ubainez juramendu egin duguz
at abiatzen utz deragun. Hain precipitament Met-
tonec egia zuen utcia eneteco gogoa emanen diozkate.
Separitua zaituen haren precipitatu alfer izaten da. B
Bera bere aldean separatitico da; eta zuri Telemake
unueker beste molde bat hani eta perdituco.

Calipzoren erayen barkeraito esperatza eta
bozcarion baranacico zuben hitz balacabaille hanc.
Udaco Berroac ene dituen antalde unhatuec desca-

zaten dituen erren botex baxtunenak haice preso botex
bezala, solas hauc Lacortan Dolorea ematu du. Ha-
ren bisaya garbia bilhacateu er, haizen Begiac erfi-
tuen zizen, haizen bilobza formatateu zuten errenca
belteac istant botexan unuena ihes egia zuten: Ca-
lipzo gelsitu da, inia zagoelasic, eta Amudio alege-
ra balacatu du. Haizen balacateuak bere buruari do-
lone beziaz preparatu zituen.

Amudioa, haizen unuena anaciteuak cotestunio, &
bazoban kirfea erren paxa paxa, zoiñac meradi qu-
ciatan barrayatuac eta anaciteu botexin, chitizoa
antkaldu bot bezala, zoiñac ~~erren~~ osto zotera erren-
cin anaciteu unu ihes egitea iponizatu botexin
botexin. Amudioa hauc bilteu ditu eta errenca diote:
Telemake anaciteu unu errenca anaciteu duru; laster zoi-
te unu haizen errenca zoiñac Meron anaciteu unu
errenca ihes egitea egia bitu. Beretala flau
leue pizten dute kirfec, itxar-heginat laster egia-
ten dute; icaraturic, oikua hazi dire, bere ile

zabitak Calipsoaren inla hitzizua guciac dabecu citra-
yotela. [Hitz huiac erria bezain laster,] belcaten
du Telemake [zoiñ hitzian basterua garrin cen,]
irarora ardituten du, eta berac hantzia basterua
janci egiten du. Telemake, janci gaitz hantaz hant-
ritua, ur gacia edan zuen, eta ubiñac solubiñ ait-
zaitza. Beritas ber biterua oharcearekiñ biterua,
eta icustearukiñ Mentoi Iperica laguntzeo escau he-
duten ciera, ondicozo inla hantian unuteera [ba-
kharrik] destatu cen.

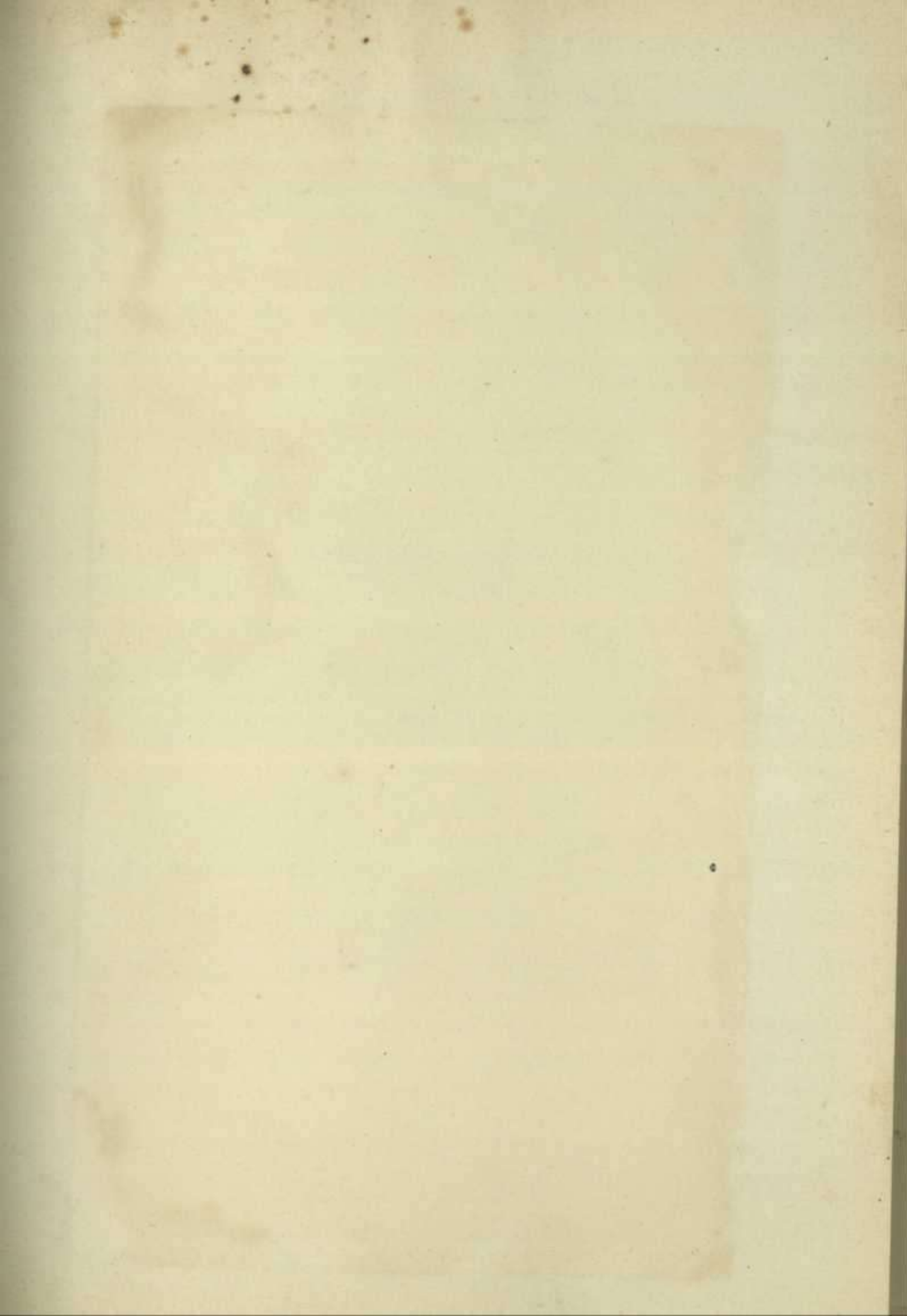
[Hoiac pasonen atzamanen diturbela usce zubea hinfec
urba celeraz berke biterua egin unte zituten, ecia ge-
biago hoien epiter egiteco trabaric zuen ahar izan-
nez. Lein consuletu zituten Calipso ber hantera
hantiarra biterua da, zoiñ unte berke hantian
beritu. Amudiac, ber biteria gaitzaper aharretu o-
biterua mudatua icubiac, ainer arditan altchatu
du ber legal tipinc er unte, eta legaldaca
lazoan Daliañ oharrean non hant begin zaiten ha-

ren ama eudela. Hura buriño eudelago haurra ez-
ta eudelatu izan egiteak zibuen gutxi ino egiteak
baieka.

Inkariat unuadu cas deubon, Telenatrec Borcasi-
onekin kentitu du haren bihotzeta eta berburkaren.
Krat amudiva haur buriñan beriz susten dila.
Padelgatzea dut, eron zion Meatorri, zoin egia d-
eta zue eron zianera eta sic eron riabesten,
probatuic naa gabe auzetokoz, bicia reia pa-
raita derakela gizonak ehen egiteak baieka. Die-
re aita! zoin naite ainduta lacue niri zue la-
guntza emaner. Mesatrec aua hantze er ibu
pin etaken buruan utcia. Iz naiz gehiago beldu
ez itasoz, ez haiezer, ez ozpiker; keu passiozer
bakharrik beldu ^{naiz} ~~erago~~. Amodia d, bere bakhar-
ra, nafra gucia buriño icigaria da.]

zazpigarren liburuarren
 akha bantza.

(Zortzigarren)

Gravé par J. B. Le Bas.

Les Dieux marins s'assemblent autour du vaisseau de Mentor, attirés par les doux sons de la lyre dont il jouoit pendant la nuit.

Zortzigarren Liburua.

G

ELDITUA zagoen unteia eta zoiñaren aldetat abian-
tunc baitcira Epirinat zehan Feticiazo untei
bat cen. Feticiazoan heyes icusi izan zutxi Te-
bmake Egipthco piayan, buriñan ubiñen erdi-
an ecia ezagut azaketen. Aski hurbil izan cenan Menton
bere burunak adiazteco, buriñan unaren guriñera altchatur, ge-
ra oihu egia cisten: Oi Feticiazoanac, popylu guici hain lan-
guitza emillene, hicia andier zozuete bi gizeci, zoiñec
zuen ontasunatic igurikitzen baitute. Incoen beldurac
ukitcen ba liñbazaitute, hain gaitzate ~~unten~~
zuen unteian, eta zuec goaten zaitute zaiteten
lecu guietara gu ere goaten gara. Maraceta dua
zuec itanderi zuec: Gogotic hanturen ~~unten~~
zaituztegu; horeen dokacabe iduri duten amot-
cen alderaco egibideac budaikitragu. Ordu be-

rean hartan dituzte untxian barnera.

Sartu berain laster, hara eñ hartuz, hiltze
berala gelditu ciner; ean lucez igeriatu ciner eta
indan heñitza eginez tiragrei ihandukiteco. Beren
indanac emeki emeki itzuli citzazcotea; arropac
gambiatu zaitcotea, ean soñecoac urez hartuac
cituzten, eta alde guciatari zuntan bazaristen.
Solus egiteco heñetan jani cinerac, Beritien dar
hec guciac heñen ingunac multzua heñen ger-
tacumbzac jakin nahi cituzten. Manamendun zu-
enac enan cioten: Nola sartu ahal izan zai-
te ilkibetan zaiten ila hartan? Diobenaz Lacosu
paichto bat da horco jabe, eta nihen leyhonera
dakion ez du jabsiten. Lagunadua eu du gaurda
icgarritz zaiten coaña zero batan pare ixarrea
burcates baita; eta untxia parrucatu gabe eñ
humbil ~~humbil~~ dakiokete.

Mentone ihandari zue: Estiapuz horrat
erriac izan gabe gaur: Greac gaur; gaur bor-

leua Itaca da, Spiza zuec zohazten leu hartaco hauzoa. Nahi ez baizidute ere trincatu Itacan zoiña zuec bidean baita, aski ginduke or Epinat eramaitea: hon edizuec ditugu galditaco ceracua piaya labur horren eragiteco anta izanen dute adiskideac, eta bethi zor izanen deningun lurraren gerituen gehienic maite ditugunen beriz icusteco aragiña.

Holatan Mentonec ibandukituen zuec solasa; Terenake ichilie bazagoen eta urten zuec mintzatera; [cerca Calipzura irian egin zituen faltac ~~bera~~ haren zuhurtia bainitz handitu baitatzen.] Bere buruar mesfida cen; Mentonec erian umori bethi beginacero + beharra ezagutuen zuec; eta noizeta ere, cen iduritec citzayoen galdagiteco, cen mintza baitzayokayan, bedere haren begiac contutuen cituen; eta haren zogortea usaterea destatuen cen.

Felicidadan Aintaindaria Telemaki beginacitucien, eta iduritec zitzayoen lehen ~~h~~ nom-

bait icusi izan zuela; baitan eciñ enabeni ce-
 zabeyen orhoitzapen iduri bat zuen. Erroa cioa:
 Paradizadazu, othi, heya ni bertea enduz icu-
 sioa orhoitzen zaren, hala nola iduritzen bain-
 ezait ni zu icusi zaitudala: ezait amotz e-
 zune legitortea, labea bidea begi uca dicitic mi-
 xari hau, baitan hau icusi zaitudala ez dut go-
 goan: Zune orhoitzapene leua, maibunaz, lagun-
 duce du.

Orduan Telamake ibonderi cioa harridura eta
 bezconioeciñ: Zu icustian, zune aldereot hiz han
 la nola zu hererat: icusi izan zaitut, ezagutcen
 zaitut; baitan Egyptoan nola Zinez denet
 eciñ orhoit naitake. Orduan Tericiendana, han
 la nola gizon bat guicean atzartcen dena, eta
 eueki-eueki unumatic orhoitcen dena atzartce-
 anekiñ sumaitu den amex anitaz, bat. batzan
 oyhu egiñ zuen: Telamake zune, zaita bar-
 bala, Egyptatic bibeitu ginelean amodiotan
 (hastu)

harta baciñtuen.

Harten ahaya haiz, eta dudu gabe nitaz andu-
za mintzatu izan zautzute. Egiptoco gertaen
ondoren, harenekin utzi ciñtuda: goan behar izan
nuen ixoroso guciet haindira. Batica aipatu har-
tara, Herculek haindik ondo-ondora. Haretan
doy-doya icuti izan ciñtuda; eta ez da hain-
tceco bere-hala hain lekez ezagutu baliñba-
zaitut ere.

Telemake ihanderi cisten: Ogi oharren
haiz Adoan zarela. Onduan emiteco diñan
icuti ciñtuda, bairan barbalet solaketan e-
zagutu izan zaitut. Oi en bozcarioa! Zuraga-
nie jokin ahal izardea bethi hain moite izanen
dudan gizen baten berriac! Limen ote dago be-
thi? ez ote du hygnalioa ayheruan eta
ciudelaren gatic egitate garichtoric painateco?
Solasa trencatu civen Adoanec ihandesten cio-
loric: Lakin ezazu, oi Telemakec zorian batese-

man zaiduela gizon baten eskutara aianta zutaz
 hasturen baititu izan daizten guciac. Espin-
 rat gabe, Itacaza libunturen zaitut; eta nar-
 balen orroyac ez du karbalec berac baiño
 zuretent amodio gutiago izanen.

Solas horiac enaiterukiñ batean, iguri-
 kiteren zuen abintzen ceta ohartu cen; aitiñ-
 gurac altcharaci cituen, belac ezanaraci e-
 ta orray ucaldica bideziten aharraci. Ordu
 berean baztenaci, cituen Telemake eta Men-
 tor, heyekin solas egiteagotic.

Telemaki beginatu zuen, enaiten violari:
 Zure beharren askiesdera neha. Cendun da x
 Jygmation; Laco zurec lura hortan li-
 bratu dutz. Nola aihori ez baiten fida, ai-
 hor etzakikeyen hari ere fida. Gizon pres-
 tuac ankeretan baratzen cizen, haren garichta-
 keriei ihes eginaz, hari garichtin egitera gu-
 goari ecin amaker: garichtaginac ezuten us-

te haren bicia acabatu gabe beruac legumac idue
 ezabetelela. Eten Zien darric haren begico pira
 bilhacabeco egun oroz lanjeretan eteric. Haren
 guandiac berac bertac guiciac baiño lanjer handi-
 agian cira: nola heyer esuetan baitzen bicia,
 bertac fizon guicic baiño heyer beldunago cen;
 Becarizago tchamemaren guicicac, beru legumata-
 suna gatic sarrastriarazten cituen. Honeka, be-
 re legumatasuna bilhatuaren bortchaz, etezake-
 yer gehiago atzaman. Ceinac esuetan baitzen
 haren bicia, hainac behi lanjeretan zauden e
 haren beldunac ciela casu; eta hain hestuna
 iciganitic acin atzara zaizten, non eticac
 goichtagian haren herioaz, haren becarizgo
 cudelei niatciaten.

Aztarbe goichtoa, ceinetaz hantat aldiz
 mintzaten ezzen baitzen, lehen-lehen bicia
 izan cen eruegeren heriotza burutan hantatu zu-
 ena. Lantuki maritatu zuen Iozar baitzen cen

Tinikdas gazte aberax bat : engez enagih cesa-
 kala buruari eman ciera. Hartaracoz, Pyg-
 malion siheraraci ciera bere bi tematic za-
 harrac, Fadol deitzen cesa bere mitaren cu-
 ra lehen-bein-lehen escuratu nahiz, ichilca
 honen contra bermateen ceta : gaur honen fu-
 goteco leuco falsoa atzaman cibuen. Inge
 dohacabecac bere temen hogetic gobe hiltaraci
 zuen. Palazar, bigarrena, Zamocena iporria
 izan Guinco azburac eta jakitateac icurteco esta-
 cuauaren azpian, baitan egiaza, ceta Artarbec
 Engezi buruzaraci baitoien unandu behan ceta,
~~enagih~~ unandu ciera hih ihardukicioric han ce-
 ras beldunez. Alatu cen bezain laster, honen unt-
 cia zarramateac, emarte garichto hanc irabaciac,
 gabaz cost-egiteco neguniac hondu cibuzten ; he-
 yer begira zander baren arnoz baten igarica ardi-
 ti cibuzten eta printa gaztea irabuaran zolara
 ardihi.

[Bizkitartean Sigmalionac bakhanic Astarberer
amudioac yakiten etzitean; eta uste zuen As-
tarberer nikon beraz berizik maitatu ezin rezakete-
la. Grintea hambat mesfidantzaz duen burua ho-
la berbera eta amate goizto hasentzat confi-
dantzaz itxu bates, ezan amudioac punta &
hutararaino ixutu zuen. Dembona bererak, dirun-
ra gupidantzaz arrazoinac causi-arrei cioztan
Loazar Astarberer hambat maitatu zuen hil-araz-
teco; etzuen bates gogoric gizon garte husera
aberastasunak hartzea baizik.

Beritan hokatan Sigmalion mesfidantzaz, amudioac
eta. Dirunra mesfidantzaz arripatu cehera, Astarberer
laster egia zuen hain bizia kherateco. Uste zuen
erregak gizon garte haren beraz amudioac infame
aren gortean ceberit yakiti zuela. Berberalde, ezor-
guta du gupidantzaz bakhanic Loazaren contra ce-
berit gortecic egibera errega berbererak zuela; ezor-zi-
on beraz buruari etzela dembonarik bates garteceko bererak egia

terco.] Aztan bec ordunak urte izan zuen hura ceta be-
 re chedeen behatceco tenora. Leusten zuen jaunegico
 lehen bideco aintziñdarian engeren odolcan esenac &
 sordette etivela ununduac; egun oroz mindzatzen
 entzuten zuen ichilca engeren cochia zahitzan &
 jaturaz, baiñan salduco zuen horbaiti fida beldur
 cen. Azkenecotz, Lygmalionac pozatzen teque-
 nac iduritu citzayen.

Ardurenic enge haubitiñ bacanic juben zuen,
 eta, berteci eitiñ fidaturaz, bere esenz chuchent-
 teen cituen bere janharian. Bere jaunegico tobi-
 ric gonderetean sordeten cen, bere beldurcandea
 hobeki estaltzeagatic eta bere jastorduen cha-
 chentzen hitore icus etezan amoreagatic. Ma-
 horidreci aregiñetarie bostere bilhatzena eten &
 menturatzen: berac chuchentzen etzakietarie &
 denetarie jatera eitiñ auserta citubeyen. Hobe-
 tan etzaytekien cunbitza ez chuibiti ucinere &
 salxebitiñ moldatzen dibuzten honagietarie, baiñan

mañño ez mañotic, ez ogitic, ez putretic, ez aliotic,
 ez esotic, ez eta ere egun orozco bertea jathari gu-
 ctaric: etzun jathar baratcean berac biltzen ci-
 tuen fructuaric, bericem, Guñeracem etzen be-
 hñere bertee uric edaten jauregies tokiric cen-
 tuenem cen ithurri latsen berac eraiñ eta be-
 rac chuchentzen cituen belharretoric bericem. Guñ-
 ñeracem etzen behñere bertee uric edaten ja-
 uregies tokiric cenaduenem cen ithurri baten be-
 rac hortzen zuena bericic, eta zoiñtaico gacoa be-
 thi berkiñ baiteracem. Artarberen aldeat han-
 cat fidantzia bazuela iduri zuen arren, heren con-
 tra eu bere artac hartu gabe etragoem: berac e-
 dastatu niñtciñean, bethi jatharazten civen eta e-
 datharazten onduatzan arbitratu behon cituen gu-
 ctaric, etcediñ hura gabe pozotua izan ahal, e-
 ta luzeago bicitcco inixic begira edezan amo-
 rengatic. Baiñan Artarbec berac baiñño guichtan-
 gozo axo zahar botac eman civen contra-pozoa

hantu zuen; gero etan gabirago eruzera porratseco
loxa izan.

Hura rola egiz zuen. Noiz-eta-ere jaberak
borroketan, etan dugun arnaso bet-betean etzan
hanamantze egiz zuen. Eruge hantzi hil bel-
dunetan zagoena, orsakatzen da, eta athe
hantza lortzen egiten du hoya aski ongi her-
ria erretze icusdeta. Arna badoha. Eruge bul-
ditua gelditzen da, eta erretza duen hantamant-
tzaz ez jaberak ez arna: argitxegatik biz-
kitartean ez da athearen idikitzen uertimant-
zen. Aztarbec desakontzen du, lausengotzen du,
eta hantat egiten dio jan dezan; ondutze, eruge a-
thean izan zen arnaso, porra ezarri zuen haren cha-
ta urtearen barnean. Beru azturara, bygnalio-
nes lehenic edanarazi cizen; eta Aztarbec, con-
tra poroyari fidaz, beldunic gabe edan zuen.
Bygnalio nes ez edan zuen, eta hantzi lort-
zen aldi tchantu citrayoen.

Azterbera eragurbera baidzuen beraingo ttipi-
 enaren gainean haren hiltzeu gai ceta, a biatu
 cen bere anoren chebatzen, illeen erotic attha-
 ratzen eta heia gora miñ batzuetan; besacatzen
 zuen eruge hiltzen hazi ceta, besoretan tinea-
 tua zencan, eta nigamero hibaiez bustitzen e-
 zuen, ezen emazte amarruxu hazi nigamero hi-
 baiez bustitzen zuen, ezen emazte amarruxu
 hazi nigamero deusic ezaitzen gostatzen. Azke-
 necoz icusi zuenean etheandua cirela erugezen
 indarac, eta azken onura humandua ceta, fla-
 carca hontaric altcha cadiñ eta bere kiñ hilla-
 raci hazi izan ceta baldunee, lausaguetaric
 eta onmoduzco teñale anitxerataric enalia icigar-
 rixkerac inagar cen; lotxu citzation, eta itho-
 zuen. Guo enhitie kherdu cizen eruge amarruxu,
 idaki cizen khoroa, sanaraci zizen lozari ceñari
 batan eta bercea eman batzuetan. Uste izan zu-
 en berari ondu arte estecatuac izan citzaitzen guciac
 (bera le.)

beru behiari jarratikizen citraicola, eta beru gizon-
geia eruge icendatua icendatua izaten zuxto. Baiñan
haren baitan gehienic sordu nahi izan cinetac, gizon
barrac opal eta diru gote batzu ciner, amodio ciner
bater gai cinetac: bertalde, escor zuten bihotza,
eta Artarbec egia ciner izterbegien beldu ciner; gu-
cier buru, beldurango ciner oraino erazte guichto
haren supertasun, egotitasun eta crudeltasunaren
tzat: bat bederac, beru oraren gatic, gal cediti
nabi zukiets.

Bitandean bihotza icigari baten dago jarr-
regi gucia, alde guciatonic erizuten da eruge et
hilla dela disteren oihua. Batzu icitua daude;
baterac harmetara laster egiten dute. Guoiec e
iduri dute ordoidez khechu, baiñan beni hor-
tiz erreginez. Haroac ahotic ahoa bolatzen du e
Tirreco hiri handian guciar; eta bat bucarra er-
regez dolu duenic ez da gertatzen: haren he-
risa guciar libiantza eta seegua da.

Karbal, horiñ estia pu lazpariaz harribua, gizon behar den bezalaco baten gisa, unikalmentutan izan zuen Sygmatisen zorigaitza ceñac bere burua sardu baitzuen Aztarbe guichtaren esquetara jarri, eta ceñac hautatu baitzuen guichtogiñ icigari bat izatea, ezekiz bere azpicoen aita, eruge or baten egibidearen arabera. Ene sumaco oro gogoa harturic, laken bai lhan gizon prestu gucioro baderatu cifuen, buru egitaro Aztarberi ceñacari azpiat acalatefic * heldu ces erreina baiño gogonago bat unaiño icusira baiten.

Karbalen bazakien Balearas etela ithe in xasora andikia izan celean. Aztarberi hilla ce-la enan cistenas, ustez eta hala ces, haketan mintzatu izan ceen: Baiñan gauaren medior, igarica sabbatu izan ~~ora~~ ces; eta Cretaco tubulari e baitzuen unikalmentuz, beren unaiora hantu zuten. Beren aitaren erresumara bihurtzea eteen

susaratu, berariaz galaxaci nahiz izan zutela nabar-
 menduris, eta Sygmalisner becaizgo andelarentzat e-
 kambat beldunez, hola Aztarberus amarru guich-
 tentzat. Lucez ihesca eta anupa gambistoa ibil-
 li izan cen. Ciriaco ixas hezietan nor utcia izan
 baizcen Cretos tradukoniez; beru biciares irabuz-
 teo ere antzoiñ egotera borchatua izan cen.
 Arkenecute eduan zuen bidea hola gertatzen cen
 berbali jakinparazteoa; beru segevedua eta beru
 bicia haiñ berthuda frugaduco gizon banti fida a-
 hal uste izan cituen. Berbal aitzaz guizki
 erabililla izan cen anez, anite izan zuen tenra,
 eta haren onez cordu iduki izan zuen; beritñan e-
 hontas antanic etzuen izan baicic eta ere bere
 aitaren aldeaco eginbidexi huxic egia eracani
 izan zuen.

Baleazanes Berbali gartiatu izan cioen:
 Uste izaten duzunear zue aldeat ethu hait-
 keizla, eruztun urherco bat bidaliren derant-

zu, eta zuzunaketa ordu ditakizela entzuten sa-
 dut. Karbalec, Sygnation bicia eta, Balearar-
 ren erakargaritza ezuzen on uste izan. Ininter-
 arka bicia eta biera eta lanjerie handienak
 ezartza citakuzen: hain eta gaitz Sygnatio-
 ren caktu zomoketarec bezintzen! Bañan er-
 rege doha cabete hanc, hanc gaitz taberierec ac-
 reu zuten heria egin ~~er~~ zuzen bezain laster,
 Karbalec hererac Baleararri unheco eruz-
 tura bidalti izan cizen. Ordu bezain, abiatu e-
 ren Balearar eta Tivaco atkaradetan hanc
 izan eta, hoiz-eta-ere, Sygnationen ondoco
 an izan behan eta, hiri gucia asaldutan bai-
 tzagoren. Erachti ezagudua izan eta Tivier-
 dar lehenbiceoz eta gero populu guciar. At
 Maritadua eta, ez bere aita etaren cariaz xi-
 la guiez gaitzeria baiten, Bañan bere e-
 ztitasunarec eta bezinacortasunaren medior.
 Bere doha cabetaren lucces bere eraten cisten.

ez dakit zer distira bere etorki on guciac gora-
tes cisterna, eta horan alderat Iriandor guciac
unicalmenduta janarazten zituen.

Barbalec populuaran buruzagiac, belzarreco
agudeac eta Ixariciaco Laxoa hantziaren apezac
bilanaci zituen. Balearani bere eruzari bezala
agur egiñ cisten, eta orotan oihu egiñarazi zu-
ten. Populuac milla alegrestiac iniatziaz
ibendaxi zuen. Artarbec entzun zituen janerico
zolatia ceñetan sartua baitzaguera bere Loazar
gordu eta txarrazkiñ. Hura, Pygmalionen dem-
boran, cerbitzatu izan zuten gaichtagiiñ guciac
oiduan debalde utzia zuten; eciñ gaichtagiiñac
bera lagunen baldun dira, hatas mesfida dira,
eta hae indarretan icusteco lebianic ez dute:
gizon galdurec eragutera dute eciñ guizki beren
lagunac hautatasunaz balia laiztekeyen eta
ceñ laitekeyen keyen multiritasunaz. Bain-
ñon prestuac hobeki onbesten dituzte gaich-

lagiñec, ceun ignirikitan baitira bedere heyer baiti-
an, eztitatuna eta barbhua edicitaz. Steen gehin-
go Aztarberkiñ gelditcen honen goich taberian iei-
ganieretaso lagun bacan botzu bericen, eta ceñec un-
khabear benterie ez bantzuten ignirikiten ahal.

Ianegico sartua bertchotua izan cen; goich ta-
giñ hec etciren idon horitcen egitera menturan-
tu, eta ihesari eman zuten. Aztarbe, gothibu
arropan, nahie izan cen jende multzoan nahosi; j
bairian lotado bidez ezagutua izan cen; hartu
zuten, eta ez errihki baratu populua oltar-
rean haren pascatuetle. Ladonac Robian heresta-
tzen a biatu zuten; bairian karbalec jende et
chabenus esentari a thara zuen. Onduan galdaguiñ
zuen Paleazani mitzateca bere edertatunare
haren ilusitceco inixean eta siñexaracico ciolacoon
agenituco cioteala segetu miñ babzu. Paleazan-
re entzuten eciñ aitzakiandū ciren (1). Hasteco

1. Aitzakiatcea, donna un pubeite, faire remblant. Cite.

eracurci cituen seu edertaturaukiñ ezituzun bat e-
 ta ahalberia bat bihotzic honsanetuzanen bantzut-
 ceo gay cinenac. Lausengatu zuen Balazar bala-
 cu chotilen eta sarconen guciez; eracurci cioen e-
 cebat izan cen *Sygnalionez* maritatu; haren o-
 dolaz enekeitu zuen unicalmendutan hor cezan;
 Incoas enekeitu cituen, cñez adonatu izan bo-
 litu bezala; nigaz zurrutetan urthu cen; enege
 beniuaren oiñetan ahuspez jami cen: Baiñon ce-
 gero ezuen deurea gero cituen deurea ahontzi nabar-
 men eta hiquiñ eragiteco haren cebitzari cinen
 guciac. Hozena eman zuen Nonbali; *Sygnalionez*
 contra ichilea destatzen cinen bantzuey esen eman
 ciutela, eta bermatu cela jendren escuratzen Ba-
 leazanen bidegabetan enege jami nahiz: ezzen
 zuen oraiño printe gazdean puozatu nahi izan
 zuela. Gisa beruco gezunac armatu cituen bi-
 thutea marite duten bertee *Tinienas* guciez ce-
 balzteco; igurikiten cen *Baleazanen* bihot-

zean edicitea honen aitaren baitan ediera cihen
 becaizgo eta ayheru berac. Baitan Paleazar-
 rec ecin gehiango jasaker amarte honen burueso
 belztosuna, srtasa tucatu cizen, eta deitu citu-
 en guardiac. Cyroetan ezaria izan cen; ayude
 zuhunetas ezaria izan cihen honen egitate
 gucien icanteco.

Abonimendurekiñ ezagutu izan zuten Aztar-
 bec hignatien pozatu eta itho zuela: honen
 hici gucien agentu izan cen egitate icigarriz-
 co segida bat. Haren condetacena zonen supli-
 cio batetara zointoz fenician gortigatzen bosti-
 tute gaitakeria handietac; hura da su estiz
 emeki emeki enea izaitea: baitan Aztarbec
 ezagutu zutenen etizaiola gehiango deuen pes-
 kizoric geditzen, ifermitic atzaratzen den Fu-
 lia baten pone jasi cen: inxi zuen pozoiñ bat
 bethi berekiñ zabilcena bere buruaren biltu-
 zarbaco oihocac luceac jasakaraci nahi baltia
 (baciotraten)

baciótzaten ere. Haren zaiñ zaudenac oheru ciren
 oñhace samuñ batzan cegoela; laguntza cebeit
 nahi izan ciotan eman; bariñan hanc etciotan na-
 hi izan behineu ibanderi, eta keiñu xgiñ zu-
 en etzuela laguntzaric nahi. Samunari ci-
 tuen laco zuzenez oipotua izan citzaien: ero-
 cusi behon bidean haren hogenic meuci zuten a-
 halkea eta unikia, ceurat begiata izan zu-
 en begitoste arabuyagani eta oza batetia,
 lacuri escario egiteo bezala.

Snabia, heisa eta lacura conbiaco lahia
 haren begitosteaz izaztiac ciren; haren pro-
 pitasun quia histua ce: haren begi inau-
 quiac buruan nahosiac zabilzen, eta in basa
 batzu ardikiteaz ciuzten; icara batec durda-
 raten ciotzan ezpaitiac eta idukiteaz ciren a-
 hon icigani ce bezaiñ zabal; haren begi-
 toste quia etheñdua eta herxatua, ihakiñ
 icigani batzuetan zagoen; ubeldura belz ba-

tez eta heriotzeco hormaduraz josiac ciren haren ala-
 dedi guciac. Bizten ceta aldi batzuz iduri zuen, je-
 baitan etan uburia batzuzen egiteco bairic. Noiz-
 bait hana aridiki zuen, ~~guiciac~~ ~~icari~~ ~~zuten~~ hura
 icari zuten guciac icaratuac eta lastuac utciric.
 Lauri ceta dudu garbe horen anima beltza toki il-
 lur betara non Danaida garichtoac bethi uruz be-
 the nahiz huri baitira urtei cilhatu batzu, non
 Txionac bethi erota bat biratzen baitu; non, e-
 guciac ithoa, Tantalac ecin irez baiterakaz haren
 espaitetanic ihes egiten duen ura; non Cicifec al-
 feretan goitiscen baitu bethi beharua erortzen
 zaiton huri bat; non Titiac aztoe batrec (1) jaten
 bethi hautemakera (2) baititu bethi eruberritzen
 zaiton gibel-erri batzu.

-
1. Aztoea, vantsun. Axulac gesent de cette expression qu'on
 retrouve dans le dialecte certain. Les Bas. Navarrais disent aztoe.
 2. Hautemakera, rentin. Dialecte Bas-Navarrais.

Baleararnek, garichtagik hartaric libradu on-
 doan, milla sacrificio Lacori eskennac bikhuti ciota
 zaiden. Bere erkinua hazi du Signalioran gobernaraz
 ez bestekala. Inatua gurutic geroa inaugitcen ha-
 nica; destatu haren artchacera: Karbalen er-
 ronei begitatu izan da egiteco mihentetan, eta biza-
 kitarcean ez deloric haren escuratcioan azpintim-
 ni, ezean geroa gucia bere begiz icusi hazi ditu: ga-
 cian erratas entzuden ditu: eta hoberena iduritean
 zaitzari beginatcen da gero. Guiciez maitatua da.
 Ideorak bixotza izaribreakhin, badi aita bere dhu-
 gose undelaz bildu zuten baiño oatabun gehiengo:
 ezean ez da etcheric bere izaita guda eman ez lezo-
 kayenic, baldin behar miñ batean gertatcen bar-
 litz; koletan Baleararnek uzten diotera bereago du
 ezean kheritcen balerabe. Ez du aera bere biaz-
 onen segurean iduriteco naturic hartu; ezean bere
 inguruak du guardiaric segurea, cilita baita gucior
~~and~~ioa. Ez da haren azpicoric hura gal beldun ez

Deric, eta bere bicia mendura ez ezabkeratic haiti
 errega orain beginatzen. Zorionean biei da; eta
 guciac haren baten zori orain biei dia: beldur
 da bethi sobra bizkar bati izan dedia; eta aldiz
 jandea beldur da ez diola ber ontasunetanic azki
 zathi kantia eskaintzen: hasaicia azken ditu;
 eta hasaicia haren ez ditu ez bithun, ez orain e-
 ragiten, ez er lagileac dia, tratuari jamaiki-
 ac, eta sendo lege zaharretaco garbitasunaren be-
 ginatzen. Peticia ikhan da bitherezo eta os-
 perzo bethic gobernatu. Bere errega garbitari
 zori ditza hantat zorian.

Karbalec haren azpian matatzen du. Oi Te-
 lenate! orain icustea bociatu, ez borkalratzia-
 raki etciatzena doharitac betha! Ez ez liti-
 ta haren azpian zu zuu ber-berura ospereki
 igortzen! Ez ote haitz bada doharu egitar hanc
 berac egiti-ahal haiti lubriena, eta litarara
 goatzen jantzen garitac erantzena Ulrica se-

koa; has eregiãa dadiã amorengatic Balazar Timen e-
gitea dea bezuãa zuturki?

Adoan honela mintzatu oardoan, Telemakos
Fenicierdan haren condatu ciren ichtorioaren eregi-
ãez, ete oraino gehiago hanc, bere zorigaitzean, e-
naiten cistzan amodiozco kãa leez, chitezki besar-
catu zuea. Jeso Adoanec galdegia ciren heya cen
guthacuntzar jaunki izan cen Calipzoren izlaza.
Telemakos, bere aldean, condatu zistzan nola ubiatue
izan cen Timetic; nola izagan izan cen Ciprien;
nola bezuiz atzaman izan zuea; cen piaya egite
izan zuten Cietan; hango jocoac erege baten
hautamenercutzat Adoanec ihes egite oardoan; +
[Berucen colera]; nola cost-egite zuten; cen are-
gietekin Calipzoc erecibite izan cizuen; [Lacoba
haren jelusia haren Ninfetaric baten contra;]
eta nola Mentones bere adiskidea izabera bul-
catu izan zuea, fenicierdan utcia agentu cen a
bezuãa lortez.

Solus hodie regis ordoan, Adoaceo cerbitzanci
 zues bazconi handi bat, eta bazcario gabingo era-
 cuntengotic, orduan goza cezarkeben aregiñ guciac
 billagaci cituen. Ixiciandae gaste batzu, churiz
 besti eta luez khuratuac ciren mahaiñeco cerbi-
 tzari: Dandu berean erretcen cituzten Orianteco
 balxamu usotitico gochocheroac. Chirula joitez beten
 ac ciren sakheren alkiguciac. Abitoazre moiz-
 tancu tricazuzten cituen ceatua orribitazekit
 lutean emaner, ceñeco mexci berituzten ezuznac
 izuten lacoen mahaiñeoen eta zoratzen Apoloken
 beraren beharia. Trituac, bereidac, berituzten
 azpico laco guciac, ixatoco anaitico ikharagarriznac
 ere, obeta (1) hartaz edenwinc, beren egotza bus-
 fi eta buruetoric orharatzen ciren, uteruzen
 ingurua multzoca ethorteco. Ixiciandae gizon
 gaste propi andana bates, ille fiñ, elhuna
 baiño churiagoco anoretan, dembon luez eman i-
 zar cituzten berea aldeaco dantzac, gozo Egip-

coac, eta azkeric gureincoac. Bicitic noicera turuta e
 badzuec iratoa bera fegi urzunatamio ihandaxun-
 tera zuten. Gaurazco ichiltasunac, ixantsoaren exatun-
 ac, ilkanginzen argi ihharazcoac uzaren goitien
 hadabua, ceru zohar(2) bates, ceitetic dindinatcon
 boitzutan izar argiac, haititceaz edango eragiten
 zuten gauza icutgani hura.

Telemake, ceina ethezkiz abzamin eta barre
 samurecoa baitcen, gozateca cen aregiñ hetaz gu-
 cietaz; baitan etca hetan bera bihotzaren bama-
 yateca ulerturatcen. Mentoni beginatcen ciden;
 honen becundean eta begietan bilhatcen zuen heya
 cen chede behar zuen aregiñ hetaz gucietaz iduki.

Mentonec hura facheria hartan icustean are-
 giñ zuen, eta ee oharthurana egiten zuen. Noizbeit,
 (Telemake)

1. Obeta, ibanda. Cette expression appartient au
 dialecte souletain,

2. Zoharra, dialecte souletain.

Telemaken beginaentzuzuzuz abituric, eras cioen in
 batekin: Ezagutzen dut ezen beldun zaren: zure
 belduncudea laudagarria da; baiñan ez du unu-
 regi heldu behar. Nihor ez du nic baiño nahiago izan-
 neta goza detzatzun aregiñac, baiñan aregiñ batzu
 ez zuzutaco ez eta-ere beraztaco zaituzteac. Be-
 har dituztu aregiñac abusataco zaituzteac, eta,
 zure buruaren nauri zurelanic, gozaturen dituztu-
 nac; baiñan ez aregiñ batzu beza unotac her-
 restaturen zaituzteac. Orain zure nahi gube gu-
 cietanic abusa zaitzein comezi da. Adoanen gutic,
 gustuz goza zaitzitzu eskeintzen denaizkitzun are-
 giñac; horrazu bozcarioz Telemake, horrazu boz-
 cario. Zukurtiac ez du deus idonnic, ez eta gu-
 zuzuzco itchuznic: hanc ematen ditu cihesco are-
 giñac; hanc daki jostaten eta izien nahostea-
 tzen eta eta unotacua behar dituzten egite-
 cora antean; aregiñera larraz eracasteen du, eta
 labetic aregiñac abusatzen du. Behar dezan

boz agentceaz, zuburtciac abalkkeric ez du.

Hôte horie erraitkarukiñ, Mentonen hartu zuen arrabita bat eta hartuz jo zuen heriñ ederki nor, Akitoacen, Bekhoizturic, Berea, gaitceaz, escu-
eticanic erontcera utai baitzuen; haren begiac sutaa jasi ciren; haren begitartea, asal dutan, mudatu cen: oro haren damuari eta abalkkeriari ohar turen ciren, Mentonen arrabitas guñci animos ez balid-
tate zonalu. Doi-doya menduraketa ciren haren hantcera, ichiltasuna asaldia eta Lacusco centa,
hantanic cerbeit gal beldunaz: sobra lortez gel-
di edia beñi lora ciren. Mentonen borac etzuta
erkitasun emacoynic batere; baiñan zuplanta eta
bortiza cen batzan, eta gauzanic tipierac zoro-
gari eragiten ciren.

Hortateo cantatu ciren Lupitener pseudonio-
ac, Lacoen eta gizonen aita, añaac, buru higitze
bidez mundu gucia inharriuster baitu. Gero erucuzi
zuen Minerba haren burutic aharatzen, arin nabie

baita zurburtia haco hanc bere baithan ibendean duen-
 na, eta horatic jaugitea dena gizon etharcorren
 jakintzun eragitea. Mentonec, hain bez samur-
 nez eta ubiguniaz egia horiac cantatu ciduen,
 non quicid iduritu baitzayera aintuac cirela O-
 limpaco gorenaraino, Jupiteren aintzinaera, ceñaren
 begiac sarcorragoac baitira eceatez haren urcira.
 Gero cantatu zuen Narciza gorteara zurigaita,
 ceñā bere buruarec edentatunaz zeroki amonit-
 turic, beñi hanc begira egonec ithurri baitera,
 bere hitaz inaurquitu baitera; eta mudatu in-
 zua baitera haren icena ecartea duen eili ber-
 tetara. Azkenekeote cantatu zuen oraino Adoniz
 edemaur heriotce dohacabea, ceñā burunde bai-
 tes purroscatu baitzuen eta ceñā, Berucec ce-
 ruan amancura miñ batzu egiañez ceñā beriaz
 bitzaraic baitzuen.

Hura cantun zutenec ceñā idurki zuten ni-
 garrā, eta bat bederac, ez dakit ceñā aegiañekin

aigan egidea zuen. Coartutic Ichipdu cereon, Peni-
 cieadannac unixtiac elcani begizu janni ciren. Pui-
 toc erraiten zuen: Orfe da: hauc era hola ann-
 bita botekia maltrazaten cituen ibici batar, eta
 oyhanac eta gerudac ederrazaten; honela Cerbe-
 rari charna eman ciren; honela Tricanci cituen Lxi-
 onen eta Dorayden oinhaceac; honela, Unidice e-
 dena ifernaturtaric atzarazteco, hansi zuen gluton
 unikalmendu-gabea. Bertec bates erraiten zuen:
 Ez, Liruz da, Apolonen semea. Bertec bate ci-
 handesten zuen: Ez da hura, Apolon bera da. Ter-
 remake eteen berteeac berio houbat gutiago un-
 zeria, ~~teen~~ ecan etzakien Mentonen hain edar-
 ki bazakiela cantatzen eta arrabita jisten.

Akitoacec izan cen bere becaizgoaren gondececo
 astia: a biatu cen Mentoni laudorio ematen; berio-
 ñan gonitu cen hura laudatcean, eta solasa xcin
 akhabatu zuen. Mentonen azagubcen zuen haren nar-
 rasbura; mintzaten hain cen solasaren hercatceco

berala, eta abalar sumpatu zuen, berei cituen lau-
dorio guciac emanaz. Akitosaz etorri delegatua gelditu,
ereen icubi zuen Martonec bere begicortasunaz bo-
zoren edertasunaz beraino gehiago unaiño gairidi-
tean zuela.

Bizkitantean Telemakac Adonai eman ciden:
Oskuit dut niretu derantzula Peticua egian ci-
uen pinyo boter Egiptoa izan gihen gerutic.
Peticua da toki bot ceintaz hantut gauru unies-
gauri emaiten bunitate, non doyer siñer ere buniti-
tazke. Eradazu, othoi, heya beu hartaz diotza-
ten guciac egia direnatz. Adonaiac ihanderi ciden:
Areginaklan begietara emanen derantzut lekhu de-
tatu hura, zuo duzua eragutceco lekha berei du-
cha, eta ceñac jandean ostec eman guciac gairi-
ditcen bunitu. Odu beuan hureletan unirta-
teen abiartu cen:

Petiza deitcen den ubaytza herrialde gicen
buteak inagaiten da, ceñu esti eta bethi unaro

Dagoen baten azpian. Tobiani bere icena emana dio
 ubaitz hanc, eta Oceanat handia jausten da e
 humbilsco Hercules harruñetoric eta epaitza
 kartoric nua ixarboac, bere ordarrean, harburguisc
 hauriz, binter ~~aduez~~ orduz partitu bairtzen Ter-
 cica luria Africa handitic. Iduri du toki hanc
 urhezo mendec goroc beginatu dituela. Han, e
 agunc yelac idia, eta hayer balez guntacac
 ez dute behinere jiteric. Han, udaco beroc
 goradnac dia ipan fuescuz ceñac eguntan er-
 dixutan ethortea baitira ainearen extitena. Holo-
 tan urthe gucia da udabeniaren eta udazteraren zo-
 riarrezo ezantza bat; iduri dute esena elcani e-
 mader ditela. Lurac, elgietan eta lethu ce-
 lhayetan bi aldiz eantzen ditu sabsiñac. Bide
 bosterrac bethenc dia eramanuz, millogianaz,
 crasuiñez eta berbe zuhamu bethi fande eta li-
 litan dandeciñez. Mendiac estatiac dia anthal-
 dez ceñac emaitan bosituda ille fin bat, erqu-

tua die jendaya guciec bilhontea dutera. Asco
 urbe eta cilhar una bordin lecu edez hartan;
 baiñan hanco jendae anoztae dia, eta bere
 anuntatunetan dhoran; ez diote urheari eta
 cilhartari bere ontasun bati berala beginatu
 ce nahi; ez dute peretchuric gizonen behari
 cinez cerbitzateen diren gauzei baicic.

Leude heyer bairhan hasi izan dugunetan
 guie trabua, urhea eta cilharna han atzaman
 izan ditugu bordinan cerbitzu beretan, hata
 nola golde-nabaretan. Nola ez cerbitzuben cam-
 puzaco traburic, dia beharic ezuben. Gehie-
 nas atzariñ edo laborari dira. Oficiale guti da
 lecu heta; ez ez dute gizonen eginaco premi-
 entzat cerbitzateen diren antzeac bericen eguzi
 nahi; eta oraiño hanga gizon gehienac, labo-
 rantzari eta atzariñtzari jarraykiac diren anen,
 bere biatze laño eta anuntari premia diren
 ofizietan hartzea dia. (Eraztekiek)

Emartekice inutea dute ille edar hura, eta ehar-
 ten dituzte oyhal fiñ botzu churitasun uniesgami
 botetacoac: laborea egiten dute, eta jatecoa chu-
 chentzen; lan hura erueha zuzote, ecar toki e-
 hartan fuytu eta ecar baiac ez dira bici; a
 gutitan haragiz. Cibiruen lantzaric egiten di-
 tuzte oñatoco onñ botzu berentat, beru sekhar
 eta haumentat; etcholar egiten dituzte botzu
 larru cinatu eta bertecac zuhonñ azalea; etche-
 co arropa guciac egiten eta churitea dituzte,
 eta botreac idukitea arropu eta garbitasun
 uniesgami botrea. Heyan arropac egiten erueha
 dira, ecar lecu ezti hartan oyhal fiñ onñ
 jura bot ezartea da, picoric gabea, eta bot
 bedera, beru nahicudera, ichu lueta, a
 gemiara ingurua, ahalkeara gatic, antolat-
 cea du.

Gizonac, labortaraz eta artzainaraz ber-
 tzalde, ez dute bertea oficioic zuzua eta a

Burdinaren kantrea barrea; nahiz oraino ez ditzera
 burdinaz hantat cerbitza laborantzaco tresnetan
 barrea. Itchetaco edergailuetaco bertee gainetaco
 antee gucinac, antee alfer batzuentzat idukitcen
 dituzte, acen ez dute etcheric behinere egiten.
 Sarridera dute, kurrari esera estecatzea dela, ha-
 ren gainetara egitea berac burino gehiago isanaraz
 duen egoitza bat; aski dela aintara bidexabatia be-
 ginatzea. Grekec, Egiptocac eta bertee jendayen or-
 zi argituec prezatzen dituzten antee gainetaco gucinac
 liguin dituzte, arguluaren eta nagikeriaren osua batza
 bezala.

Gizon heyei aipatzen zayotenen etche eder e-
 giteco antee dute jendayez, urhezo eta cilhar-
 zoco tresnez, oyhal, cehercadunaz eta harric pul-
 litzez edertzatuez, balxamu gozuez, jarrhari bereciez,
 zorangarriaco osium dute tresnez, hureletan ibar-
 deten dute:

Ongi doharacbeac diru jende hec hantat lan eta

antea, berru buruen gaitaceo, erabilteaz! sobranioheria
 hurre berazten, zoratzen eta toleyntzen du bere ja-
 bea: gabe dagoena labiarazten du hura zuzen-contran
 eta indarrez biltzen. Ontasuntzat deit ote ditake
 sobranioheria bot gizonen gaichtatceco baicen ez de-
 na? Lecu hetaco gizonac gu baino sarrhuagoac eta
 hazcaragoac ote dina? luzeago bizi ote dina? el-
 carren ardean chitagoac ote dina? heyer bicia li-
 broagun, dercaragun, algeragun ote du? Aitz-
 citic, bota beraitz izan behar dute, inbidia gual
 eta beltz badez hinatuec, bethi egari bidez, ~~et~~
 bedurcundear eta jaramantiaz kheckatuec, arx-
 piñ garbi eta lañuez ez gari, hantut gezurueco
 premiatarunen gathibu danderaz gerostic, eta sei-
 letoric baiterancate demayola heyer zortida.

Adonac ciber aintciña: Honrela aintzo dina, e
 gizon zuhur hec, ceñec ez baituta zuhurtia beren
 adinadu choiletic baicen icasi. Gure costesia hi-
 guintzan dute; eta aithortu behar da, heyer

heya handia dela ~~lata~~ beren amentasua maite-
garran. Guaiac a elcarukiñ biei dia, lur berezuntza-
ric gabe; etche bacotza beren buruzagiaz unakadua da,
eta ceñ barta hortaco egiazco enegoa. Aita zucehetan
da gartzatceaz bere unetoric edo ilobasuetanic ~~a~~
gaizki bates kopendua dena; baiñan gartigua enan a
atitceñean, bente ascacieg ceñ iduriteen zayoten gail-
dequiten du. Gartigu hec arnas dira bakhonac; eeren
zorionezco tahi hortan dan-deci aztura garbiac, fede
ota, ethe costasuna eta gaizkiaren hignitza.

Enan daite Ardie, ceñunt itzulia omen den ha-
ra, lurraren gaizcean gizon heya artean quiden da-
~~to~~ gozko oraiño. Ez da heya artean jure be-
harric, eeren beren bituteen berac juyateen ditante.
Otasua guaiac comur dia; zuhaitzen fruytuac, ba-
iatecarinc, antthaldeen ~~en~~ estrea, baiñ dira a-
banastasua nasagac, nor jende baiñ zuhur etae
begiabatuec ez baitute heya partitce beharric.
Familia bacotcha, ihildan baiñ lecu edentan,

bere etcholar epaitza batetanic bertcera eramaniten
 ditu; toki batetaco fruytuac eta bazcac jak ondoan.
 Holarian ez dute elcarra antean goiti behititunic in-
 handuquitaco, eta guciac elcar, deute araldatzen ez
 duen arudio batet, arayac bezala marite dute. Ge-
 zuruzco abarastaturan eta aregin eraganagarrien
 gabeac beginatzen. Diote batte hura, batasun hura
 eta libertatea. Guciac libro, guciac hignaltatur-
 nean dion.

Ez du heyer anteco Af berezkatzoric, baricie eta
 ere Agude unora arigitasunetic heldu dena, edo
 agude berteturcan alhatuener unotatura hignul-
 tean dute gizon gazte zumbaiten zuhurtcia quich-
 tiarretic heldu dena. Locotiac, indamerco garhuir-
 cine, fede ukhatuac, hanciac, gerlee, Lacorc mai-
 futuzco toki hetan ez dute behinere beren bor-
 crudel eta izurizcoa entzurazaten. Egun diano
 gizonaren odolac ez du lue hura goritu; doy-doya
 han icusten bada bildarena ichurtzen. Gizon heyeri

mintzatzen zayeren gerla sartatzen, coarresta eta
 lasteriaz, erresumen parriscoteaz bertze jendayen
 artean icusten direnez, ez dakite non aski hain,
 diotelovic: Cei buda! gizonac ez ote dira aski eta
 hilkizun, elcunni oraino heriotze lasterago bat er-
 man gabe? Hain laburra da bicia! eta lucegia eta
 zayotela iduri du! batue bertzea parriscoteaco eta
 ta elcon dohacabe eragiteangatic ote dira buda eta
 lumarek zaiñean?

Zaiñerocor, Peticaco jende ez dezakete en-
 delga hola hambat edener dituzken erresuma eta
 handinc cebatzen dituzken gerlaric. Erroitea du-
 te: Cei erheria bere zurioa emateaz bertze eta
 gizonen makatzen, ceizen makamendunc hambat eta
 lastima ematen baita, adimendunaren eta zucen-
 tuzuzeren arabera makatu hain dituzkari! Bai-
 ñan certaco aregiñ izan heyer bontchana heyer
 makatzen? gizon uno. badea egin dezaketen gucia
 da, hain izaiten jaini jende ethuncor bontzei makam-

ferra ceñetas Incece contra eman baptista, edo jende
 batzuri ceñec othoizten bantate izaitzen heya ai-
 ta eta antzaiña bezala. Baiñan gizonac maha-
 kea, heya nabianen cuchia, beren buruac otzi et
 dohacabe eragitea da, hec gathibutasurean idu-
 kiteco gezurreco ohorea gatic. Jeraloni cebatzeille
 bat da, Incece, gizonkinen cuchia samurez, lu-
 rari, beren hasarragoan, igonni dioten gizon bat,
 erusunen desmohiatceco, orotan burayateco luz-
 tura, erromeseria eria, eta ceubar gizon libro bai-
 ta, hant bat gathibu eragiteco. Ospea bilkat-
 cen duen gizonac ez ote du hura uski otzi andies-
 ten, zuhustansurean erabiliz Incece rescuebat eman
 dietera? ez ote du uske mereci leudonioric, antziri
~~zucenaren~~ erchatzeille, burgoy, ohuñ, eta
 hauzo gucier aldeat doye bilhacatuz baicen?
 ez da behinere jeralonic gogoa inoqan behon, non
 ez den beru libertatearen beginatceugatic. Doharu
 hainā hura, ceñā ez banta beru berdece gathi-

Bu, eta ez baidu bertzeac beru gathibu eragunitaco
 behin ~~zuzua~~! Gertari horadi hantbat aspereu er-
 dian eracustea denaizkigutera heyer iduri dute
 goriñdica doacera ukaitzaca, iduriz ederrac, bosi-
 ñan frascatu bericen behar ez liburketen elgiac
 desmoriontzen beritibute.

Adoanec Betica horrelatan eracusti zuzen on-
 doan, Telemakac, aregiñ hanturie, asco galdia le-
 hiaraco egiañ ciotzan. Eracoti ciora: Gizon heyer
 edatzen ote dute aracoric?

Adoanec ihanderi ciora: Begina dute edate-
 tic, ecer ez dute egundaiño eduri hanturie nabi-
 izan egiañ, ez nahora ezacac dute la cobz; lurrac ez
 da hubeagoric eantzen duetic; bariñan aski za-
 yude nahora, bertea fruytuac bezala jateca; eta
 aracountzat baldun dira, gizonareu galgarrizun-
 trat bezala. Sinaiten dute puzoiñ nota bat dela e-
 gizona oldarreak ezantzen dueta, hilozazten edun-
 eta, bariñan abere baden pare jarrazten dueta; ni-
 (gizonac)

lantzeren munduen, bariñan abere bariñan poma gizonac,
 oronic gabe begira detrakeyela bere osagania eta
 bere indarac: bariñan ornoarekin lanjeretan jantzen
 dira osaganiaen daitateco eta aztura garbien gal-
 tecco.

Telemakac enaiten zuen gero: ongi jantziñ han-
 hi nuke heya cez legeren arabera gizon heyen arte-
 an egiten ote diren ercontac.

Adonac ihandesten ciren: Emarte bat boricen
 ez dezake gizon baxtechac izan, eta hura bizi deno be-
 giatu behar du. Lezu heban gizonen ohorea der-
 rayo hantat beren emartean alderaco fedaren be-
 giatatec, nola bertan tokietan emartekien ohorea
 bairerayo behar du alderaco fedaren begiat-
 atec; equadoriño jendakianic ez da izan hura den
 bariño garbitasunaren garitean begiatuagoric eta
 lehiacunagoric eta lehiacunagoric. Han emarte-
 kiac ederra dira, bariñan lañac, ahalbedunac
 eta langillenc. Han ezcontac baxerac, podoro-

sac eta aithoric garbeac dina. Senharrac eta emazte-
 ac elcarran orbean particea dituzte etchea luanac;
 compuco egiteco guciez orbea hantzen du senharrac;
 emaztea ez da baneocetoric aitharaceta; bere sen-
 harraci laguntza ematen dio, hari orregein egiteco a-
 loric ez dela iduri du; haren fidantzia irabazten
 du, eta bere burua mantentzen bere berrituz
 ezecebe edertasunaz. Hezen batasuneco gozorc bi-
 cina becebat irauten du. Tende hezen orbeaceta
 zehuntasuna, hezen beginacetasunac, hezen orbea
 garbier, bici bat ematen dioke lucea eta eritan-
 suac garbea: hezen orbean icusden dina ehun eta
 reyetan hogoi urtetaco agudenc, orregein orraycia
 eta iduri duna.

Telamarec ciren orregein: Selditcen zait orre-
 gein jaitzen heya hurbilleco berte jendayebien
 gerlatie beginacetea nola egiten ote duzen.

Adoanec ibandari ciren: Tenda hura ger-
 hatcen da berte gucietoric berecia alde baretie

ixasoz, eta herbe aldetic, ipaneco aldeat, men-
 digora boteaz. Berzalde ere inguruetaco berbe
~~aldeic~~ jendayee hari, bere berthutearen corioz, a-
 gura econteen diste. Andura hartu izan duten gizon
 prestu bezala bezala, elcomen ontean eciñ com-
 ponduz, eta guardiatcera eman distrate khimeran-
 ce lurrac eta hiriac. Kola egundaino jendaki u-
 no hanc ez baitu aitari burtchoric egiñ, hola-ha-
 la aihu ezada hari mesfida. Lni egiten dute,
 eresumetaco mugaz corpunt eciñ dalzetan erreeez
 aipatzen zaykenean. Onduan erraiten dute: Lur-
 rac gizonari escas egiñ dezan beldur izaitaco ote
 da? Betheri izanen da lastuco ahal izanen dute
 baino gehingo. Ez gindute nahi ere, lane liburic d
 galditcen dero, orai ditugun lurrac gure hauroen can-
 tra indarca beginatu, baldin kedaz jabetu ahibiz hel-
 du balira. Beticaco jende guciatan ez da ez buru-
 yore, ez burgoitasun, ez fede guichto, ez beren nan-
 tibatunaren kedatceco lehiaric edireitan. Holatan

inguruzteco jendayac ez duté cerea, honelaco gizonen
aldetic, deuter izan belduti, ez eta-ere cerea us-
te izan lauderianic heysi emanen diobela; hura de-
la medio Descartuan uzten dituzte. Peticoaco jendeac
destenna idoga heriotzea gathibutatsuna bariño le-
henago hauta ezake; holetan hura cebotcea #
hain da gaitz, nola bera berteen cebotceco le-
hiaz hain guti beritu gay. Hori dela medio ba-
ke handi bat izaten du haren eta haren honzo-
en artea.

Adoamec bere solasa acabatu zuen eman ez nola
Exiciendarec egiten cituzten Peticoac bere finitac.
Emaiten zuen: Espirititu ciren haico jendeac icusi
zuztecan iradeco ubinen erdian utteiz gizon ar-
rote boteu hain mundanic heldu direla: utci
gaituzten baren tokietan begitortarekin, eta
bere cibuzten quietanic eman ceaucaten, beric
botere gura-ganic hartu nahi gabe. Eskerai ce-
aucaten oraino bihotz oner emanen baren illeen

3. Sobriakina, anteco premia cibzayotena, hanttu ondoan. Huletan igoni izan cerancuten illez dohaiñ balios bot. Aregiñ zayote antecoi beren sobriakina amatea.

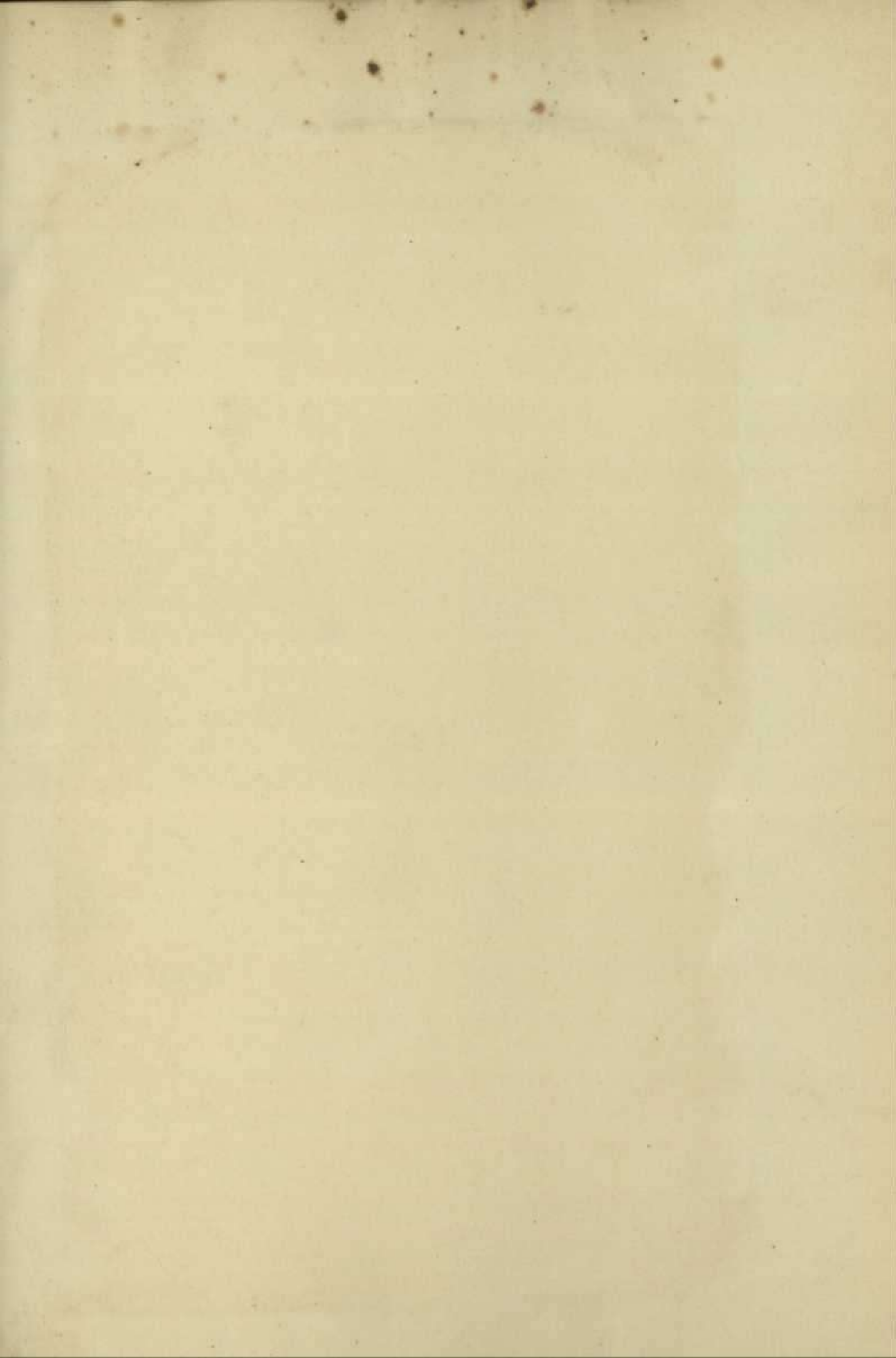
Beren uina gogo onaz utai cerancuten; heyer-tzat alfenas ciren. Iduritan zayen etciela haiñ aitz gizon zuhunac goateaz hanttu nekherekin lunaren zabelean bilhatzen dohanu eragiñ eta egiazco behar bot eciñ askier dezabeyen gaurza bot. Sinaiten cerancuten: 12 dezazuela luna honen banna cilha; labura zazue chailki, eta mantentzen zaituzten egiazco ontasun botzu emanen dezaizkitzue; hantik aharaturen dituztuen sorsaiñ botzu urhea eta cillhanna baiño baliosagoac, gizonac urhe eta cillhanna, bicia mantentzen dituzten jankarien anteco balien, nabiez dituztenaz geruztic.

Asco aldiz nabiz izan distegun irasos ibiltzen erasotzi, eta heyer gizon gaztetan Peniciant e-

zaman; berriñan ez dute egundaino nahi izan heyer
 unera gu bezala biciten icas ezaten. Inaiten
 cerantzen: berria bilhacatu zaizkitzen gaur gu-
 cietan behar izaiten icas lizote; heyer lehia ber-
 luke; huc jacobia traner atxematengatic, bertute-
 ori ukho egin lizote; bilhaca laizte haku nola zom-
 ce orac dituen gizon bat, ceina, ibiltzeco astura gal-
 duz, aizbeit jantzen baita eri bat bezala ebhar-
 ria izaitzeco behari. Untzatan ibiltzeco jakit-
 tateaz edeneriac dira, jakitata kantaco orateca &
 dela medio; berriñan, heyer ustera, jakitata gal-
 gauri bat da. Inaiten dute: Gizon heyer biciten-
 ce premia diren gaurac beren tokietan baliabedituz-
 ta, ceren bilha dute bertetara? ceinezco behar-
 entzat aski dira, ez ote dute heyer aski? &
 traturaric jaramontzianen onkieteco, eta bertec
 gizonen jaydura traner lausengua gatic, pesi-
 en erdian berioaren bilha dabilzatanaz geroztic,
 cost-egitza merui luke.

Telemake Adames solas horietaz ederieria x
 cegoren, eta bezter ceñ lunaren garñean bacela-
 cotz oraiño jendakia bat ceña, ethenki zuzendua
 legetaric ez ununduz, haiñ zuku eta hamba-
 tean haiñ doharu bici ceta. Enaiten zuen: Oi!
 ceñ unundua dizen aztura horie, zuzendua de-
 ruzcater bezter jendayen aztura balenarioru eta
 lehianetarie! Haiñ galdua gora, hura Joy-Joya x
 siñer boitezakegu amontasun bat huren luanu x
 gizez ciñer baditakeyala. Gizon heyen aztura
 candra eder bat bezala iduriten zaizu, eta gu-
 rean heyei ama icigari bat bezala iduriten x
 zaizte naski.

Zortzigarren liburuaren
 akhabantza.

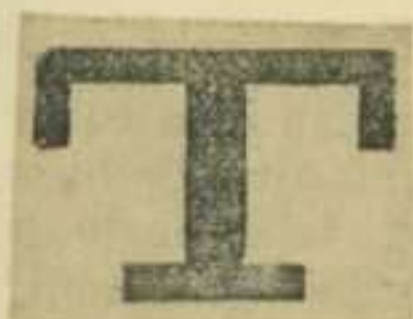

Gravé par J.P. Le Bas.

*Mentor et Télémaque arrivent à Salante,
lorsqu'Idoménée préparoit un sacrifice à
Jupiter pour le succès de la guerre.*

Bederatciganen Liburna.

ELAMAKE eta ADoam solas horietan de
zaudelaric, eta gaur endirutara hel-
dua dela oharu gabe, Inco eray et-
gohartzarke bates unuaten cituen

Itacatic Acamar beyen pilota alferetan za-
billan inla haren ondotic. Keptunek Feniciet-
darrac maite cituen arren, ecin gahiago paira ceza-
keyen Telemaken zoriona, arren salbu a tona cen
Calipzoren inlaco haren dietara aundiki zuen persia-
tic. Samunago cen oraito Betuz Grec parte hana
[Amudiva bene charma guciarik besteritic gauritcen
icustenz. Bahigabeana mitercan, uzten ditu
Cithera, Tasse, Idalia, eta Cipraco inlan bituntzen
darricoten ohore guciar; [etzerbaten gahiago egon leku
bezetan non Telemake haren imperion neztrezatu bait-

zuren]. Igaiten da Olimpa Distinagaminia ceizetan Lu-
 ra guaiac Jupiteren tronuaren inguruan bilduar baita-
 zauden. Hantxe icusten dituzte izanac heyan oihen azpian
 Dabilizala, eta Luna lehi puchi gut iduri; iraso zabalac
 ezarizota iduritan ur ithan batzu bezala baiten air-
 ñac lehi puchi kura Joydoya bustitcen baitute; enen-
 sumatic handienac ez dira heyan begietan legas picor
 batzu bezala baiten ceizen lehi haren gaina estalt-
 cen baitute; ceiz cundabuzco jendayac, armadanic botheua
 xuxnac ez dira cumbait chisthanni bezala baiten bel-
 lan izpi batengatic lehi haren gainean abantatzen di-
 nenc. Gizen herbulea egiteoric handienac Lacor izri e-
 giten dute, eta haur dostetac iduritan zaircote. Car ere
 gizonac deitcen baitute, handianatua, ospira, botheua,
 antea handia, Ica botheuan heyei ezarizote iduritan enen-
 neseria eta herbatasua baiten.

Lunetic haiñ goia den epoitza hartan Jupiteren jura-
 ri du bere tronua geldia. Hara begiac sartcen dira laca-
 taco solaraino eta aipitcen dute bihurtico azken gundepi-

eternitatem; hanc legitime est; et a amasuec hanc et a borca-
 lentia hanc dicitur hanc onta; aitecitic hanc itaya
 ikharuzten duencan, cava et a lura ikharatca diti. Bertec
 lincac ere hanc inguruc dindiac afalketaz hanc gant
 ikhara batraa baicac ee dira hancitca.

Oidu hancat bencan ceruetaco laco guciac hanc inguru-
 ra hilduoc zanden. Bertuz agerbu era hanc edingailu gu-
 cikia. Hanc zaya hancac distina gehingo batraa ecentz
 lincac jantzen dicitur carantza guciac, hodoz goibela
 ediar hildu debeat gizon lincac carantac ab hancatca
 doacela et a dombora edera hancatca: arupa hanc hildu
 duo carpentico aipatu hancat carantac guciac seitalc
 caritira, lincosarec itrac usherco espartu bntes lachoki
 gibeleac lathuac cira [laco guciac hanc edentatcaz hancitca ci-
ra hanc secular espartu icusi bencala; et a hanc begiac itutu
cira, febus hanc arantaz, pau linc batra jentac, argitca ether-
ten debeat bencala. Bntes bntecari espartum hanc begiacet cira
et a hanc begiac bnti hancat gant gant cira]. Bntia hanc
 hanc begiac arantaz itrac cira, et a hancitca hanc bnti ba-

tez honen begitartea goibeldua ageri cen.

Bizkitartean Jupiterren tronuua hurbiltzen cen pat-
chada artu eta orin batean, ainetan begaldaca dohan
hogartian baten pare. Aine aregin batenkin beginatu ci-
oen Jupiternac; inu artu bot egin cioen, eta, chertitcen
celario, besancatu zuen. Eran cioen: Aza alaba
maitea, cu da zura bihotzmiña? Ukituia izan gabe,
eciñ icu detraket zura niguanac: zura bihotzaren
zabaltzaco etzaitecilla izan belduiti; badakizu cen
den hese sakuntasuna eta cecñ haren zura alde-
rat ezotia.

Beruerac ihandem cioen boz artu barihan harbe-
herapen miñez tiracatu baten: Di Inco eta gizon
gucien aita, gauza guciac icustea dituzuna, eta
darte zue jakian gabe cen denacadan bihotzear
miña! Minerbarenbat ez da izan arki aentue-
taraiño unatceaz. Inyescu biri edena hese ger-
cua zagoena, eta bere burua bariuz aspertceaz,
cuen hawatu izan zue hese edentasuna harenen

aldean; kus eta inaso guaien gainean laguntzen a
 da Ulia Trojestarren gaitzaille gainetagiā
 horren semea. [Telemake laguntzen du Miner-
bas; hortaco eta haren bertea Laocokia bere ber-
roan ageri. Gizon, garte ausartatu hori Cipraco
izharat neu ofusaturat erabilli du. Telega-
kec ere bosterea meprezatu du; etu ere ere
aldoreara gainean inxerturic ere-araci nahi; ere
obortan egiten diren festac hortio dituela erria du; e-
re aragiā guaii bere bihotza cernatu du. Alfi ceu Ap-
tunac ere ohoitceen aditceic Telemake haren contra
haice eta ulhinac altchatu izaita; nofraya icigari
batez Calipzoren inlan antthitia Grec garte hanc ha-
ren bihotzaren emateco igoni ninduen Amodio bere
bertzutu du. Ez haren gortetabunac, ez Calipzoren eta
haren Ninfer edertabunec, ez Amodioaren telo khartru-
ac, Minerbaren artificioac garbitu ahal izan dza-
keten. Hanc inla hortoric hura bertchaz atheratu du.
Baxago aholketua: hanc bat nitaz triunfateen hanc

Da!

Berrikeren consulatuere] Jupiterre ihandari cioer:
 Egia da, oi nere alaba, eta egundaino gizon gaste
 botec mercedu ez duen ospe bat bersten dioela:
 [Ez noiz boten content haic zure aldarac nez-
prezatu dual dibuelacote; baiñan] ez dinot ezor gi-
 zok gaste hura zure esudantciaren azpian. Zure
 amonengatic bizkiturtean orbesten dut izan dudien
 oraino ixarsoaren eta lurraren gainean ihildan; be-
 re sor-lekhatu apart, bier dadian, garitz eta ber-
 lanjer guicia paratua: baiñan ez dute nahi doha-
 mence ez bera gal dadian ez eta ne [atregiñetan
zoñakin gizonac balacatzen ditat berititutea] gar-
 hitua izan dadian honen berthutea. [Contola zui-
te beraz, ene alaba; contola zait zure imperion kambat
gerlari eta ez-hilcor gizonik berceen zainteen
zaintearekin].

Horie enaitearekin, egia cioer Beruci ino aize
 bot arraiciaz eta handinatuzenez berhea. Sit-

mistaric angieriazan pone, diidira bostec izatziata zuen
 haren begitaric. Beruz chitezki besontcearekiñ, O-
 limpa gucia bethe zuen ambroazi usaiñ bat berduratu
 zuen. Inoric handieraren lauzengu hartaz ukitu gabe e-
 reñ egon cen Lucosa: bere nigari eta bihurtziñ gucia
 gatic, ageritu izan cen bozcarioa haren begitaricaren
 goyherenatcen; bere bela behiritu zuen, beru mathe-
 letaco eta bere facheriaren goretceco. Inco gucia
 bilcuac Jupiteren solasari laudorio gorar eman ciotzan;
 eta, astiric galdu gabe, Beruz Neptunen gata goan cen,
 hareniz berezteco Telemakez aspertceco bidere.

Jupiteren solasac Neptuni eman ciotzan Neptunec ihar-
 dari cion: lathenago ~~ere~~ bantabitzan dharanen mola eciñ
 gambiatuac: baiñan eciñ fudi bidezokogu ere Telemake ixaroco ti-
 rainen erdian, ez dezogun bedere deusik aharitz hura doharabe
 eragiñ dezakeric eta gibelatceco hura itacana bihurtcen. Sciñ,
 onher galaxarte hura erantiten duen Feniciandun ustcñ. Be-
 niandarrac maite ditut; hura da bere populua;
 heru ~~erantiten~~ hura erantiten hanc baiño lathetago

Duen jendayoric ez da luntan garñean. Hayer auzoz
 irason bilhacatu da luntaco jendaya gucien botasun-
 neco lukharia. Beru aldunera garñean egun oroz ez
 sacrificioz ohotatzen naute; zuzenac dira, prestune eta
 traduari jamaikiac; berber orotak aitia eta nasain-
 tasuna hedatzen dituzte. P: , Luntaco, hayer antzi
 berber cost. egia dezan ezin orñer dirat; berñan hayer
 piloteac beru bidea gal dezan egian dut, eta or-
 fronta deñ Itacara ceñtara goan nahi berñu.

Agiñta hortaz beru, Beruac inu egoti bat
 egia zuen, eta beru auzoco carosora izuli zen luntaco
 beru beru lilitetara ceñtara Guacac, Locoac eta
 Inuec hura beru icusteco orregia ceacuri beru-
 tuden, hura inguruan dardazatuz egitia char-
 magami hura usainatzen duten lilita garñean.

Ondu beruac Nerduac igoni zuen luntaco egua-
 natzaille bat Ameci iduria, beru eta Amec
 ez dutela lo dandeciñac beruic egunatzen, eta
 aldiz beruac luntaco hura atzariac dandeciñac #

charuabeta ditubela. Inco gaizki-egille luza, gezur
 begaldun oste eciñ condaduce bates inguratur, ha-
 ren itzulian derabilteanac, etnoni an in mehe char-
 motu baten ichuntzera piloto Acamaca begietara,
 ceñta, ilharpiara argina, etneric begira boitango-
 en izanen ibil-bideani eta Itacaco bosterrari ce-
 ñetaco gaxada chutac orduratz humil bezala icu-
 tan boitziñen.

Ordu bontic pilotari bere begice etxiñen gehi-
 ago deus egiazoric eracuri. Gezurreco an bota
 eta alegiazco lur bot aintziñera agentu ritziñen.
 Ezanac agentu ciner iduri bera ibilbidea gauriatu
 zutela eta gibelat itzuli cirela. Iduri zura le-
 ge berri bostuetan zabilhala Olimpa gaxone; lu-
 ra bera gauriatua cen. Gezurreco Itaca bot pi-
 lotari berri aintziñera, haren abusatceco heldu
 citzayon, noiz-eta-ere ciñezotic unuarazten buri-
 tzen. Cambatentaz-ere humilteanango boitcen iz-
 laren leyhorreco itchura engatagani hartara, an

haurbateraz itebura hura apartatzen cen; haurer aiant-
 citzen ihes zohar bethi, eta etzabien ihes hon-
 tar cen asuna. Aldi batzuez amesbera zuen ezizuten
 zuela portu batzen egiten den harramantza; ordu-
 tic prestotzen cen, mairua izan zuen bezala, eta
 handiaren aldean bertee ttipi batetan jausbera,
 Telemaken bihurcuatza goidetceagatic benelopen a
 gizongeyei ceñac printee garbe haurer contra patu har-
 tuac baitciran. Aldi batzuez ixas hegi hura ingu-
 ratzen duten harcadien beldurutan jantzen cen; eta
 harcadi heyer contra pouscatcera doacñ tiraiñen or-
 roa icigania ezizuten zuela iduritzen citzayden: gero
 best. betan oharitzen cen lurrac oraiño urrut iduri zu-
 ela. Haurer begietan mendiac etciran, urrut hor-
 tan, hudoz ttipi batzu bezala baitcic ceñec al-
 di batzuez ortcia goibelean baituta iguzkia etza-
 tera doharnean. Holetan harridua cen Acamar;
 eta ordu artea ezagudu etzuen lortura bat han-
 tamamantzen cizen haurer begiac charnatzen citu-
 (et Iaco)

er. Inco engonatzaille haren indarra. Lortzen ere
 cen sifistera etragoela atamiric eta amex bo-
 ter engoniotan ceta.

Bizkitandean Neptunec iguzki haiceari ma-
 ntu ciora altcha cedia uncia Hesperiacu begi-
 ra Bulcuteco. Haiceac hain indar antiniane-
 kin beche zuen bere manua, non uncia Neptunec
 erian leyhonera laster heldu izan baitcen. In-
 doric Agizcoriac eguna agintcen zuen, ja danic
 izanec, iguzkiaren distinazua heldun eta hartaz
 becoide direnec, beru su goibelac iraso handiare
 gondebtera zaramatzaten, pilotoa oyhuaz abiatu-
 cenra: Bizkait bederen, dudoric eia duten
 gehiago, etacuco ilari hurren hunkitcen dugu!
 Di Telemake, alegera zaitci: oren bosten buruco
 icusien ahal duzu Gexelope, eta atzamanen du-
 zu mentuzaz Ulia bere hobuaren gainera &
 berriz igota.

Oyhu hartan, Telemake loara berotetan, *

munitu gabe egoera, atxartzen da, jarritzen da, in-
 quiten da leunara, pilotoa besanartzen du, eta be-
 ra begi oraino dojadoya idekiac lyhor hurbilleco-
 ren gainean finkatzen ditu. Auleretan jartzen da,
 eraguturic ez dela hura haren su-lacuco hegin.
 Oi! non gaxe? Dio: ez du hosi here itaca maitea!
 Engaratu zone, Acamar; ez duzu ongi eragutten zu-
 re berrialdetik horren urria den iras baxter ho-
 ri. Acamarac ihanderi civen: ez, ez, eciñ engar-
 na maite, inla hostaco baxteriac icustean. Lem-
 bat aldiz ez maiz zuen putuan sartu? horcu &
 hor-peñaric tipierac eragutten ditut; Tinco
 iras hegiac ez maiz hantat hobeki oihit. E-
 ragutazu aiaticianatzen den meodi hori: icusazu &
 done batus pare atxartzen den gerrenda hori; ez
 duzuya erduten bertee gerrenda horien curdia
 unatzen den finaiña? iduri dute irasoa beren car-
 guez mehordehabetzen dutela. Baiton ez duzuya
 beruten Mikerbaren temploa kudoyac unatzen

dituela? Hona Ulice zure aitaren Donen eta jaure-
gia.

Telemakec ihanderi ciden: Eragaristar zure; Oi
Acamaz! aitecitic icusten dut leyhon bat arki-
gora bainan idokim: Itaca ee den hiri bat icus-
ten dut. Oi Itacoac! honelatan doctatcen ote
zurete bada gizonaz!

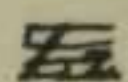
Solas honiecin enaiten enaiten dituelanac Acam-
macer begiac bat bntean gaurbiduac izan ciren;
charma hauri cen; leyhona icuti zuen egiazdi cen
berala, eta argaristar cela ezagutu zuen. In-
tan zuen: Oi Telemakec aithurteen dut: cen bit It-
co enic nere begiac charmatu acituen; Itaca i-
custen nuela urte huen, eta honen iduri osu-osoa
aitateinera agarten citzandaa; bainan ony, a-
mer baden pare, susriten da. Icuten dut bestee
hiri bat; dudu gabe Zakanta da, Idomene Cen-
tatic ihes eginac Hesperian ony aientatu du-
era: atchabteen honi diren murraila batzu icus-

ber dicitur quod locutus oratione ungi hancantua et dicitur.

Hinc hantua obia beriei Acamaz Begia eta Telemake bere dokacabeta suaren aranguratan zandalaric, Neptunec igorri hincenc bela betean utci zuzaraci zueh aranda bntean, non genicent eta postuaren aldema gelditu bnticinen.

Mentenc, ceia jakitua bnticen nahiz Neptunec mendakiaz, nahiz Penicen amarru garichtoz, etueh ini baicic egia Acamacen engamenduar. Aranda hantua heldu cinerean Mentorec Telemaki eron cinen: Jupitenc fugarcen zaitu, Ceiaan eteitu gultu nahi: aitic, uspeo bidu zuri ideitceagatic bntic eteitu fugarcen. Hercula nekheer ohuit zaitcei; berhi Begia et aiticiean zue aitanetac iduc debeatu. Zuehac ere ez bntaki nahigabean jasaiten hantac et du bntaketa handi. Zueh pairacuatzar eta bntozoytasunaz exiaraci behon diozu zue toleyatcen baicic orac et duen zoriani. Zuehac et naiz hant kuxa

Kerpunen bidgabe ikharogarrien, nola baldur bañik-
 teen bere izan idukitcen ciñtuen Incosaren balacu lau-
 sangarier. Certua gauder heman? ber gariteciñ portu
 hartan; huna jendaya adiskide bat; Greketara hel-
 terea goaci: zoriarra aldetic berea hantat dauu i-
 zan ondoran, Idomene dokacabe botenxi urrialdun-
 ren da. Odu berean sartu ciñ Zalantaco portuan,
 non Exiciendar unzia habenic gabe eneci bitu-
 izan baiten, Exiciendarrao lurreo jendaya guci-
 ekiñ bakera eta tratutan diracotz.

Telemake ederuñic begirabter cizen hiri berri
 hari, landare garte bati iduria ceñña, izan-ihinte
 gozoaz hucia izan ondoran, haren edertatcera heldu
 diren iguzkiaren arroyoac goicetic hantemaiten bir-
 titu; hantitcen da, idukitza ditu bere bote guñioac;
 kedatzen ditu bere hosto fardac, ailla carantza
 berurikiñ zabaltesen ditu bere lili usaiñdunac;
 icur alde guciez distira berri bat atzaimaiten zo-
 yo. Hureletan ixas basterrean argitcen zue Idon-

mēnēta hiri: Berrias; egua oroz, ora gucia, Birrigiñki
 zabaltzen hazi cen, eta irasotzen garñean ciren a
 campotari unuadonac eracustea eiztaden cerneta-
 raiño heltean ciren hangin durazco edergoiltu Ber-
 rias. Langilleen oyhuc eta mailleu corder i-
 nas hegi gucia ihardesten zuten: harriac so-
 kabiñ bolegetan aintzua ciren. Angi urratetie
 aintziñdani guciec jendea lantza sustatzen zu-
 ten: eta Idomea engeac, orotan bezac manu-
 ac emanen, harrigari cen beceibat lan gucia
 aintziñdosten ciren.

Feniciendac unteia porturatu cen bezain lantza, ce-
 toane Telemaki eta Mentoni cinezco amodio bat
 seiñale gucia eman ciotzaten. Lihur-bai-lehenac
 Ulicen semearen ethortzaz jakinñun egin zuten Ido-
 me. Oyhuz aiantu cen: Cen Ulicen semea! Ulice,
 adisquid maite haren! gizon handi eta zuhu haren!
 a! ciltaren medoz noiz bait beder eragortai izan baitugu
 Troycaco hira! eracoz dezatela hurat, eta eracuz

desdala cumbat maitatu izan duan haren mita! Ordu
beran aintziaren ezagortea dote Telemake, ceñac +
leyhoi galdegitea bontio bere icera enaitauekiñ ba-
tean.

Idomeneo ihandari civen begitarte ezti eta anay
batekiñ: Paldiñ eran ere balantet hori zonen, us-
te dut ezagutuen ciñtudala. Hona Ulice ber-bera;
hona haren begi suz bethac, eta ceñac begitacera e
haiñ baidaca bixilla; hona haren becuidea, behiñ #
hota eta beginatua, hantut su eta charmagarritasun
gordacera cibera; haren iri-aire chutita ere eza-
gutera dut, haren patchada contu-gabea, haren mi-
miñto-legua, laño eta sancorra, gizona siñeste-
tan jarraticio zuna, hartaz heldun harteco
artine gabe. Bai Ulicen semea zara; baidan *
neroa bigual izanen zara. Di nere semea, nere se-
me mita! leyhoi huntara ce gertacuatze eza-
cactea zaitu! zure aidaren bilhatcera heldu ci-
reya? Oi! ez dut haren berrine batere! Zorigait-

za horan eta ere ondorioz ibilli izan da; bere su-
kha beriz ere atzamaitaco jehocabetasuna izan
du, eta nie izan dut nerea atzamaitacoa Lacoen
hasanegoz bethen nere corba.

Hunelatan mintzo celoric Ldomenac contuz be-
gintaca cisen Mentoni, hala nola gizen bati sei-
ñaren begintaca ez bairitzayoa anote, bairan
ceñaren icaria ere aukhi baircezakera.

Bizkitortean Telamakac nigana begintan i-
kandari cisen: Oi eroga! bairca diezadazu ere a
gorte dezakezudon arecaba noiz-eta. ere bairca-
lentcioric eta zure oagi egia guientzat ezagutcaric
bairca ez bairantzuke eracuri behar. Ulicen
galzarera ezacusten duzun darrunaz, nere mita
ere ankitaca ankitaco zorigaiterac haubemai-
fer, cerone ezacusten deatazu. Aspaldi du ja
iraso guien garion haur bilha nahilala. Laco
saurac ez haute uzta ez hura beriz icustera,
ez eta jakitara corc-egia denera, ez eta itzult-
(era eta)

aza Itarata non bekelepa, bere gizongezetasie libran-
 teaco behian, in auzgitean baitago. Erataco izlan us-
 te izan ciñtadon cauzi; han jakitñ izan dut zure
 dehamen goiñtza; eta ez nuen usite hurbil be-
 hiten Hezperiotie non erretuma berri bat ult-
 hadu baituzen. Baiñan zozine, seiña gizonak &
 dastatzen baita, eta seiñac bazeu guietan idu-
 kitzen baitan Itacotie uzta, azkeracotz zue &
 leyheretona baltadu nau. Hanc egitñ deriaz-
 kidan hiderube guietanie, han da gogo hobere-
 nez egartzen dudana. Kere ton-lecutie uzunt-
 cen baliñbanau ere, badeuen errega guietanie
 Bizanera ezagutariatzen derant.

Hitz horien gainean, Idomekes Telemake a-
 chitezki basantatu zuen, eta, bere jaunagira ce-
 zumatanie, erria ciera: Non da zu laguntzen a-
 zaituen agude nare hoi? Berter onduz onduan
 icusi izan dudala iduntzen zait. Telemake i-
 baidari ciera: Hoi da Mentoi, ulicen adis-

kidea, eta ceharaz gomendian utxi izan baitindu-
en haurrak. Nunc eraz ahal bezabizurke combat
diudan zoz!

Berehala hurbiltzen da Idomene, eta Mantoni o
escua hedatzen dio, enaitzen diolaric: Bertee onduz
elcora icusi izan dugun. O-huitzen cinea Getaa egia
izan cinduen piayoz, eta niri eraz ciherrourbidan
abisu onez? Baihan onduan gartatasuneco berota-
sunac, eta argia ulferetaco suac belatzen nia-
duten. Siñheri nahi ez nintuen gaurer jakintzun
eragiteco, neu dokucabetsunen beharretan izan-
tu nait. Ochala siñheri izan basiantut, oi agude
unoa! Baihan harrituric oharreen nait ezarela &
kambat unte haretan casic bostere mudatu; Be-
gitardeen ondusco fescotansun bera dugun, jatekha-
da zuen bera, indan bera dituzu: bacanic zure il-
laac chunigotuche dira.

Mantonec iharderi ciora: Oi enege handia,
Pausengatzailla baliñbariotez, bigual eraz asca-

kezuka begiratu duzula, Troyeseo sethio mintzanean
 zure begitaratean distirateren zure garabetasuneko li-
 ri hura; baiñan labiago nautzuke nere burua gar-
 terarazi, ezereztz egiazi kherdu. Leuster dut ber-
 talde, zure solas zuhurretan, lousengua ez duzu-
 la maite, eta zuri egiafatasunean mintzatur, ez de-
 la deulera beldurric izaiten ahol. Ongi mudatua
 zare, eta nekez ezagutuzen cirtudan. Garbiki i cas-
 ter dut cerengatic: ceun zure dohaca betasunetan
 haiñite pairatu izon duzun: baiñan ongi inabaci
 duzu zure akcabatari, zuhurtasuna inabaci duzu-
 naz geroz. Begitaratean heldu diren cimuzez gogo-
 okez seregatu behari da, bihotza bertuteari jurt-
 cer eta hortan fiñcatzen hari den viduan: Gu-
 ñeracoan, jakin zazu enegere bertze gizonac a
 baiño goizago bigatzen direla. Zorigaitzen, gogoco
 amanzuzec eta garputreco lakhere goicegi zai-
 korarazten dituzte. Zorionean, bicitec guri bate-
 tucoco goroce, garlaco lakhe guaire baiño hobeki

higabteen d'ibuzte. Deus ez da calteconagoric, eze-
 lete ategitac ceitean bea busua agunitan eciñ
 iduc beritake. Hontic demaica eregeec, nahiz a
 baltacan, nahiz gertan, izaiten dituzte la arnagunac
 eta ategitac ceitec adin gabe zahartzea eracartzen
 diatena, bea lidean etxun behan luteen baiño
 leherago. Biciba zuhuz, begiratu, arnort, arnort
 gura eta behin bertite gabe biter, agunitu e-
 ta langille biter, gizonaren baitan gartetasun
 lilia begintzen du ceina anta huren etxaritan a
 behi aintzera bertago deaburaren hegalen gait-
 tzen.

Idomen, Mentonen solasec egin cisten are-
 gitantekin, oraino luezago egonen cen haren ent-
 zutan, Jupiteri egin behan cioen sacrificio ba-
 tesa baldin ez balute deitxu. Telemake eta
 Mentor janniki citzaizcon, jende oste handi ba-
 ten edian. Oro bi anote hekiei begira zauden
 alde gucietario. Zalantzarac batar beateari

erriben cisten: Gizon huyec ceñ guti duten elcanes
 eite! Gartzetas badu ez dakit ce atzaminic e-
 ta maiberic; edentasuneco eta gartzetasuneco lili
 guciac honen begitarte eta gogortu guciac hedatu-
 ac dira: Baiñan honen edentasunac ez du deus
 founic ez eta emacoyric; gartzetasuneco lili san-
 mun honenkiñ, ezagun du hancana, gorkana, eta
 nekheari gogortua. Berce honen, hainitza adin x
 handiagoan den azen, ez du oraino deus galdu
 bene indonetie: lehenbiciac honen patchadac i-
 duri du ez dela hain gora, eta honen begitar-
 teac hain aregiana; Baiñan hunkil daniel begira-
 tuz, honen lantatasunean ezagun dira mastasu-
 naren eta bertutearen seinale batzu, edener-
 gari den handinatapun batxekiñ. Incoac luncra
 janti izan direnean gizonenkiñ ihandukitceco, honen-
 laco ornotz eta pingartan itchunac dudu gabe
 hartu izan dituzte.

Bizkitartean beltzen dira Jupiteren temploa.

Ospe handi babekia adargailabua cen Idomeas ceia
 Inco hazen odolatic baitzen bera. Marmola jazaraturco
 bi harroia lenoz inguratua cen temploa. Charita-
 lac cilharac ciren; templo gucia marmola lauzaz bez-
 kuzatua cen eta pintadua edereztatua. Han ageri-
 ciren Minocen sortea eta gaztetasua; eta eruge-
 zuber hura, adia handiago baten, beru isla guciari
 legea ematen, bethicote toki hura doharri eragiteco
 amoragatic. Telemake oharu ere cen Troycoco athio-
 co gestaconi bereizari. Idomeas sethio hartan izan-
 baci izan zuen gerlari handi baten ometari Gudu et-
 musta hartan Telemake bere aita bilkatu zuen; ezan-
 gutu zuen Rhezucen zaldiac hartean, Diomedes et-
 rpe hura hil zuen; gero, Gucen amadaco bura-
 zargi gucia capitoan, Ajaxen contra Ahilen har-
 nez ibandutitzen; eta azkeracote, zorigaitceco zuuz-
 co zalditic jausbera zohala, hantat Troycotaren o-
 dolaren ichurteco.

Telemakec berehala ezagutu zuen agintea *

deitatu helanic ceinas Nestores condac condatu bai-
 teiotras eta kambat esparturekiñ asco aldiz aipa-
 teen entzun bostcitur. Nigarrac vegetaric ahu-
 tu cibzarico; legitandea mudatu citzayoes, eta bi-
 hotza asaldatu. Telemake, bere asalduaen gor-
 deteogatic bostatu ceu anen, ubatu cibzayoen
 Idouera eta eron civen: Etzitecela aharlea guri
 urteaz icustera cambat zonen ukitua zue nitaren
 aspeaz eta dohaanbetasuneez.

Bizkitantean jenda multzoca bietece hari
 ceu temploa inguratceen zuten bi hamuñ lenoec
 egiden cituzten aperiua zabalctara, besatcha
 eta gizon gaztece bi saldoe berxunc constanten
 cituzten ortcinia esuan dagocan lincuaen shre-
 tan. Ham gazte hae, propietaric hautatuae,
 ille luene cituzten subaldetan behea; he-
 yen buruac usaiñ onez becheac civen eta amosaz
 corraduae; no churiz berticiven. Idounee Jupiteri
 ehuñ cececececo sacrificio bat egiden civen, laco

hura bere alde jarraituak nahiz bere hantzen kontra ce-
raman gerla bertan. Alda gucietanik khea zuzen
bitimen odolari; un herco eta cilhomenco ustei e-
handien bertan zuzen jarsten ageri ce.

Sacrificiosan, Trofane agudea, Lacua adiskin-
dea, eta templo hartaco hartaco apezan, bina
estalia cegeen bere purpurazco anoparen izki-
noz: gero icatu cibeñ bitimen erriyac oraino
pilpinateñ cibeñac; gero jani ceñ alki suntu-
ar, eta oyhu egia zueñ: Oi Lacua! non ste dia e-
bada ceñac toki hartara igorteen dituen anote e-
hanc biac? hanc gabe, zuzenteeñ con lizebegu e-
hasia den gerla, eta Zalanta, bere acentuen
gañeñ acabatu gabe, hancaxia lize. Ospre-
co gizon garte bat icusten dut zuzentiac berac
escutic deramara.... Hilkitzun baten ahoari gehi-
go emiteñ ez da cilhegi.

Hitz horiac emiteñ, hanc begitanteñ bera-
tua ceñ, eta hanc begiac pindunac andikitcen cituz-
[ten;]

ben; oriatuñean cistua gancez bertaric icustan zuela
 iduri zuea; sutan cegeen haren begitube qucin; hor-
 hasia ceu, eta bere baitani campoan; haren ille-
 ac chubuea cira, haren ahea harraroa zuriola; be-
 soac goitituea zurroa, eta higitu gabe aihu-
 rat. Haren boza garbio egundaino gizonac izan &
 duen boiño bertitz-goa ceu; Haxaragotua ceu,
 eta bere asaldutari atchikitua zuea lincoco
 izpinitu hura bere bertean ecin iduc cezakuea.

Oihu egin zuea oraino: Oi zortioezco ldomene!
 ceu icustan dut! ceu ordicuac huxegitac? ceu berteg-
 zua bertean? boiñan ceu guduac! ceu garbaiciac &
 campoan! Oi telemake hira egintzac hira oritauac
 boiño haxaragoac dituc; eray bingoya, hira mormu-
 zaren azrian, haxarac ahanetan cingac; erer-
 ce athalduc, munailla ecin goitituea hira oi-
 ñetan erortan dituc. Oi lincosa haxdia! horren
 aita Oi gizon garbea, azkeracutz icustan duc...

Hitz horie belduac lastua dena. ~~Idue-~~

ne, ikhuan, acaba dezan galdegitea ez daite eraitze-
arekin, solasa abitea da haren ahoan, eta gelditcen
da, bere botchaz bezala, harridurazco ichilfartan
batzan.

Leide gucine bellunac lastua dena. Idomene,
ikhuan, acaba dezan galdegitea ez daite eraitze-
ta. Telemake, harritia, doy-doya eadegatzen du
entzun duena; doy-doya biler diru agiatan hundi
horie entzun dituela. Mentor da bacarra Incoz-
co izpiridnac harritu ez duena. Idomeneni eraiten
dio: Sabaten duzu Incoza chedra. Edo cein jenda-
yara contra izan dezazun gela, garbicia zure
esquetan izaten da; eta zure adiridearen seme
gorteani zu izaten diru zure harrimaco suete
ona. Etzaitexela becaizti izan: chuilki propot-
chutan ezartzu Incoze, haren medioz eraiten de-
rautzutena.

Idomene etean uniaño bere harriduratic apha-
raya. Afferetan bilhatzen zuen bere ahoan sa-

laba; haren uihia jeta eguen. Agudoongo Telemakere Mentoni eraiten dio: Hainbat urte agian duc ez nau ubitcen; baiñan zen eman nahi ote dute bada azken solas horie, icusien duc? Beu aita ote, edo chailki itaca? Ai! cenen ez du acabatu! Lehen nintzen baiño dudu gehiagotan utci nau! Oi Ulice! oi nea aita! zu ote ciñdarke, zu bea nic icusi behen dudan? egia ote laite? Baiñan nea aita ari lauzegu egiten dist: ~~eraiñ~~ urde cundala! axegia konten duc dehaacabe botez ini egiten; solas bat gehiago, eta zehar hordieran nintakreya.

Mentonec eman cioen: Ez laidoric eman la-core agertcen deauntzen gauzari, eta gende nahi duntanaren agertcena ez alia. Sobera jakitaco lehia ozar botez aholketan biktua izaiten dunt mercei. Bihote-ontasunez behea den zuhurtciat botekiñ lacore gizon fluchei bezen dehaacena aihore argi ez deakreya gau botean gurdetcen diotente. Or da nintciñetic ezagutera gure a-

halari denayon gaurza, hura orgi egiteco amara-
gatic; berikoa gure ahalaren merkea ez dela, eta
gaurza Txorec cen egin nahi duten ez eragutcea ez
da garichtuago. [Telemake delos herietan utritua i-
zan cen; berikoa etean erunchiti bere buruari
hautitu.

Idomeke bere humiduratic athara cen erducute.
Bere aldetic jami cen Jupiter handiaren laudatzen,
cezen igami cibatza Telemake gaztea eta Mentor
zuhuna, erayen garikoa garhoicia eramaen ce-
zan amara-gatic. Sacrificio ondoan, bazconi er
handi bat eman ~~zeta~~ zuen, eta gero baztertu-
ric hureletan mintzatu izan cen bi arrotcei:

Aitortzen dut, ~~Te~~ Troyesco ethiotic Cretara bi-
kurta mintzanean, ez nahiela oraino orgi nola er-
regiñatu behan den. Badakizue, nere adiskide
naireac, cen dthacabetasunec kherdu ceantetan
ila handi kantuco erriñua, erriben deantazunear
geioz hau izan zaretela ni kantie atharaz geroz

Éic. Oraino sobera doborari zoziazen colpe garrabescas ni
 jakitxutako eta negunituako eragiteko izan baliñ-
 lodizu! Itorosac inagan nituen hala nola ihesari
 ematen duen gizon bates eta zuiñari jarraititzen
 baitzago Incoen eta gizonen ayhercundea: here bo-
 thari inagan gucia eteen here eroricua heroni a-
 kalberuako eta ecin jaratuko bikeritaco bericic.
 Ethoni nitzen here Inco berater gerizoa ezant-
 ceta leyher bota hantara, ceñctan ez bairnen
 atzaman lameric bericen estaliac sasiz eta la-
 parriz, uyhan luna berain zaharrez eta gaur-
 da gaitzez ceñctara biltzen baitcinen ihici bo-
 ra gaitzoac. Oraino bozta behar izan nitzen
 ceua gura ahal kezakeen, here zuzigaitzean jar-
 raiki nahi izan cezarikidan soldado eta lagun
 beren bantzekin, lur bota han, eta hemen egin a-
 hal izaitzez egotza berri bat, ez ginduela euz
 gahingo igurikitzen ahal. beriz icustea isla do-
 laxu kura ceñctan sartaraci beriniñduten Inco-

e eta hain enegiatseco. Nere buruari egiten aizen:
 Ai, ai! sei galharakidua! Sei icusgami lasterda ez
 haicen berce enegentzat! Inacuri behar niñdute
 lurraren gainean enegiatcen diren gucici, hec nere
 gertacuntzat jakinikuzago eragitecotzat. Deusea &
 baldunic ez duteela iduricen zuyote ceun berce.
 gizonac baiño gorago diren; eta! bere gortasuna
 bere dela quido, dute ceun gelienic baldun izan!
 Icaran nauzan nere erayac, eta maitatua niñtzen
 nere aspicac; jerdura botheuxu eta gertari boti ma-
 natcen aizen; haucac lukhunic unmetana heldu i-
 zan zuec nere icena; inlanic gicenelean eta go-
 zalean enegiatcen niñtzen; khun hinc, unte
 ozoz, ematen ceautedaten bere aberastasunac &
 uiga; gizon heyc ezagutcen niñduten heyc to-
 kitan sortu cen furitenean odol beretic; maite niñ-
 duten Minoce zuhunac illobatua niñtelacoz,
 Minoz ceñaczen legere hain botheuxu eta dokun
 eragiten baitituzte. Nere zuriotari cen cen ercas,

escuzte jakitea hartaz reguntan goratzen? Bani-
lan neu ingulnac eta entzun ditudan lantegui-
ec eragoitzi duze neu horua. Honelatan lantegui-
co dia bezen lehen eta gizon lanteguien escu-
etara jantzen diren enge gucine.

Niri jantziak civen bihotza iduritateco, egunaz
eracusten luen ahotzaz begitonte algera eta per-
tizaz baste bat. Baitan niren: Niri bezen bat
alchu dezagun galdun ditugun ganza gucineJose-
gu emanen denauna, Ingunetaco jendayec lan
hutatoc eracuzcuntza edera eman denauna. In-
custer dugun Tananta gure gancie asti hutil al-
tehatzen dena: Talantec bezen Lacedemoniendun-
nakiñ ezan ditu enesuna bezen huren oratu-
ne, Filotete Getilia iceca emanen die iras he-
gi hontan bezen altehatzen duen hiri handi
bati; Metapontac ere gisa bezeno coliam bat da.
Gu bezala ibesca dabiltean antoz horie guci-
ec bezeno gutiagoc egiten ote dugun? Zorin ez da

guretat gauratzegoa.

Koiz-eta-erik solas huietar ahal berebur goren-
 zuten baiñituen hese lagunen habigatzen, beruak
 eciñ jasaneko aregabe gureten huen bikeratzen er-
 dian. Joregu bur cen heratzen egunaren ongia it-
 zal zukiidan, eta gauraren ilhumbere ingura he-
 taten egunaren ongia itzal ~~zukiidan~~, eta gau-
 ren ~~ilhumbere~~, hese dohanen unikalgarriaz
 libuki anheretan egon ahal aindediñ. Nigan con-
 rona bi zuntetan abiaketa cen hese bi begietan
 ric; eta lu gozua etzuten gehiago ezagutken.
 Su berri biterkiñ lotzen niñtzen bikeratzen
 lauei. Hona, Menton, kolan abizian haurun
 haiñ zakeratua.

Bere habigatzen erian ondoan, Idomarec
 Telexaki eta Mentoni gaurdegia cisten beren
 laguntza abiaketa zuen gela hutaico. Puni-
 ten cisten: Itacora igorrian zairuztet gela
 acabatu beraiñ laster. Bitartean unciac bi-
 (Daline)

daliren ditub leyhorric urrunen gu-
 ciaraino blisen berien jakitera.
 Nongo nahico leyhor eragutera bulca-
 tu duten jesiac edo Inco ceimbaten
 hisia, jakinen dut hura hantec alha-
 ratcen. Agian bici da oraino! Eta
 zuec, Itacara bidaliren zaiturtet Bretan
 egundaino egin izan diren unteiric
 hoberenetan; Jupiter sortu cen Idaco
 mendian ebakiae iran diren zuec
 eginac dira. Urrean ecin honda daite,
 zuhamu sacratu hura; icaraten ditu
 eta ahalcaten haicac eta gerendac;
 Neptune bera, bere oldarrie handiene-
 an, ez laite ansarta haren contra bere
 tirainen bultatera. Segur iran zaitte
 beraz, estrapurie gabe eta erracke
 Itacaxa bihurturen zaretela, eta ez
 dela gehiago Inco exairic iranen hain.

bertze ixasotan huc erabiliren ahal
 zaituztenic: hementi Itacara epaitra
 laburra da eta errecha. Hunaraino
 ecarri iran zaituzten Feniciendar unt-
 cia gibelat egorazue; ez dezazuela bertze
 gogotaxie ibil, baicic eta ere, Idomene-
 ren horigaitz quicim ahantraxtecs
 amoreagatic haren erresuma berria fine-
 atceco ospea zuen buruei emateaz.

Horra, oi Iblicen semea, cer preciotan
 izanen zaren zure aitaren gay eragutua.
 Balain dohamen garratec Plutonen
 erresuma beltcera janaraci ere balute,
 Grecia quicim zutaz harturic, usteco
 du zure baitan hura berri izusten
 duela.

Horren gainean, Idomeneri Belem-
 kee solasa trenatu cioen, ciolaric:
 gibelat igor dezagun Feniciendar untaia.

Bertan gande harmae hartu gabe
 zure esayei jarosteeco? zure esayae
 gure bithacatu dera. Jarhaicia izan
 balibadugu Lucilian, Aceste Eroyster.
 ra eta Greceen esayaren alde guduatce.
 an, ez ote dugu oraino su gehiago
 izanen, ez ote gare Incoez hobeki lagun-
 tuac izanen, guduatuco garenan
 Brianen herria herriari duten Greceaco
 gizon handi baten alde. Doy-Doya
 entzuen dugun orache tudac debeat-
 cen derazun.

Bederatcigaren liburuaren

akhabantza.

Notice.

Cette copie a été faite, du 15 Mars au 29 Octobre 1895, sur une copie manuscrite qui m'avait été communiquée par M. l'abbé + Hariztoy, curé de Cibonne, possesseur du manuscrit original de M. J. Duvoisin. Cette copie, faite pour l'impression sur des feuilles volantes, avait dû être écrite par un jeune homme sachant mal le basque, car la copie française présente ~~de~~ ~~nombreuses~~ ~~fautes~~ à des fautes inexplicables autrement.

C'est évidemment l'œuvre de jeunesse de M. Duvoisin; et il ne l'aurait point imprimée sans y faire de nombreuses corrections.

Mais M. J. Duvoisin, qui était un réactionnaire intolérant et surtout un «clérical europe», avait été,

paraît-il, effarouché par certains passages de son
 texte et il avait eu deuis corriges l'office le gran-
 d'œuvre du doux évêque. Tent-il avait-il simple-
 ment suivi les versions émanées qui ont cours à
 dans certaines officines pieuses et ~~traditionnelles~~ tra-
 ditionnelles. On sait que ces poudibonds pédagogues
 ont été jusqu'à corriger Racine lui-même rem-
 plaçant les fameux vers :

Sans doute on t'a conté la fameuse disgrâce
 De l'altière Berthe; dont j'occupe la place,
 Lorsque Assuérus, contre elle enflammé de dépit,
 La chassa de son trône ainsi que de son lit...

par ceux-ci :

Lorsqu' Assuérus, contre elle enflammé par retour,
 La chassa de son trône ainsi que de son tour...

J'ai naturellement rétabli tous les passages
 supprimés; ils sont entre crochets et soulignés en
 rouge. J'ai indiqué, par un pointille au dessus,
 certains mots altérés ou changés par M. Duval.

Il y avait lieu, si l'ouvrage était complété et publié, de le faire précéder d'un glossaire explicatif des noms de lieux et des noms mythologiques.

En tout cas, le présent manuscrit ne saurait être imprimé sans l'autorisation de M. l'abbé C. Harriot.

Bordeaux, 29 Octobre 1893

Julien Visson

Table.

Livre I ^{er}	1
Livre II	36
Livre III	87
Livre IV	146
Livre V	183
Livre VI	225
Livre VII	250
Livre VIII	294
Livre IX	336
Notice sur le présent manuscrit	373

Cartons

c. a. d. feuillet de la traduction
de M. Duvoisin qui j'ai enlevé et rem-
placé pour établir les leçons primi-
tives de Fénelon.

sarritateen baititu, eta nequico astia
 ceintan sutondoan jauz catcen baita
 garteria erhoa. Arpenecotr eracus-
 ten cituen mendiac estaltcen ditux
 ten oihan ihumac, eta haran barre-
 nac, hoinetan hibayac, mila itxul
 inquirin iduri baitute dostateen di-
 rela pentee charmagarrietan. Hune-
 letan artraneci oracasi iran cioten
 cein diren elgico biciaren aseginac
 Ethorki lañoac dituen maitagar-
 ritasuner goratcen dakitenentzat.

Laster artrainac, beren chirul-
 kin, erregaec baino dohasuago edi-
 ren ciren; eta heyen etcholec,
 jauz egiturhertatuahes egiten dioten
 asegin garbiai, multreca bereganat-
 zen citurten. Egun quiciae best-
 egunac ciren; eteen gehiago entru-

equaren bitimac iranen gara, eta utci-
 ren diotegu gironi non icus laido ga-
 beco prestutasun bat bicitte luce bati
 hantesten: jadanic nere bicia luce-
 gia baicen er da, hambat dohacabea
 denaren gainean. Tuc facarric, oi ene
 Nabal maitea, erdiratcen duru nere
 bihotra. Behar ote cen bada ture
 amodioa arrotz baten alderat hambat
 bastinagarri iran ceitrun.

Lucer quduca hortan irauun gin-
 duen; bainan arkenecotz giron bat
 hazac hazari heldu cena: Erregeren
 bertee aintcindari bat cen, Astarbee
 bidalia.

Erna hura alegera, lausengaria
 eta sarcorra cen. Bainan, Sedene
 berata, bihotz crudel eta gaichtakeriar
 bethe bat zuen. Siginacionen bihotzaren

beretzen jakin izan zuen bere edertasunak, irpirituar, bor ertiar, eta bere arrabitaran seiniu charmagarriak; birki-tartean harentzat etruen arbuyoric eta uacairtasunic baccen: barnean emaiten cioena gorderic, hura jasan etcera. keyen ordu berean, egiten zuen harentzat baccen bici nahi ez balu berala.

Etren baccen Malacon deitzen cen Lidindar garte bat, fauna, nagia, arginetan pulumpatua. Etren gogoric bere larruaren garbitasunaren begiratego baccen, sorbalden gainera delindan cituen ile horien cuscuilateco, eta bere chamarraren ichurri bihergune pollit bat emaites. Arbuyo Artarberentzat eracuai izan zuen, ceinae hartu baitruen hisiaric gaichtoena. Bere ludigoan, asmatu zuen

Nabalcon iraganarar citakuela errege
 bilhararten zuen arrotzartrat, eta,
 ciotenar, Nabalekin ethorria.

Nahi beraba, sinexaraci cioen
 Sigmationi, eta egio jakinarar curo,
 keten guciac irabaxi cituen. Nola
 errege giron presturic er baitzuen
 maite, eta hegen beresten er baitza-
 kien, eteen inguratua giron jaraman,
 eta amarruxu laicen, bethi abian
 haren manan zuen contraco eta odol
 gosen bethatcera. Holaco gironac ar-
 tarberen esoudantziaren loxa ciren, eta
 erregeren eganaten laguntzen huten
 beldurrez damurta emarte burgoxon
 hura ceinac baitzuen haren fidantzia
 osoa. Holatan, Nabalcon, hiri gucian
 Lidiendartrat eragutua irnagatic,
 Nabalac Egiptotic eracari iran

garcia eta goibelu gabea, hil arterai
 nozoan. Bici raiteci, Itacara itru
 raiteci, sosega haru Penelopa, libra
 haru bere girongei ausartetari, Jure
 beguei ius ahal deratela, Jure besoe
 besasca ahal deratela Ulice zuhurra;
 eta Jure baitan seme bat ediren dera
 la haren zuhurtzia hignaltzen duena!
 Bainan Jure horionean Nabal dokoa
 bear oroit raiteci, eta bici cireno
 begira haru ene alderaco amodioa.

Hitz horiei erran citueneco, ihardeci
 gabe, ene nigarren busti nuen; asperen
 luce batuec er munduten mintzatcera
 urten: elcar besarcateen ginduen hitz
 bat erran gabe. Untciraino lagundu
 munduen; ixas barterrean gelditu cen;
 eta untei abiatu cenean, bata berteari
 beha ginaudecin, elcar ius ahal iran
 ginduenerraino.

gucir ceinen gainean hedatu baita;
 turten bi larra handi; bata lehoia-
 rena Celemakentrat, eta bertee hartra-
 rena Mentorrentrat.

Loaz begiac hestera utci gabe, Mentor
 huncela mintzatu citrayoen Celemaki;
 Iure gertacunteen condatceco aseginac
 terraraci zaitu; hortie gathibutasun gaitz
 ago batera gheratcea baicen ez duru egin.
 Nola uste duru Incosac orai bere irlati
 ilkitcera utciren zaituela, Iure gertacunt-
 cen condagailuar zoratatu durun ondoan.
 Balenorioaren amodiac zohurtetarie
 gabe mintzaraci zaitu. Gertacuntza
 batruen condatcea agindu cerantun
 eta Mlicen dohamena jakinaraztea;
 horietar aipatu gabe, luere mintzateco
 bidea ediren du; eta jakin nahi citor,
 keyen gaura gucien cheheki erraitera

Er, erran zuen Mentoree: condatu behar
 citraireon; bainan egin behar cindu-
 en curricalmendua eman ceroketenac
 laicen er erraner. Erran cinerokeyen
 aldir ibildan⁽¹⁾ baten pare erabita
 iran cinela, aldir gathin Sicilian, gero
 Egiptoan. Aski erratea cen. *

Ber eginen dut berar? Erran cioen
 Selemakee bor eme eta ethorcor bate
 kin. Mentoree ihardesi cioen. Er da
 gehiago mugazure gertacuntzen gaine-
 racoa Calpizori gordeteco: aski badaki
 ecin eganatu iraites oraino er dakine-
 nen gainean: zure begiracortasuna
 haren beharteco baien er barte orai
 cerbitra. Bihar acabaturen duru
 berar errastetic hartrat cer egin duten

(1) Hibildana, errant, Axular

turen citrayocla. Ene Belemake maitea,
 erran zuen, lehen bai lehen askieria,
 zu ene lehia; gan gucian, iduritu
 zant icusten ciustudala Feniciatic
 abiacten, eta Espiran dohamen berri
 baten bihaten: erran deraguru berar
 cer eran cen piaya hura, eta er dera-
 gun asteric gat. Ordnan jarri ciren
 sorro bioleter estali baten gainean,
 itral handi baten arpiran. *

Birikitarcan Nings guciac malgut-
 cen⁽¹⁾ ciren beharriaren hedateco, eta
 ustei erdi baten moldean zanden hobeki
 entruceagatic eta icusteagatic: gucier
 begiac geldi giron gartearen gainean her-
 ren. Belemake begiac behetituri eta
 ahalke maitagarri batekin berri hunclo

(1) Malgutteca pour macurttea. Acubar se sert
 de ce terme.

lotucen berperaco solasari.

Hanci on baten lafada ertiac gure
belac hampatu cituen berain laster,
Femiciaco lurrac gure begietarie sunscitu
ciren. Nola Eyrriendarrekin bai mitcen,
Iorrien arturac. er bai mituen eragutcen,
gogoon hartu nuen ichil. ichila gaura
guciei contuz egon behar mitcela, eta
begiacortasuna hein gucietan iduki hoyen
peretchuaren ⁽¹⁾ irabarteagatic. #

Birikitatean beren buruac borcalent-
cia loro bati urten citurten. Sakerae,
lanaren exay, arrauen gainean bhacas-
teen ciren; pilotoac, loren corobaturic, le-
ma conturic gabe, esuectan zancan ^{me} pegan hardi
bat hurrean hurrta; hanceta berke gucie ^{gurean} arto-
^{gure} az nahasitac, ematen citurten canpa ~~hanceta~~ bat.
^{Puru eta Episu lortu}

(1) Peretchua, esterne. Diabete Sobletain.

tra vestuta maite dituzten guciac lasta behar
 cituztenac.

Hunela irakoco lanjerac ahanzten cituzte lanic,
 bet behar calerac lastac cerna eta irakoa a-
 kantuzten ezan cituen. Haiceac lanbituac or-
 roa antziaz babekin inhanuzten cituzten que
 belac: tinain beltac urkiazun sarberac zafra-
 tzen cituzten eta anhedanazten ucardien azpi-
 an. Aldiz kanta gotatuen bisconera igortzen +
 gizen, aldiz iduri zuen irakoa urkiazun azpi-
 tic ihes egiten zuela eta kondanera arditzen
 gointuela. Gue aldian icuzten gizen har-
 cadi batzu zuten contra ubia antziazun onoa
 largari babekin lehenen batzuen. Indua fro-
 garaz ezagutu zuen Meltoni andura eta-
 tzen nioera, gizon fann eta arzeiretan pa-
 lupatueni besturetan bituzac escas egiten +
 distela. Cipriandon guciac, esaiac, eta bat-
 zu bezala nigonez zandea; ez zuen ezuzten

oibu unicalkizunac baicen, bicio areginea du-
 luan, sacrificio egiteco agintza alfernac Incoei,
 portura helteen ahal balibacien. Ez makor-
 teeco ez egiteco nekue ezuzen iduriteen ardi
 adimendu. Iduritu citzandan nea bicia bepinake-
 antin basteon berte gacien bepinatu bekar an-
 elo. Pena ercuratu nea cerea pilote, Pa-
 conta baste pare arduac nahosia, bestunaren
 ezaguteco ez basteen gai: bibeite eron nisten
 saken icitui; beheitiaraci nistaten belec;
 indar handi bastein arduac erabili citzaten;
 hancadica erditic inogan ginea, eta hunkildunac
 icusi ginstuen herioaren lazgaritasun gaciac.

Gertacuzza hui amex bat bezala iduritu
 citzayosten hui 201 ceantaden gaciei: behatzen
 ceantaden hantidura bastein. Azkeren hel-
 du ginea Cipraco inlata. #

Leihonera bezain laster, oihan baste ibal-
 gurean, nere ganic arduco, icusi nea Mentor

zubun-ua begibartea; baina huen beundea
 hain hira, goitula eta gortien Duritu ezkon-
 dan, non den guberna zok goiberatzen baxia-
 tzen (1). Oihu egia nire: Zu ote zara bada,
 ay nere oditide naitza, nere prestiza baxia?
 zu ote zara? ce bada! zu bera ote zara? Ala
 itxura engatagarri; bat heldu da nere begien
 burlatzea? Zu zara, Meator? ala ez ote da
 zure itzala nere oditide oraino acholduria (2)?
 Ez ote zara bere prestizuzaz gozabean diren
 anima dabanetarik eta zokai Laxue Picero
 baxatzen azpik gortien ematen baxit-
 zate baxiereko baxa baxen? Naitza zure,
 Meator, bizi zara oraino? Zure gozabean
 asti zoria ote dut? Ala ez ote da nere a-
 ditidaren itzal bat baxen? Kite huan

1. Goiberatzea, naxierien. Diabete soubetan.

2. Acholduria, kurbel. Axulan

enaitzearekin batean, gucia borcanistak, huren
 gata laster egiten auz, hata gaitzeko a.
 heinera. Oy Lacane! Badakizue hura izan
 zen hurre borcanista handienak auzetan hurre esche
 utituen zutela! Ez, ez da izal fants bat!
 badanekat, beronkatzen dut; oy hurre Mentoi
 maitea! Hala egia auz oihu. Huren begi-
 tanbea nigar zuzunaz burbitzen auz; huren
 leporeki lotua nindagoen eia maitzandu gabe.

Aizbarit euzak nizen: Oy! auzdie keldu
 zara? ce hestunetara ez auztu utxi auzonak
 uzunduz! eta oia ce egia nizu zu gabe?

Mentonek ibandari cerandak: Uxi behar
 zaitut, oia bereak baxaha: ez auz trica-
 terna horizu. Nora zozai bada? ibandari nizen,
 ceia da ben eia egona ni jamaikinen ez a
 natzaitzuna! nizi esparcabekic ez dezutela
 utxi izan; beharago hil nindakite zure aha-
 ren gaitzak. Hitz horiek enaitzearekin hurre

idem quibus hincaburic nauca. Pura ceruina:
 Alferestan usque ducere idubines abal nauca.
 Metofiz caudela Stiofas, edo Mainu Babzaci &
 saldu hindua: lora traba cela mto, gona &
 cina Cinico Damasesa; taldu hahi iza hind-
 duca diuta hendi bnta pastiza Azael deit
 ca dex bnta gais, cina gathibu gvc bnt
 Bilhabeten bntuac Gediaco artuac eragutcea
 gatic eta qui jabitater angidu nahiz. Hale-
 fan Azalea conasti erori hindua. Gure ar-
 turez jakituna egia dudanae cuna no lalia Cre-
 faco in lona inopitico, Misoca lege zubuac
 icantceagatic. Gure piayan Cipras Leibonema-
 tcea haicece bntchabu garitute. Haice on
 bnten haidura (1), templora bere emaitcen

1. Haidura, qui attend. se dicitur est du diabete
 soulebaria. se l'air employé de préférence parso qu'il est dans
 cette phrase d'un extrême si propre.

διο. Cypria louska susritka da. #

Bidean, Azaral eta Manta eleztatzen ciren
 bostere behelicio hartaz ceinac egia baititu
 ceinua eta lura; argi baten hartaz, cein
 mudatua eta zairaren hedadura ceinac
 ez baitu, gucici emaiten dena zahitu gabe;
 egia nahi hartaz orotara hedatzen dena, iz-
 piritu gucic argitren dituen, iguzkiac gan-
 za gucic argitren dituen bezala. Azaral er-
 miten zuzen: Bidean eta baitu eguadino
 argi argitren hui icusi, huiac ixua da, in-
 tzen ixu den bat bezala: gan ilhuan batzen
 inargitren du bere lura, hila eta urteco a
 zombit hila bat iguzkiac argitren ez di-
 tzen jenduzac; zuhan dena dena bere bura,
 esha da; oio icusten dituela urte du eta
 ez du deuseu icusten; hiltzen da, urte
 deuseu icusi gabe; gortaz zombit distina-
 duna ilhuan eta falan icusten ditu, izal

fura batzu, zombait iduripen cixic deuten ez du-
 tenak. Hala dira gizon guciac honagiaran atepikez
 eta izpirituo charmaduez berestatuak. Ez da f
 luntan gaitzen egitaro gizonic, bethieroco festu
 hura behartzen, maistatzen eta hosi jamaikitzen
 dituzte campu; hanc ibertzen deituen gure zogu-
 eta orak; hanc hoy egiten deituen gaitoer.
 Aintzua eta liciu bigual honagiaric idubi-
 ten ditugu. Argizco iraso hanti baten jone
 da; gure izpirituan dia hala nola, hanc txi-
 batzu hanti itkitzen dituen eta hanc bi-
 hantzen dituen hanc sutitaco.

Kabit orri sun ez nindedia solar hura zu-
 luntasun bantian, bizkitantean ez dabit ce-
 gan hinc eta guran heta eliciten auzer; su-
 bat nere bitartean ibartean zuten: eta egia
 distinatzen iduritzen ceaudan solar hantian
 notat. Aintzina mintzatu ciren lacoren etur-
 tiaz, gizon hantiez, berxulariez, ur haren ma-

kan. Besarcatu ginduen, eta, eskeriac bixust-
cean, niguanac eia iduki giabuxa.

Bizkitantean gure belac hampatzen cituen
hoiceac piaya nahi bezalaco bat agiatzen ce-
rueus. Ladanic Ladaco mendia gure Begietan e-
guzhen baden pona ce; ixos hegiac sunxitzen u-
ren; Delopuzeco bostenen iduri zuten irasuan e-
heldu ciela gure aiatcienan etorteco bezala.
Bet-betan pasia belde botez ceua ingurat-
zen, eta irasoco ubinac samunatari. Ezuna g-
gan bilbacatu ce, eta heria aiatcienan jani
citancun. Gure leua idukitzaila, asal datua,
oyhuz ahiatu ce, hancadictara antthiriki. bul-
cateren ginduzten hoiccei eia ihondue ciela;
hoice bueta botez gure masta crascatu zuen;
eta apur botez burua, hancadica anturctan
urrotean erotzen giaduen gure untciana zela.

Ura alde guretaric sartzen da, untcian huc-
dubere hari da, que satei guciac heyaquuz dau-

de causa. Responderunt aut Menton, etiam enoniter
 diot: Hunc herion, bishuioiki hantū behon du-
 gu. Egun garlanaztecozont boicen, ez garitute
 Incoe hantat besturuaric athara. Hil garite-
 en, Menton, hil garitecen. Alfer lizate gure
 biciae pesiaren contra beginatu nahi izaiten.

Mentonek ihandari erandora: Bethi ceboit
 gidan utzaiten du egiazco bishuioitasunac. Ez
 da nahi heriotzeari dercaturuz beginadcea; haren
 beldu izan gabe, haren unurtaco egia ahal
 guciez bermatu behar da. Hara deragun bice san-
 ker alki luca horietaric ont. Noiz-eta-en gizon
 icipera eta araldatu multzu hori biciaen do-
 haunetun baitago, haren beginadceara destatu ga-
 be, gure, gurearen atharateco, astinic gure ez de-
 ragun. Berhala haizeara ont hantea du, anas
 ebakitea du masta, ceina, beharago cascubua,
 irabera macurtua biritzagoen eta unteia saghe-
 xuren gaitera ezari biritzen; unteitia bultar

rustico prestiza uzten cizen; baitan noiz-eta ere ber-
lehia sasio arte urte baitzen, orduan sunaitzen cizen
haren prestiza guciac; segun idukitzen cituen guciac e-
batean escapaten citzaizcon; eta Mentonen ihor-
dortean orlas labur batez egundorino bezala bere du-
da-mudetan sartzen zuten.

Egunac holache iragaiten cituen, botzuetan
Telamake lausengabatuz, eta bertea botzuz hura ber-
uei nahiz Mentonen ganac zoitaren miltzararazteco
prestiza galdu baitzen. #

[Peldunuez printea gaztea escopa zaktian, ail-
la amarru sunite azabiltzen cituen. hura bere er-
resuman begin-du nahiz, bicitce hogi bot eta e-
pauzu total bati lotzetaraztekeria.]

Telamaken bihotza eueki eueki formaten honi
can;]

Mentoni eraiten cizen: Cer gatic az gaitzake
izla huntan geldi? Mlice ez da gehiago bici; or-
paldi huntan inorson ehortcia bide da: ber-
-

Lopez, ez icusirik ez hura ez ni gibelat itult-
 cen, eciñ ihanduki duke hantat gar degilleri;
 Icara beru aitar biganen senhar baten hantera
 bantchatu duke. Bihurtuen ste hariz Ltacora e
 hura bente econtza baten sartua icusteco eta
 nen aitari eman ciera fedeani urho egiña? Ita-
 conec Utica ahantzi dute. Ez gaiterke oray
 harat bihur heriotze segunatu baten birta ber-
 cic, ^{on u. c. Kc} baxelopen senhar geyre portuco hel bide
 guciac hara dituztenaz geroz hobaki gure gort-
 tzipana segunateragatic, gibelat ituzterez ga-
 rretico.

Mentonec ihandesten zuea: Bertubeac Kli-
 cen eta baxelopen icusteco zure sor-lecua or-
 deitzen zaitu: Inceac hantat hesturctic ahan-
 ra zaiturba zuri prestateragatic ospe bat zure e
 aitaruareta biguala, eta izla hantoric ilkitrea
 manatzen derantzute zu zure sor-lecua bihur-
 teragatic egiñ dituzten gaurra guciac ahantziac

261-262, 267

ste dituzen? Ciciliatic nola atxara zara? Egiptu-
tan frugatu dituzen indicoac ez ste din bat
batean zurioretan bihurtu? Zireco hirian zure e
buruari dichidutan zauden lanjer guztianic cein
beronizco esue atxara zaiten? Hambat sartu-
gailen ondoren ez ste dituzen onaiño ezagutcen e
prastatu denarikibizten dotamenerac? Berinan ce e
diot? ez dituzen mereci. Ni, barsha, eta jakin-
ten dut inla hontan icikitzen. Oi! aita haiñ za-
bur eta haiñ bihotzduen baten seme burua! higa zazu he-
men ematepean bicitze nagi eta ospe gabeco bat, egi-
zu Incoen desgogara, zure aibac bere buruarentzat ez
gayer utzi zuea.

Arbugozco solas horiecin unatu zuden. Zelanake
bihotzeraiño; bere burua Mentonen alderat undi-
nata hontematen zue; haren bihotz miña ahort-
kez beharac ce; # (au)

nahi zureyca Mentonez botchaz inla hontan-
ic herrestatu balu; baiñan beriz laster esortcen e

283, 291 ~ 292

cen bere fluxkerietara. |

Onduan Mentonec Telemake esentia harturic
ixat begira eracani zuen, #

uhitac behi joiden duten gaurda baten gainera.

Hantia, unuera icusi zuten, ixasaren erdian,
untai bat gelditua, eciñ ausartatuz inlari hurbil-
teca, zuzen piloto guciac baitzabiten Calipzoren iria
hilkizun guciac de becu citzayotela. Oi Mlicen
sena, No Mentonec untai eracusten diolaric, cen
tanitocuan maite zaituzte Licore, zuzen sur becu
maitea bihurtaco honen lide edera eracusten de-
rauzteguraz gertic! Atzazazazu zuzen bihotz gu-
cia, eta ilki gaiteciñ egoitza galgazi huretanic.
Haiñbertceaurkiñ, bulcaten du Telemake, ixaso-
ra andikitzen du, eta berac haurkiñ botean jausi
egiten du.

Telemake, jausi garitz hartaz, hartitua, un gar-
cia edan zuen, eta uhitiac sauitu citzaircon. Ber-
tan bere bairtara ohurtceaurkiñ botean, eta icusen

tearukiñ Mentos igerica longuataco escua hedateen
cisera, ordicozco inla hantarie ununtceen. Destutu
cen. #

Γελδίτια ζαγορη νητσία ετα ζοιήκουσ αλδαντ
αβιαντασ βαιτικιασ Σπιριαματ ζοηουα Περσιόλοσ νητ-
σι βωτ cen. Περικιανδου ηεγεσ ιουσι ιζουα ζυθεσ Πε-
λεμαθεσ Σφυρτοσ πιουγασ, βυιήουα αβιήουα ενδιου
εσιή ζαγυτ σεζαθετασ. Ασκι ηυθιή ιζουα σεζουα
Μεντοσ βερε βυιουασησ αδιανωτεσ, βυιουα υζασησ
γοιήερα ολτεχатуζ, γουα ουηυ εγιή σιστεσ : Οι Πε-
ρικιανδουασ, ηυρηηυ γουσιζι ηαιή λογουατια εμει-
λεασ, βιζία ανδισ ζοζυετα βι φιζουασι ζοιήεσ ζυεσ
οατασ ηετικ ιγουιθιτεσ βυιηυθε. Ινκορη βελδου-
ρασ υθιθεσ βολιή βωζοιηυθε, ηου γουατηνε ζυεσ
ζυεσ νητσίουα, ετα ζυεσ γουατην γουατησ ζοιθεζτεσ
βου γυιηεταρα γυ ερε γουατησ γουα. Μαηουαση-
δουα ζυεσασ ιηουδερι ζυεσ : Ζογotic ηαντυεσ
ζοιηυθεγυ; ηουεσ δοηακαθε ιδυρι δυτεσ ανη-
θεσ αλδανωκο εγιή βιδεασ βωδακιθζαγυ. Ουδου βε-

leua Itaca dn, Epina zuec zohartea leua hor-
tae haizon. Berhi ez Bacin dute eu fricatu z-
taean zaiña zuec bidean berita, aski giinduke
Epinaest eramaitea: han edivertea ditugu zel-
dituco ceraucan pinga labua horua eragiteco
anta izanen duten adiskideac, eta berhi zoz
izanen dena ditugu lurrana gosiñcan galbieric
maite ditugunera beriz icusteco araguiña.

Holatan Mentona ibaridubitecan zuec ber-
lona; Telemate labieric bazaguen eta ustea
zuec mitraterea; beru buraaz mesfida ceta; e
Mentonen zuec unice berhi begiratacco ber-
hanna eragutera zuec; eta hoiz. eta ceta, cez
iduniteca citrayota galdeguitaco, xciñ mitra
beritrayoteyen, bedera hana begiac contutera
cituen, eta haren gogoretan usaterea destatere
ca.

Beniciendon Aintzindoniac Telemate begira-
tu ciren, eta iduniteca zibrayota labua horua

mea; has erregia dedia amuragatic Palearan Timen
egiten den bezain zuharki?

[Zbitcigänen libüüä]

DOAM. hoveka mihzatu ondoan, Tele-
makre Feniciendon hovec condatu cioen
lehtonioran aregikaz, eta oraino gehi-
ago hovec, bere zorigaitzean, erortzen
ciotzan quodozco xikakerec, chibezki berantatu
zuen. Gero Adamec galdegia cioen heya ceu ger-
thacuatzeaz jantzi izan ceu Calipzonen inlara.
Talemakre, bere aldian, condatu ciotzan, nola
abiatu izan ceu Timetic; nola inagan izan ceu
Cifren; nola beriz Menton abzaman izan zuen;
ceu piaya egia izan zuten Cretan; hango jecoc
eroge baten hautanacotzat, Idomec ihes e-
gia ondoan; nola cost. egia izan zuten; ceu aregik-
kin Calipzoc errecibitu izan cibuen; eta nola
Mentonec bere adiskidea ix-tora bulcatu izan
zuen, feniciendos usteia agentu ceu bezain laster.

Pytharacigamien Liburnia.

ELEMAKE etiam Adoam solar horietan
 zandelenic, etiam gaura erdixutana hel-
 dua cela ohantu gabe, Caco ermya
 anganastzaille bates uzruatca citu-
 en Itacatic Acamaz heyen pilobu asferutan za-
 billan isla haren ondotic. Neptunec Fecidietdon-
 zac moide cituen arua, eciam gehiago paina ceza-
 kayan Telamaken zuziana, ceza salbu atara cez
 Calipzoret in loco hancadietara audiki met pesian
 tic. Samunago cez unaiño Bernuz Grec gazde hu-
 ga Itacara osperekiñ bihuntcaen icustear. Naligan-
 bearen mitceñeant, urten ditu Cithera, Gasoz, Ldan-
 lin, etiam Cipraco inlan bihuntcaen decaizcoteñ ohore

guciac: igaiten da Olimpa distragamnia ceñetan a
 Inco guciac Jupiteren tronuaen inguruan bildune bait-
 zandeciñ. Hantec icustar dituzte izarrac heyaen oiñen
 azpiñan dabilozala, eta luna lobi puchi bat iduri;
 inaso zabalac ezarizote iduritzen ur izhar batzu be-
 zala baicen ceñec lobi puchi hura doy-doya but-
 tidcen baitute: ensumaric handienac ez dira heyaen
 begietan legar picor batzu bezala baicen ceñec lo-
 bi haren gaina estaltzen baitute; zeciñ condaturco a
 jerdayac, armadonic bostherexuena ez dira cembait
 chihanni bezala baicen belhar izpi bater gatic
 lobi haren gaincan ahornatzen direnac. Gizon her-
 balen egitecoric handienac Inco ini egiten dutē,
 eta haur dutetac iduritzen zarizote. Cer en giro-
 nec deidcen baitute, handinatasuna, ospea, bosthera,
 antec handia, Inco bosthera heyei ezarizote idu-
 ritcen enomaleria eta herbaltasun baicen.

Lunetic hain goia den egoitza hartan Jupie-
 terrec jarru du bere tronua geldia. Haren begiac

santean Dira lactuco zolamaino eta angitea duke Bi-
 hoteco azken goidegiatarniño; haren beginabce ez-
 ti eta amaroec baken eta bozcalentcia hadatcen
 dituzde laster onotan; aiticite bene ilaya inhar-
 nuzten duenean, cerna eta luna ikharatcen ditu.
 Bastea Lacoac ere haren inguruc diidirec alaketuz
 haren gahat ikhara bastea beicic ez dira hur-
 biltcen.

Ondu hartan benean cunctaco Laco guciac ha-
 ren ingurura bildnac zauden. Benuz agestu ce e
 beie edeguilu guciakiñ. Haren zaya hanoec dis-
 tiza pebiago bazuca ecenete Lices jaunsten ditzen
 carantzo guciac, hodoz goibelen ndian heldu de-
 nean gizon iciduri calenac akhabatcera duacela
 eta dembona edene biktatera: amora ~~hura~~ bil-
 dua ceo gericu aipatu hartaz ceñetan Guociac sei-
 nale baitina, Lacosaren illeac ushezco ezpandzu *
 bastez lachoki gibelean lothuac cira†. Baiñan haren
 begiac nigarez ikhoac cira, eta nahigabe ~~haren~~ ba-

aldean; lu eta inaso gucien quitanen laguntzen du
Ulrica Trojestanen gaitzaille garichtogia huren se-
mea. †

Jupiterrec ihanderi cioen: Egia da, oi nere a-
laba, Minervac Grece gartz hura bere pericoran a
idukitien duela, eta egundaino gizon garte batze
merceden ez duen ofa bat bersten dioela. Ez dinst
ezan gizon garte hura zure escondantziaren azpian.
Zure amurragatic bizkitantean onhesten dut izan
dedien esaiño iratsorea eta lurraren quitanen ibil-
duran; bere san-lekhitic apart, bizi dedien, gartz
eta lantzer gucien paratua: baitan ez dute nahi
Johannerec ez bere gal dedien ez eta erffgantz-
aitua izan dedien haren berthuten. †

Horiec eraittearekin, egiti cioen Perus in a
aire bat amiciaz eta handitatusunaz lethea, Sis-
titanic enjieraren pare, didisa baten izantien zua
ez haren begietanic. Perus chiterki besoncatea-
nakiñ, Olimpa gucia bethe zuten quibruaci usaiñ

bat berduratu zuen. Inoric handienaren laulerku har-
 taz ukitu gabe eciñ egon cen Luceta: bere aigan eta
 bikoizunin guien gatic, apetu izan cen bozcarridas
 hazen legitandaren goybernatcen; bere bela ber-
 heitzi zuen, bere uortheletaco eta bere facheria-
 ren goydebece. Inco guien bilcun Jupiteren so-
 lasari laudorio gorac eman ciotzan; eta, astinic
 galdu gabe, Beruz Neptunen gona goan cen,
 hauekin beresteco Telemakex aspertceco bideac.

Jupiteren solasac Neptuni etiax ciotzan. ~~et~~
 Neptunen ibandari ciera: Lehenago en baha-
 ribzan dohaneren manu eciñ gauriatuac: bari-
 ñan eciñ futdi badzabaregu en Telemakex itasoco
 tiraiñen erdian, ez deragun bedere deutik ahanzi
 hura dohanabe eragin derakenic eta gibelatceco
 hazen Itacora bihurtcen. Pciñ onher diot gor-
 lauztea hura eramaibex dua Feniciador nati-
 cia. Feniciadorac maibe ditut; hura da na-
 re populua; heri erresuma hanc bairio labeta-

